

Fekete Ferenc
Baum Attila

A MAGYAR KIRÁLYSÁG KITÜNTETÉSEI 1920-1945

III. kötet

HK Hermanos
Kiadó

X 120845

Fekete Ferenc
Baum Attila

A MAGYAR KIRÁLYSÁG KITÜNTETÉSEI 1920-1945

III. kötet

HK HERMANOS KIADÓ
2010

A kötet szövegét írta
Fekete Ferenc – Baum Attila

A kötetet készítette
Fekete Ferenc – Baum Attila - Horváth László – Demeter Márton

A kötetben szereplő tárgyakat fotózta
és a számítógépes grafikákat készítette
Horváth László

SZTE Egyetemi Könyvtár
J000835320

Borítóterv
Halmos Levente

A kötetet lektorálta
Dr. Sallay Gergely,
a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum főmuzeológusa

A német nyelvű forrásmunkákat magyarra fordította
Szeltner Andor

© Fekete Ferenc, Baum Attila, Horváth László, Demeter Márton, 2010
© HK Hermanos Kiadó, 2010

A kötetet kiadja a HK Hermanos Kiadó, Szeged

Minden jog fenntartva.
A könyvet vagy bármely részét a Kiadó engedélye nélkül bármilyen formában
vagy eszközzel másolni, tárolni vagy közölni tilos!

ISBN 978 963 88959 0 5

Műszaki szerkesztés: Hevesi István
Felelős kiadó: Fekete Róbert

Nyomtatta: Mesterprint Kft., Budapest.

X 120845

Tartalom

Előszó 7

Köszönetnyilvánítás 9

Magyar Királyi Szent István Rend 11
Vállszalagos kitüntetések 26

Katonai Mária Terézia Rend 29
Kitűzős kitüntetések 46

Felvidéki Emlékérem 49
Szalagsávok 66

Erdélyi Emlékérem 71
Kitüntetések posztumusz adományozása 84

Nemzetvédelmi Kereszt 87
Kitüntetések átadása 102

Délvidéki Emlékérem 105
Kitüntetés miniatűrök 116

Tűzkereszt 119
Mellszalagos kitüntetések 150

Magyar Szent Korona Rend 153
Nyakszalagos kitüntetések 182

Polgári Honvédelmi Érdemkereszt 185
Kitüntetésdobozok 194

Légoltalmi Jelvény 197

Felhasznált irodalom 204

Mérettáblázat a könyvben szereplő kitüntetésekről 206

Előszó

Közel két évtizede kezdtünk el foglalkozni a magyar kitüntetésekkel. Az itt papírra vetett tudásanyag hosszas múzeumi, könyvtári, levéltári kutatásaink, és nem utolsósorban gyűjtői tapasztalataink eredménye. Munkánk során alapvető forrásaink a hivatalos iratok és közlönyök voltak, de több tucat – e témakört érintő – kötetet és több ezer korabeli újságot is feldolgoztunk, nyomon követtük és felhasználtuk mind a külföldi, mind a hazai legújabb hiteles kutatási eredményeket, amelyekre minden esetben hivatkoztunk is a lábjegyzetekben.

Az elmúlt évtizedekben több kötet is megjelent, melyek a középkortól napjainkig végigkövették a magyar kitüntetések történetét. Mi az 1920 és 1945 között fennállt önálló Magyar Királyság időszaka alatt alapított kitüntetésekkel foglakozunk. Ezt tematikusan, három kötetben és alapos részletességgel tesszük meg, teljesen szakítva az eddig megjelent művek felépítésével és hagyományaival. Nemcsak a kitüntetések történetét mutatjuk be, hanem bőséges képanyaggal illusztráljuk azok változatait, a hozzájuk kapcsolódó tárgyakat (miniatűrök, szalagsávok, dobozok, okmányok, stb.) és archív viselési fotókat. A tárgyak bemutatásakor a teljességre törekedtünk, de a téma nagysága és a széles gyűjtői kör miatt bizonyosan vannak olyan változatok, érdekességek, amelyek nem kerültek a látókörünkbe, így nem kerültek be a kötetbe sem. A könyvünkben látható tárgyak többsége magángyűjteményekben található, de magyar közgyűjteményből is szerepeltettünk tárgyakat. Ez utóbbiaknál feltüntettük azok fellelhetőségét.

A közérthetőség kedvéért néhány egyszerűsítést, illetve egységesítést eszközöltünk. A kitüntetéseken szereplő személyek és díszítőelemek esetében szemből határoztuk meg az oldalakat. (Az éremtanban az érmen a holt tárgyak esetében szemből, míg az érmen szereplő személyek esetében, az érmen szereplő adott személy szemszögéből kell meghatározni a bal, illetve a jobb oldalt.) A kitüntetések „elejét" előlapnak, a hátoldalát pedig hátlapnak nevezzük. (Az éremtanban az érmek „elejét" előoldalnak, a másik oldalát pedig – ha díszítőelemek, illetve feliratok vannak rajta – hátoldalnak kell nevezni.)

Ez a kötet az 1938–1945 közötti időszakot öleli fel, így az alapítás dátuma szerint ebben a kötetben kellene foglalkoznunk a Magyar Vöröskereszt ezüst- és bronzérmével, illetve a Magyar Vitézségi Érmekkel és a Magyar Tiszti Arany Vitézségi Éremmel, de mivel ezek szervesen hozzátartoznak az 1922-ben alapított Magyar Vöröskereszt Díszjelvényeihez, az utóbbiak pedig a szintén 1922-ben alapított Magyar Érdemkereszthez (1935-től Magyar Érdemrend), így ezeket a kitüntetéseket majd az adott fejezetben tárgyaljuk. Ugyanígy járunk el a hadidíszítmény és a hadiszalag, illetve a hadikitüntetésekhez adományozott kardok esetében is.

Reményeink szerint ez a könyv nemcsak a gyűjtők és a téma iránt érdeklődők, hanem a témakörben önmagukat szakértők közé sorolók számára is tartalmaz majd új és érdekes információkat.

a szerzők

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondunk barátainknak és gyűjtőtársainknak, akik gyűjteményük tárgyaival segítették könyvünk megjelenését:

Cserháti Zoltán
Domnánics Milán
Dr. Egerszegi Zoltán
Fekete Róbert
Fischer Sándor
Fülöp János ✝
Gáll Gábor
Gergely Tibor
Hajdu Béla
Heppes Aladár
Horváth Ákos
Horváth András
Horváth István
Ladvánszki Péter
Magyarossy Nóra
Oszlányi-Salacz Iván
Peter Groch
Prokopp Iván
Rimóczy Kolos
Sipos András
Tajti Ákos
Tyupko Vlagyiszlav
Ungár Patrik

Külön köszönetet mondunk:

Dr. Holló József Altábornagy Úrnak, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum főigazgatójának, amiért az általa vezetett Intézmény gyűjteményeiben fellelhető műtárgyak és dokumentumok közlését engedélyezte!

Dr. Sallay Gergelynek, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum főmuzeológusának, aki önzetlen szakmai támogatásával és a kötet lektorálásával segítette könyvünk létrehozását!

Borbás Lászlónak, a Grimm Könyvkiadó Kft. ügyvezető igazgatójának és Hevesi Istvánnak, a kiadó szerkesztőjének a nélkülözhetetlen segítségért, amelyet a könyv létrejöttéhez nyújtottak!

SZTE Egyetemi Könyvtár SZEGED 3.

Vitéz nagybányai Horthy Miklós a Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjével és csillagával, illetve a rendi láncával (Rózsás József – szerk.: Felvidékünk – Honvédségünk. Budapest, 1939.)

Magyar Királyi Szent István Rend

Néhány évvel a Katonai Mária Terézia Rend 1757-es alapítása után felmerült a lehetősége egy polgári, azaz civil érdemek elismerésére adományozható, nevében és jellegében is kifejezetten magyar rend létrehozásának. Mária Terézia királynő e terve a bécsi udvari körök ellenállásán azonban ekkor még meghiúsult.[1]

Az alapításra végül 1764. május 5-én, József főherceg római királlyá koronázásának napján került sor. Az új kitüntetés az államalapító magyar király tiszteletére a Magyar Királyi Szent István Rend nevet kapta. A kitüntetés háromfokozatú volt, nagykereszt, középkereszt és kiskereszt fokozattal.[2] A rendjelvény mindhárom fokozata a magyar Szent Koronáról (úgynevezett „barokk" koronáról) függő ívelt szárú, arany szegélyű, zöld zománcú kereszt. A kereszt előlapján, a középpajzson vörös mezőben zöld hármas halom, azon aranykorona és az apostoli kettős kereszt található. A kettős kereszt két oldalán aranyszínű „M" és „T" betű, az alapító monogramja látható. A vörös középmező körül fehér zománcgyűrűben fekete betűkkel a Rend jelmondata szerepel: „PUBLICUM MERITORUM PRAEMIUM" („Az érdem nyilvános jutalma"). A tölgyfalomb koszorúval díszített zöld zománcgyűrűvel övezett fehér zománcos hátoldali középpajzson az „STO. / ST. RI. / AP." (Sancto Stephano Regi Apostolico – Szent István Apostoli Király) arany betűs rövidítés szerepel három sorban.[3] A nagykereszthez a ruha bal oldalán viselendő csillag is tartozik. Ez kezdetben arany és ezüstszálakkal hímzett, nyolc rövidágú sugaras textilcsillag volt.[4] Közepén a kereszt előlapjának középpajzsa látható,

A Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjéhez tartozó csillag doboza

A Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjének doboza, a Szent Korona „barokk" képével és ornamentikával

[1] vitéz Felszeghy Ferenc – vitéz Rátvay Imre – nemes Petrichevich György – sédeni Dr. Ambrózy György (szerkesztőbizottság): A rendjelek és kitüntetések történelmünkben, Társadalmi Kiadó, Budapest, é.n. [1943.] 278. o. A továbbiakban rövidítve: Felszeghy.

[2] A Szent István rend eredeti alapszabályai. 3. cikk. In: Felszeghy: i.m.: 282. o.

[3] A Szent István rend eredeti alapszabályai. 4. cikk. In: Felszeghy: i.m.: 282. o.

[4] A Szent István rend eredeti alapszabályai. 5. cikk. In: Felszeghy: i.m.: 283. o.

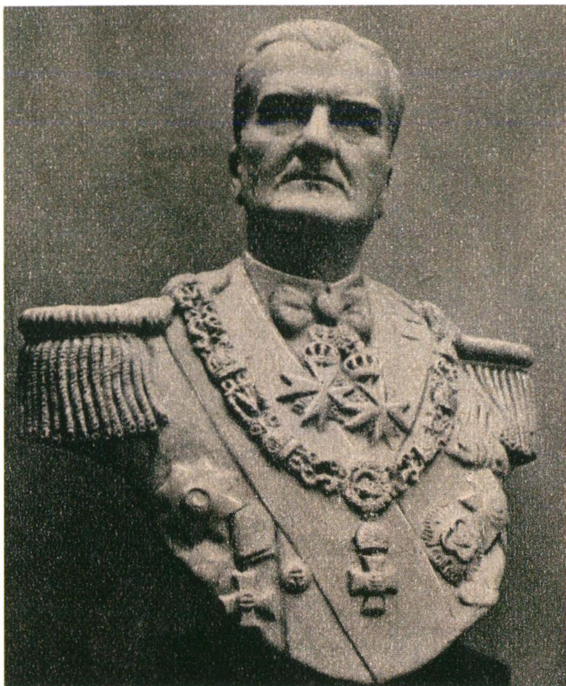
A Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztje és a hozzá tartozó csillag

A bécsi Rothe und Neffe által gyártott Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjéhez tartozó csillag a dobozában

A Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjének hátlapja

A Törzsök Károly szobrászművész által 1939-ben készített Horthy mellszobor a Magyar Királyi Szent István Rend rendi láncával (Tolnai Világlapja 1940/11. szám, 3. o.)

Gróf Teleki Pál miniszterelnök kormányzói kitüntetése. Vitéz Nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzója, Széki Teleki Pál dr gróf titkos tanácsosnak, Magyarország miniszterelnökének a hazának tett kimagasló érdemeiért a Szent István-Rend nagykeresztjét adományozta. A Szent István-Rendet Mária Terézia királynő alapította. Adományozását Magyarország kormányzója 1938-ban újította fel és ezóta gróf Teleki Pál miniszterelnök kapta elsőízben a nagy kitüntetést. *(Halmi felv.)*

Teleki Pál Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjével való kitüntetéséről tudósító cikk (Tolnai Világlapja 1940/40. szám, 4. o.)

de azt nem a Rend jelmondata veszi körül, hanem egy zöld tölgykoszorú övezi. Az 1840-es évektől a csillagtest kivitelezése megváltozott: nyolcágú, áttört ezüstcsillag lett, zománcozott középpajzzsal. Érdekesség, hogy az alapszabályok nem rendelkeztek a Rend jelvényeinek méreteiről. A nagykereszthez az alapszabályok szerint tenyérnyi széles vörös, zöld szegélyes vállszalag járt, a középkereszthez nyakszalag, a kiskereszthez kezdetben függőleges szalag a gomblyukban való viseléshez, később háromszög alakban összehajtott szalag tartozott. Egyházi személyek a Rend nagykeresztjét mindkét vállon körben átvetett szalagon viselték (*en satoir*).[5] A nagykeresztesek arany rendi láncot is kaphattak, amelynek elemei az „SS" („Sanctus Stephanus") és „MT" („Maria Theresia") monogramokat (13 illetve 12 db), valamint a magyar Szent Koronát (24 db) ábrázolják. A lánc közepén, a Rend jelvényének felfüggesztésére szolgáló ovális koszorúban egy repülő sas, felette patkó alakú szalagon a „STRINGIT AMORE" („A szeretet összeköt") mondat szerepel.[6] Mivel a kitüntetéseket több osztrák gyártó is készítette, kisebb-nagyobb eltérések mutatkoznak a méreteikben, illetve az alakjukban.[7]

Az alapszabályok részletesen rendelkeztek a rendi öltözetről is, amelyek a Rend fokozatai szerint eltérő díszítésűek voltak.[8] A Rend főbb tisztségei is a Rend magyar jellegére utalnak: a Rend nagymestere a mindenkori magyar uralkodó, prelátusa a mindenkori

[5] A Szent István rend eredeti alapszabályai. 5. cikk. In: Felszeghy: i.m.: 283. o.

[6] A Szent István rend eredeti alapszabályai. 10. cikk. In: Felszeghy: i.m.: 284. o., Michet Schläger, Heinrich F.: Das Ordensbuch der Gewesenen Österreichisch Ungarischen Monarchie. Orden, Kreuze, Ehrenzeichen, Medaillen, Denkmünsen, Dienstzeichen, Matrikelzeichen, Amtsabzeichen etz., Kriegsministerium Wien, 1918.11.18

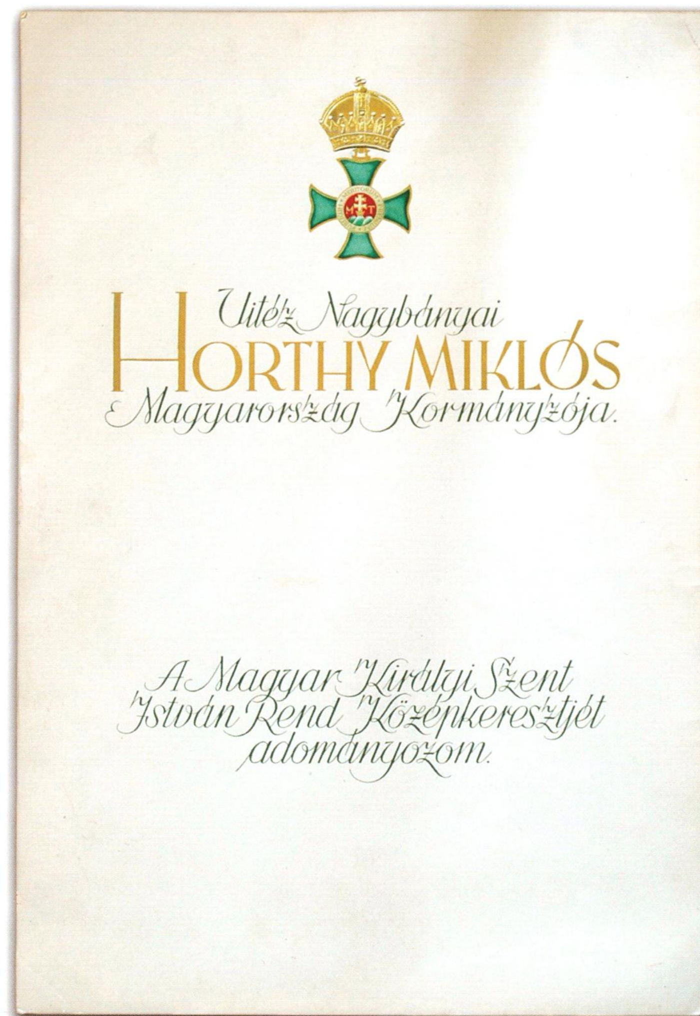
[7] Az eltérésekről és a különböző változatokról részletesen beszámol Pandula Attila: A Magyar Királyi Szent István Rend tipológiája c. tanulmányában. In: Krankovics Ilona (szerk.): A numizmatika és a társtudományok, II. Konferencia Debrecenben 1995. okt. 2–4. Déri Múzeum, Magyar Numizmatikai Társulat, Debrecen, 1996. 239–255. o.

[8] A Szent István rend eredeti alapszabályai. 9–10., 14. cikk. In: Felszeghy: i.m.: 283–284. o.

A Magyar Királyi Szent István Rend csillagának áttört felületű hátlapja a fémjelzett rögzítőtűvel. A tűn lévő gyártói fémjelek: „A", „A", „C. F. ROTHE", „WIEN"

A Magyar Királyi Szent István Rend középkeresztjének Horthy-korszakban rendszeresített (kitöltetlen) oklevele

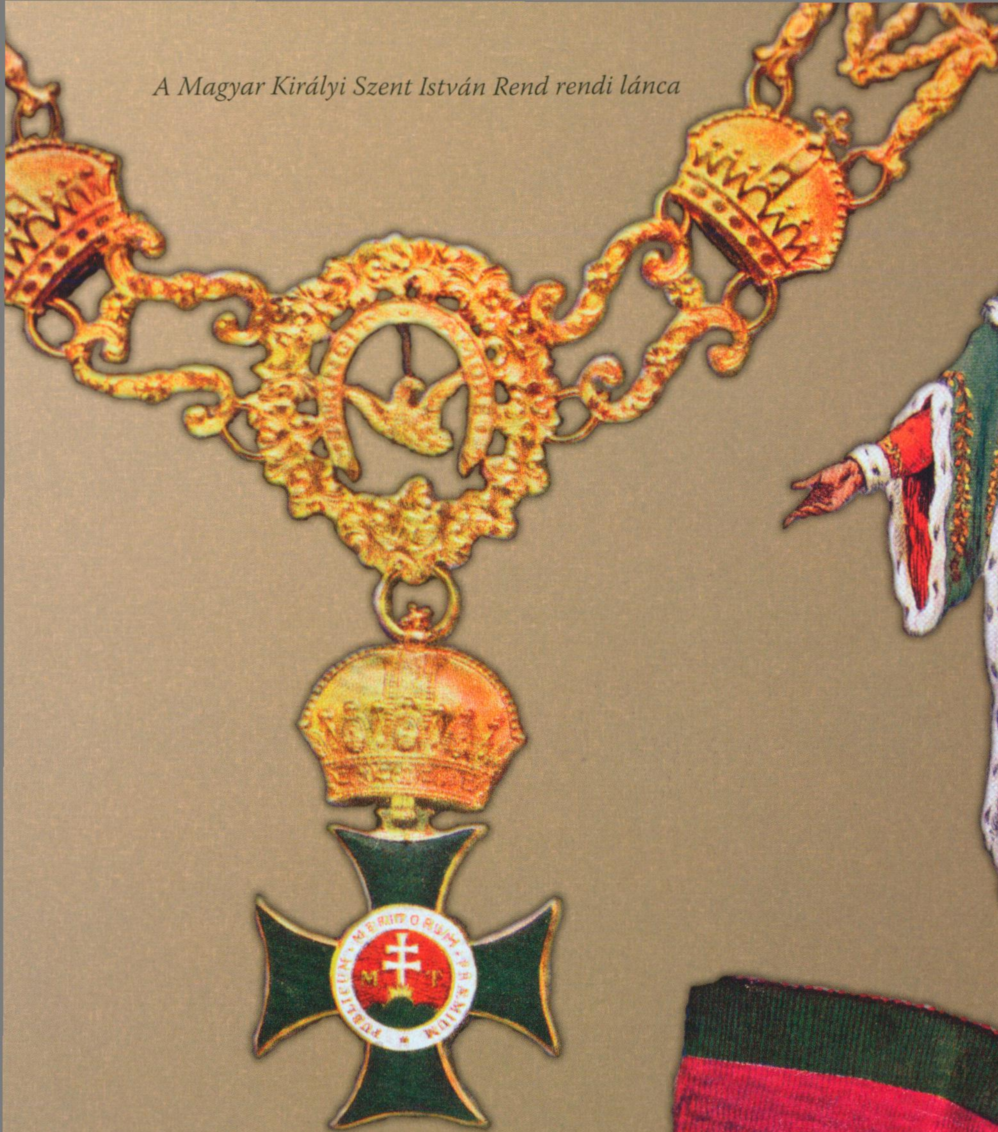
magyar hercegprímás, kancellárja a magyar udvari kancellár volt.[9] Az alapszabályok szerint a Rendnek egyszerre 20 nagykeresztes, 30 középkeresztes, és 50 kiskeresztes tagja lehetett, de ezekbe a számokba nem számították bele az uralkodó család tagjai, a külföldi kitüntetettek és az egyházi személyek.[10] A Rend tagja csakis nemes lehetett, a nagykereszt elnyeréséhez negyedíziglen kellett a felmenők között a nemességet bizonyítani.[11] A Rend elnyerésével kiváltságok is jártak, a nagykeresztes tag valóságos belső tanácsossá vált, a középkeresztesek *decretalis* titkos tanácsosok lettek, a kiskeresztesek pedig uralkodói kegyből grófi címet kaphattak, illetve rangemelési folyamodásuk esetén díjfizetés nélkül bárói címet kaptak.[12] A Magyar Királyi Szent István Rend eredeti alapszabályai többször változtak. 1884. július 18-án I. Ferenc József császár és király eltörölte a Rend elnyeréséhez szükséges nemesi származás feltételét, illetve az automatikus rangemelést. 1908. március 23-án bevezették az úgynevezett kisdíszítményt a nagykereszthez (a Rend kiskeresztje, szalagján a Rend csillagának kisebbített jelvényével), 1918. február 23-án pedig a középkereszthez (a Rend kiskeresztje, szalagján a magyar Szent Korona kisebbített alakjával).[13] Az 1909. augusztus 12-én megjelent körrendelettel bevezetett szalagsávokon szintén a csillag illetve a magyar Szent Korona kisebbített jelvénye jelezte a Rend nagykeresztjét és középkeresztjét.[14] A kitüntetéshez nagykereszt esetében könyv formátumú diploma, a középkereszthez függőpecséttel ellátott oklevél, a kiskereszthez pedig „ráütött" pecsétes oklevél is tartozott.[15] A rendjelvényekhez fokozatonként más-más méretű, igényes kivitelű, a magyar Szent Korona képével és gazdag aranyszínű díszítéssel ellátott piros színű kitüntetésdoboz is járt. Érdekesség, hogy a Rend nagykeresztjét (a vállszalaggal), és a hozzá tartozó csillagot külön-külön dobozban is adományozták.

---

[9] A Szent István rend eredeti alapszabályai. 2., 12–13. cikk. In: Felszeghy: i.m.: 282., 284. o.
[10] A Szent István rend eredeti alapszabályai. 3. cikk. In: Felszeghy: i.m.: 282. o.
[11] A Szent István rend eredeti alapszabályai. 23. cikk. In: Felszeghy: i.m.: 285. o.
[12] A Szent István rend eredeti alapszabályai. 15–22. cikk. In: Felszeghy: i.m.: 284–285. o.
[13] Felszeghy: i.m.: 287. o.
[14] Felszeghy: i.m.: 280. o.
[15] A Szent István rend eredeti alapszabályai. 30. cikk. In: Felszeghy: i.m.: 286. o.

Teleki Pál miniszterelnök díszmagyar ruháján a Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjének csillagával. Mellette Bárdossy László külügyminiszter, ruháján a Magyar Érdemrend nagykeresztjének csillagával (Tolnai Világlapja 1941/16. szám, címlap)

A Magyar Királyi Szent István Rend rendi lánca

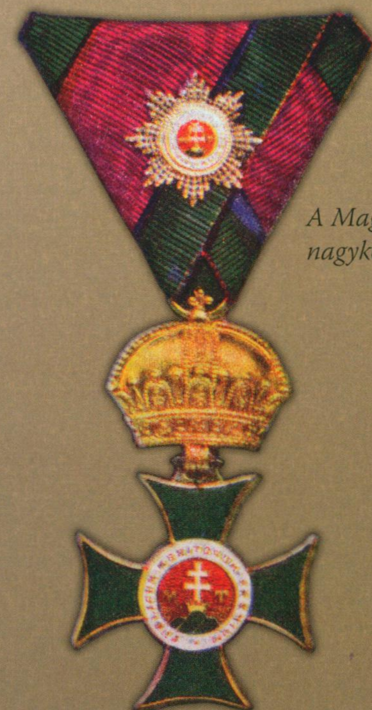
A Magyar Királyi Szent István Rend nagykereszteseinek rendi öltözete

A Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjéhez tartozó csillag

A Magyar Királyi Szent István Rend középkereszteseinek rendi öltözete

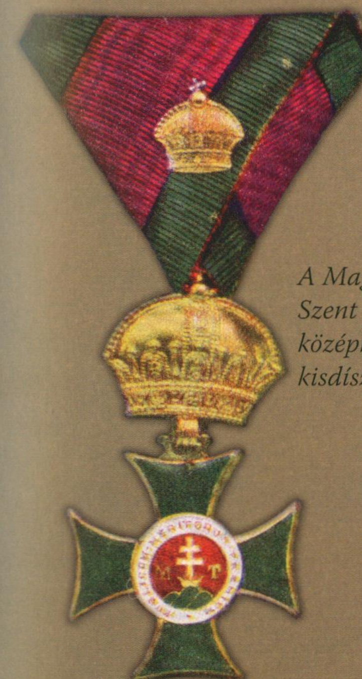
A Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjének kisdíszítménye

A Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjének szalagsávja

A Magyar Királyi Szent István Rend középkeresztje

A Magyar Királyi Szent István Rend középkeresztjének kisdíszítménye

A Magyar Királyi Szent István Rend középkeresztjének szalagsávja

(Michet Schläger, Heinrich F.: Das Ordensbuch der Gewesenen Österreichisch Ungarischen Monarchie. Orden, Kreuze, Ehrenzeichen, Medaillen, Denkmünsen, Dienstzeichen, Matrikelzeichen, Amtsabzeichen etc., Kriegsministerium Wien, 1918.11.18)

Vitéz Habsburg József királyi herceg tábornagy, zubbonyán a Magyar Királyi Szent István Rend vitatott adományozású, hadidíszítményes és kardos nagykeresztjének csillagával. Érdekesség, hogy a szabályokkal ellentétben a nagykereszt kisdíszítményét is viseli háromszögszalagon.

A Magyar Királyi Kormány

tisztelettel meghivja

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos
Láner Károlyné urnőt

DR. GRÓF SZÉKI TELEKI PÁL

m. kir. titkos tanácsos, m. kir. miniszterelnök, Szeged sz. kir. thj. város országgyülési képviselője, a m. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem ny. r. tanára, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a Szent István Rend nagykeresztese, a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesitett nagykeresztjének és a Corvin láncnak tulajdonosa, stb. stb.

lelkiüdvéért folyó évi április hó 5-én, szombaton délelőtt 10 órakor a Nagyboldogasszony-ról elnevezett budavári koronázó főtemplomban bemutatandó engesztelő szentmise áldozatra.

Ezen meghivásra szives válaszát kéri a m. kir. Miniszterelnökség (I., Szent György-tér 1. Telefon: 160-010).

Ez a meghivó szemely[illegible] másra át nem ruházh[illegible] felmutatandó.

A meghivottak helyeiket délelőtt 9 óra 40 percig foglalják el.

Megjelenés: fekete magyar nemzeti öltözetben, vagy fekete ünnepi öltözetben cilinderrel; a m. kir. honvédség tagjai kis társaságiban.

Meghívó Teleki Pál, a Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztese „lelki üdvéért ... bemutatandó engesztelő szentmise áldozatra"

Habár az alapszabályok nem rendelkeztek róla, a korabeli fotók tanúsága szerint a kitüntetés fokozatait a megfelelő alkalmakkor viselték miniatűr (frakkláncos, szalagos) formában is. Bár a Magyar Királyi Szent István Rend kifejezetten polgári elismerés volt, természetesen katonák is megkaphatták.[16]

Egyes források szerint Habsburg József főherceg személyesen IV. Károly uralkodótól kapta meg a Fontanafredda-n 1918. március 18-án a Rend hadidíszítményes és kardos nagykeresztjét.[17] Bár a Magyar Királyi Szent István Rendnek nem létezett hadidíszítményes és kardos fokozata[18] és az adományozását hivatalos közlöny sem erősíti meg, József főherceg több Horthy-korabeli fotón jól láthatóan viseli a nagykereszthez tartozó csillagot, amelynek ágai alatt körben arany babérkoszorú és a csillagtesten két, keresztbe fektetett egyenes arany kard látható. Ugyancsak ismert a főherceg olyan fotója, ahol együtt viseli a nagykeresztet és

[16] Pl.: Hellebronth Antal cs. és kir. vezérőrnagy (később tüzérségi tábornok) és Vogt Waldemár cs. és kir. vezérkari ezredes (később gyalogsági tábornok) 1918-ban megkapták a Rend kiskeresztjét. In: Magyarország tiszti cím- és névtára 51. évfolyam. 1944. M. Kir. Statisztikai Hivatal Kiadása, Budapest, 1944., 769. o.

[17] v. Felszeghy: i.m.: 279. o.

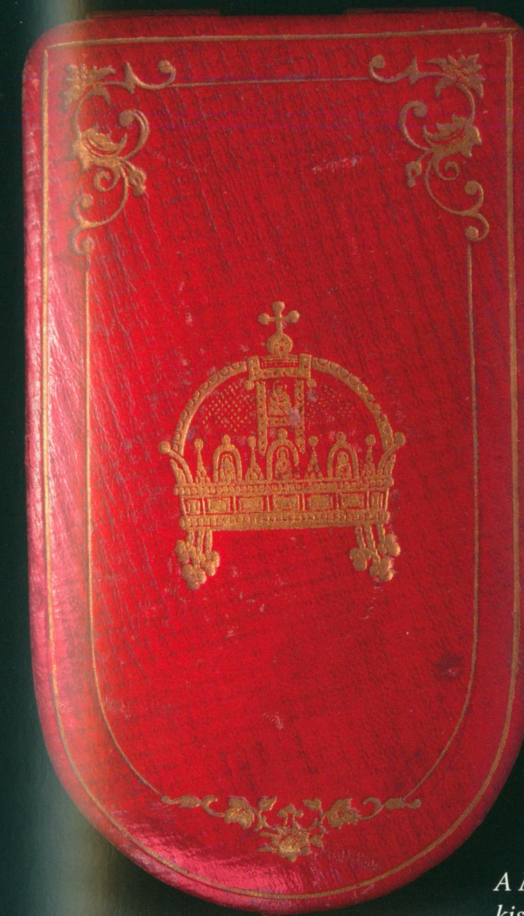
[18] Alapszabályban nem szereplő fokozat adományozása a Horthy-korszakban is előfordult. 1940-ben Horthy Miklós a Corvin-láncot a Corvin-díszjelvénnyel adományozta III. Viktor Emanuel olasz királynak.

Vitéz Hellebronth Antal nyugállományú tüzérségi tábornok, ruháján az 1917-ben kapott Magyar Királyi Szent István Rend kiskeresztjével (Szerk.: vitéz nemes Szécsy Imre, vitéz Oszlányi Kornél, vitéz Oszlányi József, dr. vitéz Farkas Jenő: A tízéves Vitézi Rend, 1921–1931, Budapest, 1931., 101. o.)

A Magyar Királyi Szent István Rend kiskeresztjének hátlapja (HM HIM Hadtörténeti Múzeum, 10059/É)

A Magyar Királyi Szent István Rend kiskeresztjének doboza

A Magyar Királyi Szent István Rend kiskeresztjének nyitott doboza

A Magyar Királyi Szent István Rend kiskeresztjének előlapja (HM HIM Hadtörténeti Múzeum, 10059/É)

Fémjelek a Magyar Királyi Szent István Rend kiskeresztjének fülén (HM HIM Hadtörténeti Múzeum, 10059/É)

A Magyar Királyi Szent István Rend kiskeresztjének hátlapja (HM HIM Hadtörténeti Múzeum, 10059/É)

a hadidíszítményes, kardos csillagot, illetve – szabálytalanul – ugyanezt kisdíszítményként is viseli. A kiskereszt szalagján az előírásos csillag kisdíszítménye látszik és a hadidíszítményt a szalagon a csillag fölé helyezett két, egymást keresztező kard jelzi. Egy a közelmúltban megjelent tanulmány kétségbe vonja a hadidíszítményes nagykereszt adományozását, és számos bizonyítékot sorakoztat fel a cáfolat alátámasztására.[19]

Az Osztrák–Magyar Monarchia 1918 őszi felbomlásával a volt „közös" kitüntetések – köztük a Magyar Királyi Szent István Rend – adományozása megszűnt, s ezek megújítására az utódállamokban sem igény, sem lehetőség nem mutatkozott. Mivel a nevében is magyar, Magyar Királyi Szent István Rend nagymesteri tiszte mindenkor a magyar koronához kötődött,[20] és attól elválaszthatatlan volt, egyértelműnek tűnt, hogy 1918 után a Rend értékei (jelvények, rendi öltözetek, irattár, stb.) a magyar államot illették meg. Hosszú tárgyalások után 1922-ben e javak egy részét Bécsből Budapestre szállították.[21] Sajnos e tárgyak nagy része megsemmisült 1944–45 telén Budapest szovjet ostromakor. Mivel a nagymesteri cím a magyar Koronához kötődött, Horthy sokáig nem is próbálkozott a Rend felújításával, pedig ehhez csak egy egyszerű jogi korrekcióra lett volna szükség.

Ez a korrekció végül 1938. augusztus 20-án történt meg. A dátum nem véletlen, ez a nap volt a „Szent István Jubileumi Év" legfőbb ünnepnapja. Az e napon kelt kormányzói elhatározás kimondta, hogy: „Mindaddig, amíg a magyar királyi hatalomban foglalt jogokat a fennálló törvények értelmében a kormányzó gyakorolja, a Rend nagymesterének teendőit a kormányzó látja el. Egyebekben a Rend alapszabályai nyernek a változott viszonyoknak megfelelő alkalmazást."[22] Ez a rendelkezés IV. függelékként bekerült a Rend alapszabályai közé is. Vagyis a Rend megújítása körüli problémát Horthy azzal oldotta meg, hogy mint kormányzó (a királyt helyettesítő államfő) módosította az alapszabályokat és így biztosította magának az adományozás jogát. A Rend jelvényei formailag nem változtak. Horthy először 1939. június 14-én, az országgyűlés megnyitásakor viselte a Rend nagykeresztjét és csillagát, illetve rendi láncát, ahogy erről a korabeli fényképek is tanúskodnak.[23]

A Magyar Királyi Szent István Rend újbóli adományozására csak néhány esetben került sor. 1940-ben gróf Teleki Pál miniszterelnök a nagykeresztet, 1943-ban dr. Uray István a Kabinetiroda távozó főnöke a középkeresztet, és 1944-ben Serédi Jusztinián hercegprímás szintén a nagykeresztet kapta meg.[24] Külföldi adományozások is történtek. Korabeli fotók alapján Hermann Göringet a Reichstag elnökét, a német légierő parancsnokát, Joachim von Ribbentrop birodalmi külügyminisztert, és Galeazzo Ciano olasz külügyminisztert is a Rend nagykeresztjével tüntették ki. A Magyar Királyi Szent István Rend fennállásának közel két évszázada alatt 861 nagykereszt (310 belföldi, 551 külföldi), 268 középkereszt (235 belföldi, 33 külföldi) és 582 kiskereszt (571 belföldi, 11 külföldi) került adományozásra. Az összesen adományozott 1711 kitüntetésből 1116 volt belföldi adományozás.[25]

---

[19] Pandula Attila: József főherceg Szent István-Rend nagykeresztje hadidíszítménnyel és kardokkal. In: Turul, 1993/1-2. szám, 17–22. o.

[20] A Szent István rend eredeti alapszabályai. 2. cikk. In: Felszeghy: i.m.: 282. o.

[21] Makai Ágnes: A magyar kitüntetések történeti áttekintése hazánk felszabadulásáig. In: Besnyő Károly (szerk.): A Magyar Népköztársaság kitüntetései. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1979., 211–212. o.

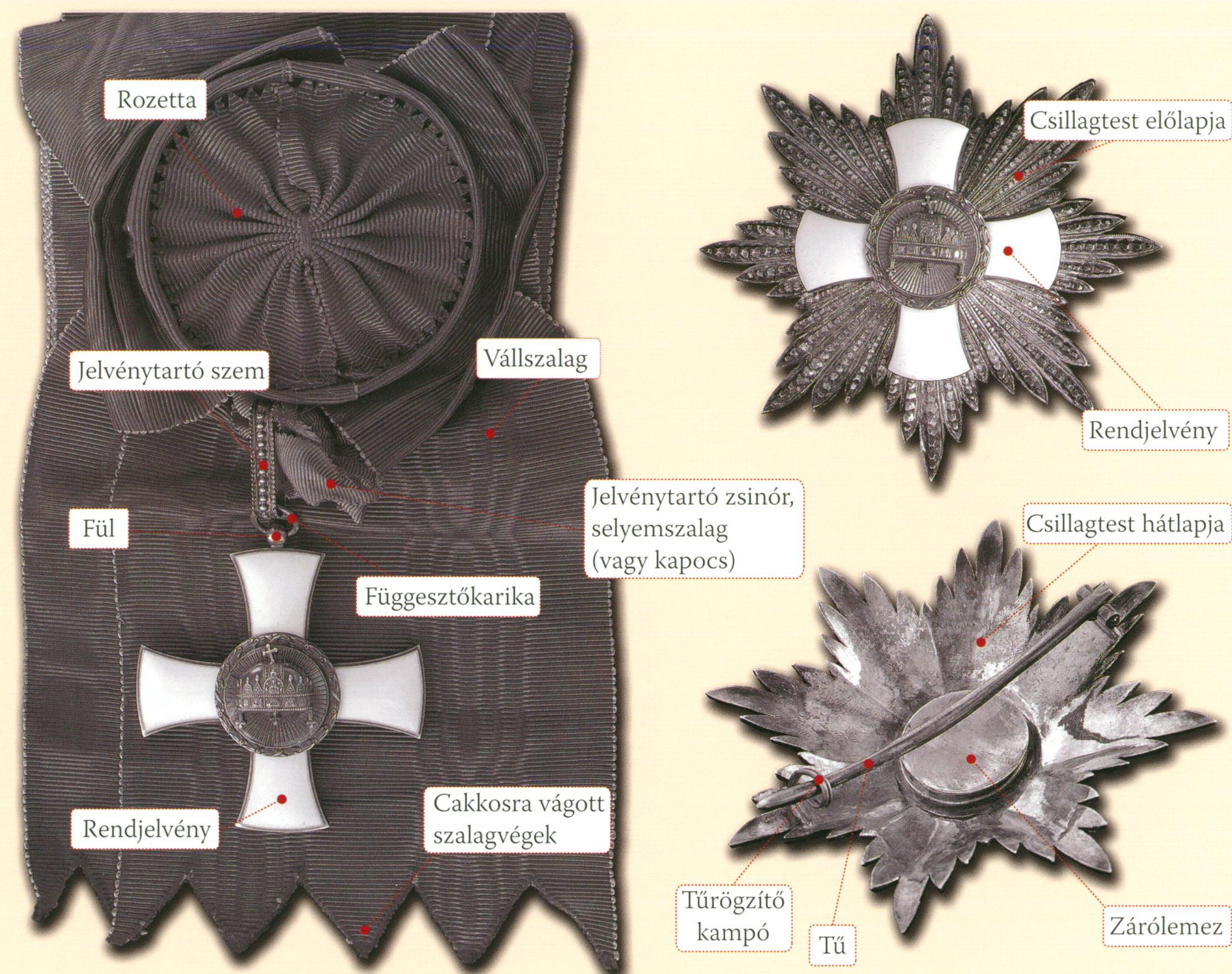
[22] Budapesti Közlöny, 1938/185. szám, 1938. augusztus 20., 1. o.

[23] Pesti Napló Képes Melléklete 1939. június 18., címlap

[24] Magyarország tiszti cím- és névtára 51. évfolyam. 1944. M. Kir. Statisztikai Hivatal Kiadása, Budapest, 1944., 769. o.

[25] Felszeghy: I.m.: 288–309. o.

Vállszalagos kitüntetések

A Horthy-korszak nagykeresztjeinek vállszalagjait a jobb válltól a bal csípőig (*en écharpé*), a hozzátartozó csillagokat a bal mellen kellett viselni.[1] A vállszalagok általában 100 mm szélességűek voltak. Frakk viselete esetén annak felsőrésze alatt, díszmagyar esetében annak mentéje alatt, illetve azokon a ruhadarabokon – legyen az katonai, vagy civil – amelyhez övet kellett hordani, az adott öv alatt kellett a nagykereszt vállszalagját átvezetni.[2] Egyházi személyek mindkét vállon körben átvetve (*en satoir*) is viselhették a vállszalagot.[3] A csillagot a ruhára varrt, általában a ruha színével megegyező színű hurkokra (kitüntetéstartó zsinórokra) rögzítették fel. Egyes csillagok hátoldalára kétoldalt egy-egy akasztókampót forrasztottak, ezzel elősegítve a ruhára való stabilabb rögzítést.

[1] 18.337/eln. 8/e. – 1943. számú körrendelet, A Magyar Szent Korona Rend alapszabályai 3. § In: Honvédségi Közlöny 1943/15. szám, 1943. március 31. 226. o. Melléklet

[2] Barcy-gyűjtés 261. o.

[3] Serédi Jusztinián hercegprímás legújabb arcképe In: Képes Pesti Hírlap 1931/190. szám

gróf Bethlen István a Magyar Érdemkereszt nagykeresztjével (Képes Pesti Hírlap 1931/155. szám, 1. o.)

Ha valaki több hazai vállszalagos kitüntetéssel is rendelkezett, akkor a legmagasabb fokozatút kellett viselnie, de a csillagok közül viselhette mindegyiket, a rendeletben előírt viselési szabályok szerint. Bizonyos esetekben elég volt a nagykereszthez tartozó csillag (csillagok) viselése is.[4]

[4] 25.870/eln. 2. – 1937. számú körrendelet. Nagykeresztek és I. osztályú kitüntetések viselése. In: Honvédségi Közlöny, 1937/16. szám., 1937. augusztus 1., 145. o.

Vitéz Oszlányi Kornél vezérőrnagy a Katonai Mária Terézia Rend egyetlen második világháborús lovagja (HM HIM Hadtörténeti Múzeum, 94997/Fk)

Katonai Mária Terézia Rend

Gróf Leopold Daun tábornagy, Mária Terézia királynő katonai főtanácsadója az 1740-es évek végétől többször javaslatot tett a magyar királynőnek egy katonai érdemrend alapítására. A javaslattal több elvetett terv után 1757 elején kezdtek el Bécsben komolyabban foglalkozni. A rendalapítás kihirdetését 1757. május 13-ára, Mária Terézia 40. születésnapjára tervezték. Azonban a tervezett időpont előtt egy héttel, 1757. május 6-án a prágai csatában II. Frigyes porosz király győzelmet aratott a Lotharingiai Károly herceg vezette osztrák seregek felett. Károly herceg és serege egy része Prága várába szorult vissza, így a bécsi udvar egész más dolgokkal volt elfoglalva, ezért a rendalapítás kihirdetése elmaradt. 1757. május 18-án az osztrák és porosz seregek ismét megütköztek, ezúttal Kolin mellett. A csata II. Frigyes teljes vereségével végződött és Bécsben úgy gondolták, a rendalapítás kihirdetéséhez nehéz lenne méltóbb alkalmat találni, mint a kolini győzelem.[1]

1757. június 22-én kelt levelében Mária Terézia értesítette Daun tábornagyot a Katonai Mária Terézia Rend megalapításáról. Az alapszabályokból egyértelműen kiderül, hogy az uralkodó az alapítás dátumaként június 18-át jelölte meg.[2] A Rend alapszabályai csak másfél év múlva, 1758. december 12-én kerültek jóváhagyásra, a Rend alapítólevele pedig évekkel később, 1764. január 31-én került kibocsátásra.[3] A Rend nagykereszt és lovagkereszt fokozattal került megalapításra,[4] amely 1765-ben három fokozatra egészült ki: nagykereszt, parancsnoki kereszt és lovagkereszt.[5]

A Rend nagykeresztje arany szegélyű, fehér zománcozású, szélesedő szárú, 52 mm szélességű kereszt. Előlapjának közepén vörös-fehér-vörös vízszintes sávozású zománcozott körlap látható. A körlap körül, fehér zománcgyűrűben a „FORTITUDINI" („A vitézségnek") aranyszínű felirat, és egy csillag található. A hátoldalon zöld zománcos babérkoszorúval övezett fehér körlapon az „MT" és „F" betűkből, Mária Terézia és Lotharingiai Ferenc monogramjaiból összefont névjegy látható.[6] A Rend szalagja vörös-fehér-vörös, a Habsburg dinasztia színei. Érdekesség, hogy az alapszabályok nem rendelkeztek a Rend jelvényeinek méreteiről. A nagykeresztet tenyérnyi széles (kb. 100 mm), a jobb válltól a bal csípőig húzódó vállszalagon viselték, amelyhez a bal mellen viselendő, a keresztet formázó csillag tartozott. Ez kezdetben arany és

[1] Makai Ágnes: A Mária Terézia Katonai Rend alapításának időpontjáról. In: Hausner Gábor (szerk.: A Hadtörténeti Múzeum értesítője 9., Hadtörténeti Múzeum, Budapest, 2007., 179–183. o.

[2] vitéz Felszeghy Ferenc – vitéz Rátvay Imre – nemes Petrichevich György – sédeni Dr. Ambrózy György (szerkesztőbizottság): A rendjelek és kitüntetések történelmünkben, Társadalmi Kiadó, Budapest, é.n. [1943.] 117., 122. o. A továbbiakban rövidítve: Felszeghy.

[3] Felszeghy: i.m.: 113., 117. o. o.

[4] Mária Terézia katonai jeles rendjének alapszabályai. 6. pont In: Felszeghy: i.m.: 122. o.

[5] Hofmann, Oskar von – Hubka. Gustav von: Der Militär-Maria Theresien-Orden. Die Auszeichnungen im Weltkrieg 1914–1918. Bécs, 1943., 1. o. A továbbiakban rövidítve: Hofmann – Hubka.

[6] Mária Terézia katonai jeles rendjének alapszabályai. 7. pont In: Felszeghy: i.m.: 122. o.

A kitüntetés felűzésének pillanata (Képes Vasárnap 1944/5. szám, címlap)

Vitéz Oszlányi Kornél Rothe und Neffe által gyártott lovagkeresztjének előlapja

ezüstszálakkal hímzett, a rendjelvényt mintázó, a keresztszárak mögött körbefutó babérkoszorúval díszített textilcsillag volt. Később ez a jelvény már ezüstből készült. Az Osztrák–Magyar Monarchiában és a Horthy-korszakban adományozott rendjelekhez tartozó csillagok közül a Katonai Mária Terézia Rend nagykeresztjének csillaga volt az egyetlen, amely nem csillag alakú volt.

A parancsnoki kereszt a fentihez hasonló formájú kereszt, amelyet 52 mm széles nyakszalagon viseltek.

A Rend lovagkeresztje a fentihez hasonló formájú kereszt, melyet 40 mm széles szalagon a legfelső gomblyuk alól kivezetve kellett viselni.[7] A XIX. század második felétől azonban több ábrázoláson a lovagkeresztet háromszög alakban összehajtott szalagon, a bal mellen is viselték.[8] A Horthy-korszakban egyedül a Katonai Mária Terézia Rend kitüntetéseit lehetett a köpenyen is viselni.[9] Mivel a Rend jelvényeit több osztrák gyártó is készítette, kisebb-nagyobb eltérések mutatkoznak méreteikben, illetve kivitelezésükben. A Rend története során különös elismerésképpen hat kitüntetett gyémántdíszítményes rendjelet kapott.[10] Az alapszabályok szerint a Rendet származásra és vallásra való tekintet nélkül kizárólag érdemek alapján lehetett elnyerni, de csak tisztek kérvényezhették a kitüntetést. A Rend három osztályába létszámkorlátozás nélkül lehetett felvenni az arra érdemes személyeket, köztük külföldieket is.[11] A Rendbe felvételt nyert személy automatikusan nemességet kapott, és kérelmezhette a bárói rangra emelését. Ezen kívül a rendtagokat több előjog is megillette az udvarnál, és egy részük életjáradékot is kapott.[12] A Rendbe való felvételről a

Vitéz Oszlányi Kornél lovagkeresztjének hátlapja

Fémjelek az Albrecht királyi herceg által Oszlányi Kornélnak ajándékozott miniatűr rendjelvény függesztőkarikáján

7 Mária Terézia katonai jeles rendjének alapszabályai. 7. pont. In: Felszeghy: i.m.: 117., 122. o.

8 Hofmann – Hubka: Der Militär-Maria Theresien-Orden. Die Auszeichnungen im Weltkrieg 1914–1918. Bécs, 1943. Képmelléklet.

9 80430/14. 1926. számú körrendelet. Rendjelek és díszítmények viselése köpeny felett. In: Honvédségi Közlöny 1926/28. szám, 220. o.

10 Felszeghy: i.m.: 117. o.

11 Mária Terézia katonai jeles rendjének alapszabályai. 4–5. pont In: Felszeghy: i.m.: 122. o.

12 Mária Terézia katonai jeles rendjének alapszabályai. 8., 35–39., 41. pont In: Felszeghy : i.m.: 122. o., 125–126. o.

Vitéz Oszlányi Kornél vezérőrnagy fogadja a Katonai Mária Terézia Rend magyarhonos lovagjainak gratulációját (balról: vitéz bulcsi Janky Kocsárd vezérezredes, szentkereszthegyi Kratochvil Károly altábornagy, nemes Seydl Jenő vezérőrnagy, vitéz bukove-brdói és ujsciei Ungár Károly vezérőrnagy, Cumin Artúr ezredes, nemes Petrichevich György ezredes, sédeni Ambrózy György őrnagy, Roósz Péter)

rendi káptalan döntött, mely a rendtagokból állt.[13] A felavatott személy a kitüntetés mellé oklevelet is kapott.[14] A kitüntetettek önköltségen viseleti példányokat is készíttethettek.[15] A rendtagok halálakor az örökösök a kapott rendjelet kötelesek voltak a hadsereg múzeumának beszolgáltatni.

A Rend élén a nagymester állt, ez a tisztség a mindenkori uralkodó személyéhez kötődött.[16] A Rend adminisztrációját a rendi kancellária látta el, tisztviselői a kancellár, a kincstárnok és a jegyzők voltak.[17] Az alapszabályok több esetben kiegészítésre kerültek, de ezek nem érintették a Rend eredeti célját és tevékenységét.[18]

[13] Mária Terézia katonai jeles rendjének alapszabályai. 11–32. pont In: Felszeghy: i.m.: 123–125. o.

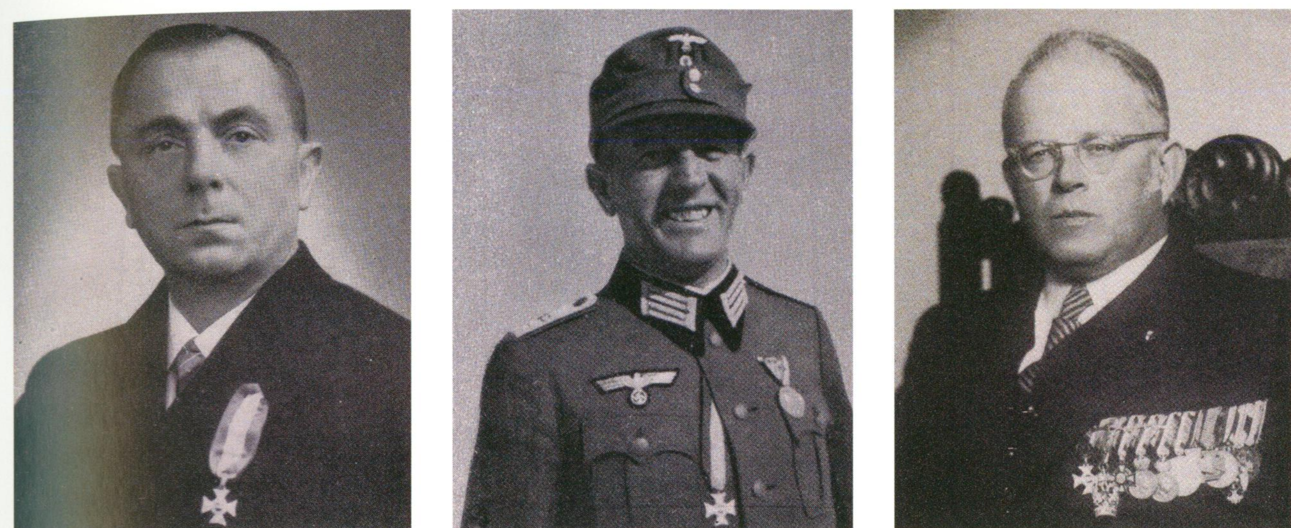
[14] Mária Terézia katonai jeles rendjének alapszabályai. 33. pont In: Felszeghy: i.m.: 125. o.

[15] Mária Terézia katonai jeles rendjének alapszabályai. 41. pont In: Felszeghy: i.m.: 125–126.o.

[16] Mária Terézia katonai jeles rendjének alapszabályai. 2. pont In: Felszeghy: i.m.: 122. o.

[17] Mária Terézia katonai jeles rendjének alapszabályai. 44–49. pont In: Felszeghy: i.m.: 126. o.

[18] 1765. október 15. – Mária Terézia, 1810. december 12. – I. Ferenc, 1878. október 21. 1886. február 11., 1914. szeptember 5. – I. Ferenc József. In: Felszeghy: i.m.:126–130., 136. o.

Gottlieb Vojacek gomblyukban viselt lovagkereszttel (balról), Peter Schneider a legfelső gomblyukból függesztett lovagkereszttel (középen), Johann Fousek háromszögletű mellszalagon viselt lovagkereszttel (jobbról) (Mindhárom kép forrása: Hofmann – Hubka: Der Militär-Maria Theresien-Orden. Die Auszeichnungen im Weltkrieg 1914–1918. Bécs, 1943. Képmelléklet)

Elterjedt nézet, hogy a Katonai Mária Terézia Rend jelvényeit minden esetben eredeti alakjukban kellett viselni, holott erről sem az alapszabályok, sem azok kiegészítései, sem egyéb rendeletek nem szólnak. Ugyanakkor az alapszabályok nem tesznek említést a kitüntetések szalagsáv, illetve miniatűr formában történő viseléséről sem, mégis ismerünk miniatűr rendjelvényeket (szalagos, frakkláncos), illetve a szokásos, szabvány méretű (40 × 15 mm) szalagsávot is. Például vitéz spondalungai Metz Rezső nyugállományú altábornagy szalagsávsora, amelyben első helyen a Katonai Mária Terézia Rend szalagsávja található, a Hadtörténeti Múzeum első világháborús kiállításán volt látható. Ez is azt valószínűsíti, hogy nem csak eredeti formában viselték a rendjelet.

Ismerünk a Katonai Mária Terézia Rend kitüntetéseihez dobozt is. A bécsi *Heeresgeschichtliches Museum*[19] gyűjteményében van parancsnoki kereszt és több lovagkereszt doboz is. A parancsnoki kereszt doboza vörös, míg a lovagkeresztek dobozai kék, illetve vörös színűek. A béléseik kék, illetve fehér színűek és az egyik doboz fedelét az „MMTO" (Militär Maria Theresien Orden) jelzés is díszíti. Az említett dobozokat a bécsi Rothe und Neffe cég készítette. A Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Múzeum gyűjteményében vitéz bulcsi Janky Kocsárd lovassági tábornok 1922-ben elnyert lovagkeresztjének doboza található meg.

A Monarchia felbomlása után IV. Károly 1919. március 23-án elrendelte, hogy a Katonai Mária Terézia Rend ügyeinek intézésében a Rend kancellárja, Franz Conrad von Hötzendorf tábornagy helyettesítse.[20] 1919. április 3-án az osztrák kormány megszüntette ugyan a Rendet,[21] de az az első világháborús kitüntetési kérelmek elbírálásának címén egészen 1931. október 3-ig működött Ausztriában.[22] Magyarország sokáig

[19] Heeresgeschichtliches Museum, Ausztria, Bécs, Ghegastraße 1, 1030 Wien 3., Landstraße.

[20] Felszeghy: i.m.: 121. o.

[21] Felszeghy: i.m.: 117. o.

[22] Hofmann – Hubka: Der Militär-Maria Theresien-Orden. Die Auszeichnungen im Weltkrieg 1914–1918. Bécs, 1943. 6. o.

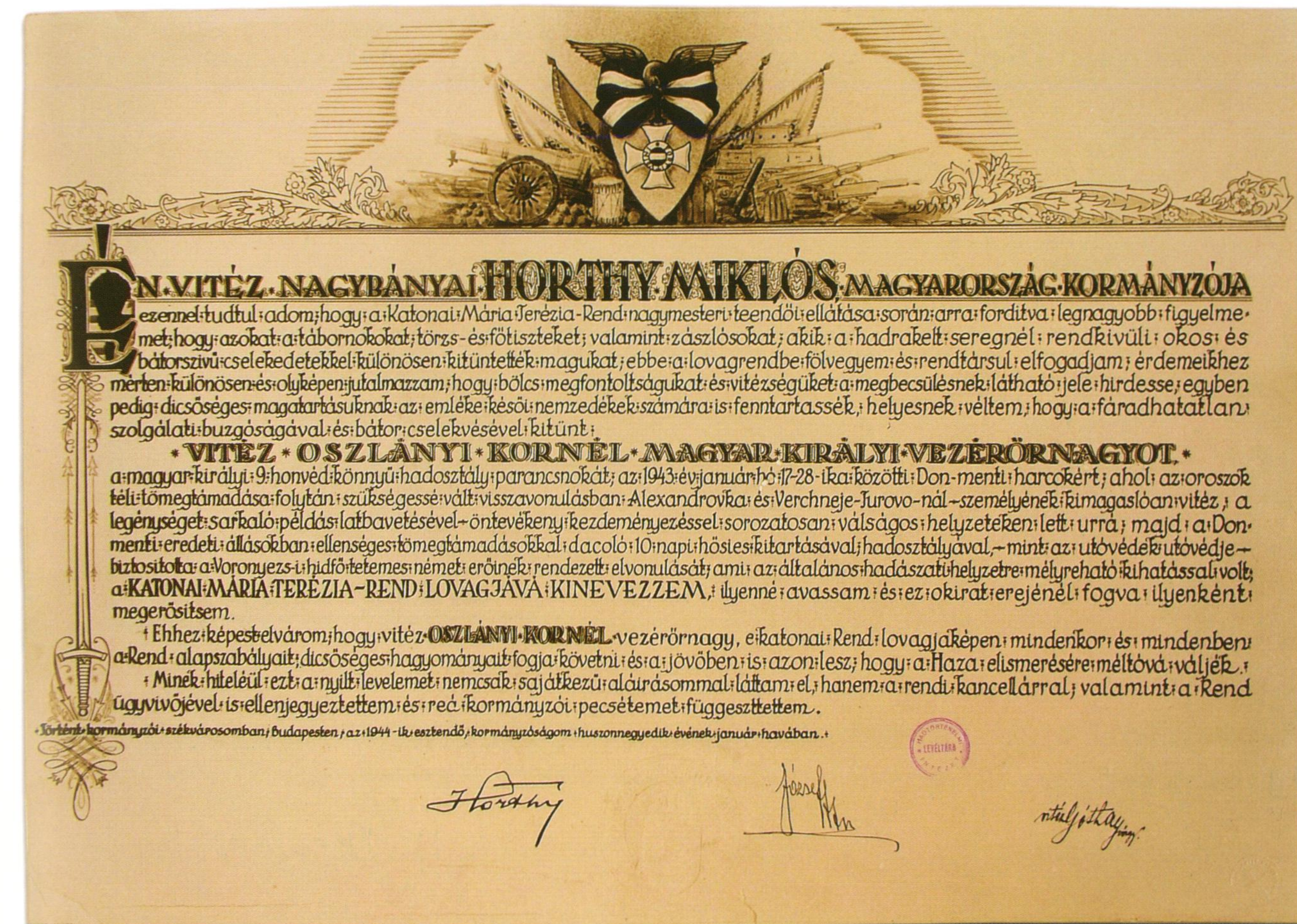
Frigyes királyi herceg miniatűr rendjelvénye, amit e díszdobozban fia, Albrecht királyi herceg ajándékozott vitéz Oszlányi Kornélnak

Albrecht királyi herceg által Oszlányi Kornélnak ajándékozott miniatűr rendjelvény előlapja és hátlapja

A doboz belsejében lévő vésett fémlap

ÉN VITÉZ NAGYBÁNYAI HORTHY MIKLÓS MAGYARORSZÁG KORMÁNYZÓJA ezennel tudtul adom, hogy a Katonai Mária Terézia-Rend nagymesteri teendői ellátása során arra fordítva legnagyobb figyelmemet, hogy azokat a tábornokokat, törzs- és főtiszteket, valamint zászlósokat, akik a hadrakelt seregnél rendkívüli okos és bátorszívű cselekedetekkel különösen kitüntették magukat, ebbe a lovagrendbe fölvegyem és rendtársul elfogadjam, érdemeikhez mérten különösen és olyképen jutalmazzam, hogy bölcs megfontoltságukat és vitézségüket a megbecsülésnek látható jele hirdesse, egyben pedig dicsőséges magatartásuknak az emléke késői nemzedékek számára is fenntartassék, helyesnek véltem, hogy a fáradhatatlan szolgálati buzgóságával és bátor cselekvésével kitűnt

• VITÉZ • OSZLÁNYI • KORNÉL • MAGYAR KIRÁLYI • VEZÉRŐRNAGYOT •

a magyar királyi 9. honvéd könnyű hadosztály parancsnokát, az 1943. év január hó 17-28-ika közötti Don-menti harcokért, ahol az oroszok téli tömegtámadása folytán szükségessé vált visszavonulásban Alexandrovka és Verchneje-Jurovo-nál – személyének kimagaslóan vitéz, a legénységet sarkaló példás latbavetésével – öntevékeny kezdeményezéssel sorozatosan válságos helyzeteken lett úrrá, majd a Don-menti eredeti állásokban ellenséges tömegtámadásokkal dacoló 10 napi hősies kitartásával, hadosztályával, – mint az utóvédek utóvédje – biztosította a Voronyezs-i hídfő tetemes német erőinek rendezett elvonulását, ami az általános hadászati helyzetre mélyreható kihatással volt, a KATONAI MÁRIA TERÉZIA-REND LOVAGJÁVÁ KINEVEZZEM, ilyenné avassam és ez okirat erejénél fogva ilyenként megerősítsem.

Ehhez képest elvárom, hogy vitéz OSZLÁNYI KORNÉL vezérőrnagy, e katonai Rend lovagjaképen mindenkor és mindenben a Rend alapszabályait, dicsőséges hagyományait fogja követni és a jövőben is azon lesz, hogy a Haza elismerésére méltóvá váljék.

Minek hiteléül ezt a nyílt levelemet nemcsak sajátkezű aláírásommal láttam el, hanem a rendi kancellárral, valamint a Rend ügyvivőjével is ellenjegyeztettem és reá kormányzói pecsétemet függesztettem.

Történt kormányzói székvárosomban, Budapesten, az 1944-ik esztendő, kormányzóságom huszonnegyedik évének január havában.

Horthy

József

Hadtörténelmi Levéltára

Vitéz Oszlányi Kornél vezérőrnagy Katonai Mária Terézia Rend adományozó oklevele (HM HIM Hadtörténelmi Levéltár Personalia. Vitéz Oszlányi Kornél vezérőrnagy iratai)

A miniatűr rendjelvény dobozának teteje a vésett fémlappal

VITÉZ OSZLÁNYI KORNÉL VEZÉRŐRNAGYNAK
A KATONAI MÁRIA TERÉZIA-REND LOVAGJÁVÁ VALÓ AVATÁSI ÜNNEPÉLYE
1944. JANUÁR 24-ÉN

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

.... *úrnak*

A négyoldalas meghívó borítója vitéz Oszlányi vezérőrnagy avatási ünnepségére

MEGHÍVÓ.

A KATONAI MÁRIA TERÉZIA-REND NAGYMESTERI TEENDŐIT ELLÁTÓ
MAGYARORSZÁG KORMÁNYZÓJA ŐFŐMÉLTÓSÁGA
1944. ÉVI JANUÁR HÓ 24-ÉN 11 ÓRAI KEZDETTEL, BUDAPESTEN A KIRÁLYI VÁRPALOTA HABSBURG-TERMÉBEN
VITÉZ OSZLÁNYI KORNÉL VEZÉRŐRNAGYOT
SZEMÉLYESEN AVATJA A KATONAI MÁRIA TERÉZIA-REND LOVAGJÁVÁ, MELY ÜNNEPÉLYRE TISZTELETTEL MEGHÍVOM.

BUDAPEST, 1944. JANUÁR HÓ.

NEMES CSATAJI CSATAY LAJOS s. k.
vezérezredes,
m. kir. honvédelmi miniszter.

MEGJELENÉS: tisztek soron és renden kívüli dísz, nagykeresztek szalagjai viselendők; polgári egyének zsaket, cilinderrel, vagy magyar ruha.
FELHAJTÁS: Mátyás-kapun át, diplomatalépcső.

A felfüggesztett rendi autonómia miatt a honvédelmi minisztérium küldte ki a meghívókat

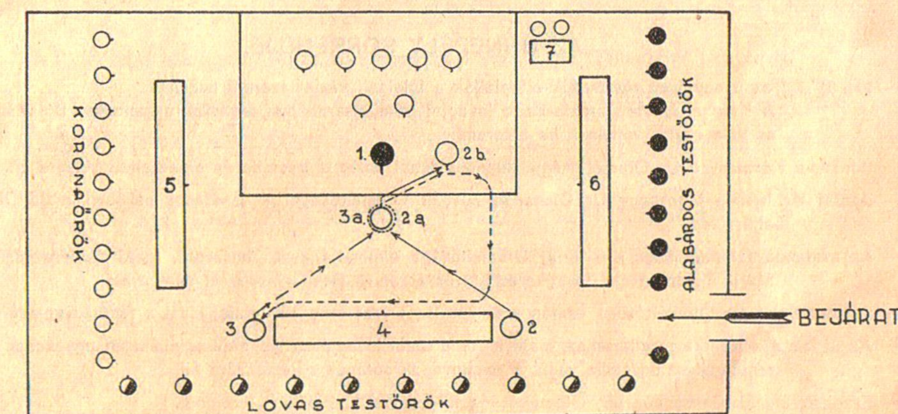
AZ ÜNNEPÉLY SORRENDJE.

1. — 10 h 55'-ig: az ünnepélyen résztvevők elfoglalják a túloldali vázlat szerinti helyüket. A Katonai Mária Terézia-Rend lovagjai az előcsarnokban fogadják a kancellár Úr Ő kir. Fenségét és vele együtt vonulnak be a terembe.
2. — 11 h-kor a Kormányzó Úr Őfőméltósága nagy kísérettel belép a terembe és előkészített helyére áll.
3. — József kir. herceg tábornagy Úr Őfensége üdvözli Őfőméltóságát a rendtagok nevében, majd Őfőméltósága baljára lép.
4. — Az avatandó Őfőméltósága elé járul, Őfőméltósága elmondja avató beszédét, majd mellére tűzi a Katonai Mária Terézia-Rend lovagkeresztjét és átadja a Rend kinevezési okmányát.
5. — A Kormányzó Úr Őfőméltósága ezután vitéz Oszlányi vezérőrnagyot kézfogással a rend lovagjává avatja.
6. — Az új lovag a Rend kancellárjához, majd a Rend többi lovagjához lép, akik egymásután ugyancsak kézfogással rendtársként üdvözlik, végül a rendlovagok sorának balszárnyára áll.
7. — Ezzel az avatási ünnep végetér, Őfőméltósága kíséretével eltávozik a teremből.

A meghívó harmadik oldala az ünnepély menetéről

ELHELYEZÉSI VÁZLAT.

1. Kormányzó Úr Őfőméltósága és kísérete.
2. József kir. herceg tábornagy Úr Őfensége.
3. vitéz Oszlányi Kornél vezérőrnagy, az avatandó.
4. Katonai Mária Terézia-Rend lovagjai.
5. Előkelőségek, tábornoki kar.
6. Katonai küldöttségek.
7. Rendi tisztviselők, előttük asztalkán a rendjel és az okmány.

M. kir. honvéd térképészeti intézet. — 28.-944. Sp

A meghívó hátoldala a kitüntetés átadási ceremóniáról

Frigyes királyi herceg tábornagy, a Katonai Mária Terézia Rend nagykeresztese, aki egészségi állapotára való hivatkozással nem fogadta el a Rend kancellári pozíciót 1936-ban. A képen az Osztrák–Magyar Monarchia tábornagyi egyenruháját viseli

A „Magyar Lovagrendek, a Magyar Érdemrend és Díszjelvények" című kiadvány Katonai Mária Terézia Rend kitüntetéseit bemutató oldala (összeállította: Dr. Bérczy Róbert, a Magyar Királyi Külügyminisztérium miniszteri osztálytanácsosa. Kiadta a Franklin-társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda, Budapest, 1943)

Vitéz Oszlányi Kornél vezérőrnagy lovagkeresztje. A keresztszárak között jól látható a középrész rögzítésére szolgáló menetes stift.

Kállay Miklós miniszterelnök gratulál az újdonsült lovagnak (Oszlányitól balra, a háttérben Kéri Kálmán vk. ezredes, Kállaytól jobbra vitéz Faragho Gábor altábornagy, kettejük között vitéz Gerlóczy Gábor vezérőrnagy áll)

Nemes Petrichevich György nyugállományú ezredes, aki a közjogi kutatásaival megalapozta a Katonai Mária Terézia Rend magyar kitüntetéssé válását

tartózkodóan viszonyult a Rend hovatartozásának kérdéséhez. Ezt jelzi, hogy a rendkáptalan által a magyar állampolgároknak odaítélt rendjelek viselhetőségét külföldi kitüntetésként az államfőnek kellett engedélyeznie.[23] Horthy azonban már 1924-ben olyan közjogi kutatások végzésére adott utasítást, amelyekkel bizonyítani lehetett a Katonai Mária Terézia Rend magyar voltát. E kutatásokat nemes Petrichevich György nyugállományú ezredes – maga is a Rend lovagkeresztes vitéze – végezte, s az eredményt több műben is kifejtette.[24] Érvelése

[23] Makai Ágnes – Héri Vera: Kitüntetések. Zrínyi kiadó, Budapest, 1990., 34. o.

[24] Nemes Petrichevich György: A Katonai Mária Terézia Rend helyes közjogi és történeti megvilágításban. Budapest, 1933.; nemes Petrichevich György: Államjogi viták I–III. Budapest, 1933.; Petrichevich György: Elnémított magyar igazságok. Budapest, 1937.; nemes Petrichevich György: Megvolt-e 170 évvel ezelőtt magyar nemzeti hadsereg megalapításának lehetősége? In: Pesti Napló, 1930. június.

szerint a Rend magyar voltát több bizonyíték is alátámasztotta:

a) Mária Terézia a róla elnevezett katonai rendet magyar királynőként alapította, hiszen az egyetlen szuverén címe a magyar királynői cím volt, s Európa koronás fői is e címe alapján tartották őt szuverénnek.

b) E magyar királynői címe volt a legmagasabb rangja, hiszen mint cseh királynő és mint az osztrák örökös tartományok ura (osztrák állam még nem is létezett) a német–római császár hűbérese volt.

c) A rend nagymesteri tisztségét ellátó I. Lotharingiai Ferenc császár – Mária Terézia férje – a királynő parancsára vállalta el a tisztséget (ezt jelzi, hogy az alapszabályokban maga I. Ferenc is mindig „őfelsége a királynő" utasításaira hivatkozik), s Mária Terézia a császárnak csak mint magyar alattvalónak adhatott magyar királynői parancsot.

d) Az alapszabályokat bevezették a Királyi Könyvekbe.

e) Az alapításkor a birodalom keretein belül létező országok közül egyedül a Magyar Királyság állt fent jogfolytonosan, így a Rend fenntartására egyedül Magyarország volt jogosult.

f) Franz Conrad von Hötzendorf, aki rendkancellárként IV. Károlyt helyettesítette nagymesteri tisztségében, két levelében is arra hivatkozott, hogy a rendkáptalan csak azután folytathatta működését, miután Magyarországon helyreállt a monarchikus államforma.[25]

A Katonai Mária Terézia Rend jelvényeit a köpenyen is lehetett viselni

Ezeket az érveket a kortársak egy része nem fogadta el, de ennek ellenére egy 1931. október 15-én kelt kormányzói nyilatkozat a Rendet magyarnak ismerte el és biztosította magyarországi működését.[26] A Katonai Mária Terézia Rend kancellárja vitéz Habsburg József királyi herceg, a Rend parancsnoki keresztes vitéze lett.[27]

1938. november 4-én megtörtént a Rend teljes legalizálása is. Horthy a kormányzói jogkörről szóló 1920. évi I. törvénycikkben gyökerező jogánál fogva elrendelte a Katonai Mária Terézia Rend alapszabályainak kiegészítését oly értelemben, hogy amíg a királyi hatalomban foglalt jogokat a kormányzó gyakorolja, addig

[25] Felszeghy: i.m.: 121. o.; Magyarországon a monarchikus államforma visszaállítását az 1920. március 18-án kiadott 2349/1920. számú miniszterelnöki rendelet proklamálta, amely megkövetelte, hogy az állami hatóságok, szervek, hivatalok és intézmények nevük előtt a *magyar királyi* jelzőt alkalmazzák. (Zsiga Tibor: Horthy ellen, a királyért. Gondolat Kiadó, Budapest, 1989., 83. o.)

[26] Makai Ágnes: A II. világháború egyetlen Mária Terézia Rendje. In: Numizmatikai Közlöny LXXXIV–LXXXV. évf., 1985–1986. 126. o.

[27] Honvédségi Közlöny 1932/7. szám, 1932. március 17., 48. o.

Vitéz Habsburg József királyi herceg, tábornagy a Katonai Mária Terézia Rend parancsnoki keresztes vitéze

Vitéz Habsburg József királyi herceg gratulál vitéz Oszlányi vezérőrnagynak

a Rend nagymesteri tisztségét is a kormányzó tölti be.[28] Ezzel újra adományozhatóvá vált Európa egyik legnagyobb múltú katonai kitüntetése. Érdekesség, hogy Horthy nem viselte a Rend nagykeresztjét, amely őt, (akárcsak a Magyar Királyi Szent István Rend esetében) mint a Rend nagymesterét megillette. Ennek oka még 1921-re, az első királypuccshoz nyúlik vissza. IV. Károly az első visszatérésekor (1921. március 26. – április 7.) a Rend nagykeresztjét, illetve az Otranto és Szeged hercege címet adományozta Horthynak. A kormányzó azonban a kitüntetést nem viselte és a hercegi címmel sem élt.[29] Az ok nyilvánvaló: ha élt volna a hercegi címmel és viselte volna a Rend nagykeresztjét, azzal elismerte volna IV. Károly vagy utódja trónigényét. Horthy ugyanakkor viselte a Rend lovagkeresztjét, amelyet még a Bécsben működő rendi káptalan ítélt oda neki 1921. március 7-én, két első világháborús, az Adrián végrehajtott fegyvertényéért.[30]

---

[28] Honvédségi Közlöny 1938/30. szám, 1938. november 6., 304. o.; Budapesti Közlöny, 1938/248. szám., 1938. november, 6., 1 .o.

[29] Horthy Miklós: Emlékirataim. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1990., 151. o.

[30] Horthy: i.m: 349. o.; Felszeghy: i.m.: 256–257. o.

Az újra életre hívott Rend irodája Budapesten, a Kapisztrán tér 3. szám alatt,[31] majd a Királyi Várpalotában működött.[32] Magyarország második világháborúba való belépésével ismét aktuálissá vált a Rend jelvényeinek adományozása. 1941. november 25-én a Honvédségi Közlönyben, a Szolgálati szabályzat függelékeként megjelent a Katonai Mária Terézia Rend odaítéléséről és kérelmezéséről szóló útmutatás,[33] valamint 1942-ben, 1943-ban, és 1944-ben a kérvények előterjesztéséről szóló rendeletek.[34] A kérvények elbírálására létrehozták a rendkáptalant. A magyar rendlovagok közül heten vállalták el a felkérést a tagságra: vitéz bulcsi Janky Kocsárd nyugállományú vezérezredes, vitéz lovag spondalungai Metz Rezső nyugállományú altábornagy, szentkereszthegyi Kratochvil Károly nyugállományú altábornagy, Wulff Olaf Richárd nyugállományú folyamőr vezérfőkapitány, nemes Seydl Jenő nyugállományú vezérőrnagy, vitéz báró bukove-brdoi és ujsciei Ungár Károly ezredes és sédeni Ambrózy György nyugállományú százados. Az első káptalani ülést 1942. május 27-én tartották, ahol egyöntetűen elutasították vitéz lófő dálnoki Miklós Béla altábornagy és vitéz Vattay Antal vezérőrnagy felvételi kérelmét. 1942. július 7-én a kormányzó a rendlovagok közti ellentétek miatt felfüggesztette a rendi autonómiát és a Rend ügyeinek intézésével a honvédelmi minisztert bízta meg,[35] 1943. november 6-án pedig Góthay Béla nyugállományú vezérőrnagyot kinevezte a Rend ügyvivőjévé.[36] A második rendi káptalant 1943. november 25-ére hívták össze.[37] Az időközben elhunyt Metz Rezső altábornagy helyére báró Cumin Artur ezredest kérték fel káptalani tagnak. Ezen az ülésen nyolc kérvény került elbírálásra,[38] amiből megszületett – mint később kiderült – a Rend egyetlen második világháborús kitüntetése. Az egyhangúlag megszavazott vitéz Oszlányi Kornél vezérőrnagy mellett a káptalan dr. vitéz Merész László tartalékos hadnagyot és vitéz Duska László századost is szótöbbséggel a Rend lovagkeresztjére javasolta, de Horthy az utóbbi kettőnek a Magyar Tiszti Arany Vitézségi Érem kitüntetést adományozta. A Honvédségi Közlöny 1944. január 24-én tette közzé Oszlányi Kornél kitüntetését a Rend lovagkeresztjével, amit mint a magyar 2. hadsereg 9. honvéd könnyű hadosztályának parancsnoka a voronyezsi hídfő kiürítésénél szerzett érdemeiért kapott meg.[39] A Rend új lovagjának avatási ünnepségére 1944. január 24-én hétfőn, a Királyi Várpalota Habsburg termében került sor. Az eseményt megelőzően a Honvédelmi Minisztérium illetékesei tanulmányozták a korábbi avatási szertartásokat, így Oszlányi vezérőrnagyé követte a régi rendi

[31] Katonai zsebnaptár és zseblexikon az 1938. évre. Budapest, 1937. 36. o.

[32] Makai Ágnes – Sallay Gergely Pál: A Mária Terézia Katonai Rend történetének utolsó fejezete. In: Hadtörténelmi Közlemények, 2005/4. szám, 1064. o.

[33] Szolgálati Szabályzat a KMTR odaítéléséről és kérelmezéséről. In: Honvédségi Közlöny 1941/55. szám, 1941. november 25., 637. o.

[34] 10.686/eln.8.-1942 sz. körrendelet. A Katonai Mária Terézia-Rend-be való felvétel iránti kérvények előterjesztése. In: Honvédségi Közlöny, 1942/12. szám, 1942. március 10., 128. o.; 31.592/Elnöki oszt.-1943 sz. körrendelet. A Katonai Mária Terézia Rendbe való felvétel iránti kérvények előterjesztése. In: Honvédségi Közlöny, 1943/23. szám, 1943. május 26., 370. o.; 13.214/Elnökség.-1944 sz. körrendelet. A Katonai Mária Terézia Rendbe való felvétel iránti kérvények előterjesztése. In: Honvédségi Közlöny, 1944/7. szám, 1944. február 23., 320. o.

[35] Makai – Sallay: i.m.: 1057. o.

[36] Honvédségi Közlöny 1943/45. szám, 1943. november 6.,

[37] Makai – Sallay: i.m.: 1060. o.

[38] Makai – Sallay: i.m.: 1060. o. A kérvényezők: Dorner Dezső százados, Ankay-Anesini Győző vezérőrnagy, Merész László tartalékos zászlós/hadnagy, Burget Lajos ezredes, vitéz Balogh II. Imre százados, vitéz Oszlányi Kornél ezredes/vezérőrnagy, Duska László százados, Fittler Sándor próbaszolgálatos zászlós/tartalékos hadnagy

[39] 3.676/eln. 8.e. –1944. számú körrendelet. In: Honvédségi Közlöny 1944/3. szám., 1944. január 24., 39. o.

protokollt. A kitüntetés átadására a Térképészeti Intézetben készíttették el a meghívókat.[40] Az avatáson jelen voltak a katonai felső vezetés tagjai, az országgyűlés két házának elnökei, az egyházi vezetők, a kormány tagjai és a Rend még élő magyarhonos tagjainak többsége. Az Oszlányi Kornélnak átadott oklevelet Nagyistók István, a diploma tokját pedig P. Zsedényi Margit tervezte és készítette.[41] A miniszterelnökség a bécsi C. F. Rothe und Neffe cégnél megrendelt 10 darab lovagkeresztet, de az idő rövidsége miatt ezek nem készültek el az avatásra, így az ünnepségen egy, a Hadtörténelmi Múzeumból kölcsönvett példányt tűzött fel a kormányzó Oszlányi zubbonyára. Később a Bécsben megrendelt rendjelvények megérkezésekor, a nyugtára kapott lovagkeresztet Oszlányi visszaadta a Múzeumnak.[42] Habsburg Albrecht királyi herceg 1944. február 26-án, édesapja – Habsburg Frigyes főherceg, tábornagy – hagyatékából egy polgári ruhán viselhető miniatűr rendjelet ajándékozott díszdobozban Oszlányi Kornélnak.

A harmadik káptalani ülésre – a közben beérkezett 23 kérvény elbírálására –, amely 1944. novemberére volt tervezve, már nem került sor.[43] Szálasi hatalomra kerülése után a rendi káptalan már nem végzett érdemi munkát. A második világháború befejezése után a Miklós Béla által vezetett Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. június 20-án rendeletben szüntette meg a Katonai Mária Terézia Rendet.[44]

Fennállásának közel két évszázada alatt a Katonai Mária Terézia Rend kitüntetéseiből 1070 belföldi (46 nagykereszt, 112 parancsnoki kereszt, 912 lovagkereszt) és 167 külföldi (16 nagykereszt, 29 parancsnoki kereszt, 128 lovagkereszt) adományozás történt. A belföldiek több mint egynegyede, 295 fő volt magyar honos (9 nagykereszt, 40 parancsnoki kereszt, 246 lovagkereszt).[45]

[40] Makai Ágnes (1986): i.m.: 127. o.

[41] Makai Ágnes (1986): i.m.: 127. o.

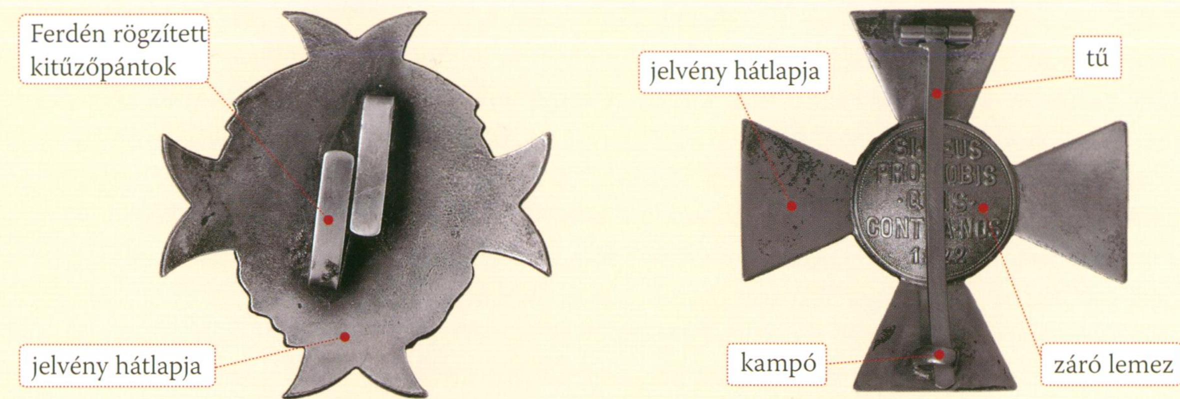
[42] Makai – Sallay: i.m.: 1063–1064. o.

[43] Makai – Sallay: i.m.: 1064. o. A kérvényezők: literáti Máthé Jenő alezredes, vitéz Barátosy Lajos ezredes, vitéz Horváth Sándor főhadnagy, Henkey-Hőnig József százados, vitéz nemes királylehotai Lehoczky Lajos ezredes, vitéz Gáll Sándor alezredes, vitéz nemes alsótarjai Vastagh György ezredes, Tolnay Lajos vezérkari százados, vitéz nemes Martsa Sándor ezredes, vitéz nemes gertenyesi Hollósy-Kuthy László vezérőrnagy, vitéz Csoknyai Pál ezredes, Rumy Lajos ezredes, Vécsey Béla ezredes, Versényi Tibor százados, Szilágyi I. Dezső őrnagy, Lóskay Ferenc vezérőrnagy, nemes felsőmérai Ostorharits-Horváth Endre százados, Belányi Gyula gazdász alezredes, vitéz Vargyassy Gyula vezérőrnagy, vitéz Hun Lajos főhadnagy, nemes Vaikó György százados, vitéz Hermándy-Berencz György százados, Farkas Zoltán ezredes.

[44] Magyar Közlöny 1945/65. szám, 4. o.

[45] Felszeghy: i.m.: 270. o.

Kitűzős kitüntetések

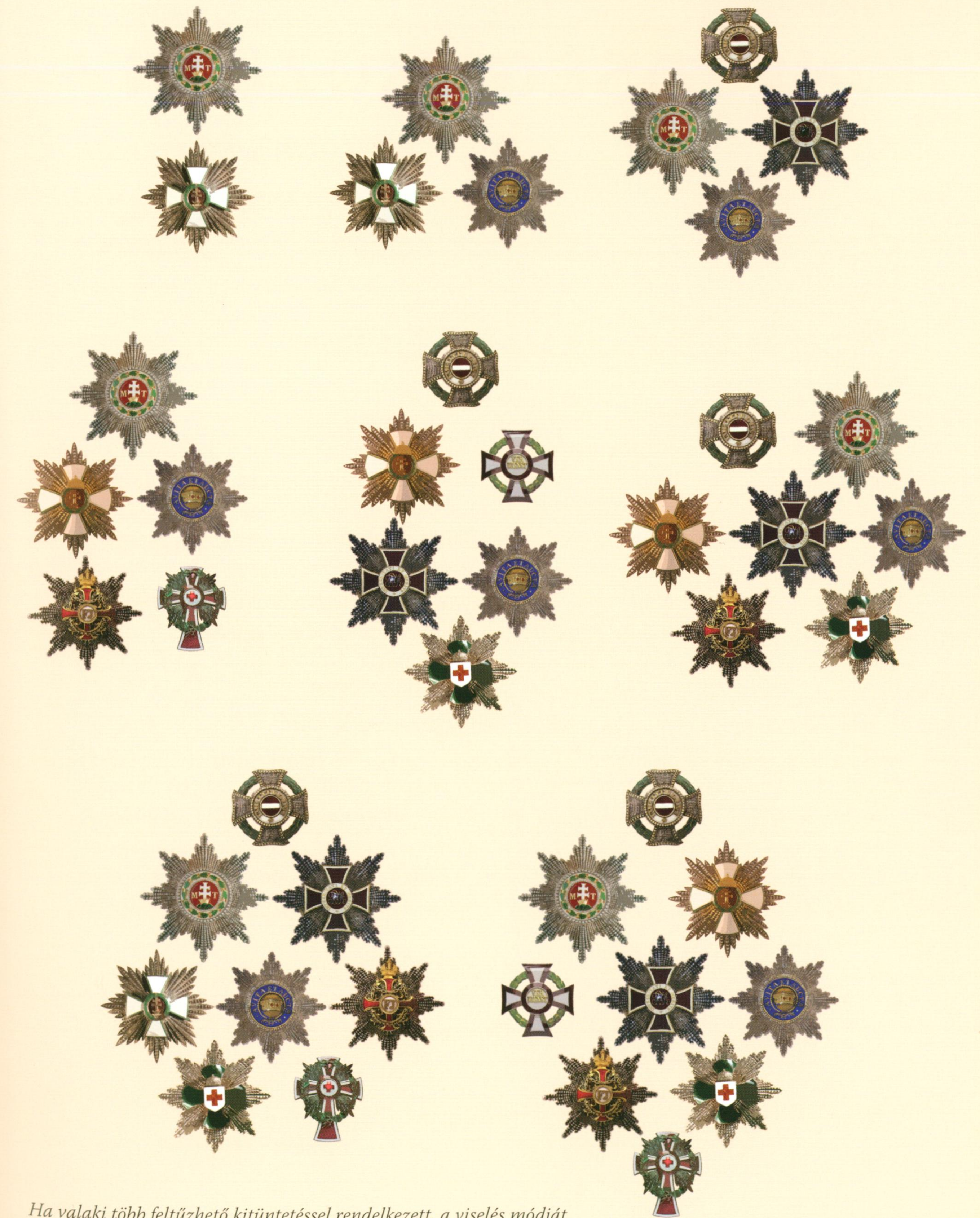

Czibur László és fia, Czibur Andor tábornokok

Az érdemrendek tisztikeresztjeit és egyes, szalag nélküli kitüntetéseket a jelvény hátlapján lévő tűvel vagy két ferdén rögzített, egymással párhuzamosan elhelyezett pánttal lehetett a ruhára rögzíteni. A Magyar Vöröskereszt érdemkeresztje, a Magyar Érdemkereszt III. osztálya és a Magyar Érdemrend tisztikeresztje esetében mindkét megoldással készültek darabok, illetve ez utóbbiak között több olyan darabbal is találkoztunk, amelyek hátlapján csak egy rögzítő kampó nélküli vékony tű volt a ruhára való rögzítéshez. A Légoltalmi Jelvényt és a vitézi jelvényt két ferdén rögzített pánttal lehetett a ruhára rögzíteni, illetve az utóbbinál egy fémpántos, zsanéros, csavarral rögzíthető darabbal is találkoztunk. A Légoltalmi Jelvényt a jobb, míg a Magyar Érdemkereszt III. osztályát, a Magyar Érdemrend és a Magyar Szent Korona Rend tisztikeresztjét, a Magyar Vöröskereszt érdemkeresztjét és a vitézi jelvényt a bal mell közepén kellett viselni. A kitüntetéseket a ruhára varrt, általában a ruha színével megegyező színű csukrokra (éremtartó zsinórokra) rögzítették fel. Ha több feltűzhető kitüntetést, illetve csillagot kellett viselni egyszerre, akkor a darabszámuktól függően és a viselési sorrendnek megfelelően az alábbi ábrák szerint kellett elhelyezni azokat.[1]

[1] Barcy-gyűjtés, 261. o.

Ha valaki több feltűzhető kitüntetéssel rendelkezett, a viselés módját a fent látható alakzatokban határozták meg.

LXVI. évfolyam. 13. szám. 1939. március 16.

HONVÉDSÉGI KÖZLÖNY

KIADJA A MAGYAR KIRÁLYI HONVÉDELMI MINISZTÉRIUM

ELŐFIZETÉSI DÍJ ÉVFOLYAMONKÉNT 16·— PENGŐ EGYES PÉLDÁNYOK BOLTI ÁRA ... ... 0·80 PENGŐ

Hadparancs.

Honvédek!

Ismét történelmi napokra virradtunk!

A cseh zsoldosok országuk életének utolsó perceit is arra használták fel, hogy megrohanva határainkat, magyar véreinket és azok javait pusztítsák.

E támadások azonban a ti acélfalaitokon összetörtek, a támadók véres fejjel menekültek megtorló karjaitok elől.

Megelégedéssel állapítom meg, hogy ezekben a súlyos harcokban derekasan — a honvédség dicső multjához méltóan — álltátok meg a helyeteket.

Most, mikor útbaindítalak Benneteket Kárpátalja 20 éven át sanyargatott népének, derék ruszin és magyar testvéreink felszabadítására, biztos vagyok benne, hogy e nagy fáradsággal és esetleg újabb nehéz harcokkal járó feladatot épp oly tökéletesen fogjátok megoldani, mint ahogyan a cseh támadások ellen megvédtétek határainkat és vissza fogjátok vezetni ruszin testvéreinket Szent István birodalmába, ahol 1000 éven át jóban-rosszban egyaránt velük együtt éltünk, örültünk és véreztünk.

Honvédek! Isten és a Haza nevében kísérve népünk szeretetétől előre az ezeréves határunkig, a Kárpátok bércéig, hogy ott kezet nyujthassatok lengyel bajtársaitoknak!

Legyetek tudatában annak, hogy az egész világ szeme rajtatok van.

A Magyarok Istene segítsen Benneteket!

Kelt Budapesten, 1939. évi március hó 16. napján

Horthy s. k.

(Rend. szám: 15.170./Elnökség A. — 1939. márc. 16.)

vitéz Bartha s. k.

Szerkeszti: **Vér Imre ezredes.**
Pallas nyomda, Budapest, V., Honvéd-utca 10. (Felelős: Győry Aladár igazgató.)

Felvidéki Emlékérem

1938 őszére világossá vált, hogy Csehszlovákia nem tud ellenállni Németország területi követeléseinek. Ekkor merült fel a revízió konkrét lehetősége Magyarország előtt is. A magyar kormány 1938. szeptember 16-án, a csehszlovákiai német megmozdulások miatt részleges mozgósítást rendelt el.[1] Október 9-én Komáromban tárgyalások kezdődtek a magyar és csehszlovák fél között az elcsatolt magyar területek, vagy egy részük visszaadásáról, amelyek október 13-án megszakadtak. Ekkor a magyar kormány még öt korosztály mozgósítását rendelte el.[2] A tárgyalások egyetlen eredménye az volt, hogy Sátoraljaújhely Csehszlovákiához tartozó része és Ipolyság városa magyar fennhatóság alá került.[3] Miután a nyugati hatalmak kinyilvánították érdektelenségüket, a magyar és a csehszlovák fél közös megegyezéssel német-olasz döntőbíráskodást kért. 1938. november 2-án a bécsi Belvedere palotában megszületett az „első bécsi döntés". Ennek értelmében Magyarország visszakapta a Trianonban elcsatolt felvidéki területeinek déli részét, 11 927 km²-t, 1 058 000 lakossal. A visszacsatolt részekre történő bevonulás november 5–10-ig zajlott le.[4]

A Felvidéki Emlékérmet a terület visszacsatolásában részt vett fegyveres testületek tagjai részére alapította Horthy Miklós 1938. november 4-én kelt legfelsőbb elhatározásával.[5] 1939. március 15. és 18. között a magyar csapatok önálló akció keretében megszállták Kárpátalját.[6] A hadművelet stratégiai

Az alaptípusnak számító, bronzból készült Felvidéki Emlékérem elő- és hátlapja

A svéd éremművész, Daniel Warou által 1705-ben készített Hercules érem körmöcbányai bronz másolatának elő- és hátlapja (HM HIM 74 120 1/É)

[1] Sipos Péter (főszerk): Magyarország a második világháborúban. Petit Real Kiadó, Budapest, 1997., 535. o.

[2] Rózsás József (szerk.): Felvidékünk – Honvédségünk. Budapest, 1939., 61. o., 83. o., 89. o.

[3] Rózsás József: i.m.: 78–79. o.

[4] Sipos Péter: i.m.: 93. o., 113. o.

[5] 54.386/eln.8.-1938. XI. 5. sz. körrendelet. In: Honvédségi Közlöny 1938/29. szám, 1938. november 6., 304. o.; Budapesti Közlöny, 1938/248. szám, 1938. november 6., 1. o.

[6] Sipos Péter: i. m. 212. o.

Frakkláncos miniatűrsor a Felvidéki Emlékéremmel (Nemzetvédelmi Kereszt, Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem)

A Felvidéki Emlékérem vitatott eredetiségű szalagsáv miniatűrje

A Felvidéki Emlékérem bronzból készült, kétoldalas, háromszögszalagos miniatűrje

A Felvidéki Emlékérem kétoldalas, bronz gomblyuk-miniatűrje

A Felvidéki és az Erdélyi Emlékérem kétoldalas, összeforrasztott gomblyuk-miniatűrjei

Postatisztviselő, zubbonyán a Felvidéki és Erdélyi Emlékérem szalagsávjával, illetve a vitézi jelvénnyel

célja a közös lengyel–magyar határ megteremtése volt. A Felvidéki Emlékéremre való igényjogosultságot kiterjesztették az ebben az akcióban résztvevő személyekre is. Érdekesség, hogy ennek a kitüntetésnek az esetében a végrehajtási határozatok előbb jelentek meg, mint maga az alapszabály.[7]

A kitüntetés 35 mm átmérőjű, bronzból vert érem, előlapján II. Rákóczi Ferenc jobbra néző képmása (a magyar visszacsatolási emlékérmek – Felvidéki, Erdélyi, Délvidéki – előlapján szereplő történelmi személyek kiválasztásánál elsődleges szempont volt hogy kapcsolódjanak az adott

[7] A végrehajtási határozatok az 1939/22. számú Honvédségi Közlönyben (1939. május 24., 125–127. o.), míg az alapszabályok az 1939/24. számú Honvédségi Közlönyben (1939. június 15., 157–158. o.) jelentek meg.

M. kir. „Nádasdy Ferenc" 3. honv. huszárezred parancsnokság.

864. szám.

kt. 1939.

Igazolvány

a Felvidék visszacsatolásának emlékére alapitott emlékérem viselésének jogosultságára.

alsódomborui Zalán Tamás alezredes részére

Születési év, hely és ország: 1893., Budapest, Magyarország

Szülőanyja leánykori neve: Kőnigsberger Hermina

Illetőségi hely: Budapest

Kelt Munkács, 1939 év junius hó 10-én.

P. H.

ezredparancsnok.

A m. kir. „Nádasdy Ferenc" 3. honvéd huszárezred parancsnoksága részére készíttetett Felvidéki Emlékérem igazolvány

Parancsnokság

430 szám.

/1939.

Igazolvány

a Felvidék visszacsatolásának emlékére alapított emlékérem viselésének jogosultságára.

Váradi Zsigmond gyalogos. részére.

Születési év, hely és ország: 1905.Ujpest.magyar.

Szülőanyja leánykori neve: Pintlr Gizella.

Illetőségi hely: Ujpest.

Kelt Sárospatak, 1939. évi decz. hó 6. n.

P. H.

A m. kir. 24. honvéd gyalogezred fejbélyegzőjével ellátott Felvidéki Emlékérem igazolvány

M. KIR. 104. ... LÉGVÉDELMI TÜZÉROSZTÁLY
...PARANCSNOKSÁG

288/879. szám.
kt.vmk.—1939.

Igazolvány

a Felvidék visszacsatolásának emlékére alapított e m l é k é r e m viselésének jogosultságára.

ifj Urbán Lajos tsz. szkv. részére

Születési év, hely és ország: 1914. Budapest Magyar

Szülőanyja leánykori neve: Molnár Julia

Illetőségi hely: Budapest

Kelt: Miskolc 1939. évi december hó 6. n.

vitéz

A Felvidéki Emlékérem igazolványának rendszeresített típusa

Kiállíttatott 19 41. évben.

Urbán Lajos
az igazolvány tulajdonosának aláírása.

131. r. sz. PALLAS BUDAPEST.

Születési év és hely:	1914 Budapest.
Illetőségi hely:	Budapest.
Avatási év:	H.a. 1936.
Mily kitüntetések viselésére jogosult:	(F.)

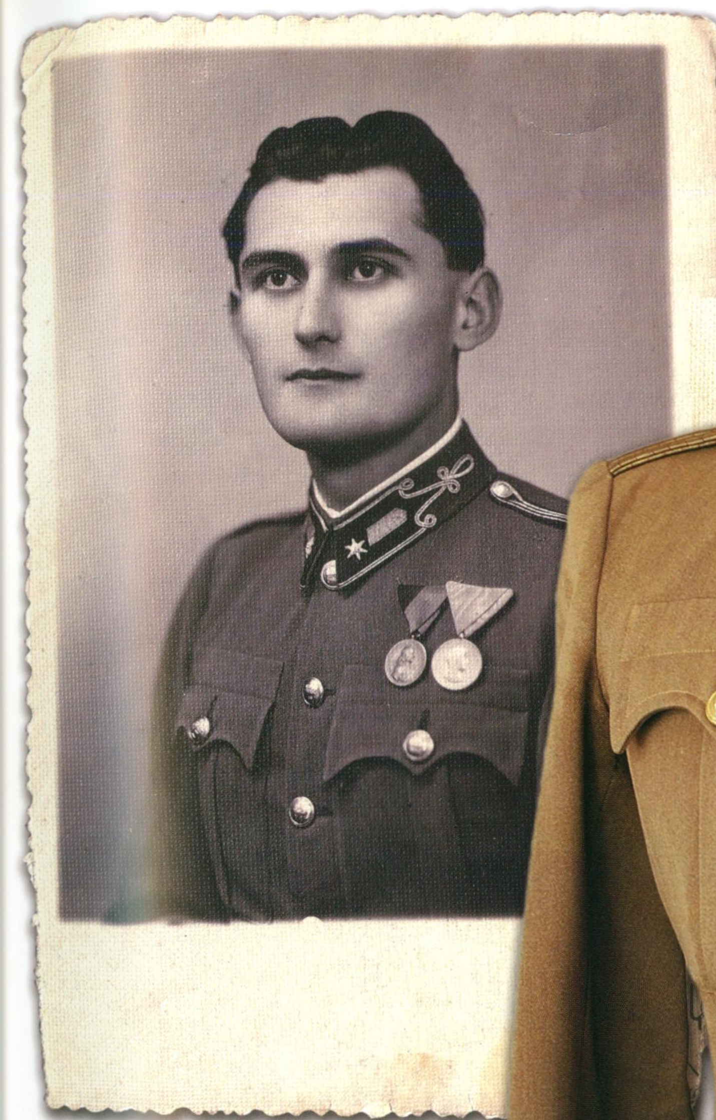
40. fsz. Érvényes 1941. évre.

Igazolom, hogy Urbán Lajos ht. szakaszvezető a m. kir. 104. honv. lgv. tüzér osztály-nál teljesit tényleges szolgálatot.

P. H.

vitéz

Urbán Lajos szakaszvezető katonai igazolványa. A „Mily kitüntetések viselésére jogosult” rovatban egy bekarikázott „F” betű jelzi a Felvidéki Emlékérmet

Az 1942-ben a keleti fronton hősi halált halt Fábián József tartalékos zászlós fényképe és zubbonya. Részt vett a felvidéki és az erdélyi bevonulásban. A kormányzó posztumusz a Magyar Érdemrend hadiszalagos, kardos lovagkeresztjével tüntette ki.

Felvidéki Emlékérem egyedileg gyártatott dobozban

Főhadnagy, zubbonyán a Felvidéki Emlékéremmel

Hadifémből készült Felvidéki Emlékérem

A Felvidéki Emlékérem szokásostól eltérő, bronzötvözetű változata, színeivel fordítva összevart kitüntetésszalagon

területhez) és a „PRO PATRIA ET LIBERTATE. RÁKÓCZI" („A Hazáért és szabadságért. Rákóczi") körirat látható. A hátlapon „A/MAGYAR/FELVIDÉK/FELSZABADULÁSÁNAK/EMLÉKÉRE. /1938." hatsoros szöveg szerepel.[8]

Az érem előlapján szereplő Rákóczi portré kis eltérésekkel megegyezik az 1705-ben vert „Hercules érem" előlapján szereplő Rákóczi ábrázolással. Az érmet a svéd éremművész, Daniel Warou készítette II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelemmé történő beiktatására.[9] A kitüntetést háromszög alakban összehajtott, fele-fele arányban balról vörös, jobbról kék, 40 mm széles szalagon, a bal mellen a zseb felett a viselési sorrendnek megfelelően kellett viselni. Polgári öltözéken a kitüntetés miniatűr formában (frakklánc, gomblyuk, tűzős, szalagos) is viselhető volt.[10] A kitüntetés szalagsávját (40 × 15 mm) a katonák nyári ruházaton és tábori barna ruházaton viselhették. Az öltözködési utasítás nem írta elő, de nem is tiltotta, hogy az olyan szalagsávokra, amelyek csak egyfajta kitüntetést jelöltek, miniatűrt helyezzenek fel.[11] Eddig nem találtunk olyan korabeli fotót, amelyen a Felvidéki Emlékérem miniatűrös szalagsávját viselték, annak ellenére, hogy a közelmúltban több ilyen szalagsáv miniatűr is előkerült. Az alapszabályokkal ellentétben ez a kitüntetés nem csak bronzból készült, ismerünk más anyagból gyártott érmeket (horgany, sárgaréz), illetve léteznek eltérő éremképű kitüntetések is. Ismereteink szerint ezt a kitüntetést doboz nélkül adományozták, de ismerünk a kitüntetéshez egyedileg gyártatott dobozokat. Az alapszabályok szerint az adományozottak a kitüntetés adományozásáról igazolványt kaptak.[12] Az igazolvány több kivitelben is létezett, annak ellenére, hogy a végrehajtási határozat csak egyféle alakban rendszeresítette azt.[13]

Az alapszabályok szerint ezt az érmet a honvédelmi miniszter előterjesztésére a kormányzó adományozta díjmentesen.[14] Később Horthy az adományozás jogát átadta a honvédelmi miniszternek, az illetékes hadtestparancsnokoknak, a bevonulásban részt vett csapattestek és önálló fegyvernemek (légierő, folyamerők, csendőrség), valamint a Ludovika Akadémia parancsnokának, azzal a megkötéssel, hogy az adományozások a „Legfelsőbb Hadúr" nevében történjenek.[15] Az adományozási jog átruházását a kitüntetésre jogosultak nagy száma indokolta.

A kitüntetésre igényjogosultak voltak:

- a honvédség mindazon hivatásos és nem hivatásos tagjai, akik a felvidéki területek visszacsatolásának, illetve Kárpátalja megszállásának céljából átlépték a trianoni országhatárt
- a csendőrség visszacsatolásban részt vett tagjai
- a honvédség mindazon tagjai, akik – bár a visszacsatolásban nem vettek részt – a keleti vagy az északi határ mentén, Kárpátalja visszafoglalása kapcsán hadműveletekre voltak csoportosítva.[16]

Az igényjogosultak körét két rendeletben kibővítették. Először a kassai ünnepélyes bevonuláson részt vett, a Ludovika

[8] 27.148/eln. 8. – 1939. sz. körrendelet. A Felvidéki Emlékérem alapszabályainak kiadása. 2. §. In: Honvédségi Közlöny 1939/24. szám, 1939. június 15., 157. o.

[9] Szinovszki Sándor – Huszár Lajos (szerk.): A régi magyar emlékérmek katalógusa I. Történeti érmek 6. Erdély (1540–1848). Magyar Éremgyűjtők Egyesülete kiadása, Budapest, 1984., 72. o.; Makai Ágnes: Emlékérmek Rákócziról. In: Rácz Árpád (szerk.): Nagy képes milleniumi hadtörténet. Rubicon-Aquila könyvek, Budapest, 2000., 223. o.

[10] 27.148/eln. 8. – 1939. sz. körrendelet. A Felvidéki Emlékérem alapszabályainak kiadása. 6. §. In: Honvédségi Közlöny 1939/24. szám, 1939. június 15., 158. o.

[11] 67.348. eln. 5. vkf. – 1942. sz. rendelet. In: Adonyi-Naredy Ferenc (felelős szerk.): A m. kir. fegyveres erők képeskrónikája (1919–1945). München, 1977., 1. sz. függelék

[12] 27.148/eln. 8. – 1939. sz. körrendelet. A Felvidéki Emlékérem alapszabályainak kiadása. 5. §. In: Honvédségi Közlöny 1939/24. szám, 1939. június 15., 157. o.

[13] 10.021/eln. 8. – 1939. sz. körrendelet. Végrehajtási határozványok a Felvidék visszacsatolásának emlékére alapított emlékérem adományozásához. Melléklet. In: Honvédségi Közlöny 1939/22. szám, 1939. május 24., 125–127. o.

[14] 27.148/eln. 8. – 1939. sz. körrendelet. A Felvidéki Emlékérem alapszabályainak kiadása. 1. §. 4. §. In: Honvédségi Közlöny 1939/24. szám, 1939. június 15., 157. o.

[15] 52.588/eln. 8. – 1939. sz. körrendelet. In: Honvédségi Közlöny 1939/33. szám, 1939. november 2., 307. o.

[16] 10.021/eln. 8. – 1939. sz. körrendelet. Végrehajtási határozványok a Felvidék visszacsatolásának emlékére alapított emlékérem adományozásához. In: Honvédségi Közlöny 1939/22. szám, 1939. május 24., 125. o.; 27.148/eln. 8. – 1939. sz. körrendelet. A Felvidéki Emlékérem alapszabályainak kiadása. 3. §. In: Honvédségi Közlöny 1939/24. szám, 1939. június 15., 157. o.

Hadifémből készült Felvidéki Emlékérem bronzbevonattal

Nikkelbevonatú, bronzból készült Felvidéki Emlékérem elő- és hátlapja

Olajfestményen ábrázolt főhadnagy, zubbonyán a Felvidéki Emlékérem szalagsávjával

Szigetvár, 1939. december 10. L évfolyam, 19. (38.) szám.

Szigetvári hírlap

POLITIKAI HETILAP

Előfizetési ár:	Szerkeszti	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Egy hónapra 1 pengő.	PÉTER JÓZSEF	Szigetvár, Zrínyi-tér 5. Telefon 134.

Népegészségügy.

A magyar közvélemény a népegészségüggyel egyre behatóbban kezd foglalkozni. Ezt az örvendetes változást hosszú, nehéz, sokszor háládatlan munka előzte meg, hogy eltűnjék az a közöny, amely ezt a kérdést háttérbe tolta. *Johan* Béla államtitkár, a Közegészségügyi Intézet igazgatója nemrég nyilatkozatot tett közzé, amelyben a kormány népegészségügyi politikájának a programját ismertette. Összefoglalta az eredményt, amelyet ez a munka az első öt évben elért. Vázolta a tervezet, amelyek megvalósulásra várnak, hogy a tízéves program teljessé válhasson. A nyilatkozat többek között a következőket mondja:

— Az 1936-os törvény hozta meg az igazi fejlődést a népegészségügy terén. Ez a törvény az orvosok kinevezését központosította s a belügyminiszter kezébe tette le. Igy vált lehetővé, hogy az orvosok megválasztásánál és kinevezésénél a kormány azokat a szociális szempontokat is érvényesíthesse, amelyek eddig háttérbe szorultak. Hogy az orvosok fejlődését a minisztérium megfelelőleg szolgálhassa, továbbképző tanfolyamokat vezetett be, különös tekintettel a népbetegségekre. Ezeknek a tanfolyamoknak a megszervezése jótétemény nemcsak az orvosokra, de főkép a község lakosaira is, mert így olyan orvosok keze alá kerülhetnek, akik a tanfolyamokon az orvosi tudomány legújabb fejlődését közvetlenül és gyakorlatból tanulhatják meg.

Nagy segítségünkre van az egészségházak létesítése is, melyeknek terveink szerint a hátralévő öt év alatt olyan hálózatát fogjuk kiépíteni, amelyek lehetővé teszik az egészségügyi intézkedések egész vonalon való bevezetését.

Az egészségügyi program elsőrendű pontja az egészséges ivóvízkérdésnek a megoldása. Ma még sajnos ott tartunk, hogy az ország hatszázezer kutjának ivóvizéből igen nagyrész nem iható vizet szolgáltat. Ennek a hiánynak a pótlása a legsürgősebb és legnagyobb feladatunk. A 29 millió pengőnek a legnagyobb része, amibe az új kutak felállítása kerül, biztosítva van s így rövid idő kérdése, hogy ez is a megoldott feladatok közé sorozódjék.

Hogy milyen eredménnyel dolgozik a zöldkeresztmozgalom, ezt bizonyítja, hogy 1927-ben 24.92 százalékra csökkent a halandósági arányszám. Ezzel olyan eredményt értünk el, amely teljesen megnyugtató a továbbfejlődésre nézve. Az a mozgalom, mely az egyházak felépítésére megindult, három és félmillió pengőt eredményezett s így reményünk lehet az akció sikeres befejezésére.

A magyar nép egészségügye a legjobb reményekkel tölthet el bennünket. Nem sorvad többé a magyar falu, nem pusztulnak el ezerszámra a magyar életek. Erre annál inkább van reményünk, mert ebben az esztendőben is 17 millió liter ingyentejet osztottunk szét és 149 vagón ingyen cukrot juttattunk a magyar szegényeknek, ezzel megszüntettük azt az állapotot, amikor a kis csecsemő nem jut tejhez s amikor a magyar napszámos egy kiló cukrot fogyaszt évenként az országos kilenc kiló átlag helyett.

A felvidéki emlékérmek kiosztása.

A kormányzó névünnepe Szigotvárott. A katonaság és polgárság együttes ünnepe. Az iskolák hódolata.

Magyarország Kormányzója névünnepének megülése a legbensőségesebb formák között történt Szigetvárott. Már az előző napon megnyilvánult az osztatlan szeretet és ragaszkodás, amellyel Szigetvár népe a Kormányzó személyét magába zárta. Az elemi iskolában a tanítói kar osztályonként tartott előadást a kis magyaroknak a Kormányzó személyéről, országmentő szerepéről és országosan megünnepelt névnapjának jelentőségéről. —

Este 8 órakor lampionos leventezenekar járta be a várost zenés takarodóval. A helyőrség tisztikara és családjaik a város polgárságával karöltve szűkebbkörű táncestét rendezett a tiszti étkezőben.

Kicsinyek és felnőttek, katonák és polgárok lettek eggyé az ország Kormányzójának ünneplésében. És ez eggyéforradásról hozsannáztak a nemzeti színű zászlók, amelyek a házakat ékesítették a Kormányzó nevenapjának tiszteletére.

„Ma először van együtt a mult, a jelen és a jövő magyar katonája".

A Kormányzó névnapján már reggel végigömlik az ünnep Szigetváron. Az elemi iskolások kora reggel templomba mennek. Kilenc órakor minden felekezet templomában ünnepi istentisztelet volt. A lelkészek méltatták a nap jelentőségét.

A polgári iskolák növendékei a katonaság és polgárság részére tartott ünnepi istentiszteleten vettek részt. Istentisztelet után az iskolába vonultak. Ünnepélyt tartottak a Kormányzó tiszteletére. Az ünnepi beszédet *Hámory* Pál tartotta.

Tíz óra után egymásután vonult a sportpályára a helyőrség, a leventék zenekarral, a frontharcosok, a lövészkötelezettek és a vitézek. A közönség percről percre nagyobbodik. Mire elütötte a toronyóra a tizenegyet, a sportpálya ünnepi képet mutatott.

Vitéz *Magay* Béla ezredes, állomásparancsnok pontban tizenegy órakor érkezett meg a Sportpályára. *Harnóczy* János százados, állomástiszt kíséretében indul a csapatok felé. *Risztics* Artur százados, h. zászlóaljparancsnok jelentésének fogadása után ellépett a csapatok arcéle előtt. Utána kezdetét vette a felvidéki emlékérmek kiosztása.

— Ma először van együtt a mult, a jelen és a jövő magyar katonája — kezdi a beszédét *Magay* Béla ezredes, hogy tanuja legyen a magyar katona hősiességének, amelylyel az elszakított magyar haza egy részét visszaszerezte. Beszéde további során azt fejtegette, hogy a legszebb erény a haza védelme, ezért, ha kell, egészen az önfeláldozásig kell szolgálni a hazát a haza minden fiának. Ez a szellem hatotta át a magyar katonát ezer éven át.

Többen vannak, akik a dicsőséges előnyomulásban résztvettek. Méltó napot választottak ki arra, hogy emlékéremmel díszítsék azoknak a mellét, akik az előnyomulásban résztvettek. A mai nap a Kormányzó nevenapja, méltóbb napot ennek a magasztos ünnepnek választani sem lehetett volna.

Hiszekegy a hősi halottakért.

— Az előnyomulásnak vannak hősi halottai is, — borul el Magay ezredes hangja —, akiknek ragyogó emlékére csendüljön fel a magyar imádság, a Hiszekegy.

A leventezenekar eljátszotta a Hiszekegyet. A Hiszekegy után vitéz *Magay* Béla ezredes parancsot ad, lépjenek elő azok, akik emlékérmet kapnak. Előlép öt tiszt, egy altiszt, negyvenkét katona és harminchét polgári ruhás ember. Egymásután veszik át az emlékérmeket és az erről szóló igazolványokat. Egy számvivő őrmesternek a honvédelmi miniszter elismerését írásban adták át.

A megkapó ünnepséget a Himnusz fejezte be.

Az ünnepség után a csapatok felvonultak és a hősi emlék előtt díszmenetben vonultak el vitéz *Magay* Béla ezredes állomásparancsnok, a tisztikar és az ünneplő közönség előtt.

Délben a helyőrség tisztikara ebédet adott. Az ebéden a Kormányzóra vitéz *Magay* Béla ezredes mondott felköszöntőt.

Diszelőadás a Főméltóságú Asszony nyomorenyhitő akciója javára.

A Dunántúli Művész Színház, *Galetta* Ferenc színtársulata méltó módon akart bekapcsolódni a Kormányzó ünneplésébe. *Galetta* Ferenc igazgató, a művész ember szíve melegségével a Főméltóságú Asszony nyomorenyhítő akciójára gondolt. Hogy gondolatának minnél nagyobb legyen az eredménye, felkereste dr *Sárközy* Béla főszolgabírót, akit arra kért, vállalja a Kormányzó névnapján rendezendő díszelőadás védnökségét, melynek bevétele bizonyos százalékát a Főméltóságú Asszony nyomorenyhítő akciója javára engedi át.

Sárközy Béla dr főszolgabíró, aki minden nemes és igaz emberi gondolatot szívesen támogat, vállalta a díszelőadás védnökségét. Hogy az előadást mindenki számára lehetővé tegyék, *Galetta* Ferenc igazgató a Zimberi-zombori szépasszony díszelőadását filléres helyárakkal tűzte műsorra.

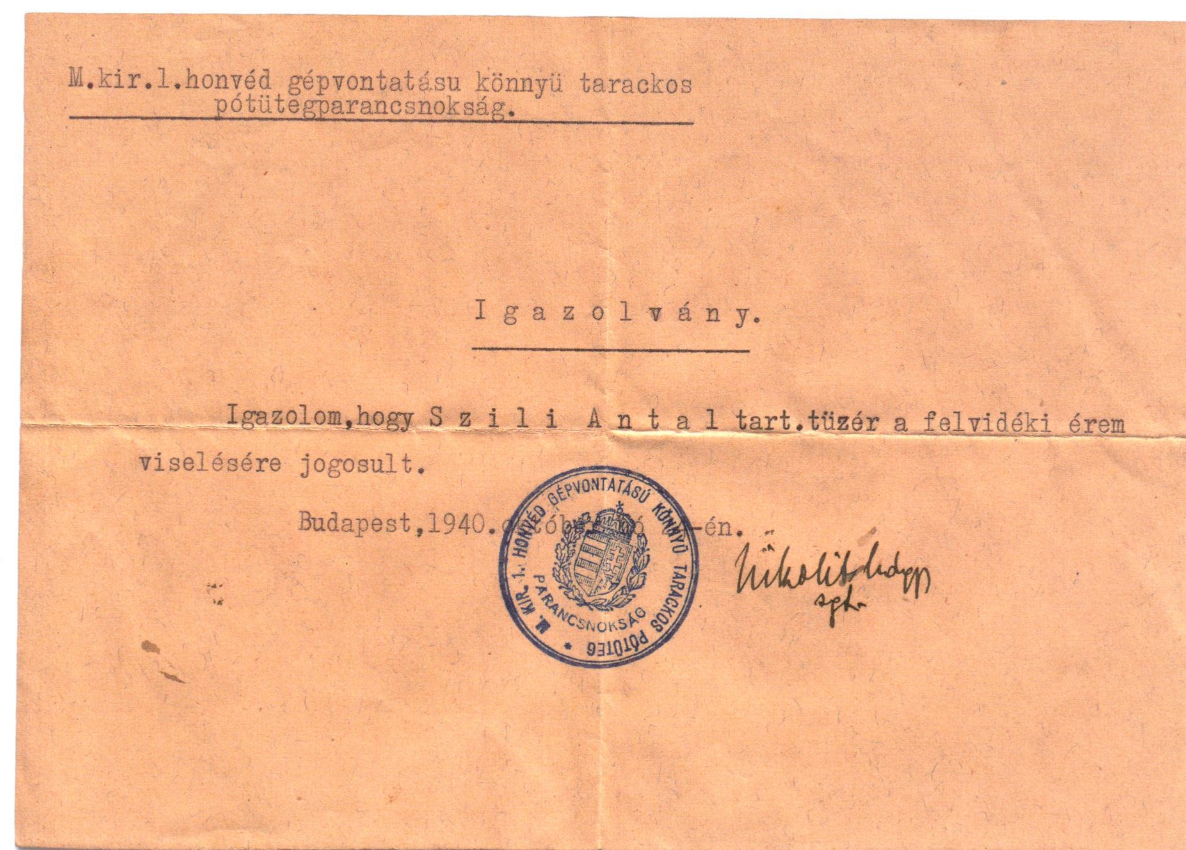
A díszelőadáson megjelent Szigetvár szine-java és megjelent a társadalom minden rétegének képviselete is.

Itt nem akarunk színházi kritikát írni. Mégis le kell szegeznünk a közönség egyöntetű véleményét, hogy a Zimberi-zombori szépasszony díszelőadása pompás elő-

Újsághír a Felvidéki Emlékérmek kiosztásáról

A Felvidéki Emlékérmen szereplő, három különböző verőtő-változatú Rákóczi portré (számítógéppel szerkesztve)

M.kir.1.honvéd gépvontatásu könnyü tarackos pótütegparancsnokság.

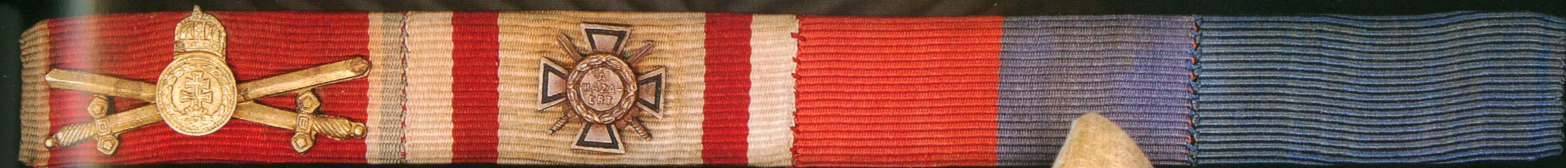
Igazolvány.

Igazolom,hogy S z i l i A n t a l tart.tüzér a felvidéki érem viselésére jogosult.

Budapest,1940. [illegible]-én.

M. KIR. 1. HONVÉD GÉPVONTATÁSÚ KÖNNYŰ TARACKOS PÓTÜTEG PARANCSNOKSÁG

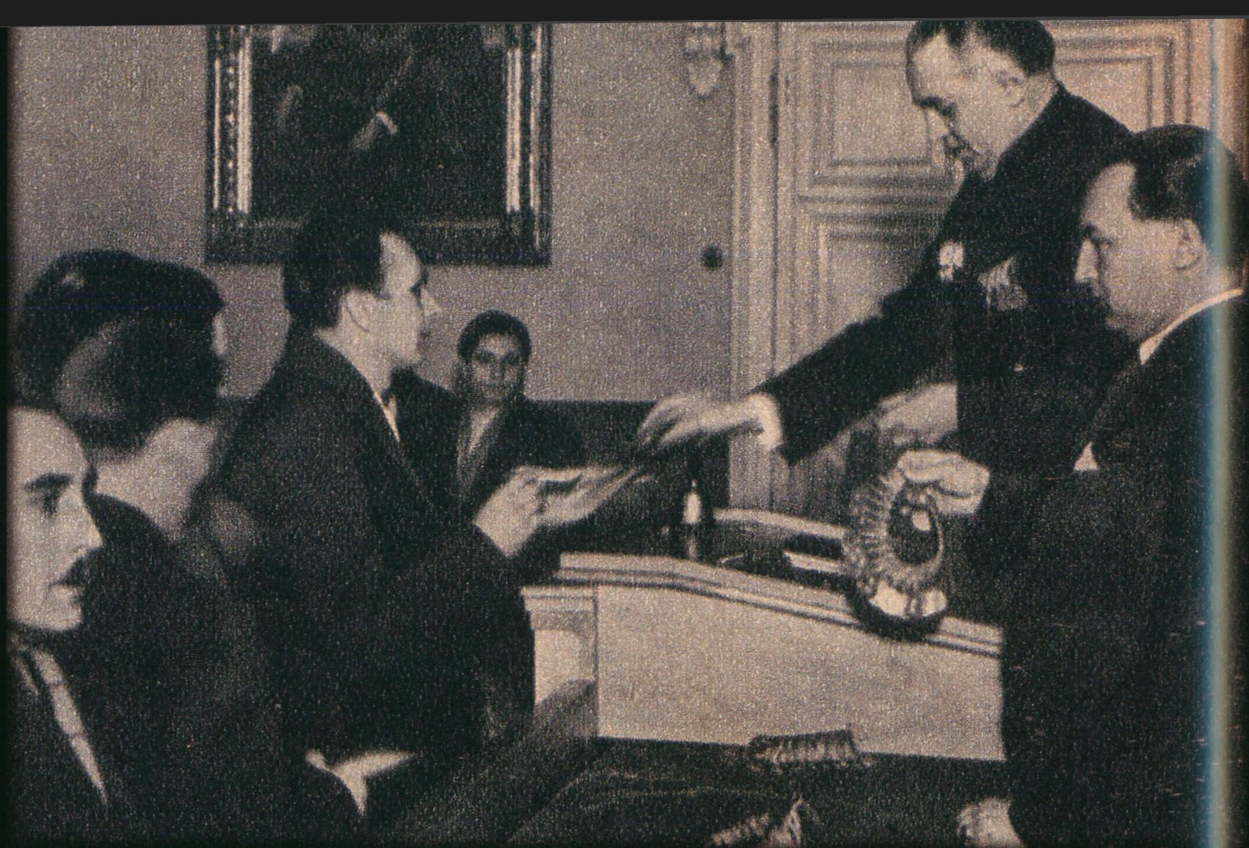
Felvidéki Emlékérem írógéppel írt igazolványa

Ismeretlen tüzértiszt hagyatéka: asztali kitüntetéstároló két magyar visszacsatolási emlékéremmel, a hozzátartozó szalagsávsorral és a csapattiszti jelvénnyel (Magyar Koronás Bronzérem hadiszalagon kardokkal, Tűzkereszt I. fokozata, Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem).

1939. december 6-án Miskolcon dr. Fekete Bertalan, a város polgármestere 234 db Felvidéki Emlékérmet adott át. A kitüntetések drótkarikákra voltak felfűzve (Tolnai Világlapja 1939/51, 1. o.).

Kitüntetéssor a Felvidéki Emlékéremmel (Ezüst Vitézségi Érem I. osztálya, Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme 1 sávval, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Vöröskereszt II. o. díszjelvénye hadidíszítménnyel, Felvidéki Emlékérem, Osztrák Háborús Emlékérem kardokkal, Bolgár Háborús Emlékérem, Tiroli Háborús Emlékérem)

A kitüntetéssor szalagos miniatűr sora

Vitéz Magyar Lajos hadnagy, aki az akadémikus zászlóalj tagjaként részt vett a kassai bevonulásban

Neubauer István tartalékos huszárfőhadnagy, zubbonyán a Felvidéki Emlékéremmel

Akadémia I. és II. főcsoportjából alakult akadémikus zászlóalj tagjai számára vált lehetővé e kitüntetés elnyerése „...a jelen idők tiszti sarjadékának egész életre szóló, nemes emléket szerzendő... ".[17] Második alkalommal a Magyar Királyi Rendőrség azon tagjai számára is lehetővé tették a kitüntetés igénylését, akik a biztonsági szolgálat átvétele céljából a honvédség alakulataival átlépték a trianoni határt.[18]

A kitüntetések átadására ünnepélyes keretek között került sor. Ilyen ünnepségeket – csakúgy, mint az Erdélyi Emlékérem és a Délvidéki Emlékérem esetében – a kormányzó születésnapján,[19] illetve névnapján[20] is rendeztek. Mivel az adományozásokat a közlönyök nem közölték, nincs pontos adatunk a kiosztott érmek számáról. Ezt az emlékérmet (hasonlóan az Erdélyi és Délvidéki Emlékéremhez, valamint a Magyar Háborús Emlékéremhez, a Nemzetvédelmi Kereszthez és a Tűzkereszthez) az egyszerű közkatona éppúgy megkaphatta, mint egy tábornok. A Felvidéki Emlékérem a tulajdonos halála után az örökösök birtokában maradhatott.[21]

1945. július 20-án, a Miklós Béla által vezetett Ideiglenes Nemzeti Kormány megtiltotta a Felvidéki Emlékérem, az Erdélyi Emlékérem, a Délvidéki Emlékérem és a Nemzetvédelmi Kereszt adományozását, illetve viselését.[22] Maga Miklós Béla vezérezredes is rendelkezett a két utóbbi visszacsatolási éremmel. Ezt a tiltó rendelkezést a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről szóló törvény 1991-ben megerősítette.[23]

[17] 37.906/eln. 8 – 1939. sz. körrendelet. A Felvidéki Emlékérem Alapszabályainak kiegészítése. In: Honvédségi Közlöny 1939/28. szám, 1939. augusztus 16., 237. o.

[18] 40.093/eln. 8 – 1939. sz. körrendelet. A Felvidéki Emlékérem igényjogosultságának a m. kir. Rendőrség egyénei részére való kiterjesztése. In: Honvédségi Közlöny 1939/29. szám, 1939. szeptember 1., 250. o.

[19] Június 18-án kiosztják a felvidéki emlékérmet. In: Magyar Katonaújság 1939/ 23. szám, 7. o.

[20] Éremkiosztás december 6-án. In: Tolnai Világlapja, 1939/51. szám, 3. o.

[21] 27.148/eln. 8. – 1939. sz. körrendelet. A Felvidéki Emlékérem alapszabályainak kiadása. 7. §. In: Honvédségi Közlöny 1939/24. szám, 1939. június 15., 158. o.

[22] Makai Ágnes – Héri Vera: Kereszt, érem, csillag. Kitüntetések a magyar történelemben. Helikon Kiadó, Budapest, 2002., 42. o., 4.840/1945. M.E. rendelet.

[23] 1991. évi XXXI törvény a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről. Részletes indokolás az 5. §.-hoz, c) pont. In: Magyar Közlöny, 1991/82. szám, 1991. július 22., 1772. o.

Aranyozott Felvidéki Emlékérem elő- és hátlapja

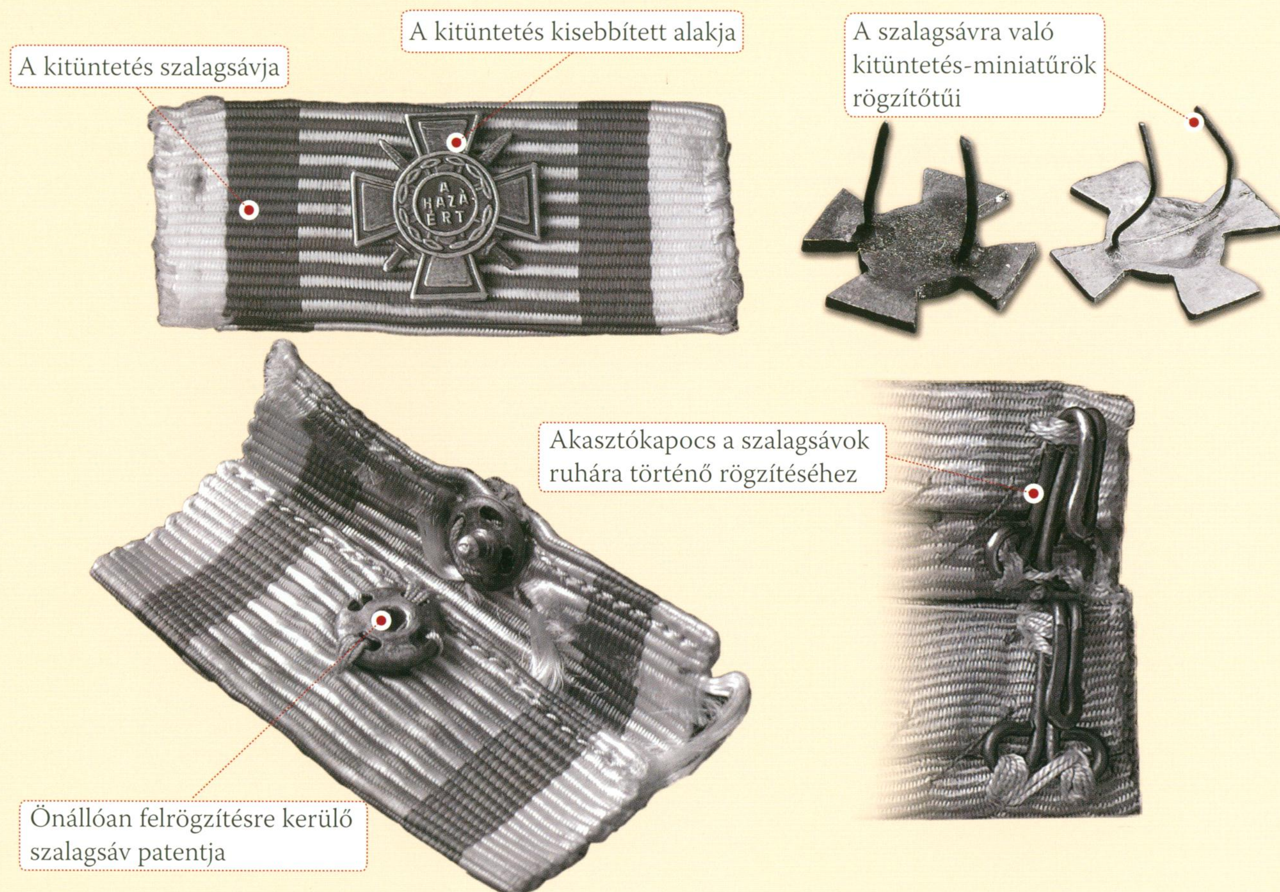

Felvidéki Emlékérem háromszögszalagos miniatűrjének hátlapja tűvel

Lemezjelvény, mely a Kádár-korszakban készült a Felvidéki Emlékérem előlapjának éremképével

Szalagsávok

Az Osztrák–Magyar Monarchiában 1909. augusztus 12-én bevezetett szabályok[1] alapján a Horthy-korszakban a kitüntetéseket szalagsáv formájában is lehetett viselni. Több korabeli fotón is megfigyelhető, hogy egyes személyek polgári ruhán,[2] illetve különböző szervezetek egyenruháján[3] is viselték kitüntetéseiket szalagsáv formájában. Ez ugyan nem volt szabálytalan, mivel nem tiltotta rendelet, de ezt a fajta kitüntetés viselési formát alapvetően a fegyveres testületek tagjai részére hozták létre. A szalagsávok bevezetésének kényelmi és gyakorlati okai voltak. Az volt a cél, hogy tábori körülmények között is láthatóak legyenek a kiérdemelt kitüntetések, emellett ne akadályozzák a katonát a feladatai végrehajtásában és a drágán előállított, szalagon függő, vagy kitűzhető kitüntetések ne sérüljenek, illetve ne vesszenek el. A kitüntetések szalagsávjait a táboribarna és a nyári ruházaton lehetett viselni.[4]

[1] Makai Ágnes – Héri Vera: Kitüntetések. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1990., 39 o.
[2] Dr. Thuránszky László miniszterelnökségi államtitkár In: Képes Vasárnap 1943/32., 507. o.
[3] Fogadás a berlini pályaudvaron. In: Tolnai Világlapja 1939/35. szám, 8. o.
[4] Rendjelek és díszítmények viselésének szabályozása. In: Honvédségi Közlöny 1933/10 sz., 1933. június 6., 118. o.

Dr. Thuránszky László polgári ruhán viselt szalagsávsoraival (Képes Vasárnap 1943/32. szám, 507. o.)

A szalagsávok mérete a szabály szerint 40 × 15mm-es volt (sokszor 15mm-esnél keskenyebb szalagsávot is viseltek) és azokon a szalagokon, amelyek többféle kitüntetéshez is tartozhattak, viselni kellett az adott elismerés miniatűrjét is.[5] Ezt a szabályt gyakran nem tartották be. Ezekben az esetekben a viselési sorrend és az illető rendfokozata alapján lehetett meghatározni, hogy milyen kitüntetésről van szó. Ha az adományozás „kardokkal" történt, akkor természetesen azokat is fel kellett tüntetni a szalagsávon. Azoknál a kitüntetéseknél, amelyek egyedi szalaggal rendelkeztek, nem tiltották, de nem is írták elő a miniatűrök használatát. Egy sorban négy szalagsávot kellett elhelyezni. Egy-egy sor szalagsávjait általában fémből, kemény kartonból vagy műanyagból kivágott

[5] 67.348. eln. 5. vkf. – 1942. számú rendelet. In: Adonyi-Naredy Ferenc (felelős szerk.): A m. kir. fegyveres erők képeskrónikája (1919–1945), München, 1977. 1. sz. függelék

Honvéd őrnagy zubbonyán szalagsávsorokkal

csíkokra varrták fel. A szalagsáv-sorok között 3 mm-es sortávolságot kellett tartani.[6] Valószínűleg praktikussági okok (a kitüntetések szalagsávjai túl sok helyet foglaltak el) miatt ezt a szabályt gyakran megszegték és a sorokat szorosan egymáshoz illesztették. Idővel ez a forma vált megszokott viseletté. A szalagsávokat egyes esetekben a ruhával megegyező anyagdarabra rögzítették, majd az így létrejött „szalagsáv-táblát" az anyag hátuljára varrt akasztókapcsokkal lehetett a zubbonyon lévő kis hurkokra rögzíteni, illetve előfordult hogy ezt az anyagdarabot varrták fel az egyenruhára. Elterjedt megoldás volt az is, hogy a szalagsáv sorokat különálló soronként rakták

[6] 67.348. eln. 5. vkf. – 1942. számú rendelet. In: Adonyi-Naredy Ferenc (felelős szerk.): A m. kir. fegyveres erők képeskrónikája (1919–1945), München, 1977, 1. számú függelék

a ruhára. Ennek két ismertebb módja volt. Két akasztókapcsot varrtak a szalagsáv sor két végére (esetleg még egyet a közepére) és azokat a vízszintesen a ruhára rögzített kis hurkokba akasztották. A másik általánosan ismert rögzítési mód szerint – ahogy több korabeli fotón is látható – szalagsáv soronként egy-egy gömbvégű fémdrótot bújtattak át minden soron, és azokat a függőlegesen a ruhára varrt kis hurkokba illesztve rögzítették. Volt olyan viselési mód, amikor az egyenruhán található csukrokra egyesével fűzték fel a szalagsávokat. Természetesen ettől eltérő viselési módok is előfordultak, például olyan szalagsáv sorok is ismertek, ahol a sorok hátoldalán tű található a ruhára való feltűzésre. Olyan archív fotóval is találkoztunk, amelyen egy sorban egymás mellett öt szalagsávot viselt egy legénységi állományú személy, míg a légierőnél az egyenruha szabása miatt előfordult, hogy csak három szalagsáv került egy sorba.[7] Az utóbbi valószínűsíthető egyes esetekben a folyamőrség egyenruhájával kapcsolatban is. Korabeli fotókon időnként látható, hogy közvetlenül az első világháború után – a Monarchiás hagyományokat követve – az összes szalagsávot egy sorban, egymásba fűzve, félig takarásban viselték. A szalagsávon újraadományozási pántot nem lehetett viselni, egyazon kitüntetés több ízben történt adományozását külön-külön szalagsávval kellett jelölni.

Tizedes, aki a kitüntetészsinórokra (csukorkra) egyesével fűzte fel a szalagsávjait

A külföldi kitüntetések szalagsávjait minden esetben a „hazaiaktól" külön sorban kellett viselni. Ez a szabály sem valósult meg mindig. Jó néhány archív fotón megfigyelhető, hogy a magyar és külföldi kitüntetések szalagsávjai egy sorban vannak elhelyezve. Gyakran a megfelelő viselési sorrend sem volt betartva a külföldi, és néha a magyar kitüntetések között sem.

[7] Pannonia Terra Numizmatika Kft., 3. Militaria Aukció, Budapest, 2003. augusztus 30. 14. o., 38. tétel, Kitüntetés-sor, hozzá szalagsávok miniatűrrel.

LXVII. évfolyam. 22. szám. 1940. szeptember 3.

HONVÉDSÉGI KÖZLÖNY

KIADJA A MAGYAR KIRÁLYI HONVÉDELMI MINISZTÉRIUM

ELŐFIZETÉSI ÁRA 1940. ÉVRE ... ... 20·— PENGŐ EGYES PÉLDÁNYOK BOLTI ÁRA ... ... 0·80 PENGŐ

Hadparancs.

Honvédek!

A trianoni igazságtalanság egy újabb része jóvátételt nyert. Indulunk, hogy újból birtokba vegyük ezer esztendős jussunk egy ujabb részét.

Felszabadulást viszünk 22 év óta rabbilincsben élő erdélyi magyar testvéreinknek és szeretetet a határainkon belül élő hozzánk hü nemzetiségeknek.

Ezt tartsátok szemeitek előtt, amikor elindultok Isten és a Haza nevében: Előre a Keleti Kárpátok gerincéig!

Gödöllő, 1940. évi szeptember hó 3. napján.

Horthy s. k.

(Rendelet száma: 50.080/Elnöki oszt. 1940. szeptember 3-án.)

vitéz Bartha s. k.

Szerkeszti: Vér Imre ezredes.
Pallas nyomda, Budapest, V., Honvéd-utca 10. (Felelős: Győry Aladár igazgató.)

Erdélyi Emlékérem

1940. június 26-án a Szovjetunió 24 órás ultimátumot intézett a Román Királysághoz, amelyben Észak-Bukovina és Besszarábia átadását követelte. A román kormány meghátrált és átadta az érintett területeket a június 28-án bevonuló szovjet csapatoknak.[1] Magyarország is elérkezettnek látta az időt, hogy a trianoni „békeszerződés" értelmében Romániának juttatott területeket, vagy egy részüket visszakövetelje. 1940. július 9-én Teleki Pál miniszterelnök és Csáky István külügyminiszter Münchenbe utaztak, hogy Hitlerrel, Ribbentrop német és Ciano olasz külügyminiszterrel tárgyaljanak e kérdésben.[2] Augusztus 9-én Bárdossy László bukaresti magyar követ átadta a román külügyminisztériumnak Csáky külügyminiszter javaslatait a magyar területi követelésekről. Augusztus 16-án Turnu Severinben megkezdődtek a kétoldalú tárgyalások, Hóry András rendkívüli követ, meghatalmazott miniszter és Valeriu Pop román meghatalmazott miniszter vezetésével. A tárgyalások megszakadása után a magyar koronatanács Horthy Miklós engedélyével, az előzetesen elkészített hadműveleti tervek alapján elhatározta Románia megtámadását.[3] Az augusztus 28-ára tervezett támadást német közbelépésre a magyar kormány lefújta.[4] A magyar és román fél a német–olasz döntőbíróság határozatára bízta magát. Augusztus 30-án Bécsben (ismét a Belvedere palotában) megszületett a „második bécsi döntés". Magyarország visszakapta Kelet-Magyarországot és Észak-Erdélyt, mintegy 43 000 km^2-t, közel 2,5 millió lakossal.[5] A területek visszacsatolását szeptember 13-ig kellett végrehajtania a magyar honvédségnek.[6]

Az alaptípusként ismert, horganyból készült Erdélyi Emlékérem előlapja

Kádár Árpád pécsi „vezető főellenőr" horganyból készült, bronz bevonatú Erdélyi Emlékérme

[1] Illésfalvi Péter – Szabó Péter – Számvéber Norbert: Erdély a hadak útján 1940–1944. Puedlo Kiadó, Budapest, 2005., 7. o.

[2] Rózsás József (szerk.): Erdélyünk és honvédségünk. a Vitézi Rend Zrínyi Csoportjának kiadása, Budapest, 1941., 64–65. o.

[3] Sipos Péter (főszerk.): Magyarország a második világháborúban. Petit Real Kiadó, Budapest, 1997., 308. o., 544. o.

[4] Illésfalvi Péter – Szabó Péter – Számvéber Norbert: i.m.: 14. o.

[5] Illésfalvi Péter – Szabó Péter – Számvéber Norbert: i.m.: 15. o.

[6] Jegyzőkönyv a második bécsi döntésről. In: Zsigmond László (szerk.): Magyarország és a második világháború. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1966., 260. o.

Az Erdélyi Emlékérem bronzból készült, egyoldalas tűs miniatűrje

Erdélyi Emlékérem horganyból készült, kétoldalas szalagos miniatűrje

A kitüntetés kétoldalas gomblyuk-miniatűrjének elő- és hátlapja

Az alumínium példányok verőtövével, de horganyból készült Erdélyi Emlékérem

Erdélyi Emlékérem vitatott eredetű szalagsáv-miniatűrje

Alumíniumból készült Erdélyi Emlékérem elő- és hátlapja (az ezzel az eltérő verőtővel készült érmen nem szerepel a „BERÁN L" felirat)

A visszacsatolás emlékére a kormányzó 1940. október 1-én Erdélyi Emlékérem néven kitüntetést alapított.[7] A kitüntetés alapszabályai csak fél évvel később jelentek meg,[8] így ekkortól kezdődtek az adományozások. Az Erdélyi Emlékérem az alapszabályok szerint 35 mm átmérőjű, horganyból vert érem, előlapján Mátyás király jobbra néző képmása, és az „ERDÉLYI RÉSZEK FELSZABADULÁSÁNAK EMLÉKÉRE – 1940" körirat található. Az érem hátlapján Erdély címere, körülötte a „MÁTYÁS KIRÁLY SZÜLETÉSÉNEK 500. ÉVFORDULÓJÁN" felirat, illetve köriratként a „VITÉZ NAGYBÁNYAI HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ ORSZÁGLÁSÁNAK XX. ÉVÉBEN" szöveg szerepel.[9]

A kitüntetést háromszög alakban összehajtott 40 mm széles, „sötét kobalt-kék" szalagon, a bal mellen a zseb felett a viselési

[7] 56.972/eln. 8. – 1940. sz. körrendelet. Legfelsőbb elhatározás. In: Honvédségi Közlöny 1940/30. szám, 1940. október 7., 351. o.; Budapesti Közlöny, 1940/229. szám, 1940. október 9., 1. o.

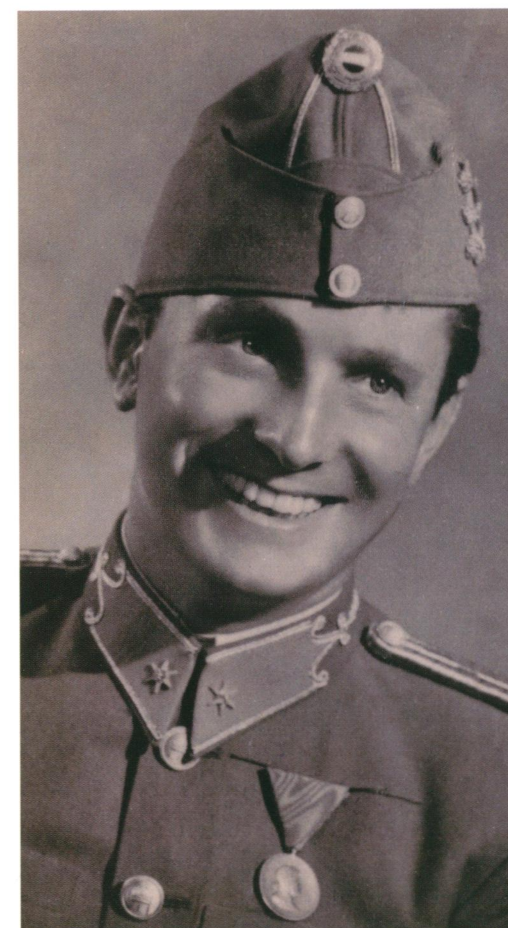
[8] 23.319/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. Az Erdélyi Emlékérem alapszabályai. In: Honvédségi Közlöny 1941/18. szám, 1941. április 29., 178–179. o.

[9] 23.319/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. Az Erdélyi Emlékérem alapszabályai. 1. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/18. szám, 1941. április 29., 178. o.

Frakkláncos miniatűr sor dobozban, az Erdélyi Emlékéremmel (Katonai Érdemkereszt III. osztálya hadidíszítménnyel, Ezüst Katonai Érdemérem hadiszalagon kardokkal, Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon kardokkal, Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem, Osztrák Háborús Emlékérem kardokkal, Bolgár Háborús Emlékérem, Német Háborús Emlékérem koszorúval és karddal)

sorrendnek megfelelően kellett hordani. Polgári öltözéken a kitüntetés miniatűr formában (frakklánc, gomblyuk, tűzős, szalagos) is viselhető volt.[10] A kitüntetés szalagsávját (40 × 15 mm) katonák a nyári ruházaton és tábori barna ruházaton viselhették. Az öltözködési utasítás nem írta elő, de nem is tiltotta, hogy az olyan szalagsávokra, amelyek csak egyfajta kitüntetést jelöltek, miniatűrt helyezzenek fel.[11] Eddig nem találkoztunk olyan korabeli fotóval, amelyen az Erdélyi Emlékérem miniatűrös szalagsávját viselték, annak ellenére, hogy a közelmúltban több ilyen szalagsáv-miniatűr is előkerült.

Szilassi László színész, tartalékos hadnagy az Erdélyi Emlékéremmel

[10] 23.319/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. Az Erdélyi Emlékérem alapszabályai. 6. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/18. szám, 1941. április 29., 179. o.

[11] 67.348. eln. 5. vkf. – 1942. sz. rendelet. In: Adonyi – Naredy Ferenc (felelős szerk.): A m. kir. fegyveres erők képeskrónikája (1919–1945). München, 1977., 1. sz. függelék

Fraunhoffer Tibor repülő hadnagy (később százados) zubbonyán az Erdélyi Emlékéremmel

Fraunhoffer Tibor repülő százados egyenruhája az Erdélyi Emlékéremmel

M.kir.marosvásárhelyi X.csendörkerületi parancsnokság.
14.szám.
sgt.-1941.

IGAZOLVÁNY

a Keletmagyarország és Erdély egy részének felszabadulása emlékére alapitott Erdélyi Emlékérem viselésének jogosultságáról.
vitéz Simon János törm. részére.
Születési év,hely és ország: 1893.Szikszó.
Szülőanyja leánykori neve: Balogh Zsófia.
Illetőségi hely: Szikszó.

Marosvásárhely,1941.junius 18.

Vitéz Simon János csendőr törzsőrmester egyedi megoldású, papírra gépelt igazolványa az Erdélyi Emlékéremről

Andó Károly a Magyar Királyi Rendőrség kötelékében vett részt az erdélyi bevonulásban. Zubbonyán az Emlékérem szalagsávját viseli.

M. KIR. I. HONVÉD GYORSHADTEST PARANCSNOKSÁG
3178 szám.
eln. szü.-1941.

IGAZOLVÁNY

a Keletmagyarország és Erdély egy részének felszabadulása emlékére alapított Erdélyi Emlékérem viselésének jogosultságáról.
vitéz lófő dálnoki Miklós Béla tábornok részére
Születési év, hely és ország: 1890. Budapest Magyarország
Szülőanyja leánykori neve: néhai Traviczky Johanna
Illetőségi hely: Budapest
Kelt Budapest 1941. évi junius hó 14-én.
P. H.
PALLAS NYOMDA BUDAPEST

Vitéz lófő dálnoki Miklós Béla tábornok Erdélyi Emlékérem igazolványa

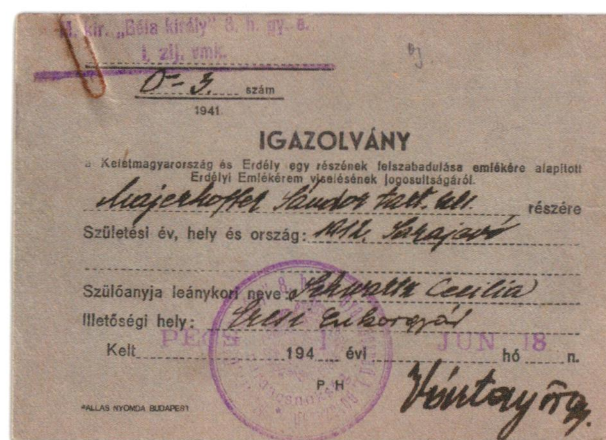
Dr. Klenka János tartalékos hadnagy postai úton kapta meg kitüntetését és annak igazolványát

Az érmet a közvélekedéssel ellentétben nem Berán Lajos tervezte. Pethely Gy. László rajztanár, a csapattiszti jelvény, a vitézi pajzs és a vitézi avatási kard tervezője 1940 júliusában készítette el az eljövendő sikeres erdélyi revízió reményében egy emlékérem rajzait. Így az ő tervei alapján készítette el Berán Lajos – némi módosítással – az érem gipszmintáját és verőtöveit.[12] Ezért található Berán szignója az alaptípusnak tekinthető érmek előlapján. A más verőtövekkel készített változatokról ez a szignó hiányzik. A hadiipar nyersanyagszükségletei miatt a nagy tömegben előállított érmeket, köztük ezt a kitüntetést is horganyból gyártották. Azonban az alapszabályokkal ellentétben ez a kitüntetés nem csak horganyból, hanem alumíniumból és különböző bevonatokkal is készült. Ismereteink szerint ezt a kitüntetést is doboz nélkül adományozták, de találkoztunk egyénileg gyártatott papírdobozzal. Az alapszabályok szerint a kitüntetettek az

[12] Sallay Gergely Pál: Ki tervezte az Erdélyi Emlékérmet? In: Az érem 2009/1., 38. o.

Valószínűsíthetően vitéz Marjay Keresztély vezérőrnagy parolijai és kitüntetései az Erdélyi Emlékéremmel (vitézi jelvény, Magyar Érdemrend tisztikeresztje, III. o. Katonai Érdemkereszt hadidíszítménnyel, kardokkal és az „ismétlőpánttal", Ezüst Katonai Érdemérem hadiszalagon kardokkal, Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon kardokkal, Magyar Koronás Bronzérem a hadiszalagon az elmaradt hadidíszítményes és kardos Vaskorona Rend III. osztályának kisebbített alakjával, Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme 1 sávval, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Tiszti Szolgálati Jel II. osztálya, Erdélyi Emlékérem, 1912–1913-as Emlékkereszt, porosz Vaskereszt II. osztálya, Osztrák Háborús Emlékérem kardokkal)

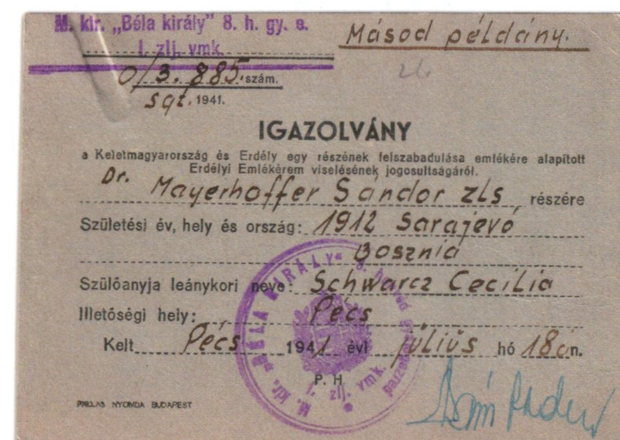

M. kir. „Béla király" 8. h. gy. s.
I. zlj. vmk.
O-3. szám
1941

IGAZOLVÁNY

a Keletmagyarország és Erdély egy részének felszabadulása emlékére alapitott Erdélyi Emlékérem viselésének jogosultságáról.

Majerhoffer Sándor tart. [illegible] részére
Születési év, hely és ország: 1912. Sarajevo
Szülőanyja leánykori neve: Schwartz Cecilia
Illetőségi hely: Pécsi [illegible]
Kelt PÉCS 194 évi JUN 18 hó n.
P. H.
Vántay [illegible]
PALLAS NYOMDA BUDAPEST

M. kir. „Béla király" 8. h. gy. s.
I. zlj. vmk.
Másod példány.
O/3. 885. szám.
Sgt. 1941.

IGAZOLVÁNY

a Keletmagyarország és Erdély egy részének felszabadulása emlékére alapított Erdélyi Emlékérem viselésének jogosultságáról.

Dr. Mayerhoffer Sandor zls, részére
Születési év, hely és ország: 1912 Sarajevó Bosznia
Szülőanyja leánykori neve: Schwarcz Cecilia
Illetőségi hely: Pécs
Kelt Pécs 1941 évi július hó 18. n.
P. H.
PALLAS NYOMDA BUDAPEST

Két különböző dátumú, azonos fejbélyegzésű Erdélyi Emlékérem igazolvány egyazon személy nevére kiállítva

Kerekes Béla alezredes szalagsávsora az Erdélyi Emlékéremmel (Magyar Érdemrend lovagkeresztje, Magyar Koronás Bronzérem, Bronz Vitézségi Érem, Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme 1 sávval, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Tiszti Szolgálati Jel, Erdélyi Emlékérem, Osztrák Háborús Emlékérem kardokkal, Bolgár Háborús Emlékérem)

Pethey Gy. László Erdélyi Emlékérem tervezete, amely alapján Berán Lajos elkészítette a kitüntetést
(Sallay Gergely Pál: Ki tervezte az Erdélyi Emlékérmet? In: Az Érem 2009/1., 39. o.)

Dr. Fodor Lajos állatorvos százados nikkel bevonatú Erdélyi Emlékérmének hátlapja

érem adományozásáról igazolványt kaptak,[13] amelyet a végrehajtási határozat csak egyféle alakban rendszeresített[14], de többféle kivitelben is létezik.

Az alapszabályok szerint a kitüntetés adományozása díjmentesen a „Legfelsőbb Hadúr" nevében történt,[15] de a végrehajtási határozatok alapján a kitüntetéseket az illetékes parancsnokságok, hatóságok, és intézetek osztották ki.[16] Az Erdélyi Emlékérem a tulajdonos halála után az örökösök birtokában maradhatott.[17]

A kitüntetésre igényjogosultak voltak:

- akik 1940. július hó 2. és 1940. szeptember hó 30. napja közötti időben legalább 28 napon át tényleges katonai vagy csendőri szolgálatot teljesítettek,
- mindazok a katonai közigazgatásnál szolgálatot teljesítő katonai személyek és polgári tisztviselők, akik a 28 napos tényleges szolgálatukat 1940. szeptember 30. után érték el, de a trianoni határt 1940. szeptember 4. és 13. között lépték át,
- a rendőrség és pénzügyőrség mindazon tagjai, akik a trianoni határt 1940. szeptember 4. és 13. között hivatásukból adódóan átlépték,
- az államvasutak és a posta azon alkalmazottai, akik hivatásukból kifolyólag a trianoni határt 1940. szeptember 4. és 13. között átlépték[18].

Az igényjogosultak körét 1942-ben kiterjesztették a Magyar Vöröskereszt azon tagjaira, akik a trianoni határt 1940. szeptember 3. és 13. között átlépték, és a visszacsatolt területen legalább 28 napos szolgálatot teljesítettek.[19]

A kitüntetések átadására általában ünnepélyes keretek között került sor, de találkoztunk postai úton, borítékban kiküldött Erdélyi Emlékéremmel is. Az adományozásokat e kitüntetés esetében sem közölték a közlönyök, így nincs pontos adatunk a kiosztott érmek számáról, de a Miniszterelnökség 750 ezer darab

[13] 23.319/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. Az Erdélyi Emlékérem alapszabályai. 4. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/18. szám, 1941. április 29., 179. o.

[14] 27.822/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. Végrehajtási határozványok a Keletmagyarország és Erdély egy részének Mátyás király jubileumi esztendejében történt felszabadulása emlékére alapított Erdélyi Emlékérem adományozásához. Melléklet. In: Honvédségi Közlöny 1941/19. szám, 1941. április 29., 258–260. o.

[15] 23.319/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. Az Erdélyi Emlékérem alapszabályai. 3. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/18. szám, 1941. április 29., 178. o.

[16] 27.822/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. Végrehajtási határozványok a Keletmagyarország és Erdély egy részének Mátyás király jubileumi esztendejében történt felszabadulása emlékére alapított Erdélyi Emlékérem adományozásához. 4. pont. In: Honvédségi Közlöny 1941/19. szám, 1941. április 29., 259. o.

[17] 23.319/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. Az Erdélyi Emlékérem alapszabályai. 5. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/18. szám, 1941. április 29., 178. o.

[18] 23.319/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. Az Erdélyi Emlékérem alapszabályai. 2. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/18. szám, 1941. április 29., 178. o.; 27.822/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. Végrehajtási határozványok a Keletmagyarország és Erdély egy részének Mátyás király jubileumi esztendejében történt felszabadulása emlékére alapított Erdélyi Emlékérem adományozásához. 1. pont. In: Honvédségi Közlöny 1941/19. szám, 1941. április 29., 259. o.

[19] 20.453/eln. 8. e. – 1942. sz. körrendelet. Vöröskeresztes szolgálatot teljesítők részére az Erdélyi és Délvidéki Emlékérem odaítélése. 1. pont. In: Honvédségi Közlöny 1942/17. szám, 1942. április 28., 530. o., Budapesti Közlöny 1942/113. szám, 1942. május 19., 1. o.

M. KIR. 1. HONVÉD HADSEREG
PARANCSNOKSÁG

3905 szám.
1941

IGAZOLVÁNY

a Keletmagyarország és Erdély egy részének felszabadulása emlékére alapitott Erdélyi Emlékérem viselésének jogosultságáról.

Berki Eszter postakiadó részére

Születési év, hely és ország: 1904 Kiskunhalas Magyarország

Szülőanyja leánykori neve: Orbán Eszter

Illetőségi hely: Kevermes

Kelt Kolozsvár 194 évi június hó 8- n.

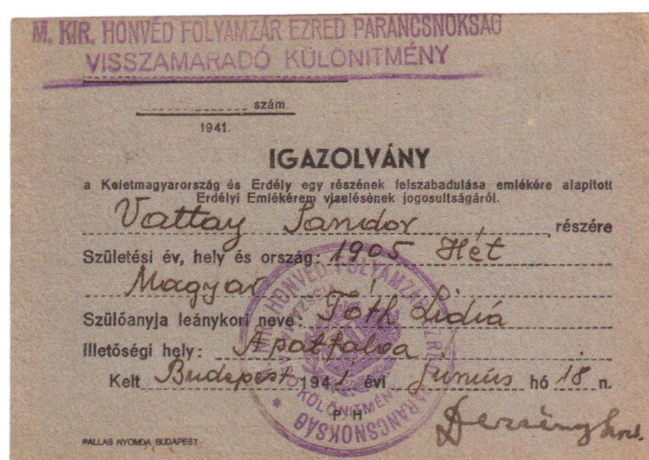
P. H.

PALLAS NYOMDA BUDAPEST

Egy ritkaság: nőnek adományozott Erdélyi Emlékérem igazolványa

Amerikai emigrációból származó, háború után gyártott Erdélyi Emlékérem (HM HIM 2008 39 1/É)

M. KIR. HONVÉD FOLYAMZÁR EZRED PARANCSNOKSÁG
VISSZAMARADÓ KÜLÖNITMÉNY

szám.
1941.

IGAZOLVÁNY

a Keletmagyarország és Erdély egy részének felszabadulása emlékére alapitott Erdélyi Emlékérem viselésének jogosultságáról.

Vattay Sándor részére

Születési év, hely és ország: 1905 Hét Magyar

Szülőanyja leánykori neve: Tóth Lidiá

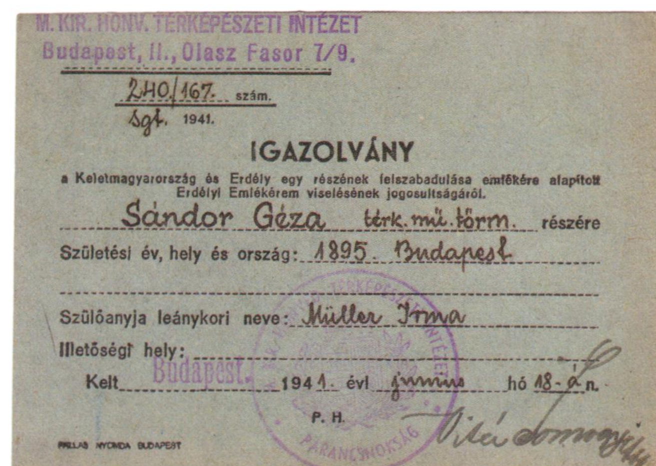
Illetőségi hely: Apatfalva

Kelt Budapest 1941 évi Június hó 18 n.

P. H.

PALLAS NYOMDA BUDAPEST

Folyamőrtiszt Erdélyi Emlékérem igazolványa

M. KIR. HONV. TÉRKÉPÉSZETI INTÉZET
Budapest, II., Olasz Fasor 7/9.

240/167. szám.
Sgt. 1941.

IGAZOLVÁNY

a Keletmagyarország és Erdély egy részének felszabadulása emlékére alapitott Erdélyi Emlékérem viselésének jogosultságáról.

Sándor Géza térk. mű. törm. részére

Születési év, hely és ország: 1895. Budapest

Szülőanyja leánykori neve: Müller Irma

Illetőségi hely: Budapest.

Kelt 1941. évi június hó 18-án n.

P. H.

PALLAS NYOMDA BUDAPEST

Térképészeti intézetbe beosztott térképész műszaki törzsőrmester Erdélyi Emlékérem igazolványa

Bronzból készült Erdélyi Emlékérem

Szalagos miniatűr sor az Erdélyi Emlékéremmel (Ezüst Katonai Érdemérem hadiszalagon kardokkal, Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon kardokkal, Károly Csapatkereszt, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Erdélyi Emlékérem, Német Háborús Emlékérem, Osztrák Háborús Emlékérem kardokkal, Bolgár Háborús Emlékérem, Tiroli Háborús Emlékérem, Német Lovagrend Mária Keresztje (HM HIM 2001 163 1-10/É)

legyártását rendelte meg.[20] Azért volt ekkora mennyiségre szükség, mert a mozgósításban és a visszacsatolásban résztvevő katonai személyek száma meghaladta az 550 ezer főt.[21]

Külön érdekesség, hogy 1941 júniusában a Honvédelmi Minisztérium Elnöki B. osztálya Bartha Károly honvédelmi miniszter és Werth Henrik vezérkari főnök hozzájárulásával a kormányzó engedélyét kérte, hogy a német, olasz, japán, bolgár katonai- és légügyi attasék, segédeik, illetve egyes német katonák is megkaphassák az Erdélyi Emlékérmet.[22] A kormányzó azonban elutasította a javaslatot, mivel az alapszabályok nem rendelkeztek a kitüntetés külföldieknek történő adományozásáról.[23]

1945. július 20-án a Felvidéki Emlékéremhez és a Délvidéki Emlékéremhez hasonlóan az Erdélyi Emlékérem további adományozását és viselését is megtiltotta az Ideiglenes Nemzeti Kormány[24] és ezt a rendelkezést a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről szóló törvény 1991-ben megerősítette.[25]

Nikkelezett Erdélyi Emlékérem fül nélkül

[20] Sallay Gergely Pál: I.m.: 38 .o.

[21] Illésfalvi Péter – Szabó Péter – Számvéber Norbert: i.m.: 9. o., 13. o.

[22] Pandula Attila: Egy elmaradt „Erdélyi Emlékérem”-adományozás. In: Turul, 2003/3. szám, 85–89. o.

[23] Sallay Gergely Pál: Japán–magyar katonadiplomáciai kapcsolatok 1938–1944. In: Hadtörténelmi Közlemények, 2007/1. szám, 191. o.

[24] Makai Ágnes – Héri Vera: Kereszt, érem, csillag. Kitüntetések a magyar történelemben. Helikon Kiadó, Budapest, 2002., 42. o., 4.840/1945.M.E. számú rendelet

[25] 1991. évi XXXI törvény a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről. Részletes indokolás az 5. §-hoz, c) pont. In: Magyar Közlöny, 1991/82. szám, 1991. július 22., 1772. o.

Kitüntetések posztumusz adományozása

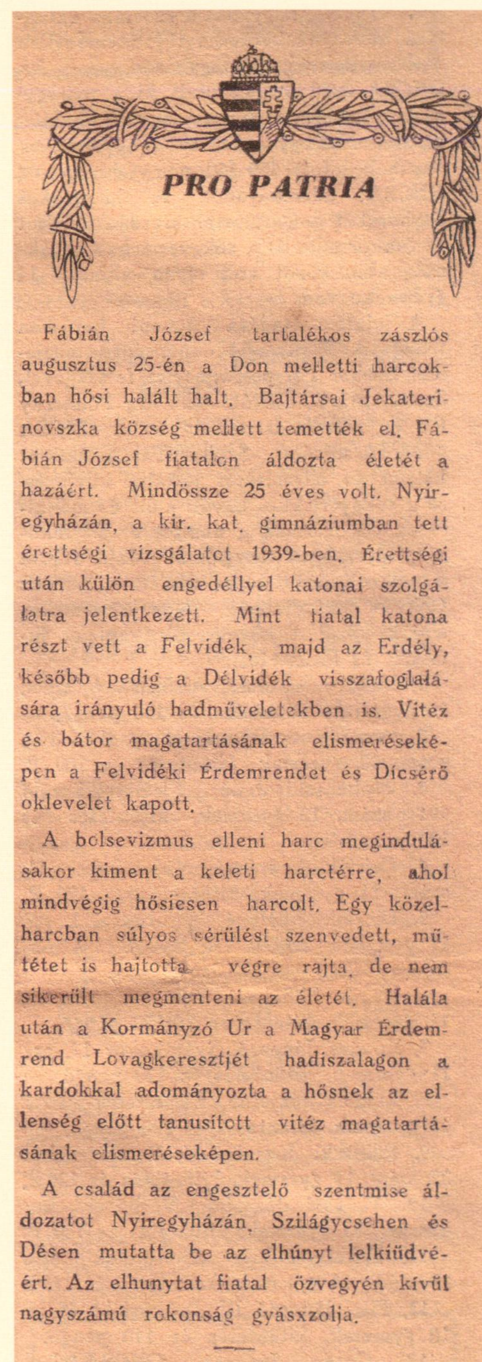
Vitéz nagybányai Horthy István kormányzó-helyettes, tartalékos repülő főhadnagy kitüntetéseket ad át elesett hősök hozzátartozóinak (Új Idők 1942/35. szám, 245. o.)

Ha valaki a számára odaítélt kitüntetés átadása előtt elhunyt, vagy katonaként olyan haditettet hajtott végre, amelyért kitüntetésre terjesztették fel, de hősi halált halt, akkor a kiérdemelt kitüntetés adományozása már halála után, posztumusz történt meg. Előfordult, hogy valakit a halála után terjesztettek fel „életműve elismeréseként" posztumusz kitüntetésre.

Azoknak a kitüntetéseknek az esetében, amelyeknek adományozása alapesetben is megjelent a közlönyökben, a posztumusz adományozások is közlésre kerültek, de bizonyos kitüntetések esetében jelvényt nem adtak át az örökösöknek. Ez alapvetően a rendjelvények visszaszolgáltatási kötelezettségére vonatkozó szabályok[1] miatt történt így. Más kitüntetések esetében ünnepélyes keretek között egy prominens személy átadta a kiérdemelt kitüntetést az elhunyt legközelebbi hozzátartozójának.[2] Ilyen esemény volt Jászberényben 1943. februárjának elején, amikor dr. Pénzes Sándor, a város polgármestere a keleti fronton hősi halált halt katonák hozzátartozóinak ünnepélyes keretek között kitüntetéseket nyújtott át a Városháza zsúfolásig megtelt nagytermében,[3] illetve 1944. szeptemberében Bácsalmáson, ahol Billnitzer Ernő vezérőrnagy átadta Barankay József százados édesanyjának a Magyar Tiszti Arany Vitézségi Érmet.[4]

A kitüntetések alapszabályai a Tűzkereszt fokozatai,[5] illetve a Magyar Háborús Emlékérem[6] kivételével nem tették lehetővé, hogy a hozzátartozó viselje az elhunyt kitüntetését.

Ismerünk – a teljes felsorolás igénye nélkül – posztumusz adományozott Bátorsági Érmet,[7] Magyar Koronás Nagy Aranyérmet,[8] Magyar Arany Vitézségi Érmet,[9] Tűzkeresztet,[10] Magyar Tiszti Arany Vitézségi Érmet,[11] Magyar Érdemrend tisztikeresztjét hadidíszítménnyel és kardokkal,[12] Magyar Érdemrend lovagkeresztjét hadiszalagon a kardokkal,[13] stb. A posztumusz adományozás a kitüntetés adományozási okiratán is feltüntetésre került.

PRO PATRIA

Fábián József tartalékos zászlós augusztus 25-én a Don melletti harcokban hősi halált halt. Bajtársai Jekaterinovszka község mellett temették el. Fábián József fiatalon áldozta életét a hazáért. Mindössze 25 éves volt. Nyiregyházán, a kir. kat. gimnáziumban tett érettségi vizsgálatot 1939-ben. Érettségi után külön engedéllyel katonai szolgálatra jelentkezett. Mint fiatal katona részt vett a Felvidék, majd az Erdély, később pedig a Délvidék visszafoglalására irányuló hadműveletekben is. Vitéz és bátor magatartásának elismeréseképen a Felvidéki Érdemrendet és Dícsérő oklevelet kapott.

A bolsevizmus elleni harc megindulásakor kiment a keleti harctérre, ahol mindvégig hősiesen harcolt. Egy közelharcban súlyos sérülést szenvedett, műtétet is hajtottak végre rajta, de nem sikerült megmenteni az életét. Halála után a Kormányzó Úr a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét hadiszalagon a kardokkal adományozta a hősnek az ellenség előtt tanusított vitéz magatartásának elismeréseképen.

A család az engesztelő szentmise áldozatot Nyiregyházán, Szilágycsehen és Désen mutatta be az elhúnyt lelkiüdvéért. Az elhunytat fiatal özvegyén kívül nagyszámú rokonság gyászolja.

Fábián József tartalékos zászlós haláláról és posztumusz kitüntetéséről tudósító cikk (Nyírvidék Szabolcsi Hirlap, 1942/291. szám, 1942. december 24., 4. o.)

---

[1] 71.661/eln. 8/e. – 1942. számú körrendelet. A Magyar Érdemrend, stb. Alapszabályainak kiegészítése, a háború idején adományozott egyes kitüntetések visszaszolgáltatási kötelezettségének megszüntetésére vonatkozóan. In: Honvédségi Közlöny 1943/1. szám., 1943. január 7., 4-5. o.

[2] Sallay Gergely Pál: Magyar hadikitüntetések posztumusz adományozása a második világháború idején. In: Maruzs Roland: Vitéz és önfeláldozó magatartásért. Hősi halált halt és posztumusz kitüntetett katonáink adattára 1939–1945. Puedlo Kiadó, é.n. [2009.] 5–9. o.

[3] Babucs Zoltán: Jászsági honvédek a II. világháborúban II. kötet. Jász Honvédekért Alapítvány, Jászberény, 2001. 103. o.

[4] Illésfalvi Péter – Kovács Vilmos – Maruzs Roland: Vitézségért. A Magyar Tiszti Arany Vitézségi Éremmel kitüntetettek a második világháborúban., Varietas '93 Kft., Budapest, 2001, 29. o.

[5] 138.742/eln. 8/e.–1941. sz. körrendelet. A Tűzkereszt alapszabályai. 6. §, 5. In: Honvédségi Közlöny 1941/57. szám, 1941. december 2.,760. o.

[6] 10923/eln. 8. sz. kormányzói elhatározás. A háborús emlékérem alapszabályai. In: Honvédségi Közlöny 1929/30. szám, 1929. november 15., 207. o.

[7] Hanzély Pál főhadnagy. In: Honvédségi Közlöny 1927/5. szám, 1927. január 22., 51. o.

[8] Siegler Géza altábornagy In: Honvédségi Közlöny 1939/3. szám, 1939. július 2., 8. o.

[9] De la Casse Gábor testőr őrmester. In: Képes Tábori Ujság 1944/27. szám, 1944. július 1., 2. o.

[10] Németh Győző honvéd iratai (magántulajdonban).

[11] Ágner Gyula hegyivadász hadnagy. In: Honvédségi Közlöny 1945/2. szám, 1944. november 13., 5. o.

[12] Bertalan Árpád ejtőernyős őrnagy. In: Honvédségi Közlöny Személyes Ügyek 1941/27. szám, 1941. június 17., 380. o.

[13] Hetesi István tartalékos zászlós. In: Erky-Nagy Tibor: Dombóvár tegnap és tegnap előtt. A szerző kiadása, Dombóvár, 2006., 135. o.

Az alaptípusnak tekinthető Nemzetvédelmi Kereszt előlapja

Nemzetvédelmi Kereszt

A revízió részleges megvalósulása után a visszatért területek lakosságának körében sorra történtek a kitüntetés adományozások. Egyrészt az első világháború alatti helytállásukat ismerték el azon kitüntetések viselésének engedélyezésével, amelyekre ugyan jogosultak voltak, de az összeomlás miatt az új országokban már nem kaphattak meg (Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme), másrészt a két évtizedes idegen uralom alatti helytállásukat is honorálták.[1]

Nem kis mértékben az ő elismerésükre alapította a kormányzó 1940. december 11-én a Nemzetvédelmi Keresztet, amit azoknak kívánt adományozni, „...akik akár a magyarországi kommunizmus súlyos megpróbáltatásainak idejében, akár a hazánktól elszakított és utóbb a Szent Koronához visszatért területeken az idegen megszállás nehéz évei alatt törhetetlen magyar hittel küzdöttek a hazánkat megcsonkító és a magyar nemzet gyengítésére törekvő erőkkel szemben... ".[2]

A Nemzetvédelmi Kereszt 38 mm szélességű, a középpont felé összefutó szárú kereszt, amelynek előlapján a Szent Koronával ékesített, háromszögű pajzs alakú magyar kiscímer, a hátlapján pedig „A/HAZÁÉRT/1940/" háromsoros felirat látható. Az alapszabályok nem rendelkeztek a kitüntetés anyagáról. Az alaptípusnak tekinthető darabok oxidált, ezüstözött fémből készültek, de léteznek bronz és hadifém anyagú Nemzetvédelmi Keresztek is. Az alapszabályokkal ellentétben az alaptípus szélessége nagyobb, 39 mm, a hadifém példányok mérete viszont a szabályoknak megfelelő. Az egy fokozatú kitüntetést háromszög alakban összehajtott, a magyar nemzeti színekből álló 40 mm széles szalagon, a bal mellen kellett viselni. A szalag balról 19 mm-es vörös és jobbról 19 mm-es zöld pólyái között

[1] Baum Attila: A Horthy korszak kitüntetési rendszere. Egyetemi szakdolgozat. József Attila Tudományegyetem. Szeged, 1999., 40. o.

[2] 3249/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. A Nemzetvédelmi Kereszt Alapszabályai. 1. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/5. szám, 1941. február 3., 31. o.; Budapesti Közlöny, 1940/285. szám, 1940. december 15., 1. o.,

Horganyból készült Nemzetvédelmi Kereszt hátlapja

Szalagos miniatűr sor a Nemzetvédelmi Kereszttel (Károly Csapatkereszt, Nemzetvédelmi Kereszt, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Erdélyi Emlékérem)

A bécsi Rothe und Neffe által a II. világháború után a magyar emigráció számára készített Nemzetvédelmi Kereszt

Szalagsávsor a Nemzetvédelmi Kereszt szalagsávjával (Katonai Érdemkereszt III. osztálya hadidíszítménnyel és kardokkal, Ezüst Katonai Érdemérem hadiszalagon kardokkal, Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon kardokkal, Károly Csapatkereszt, Nemzetvédelmi Kereszt, Sebesültek Érme 1 sávval, 1912–1913-as Emlékkereszt, Vöröskereszt Díszjelvény valamelyik fokozata). Mivel a kitüntetések között nem szerepel a sisakos és kardos Magyar Háborús Emlékérem, ezért valószínűleg olyan személyé lehetett a szalagsávsor, aki az elcsatolt, majd a revízió során visszatért területen élt.

2 mm-es fehér sáv található.[3] Magánalkalmakra az alapszabály lehetővé tette a kitüntetés miniatűr formában (frakklánc, gomblyuk, tűzős, szalagos) történő viselését is.[4] A kitüntetés szalagsávját (40 × 15 mm) katonák nyári ruházaton, illetve tábori barna ruházaton viselhették.[5] Archív fotón eddig még nem találkoztunk a Nemzetvédelmi Kereszt szalagsávján viselt miniatűrrel, amit az magyarázhat, hogy a kereszt szalagját csak ehhez a kitüntetéshez lehetett használni. Azonban a kitüntetés mellé megküldött több oldalas dokumentumban szerepel egy lista, ami a Nemzetvédelmi Bizottság irodájában (Budapest, Rákóczi út 42. II. em. 8.) megvásárolható vise-

Zászlós a Nemzetvédelmi Kereszt szalagsávjával

[3] 3249/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. A Nemzetvédelmi Kereszt Alapszabályai. 2. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/5. szám, 1941. február 3., 31. o.; Budapesti Közlöny, 1940/285. szám, 1940. december 15., 1. o.

[4] 3249/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. A Nemzetvédelmi Kereszt Alapszabályai. 5. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/5. szám, 1941. február 3., 32. o.; Budapesti Közlöny, 1940/285. szám, 1940. december 15., 1. o.

[5] 67.348. eln. 5. vkf. – 1942. sz. rendelet. In: Adonyi-Naredy Ferenc (felelős szerk.): A m. kir. fegyveres erők képeskrónikája (1919–1945), München, 1977., 1. sz. függelék

ORSZÁGOS NEMZETVÉDELMI BIZOTTSÁG 00629

IGAZOLVÁNY

MAGYARORSZÁG FŐMÉLTÓSÁGU KORMÁNYZÓJA ÁLTAL ALAPITOTT

NEMZETVÉDELMI KERESZT

KITÜNTETÉS VISELÉSÉNEK JOGOSULTSÁGÁRA

Dr. Szentimrei Nagy Samu részére

Születési év, hely, ország: 1884 Kunmadaras

Szülőanyjának leánykori neve: Öregh Mártha

Lakása: Debrecen Péterfia u. 2

Budapest, 1941 évi szeptember hó 18 nap

országos igazgató — elnök — elnök helyettes

Nemzetvédelmi Kereszt igazolványa

Nemzetvédelmi Kereszt szalagos miniatűrjének hátlapja tűvel

A Nemzetvédelmi Kereszt gomblyuk és tűs miniatűrjei hadifémből és bronzból

lési- és másodpéldányok, szalagsávok és különböző típusú miniatűrök felsorolását tartalmazza.[6] Ezen a listán szerepel miniatűrös szalagsáv is! Egy fél évvel később megjelent tájékoztatóban a Nemzetvédelmi Bizottság már azt közölte, hogy a háborús anyaghiány miatt a szalagsávot (1,50 pengő) és a miniatűrös szalagsávot (3,50 pengő) nem tudja megküldeni az azokat megrendelőknek. Helyettük a frakkláncos (2,50 pengő), a gomblyuk (2,50 pengő), a tűs (2,50 pengő), a szalagos miniatűrt (4 pengő), illetve az eredeti méretű kitüntetés másodpéldányát (8 pengő) tudja biztosítani vagy visszaküldi a már befizetett pénzt.[7] Az Országos Nemzetvédelmi Bizottság arra is felhívta a kitüntetettek figyelmét, hogy tőlük kell vásárolni a kitüntetéseket, mert ugyan más cégek is gyártják, de azok „csupán utánzatok"![8] A végrehajtási határozatok szerint ezt a kitüntetést igényelni kellett. Az Országos Nemzetvédelmi

[6] 393. szám/K. 1941. I. számú Nemzetvédelmi Tájékoztató. Budapest, 1941. november 17.

[7] 1423. szám/K. 1942. IV. számú Nemzetvédelmi Tájékoztató. Budapest, 1942. július 10.

[8] 393. szám/K. 1941. I. számú Nemzetvédelmi Tájékoztató. Budapest, 1941. november 17.

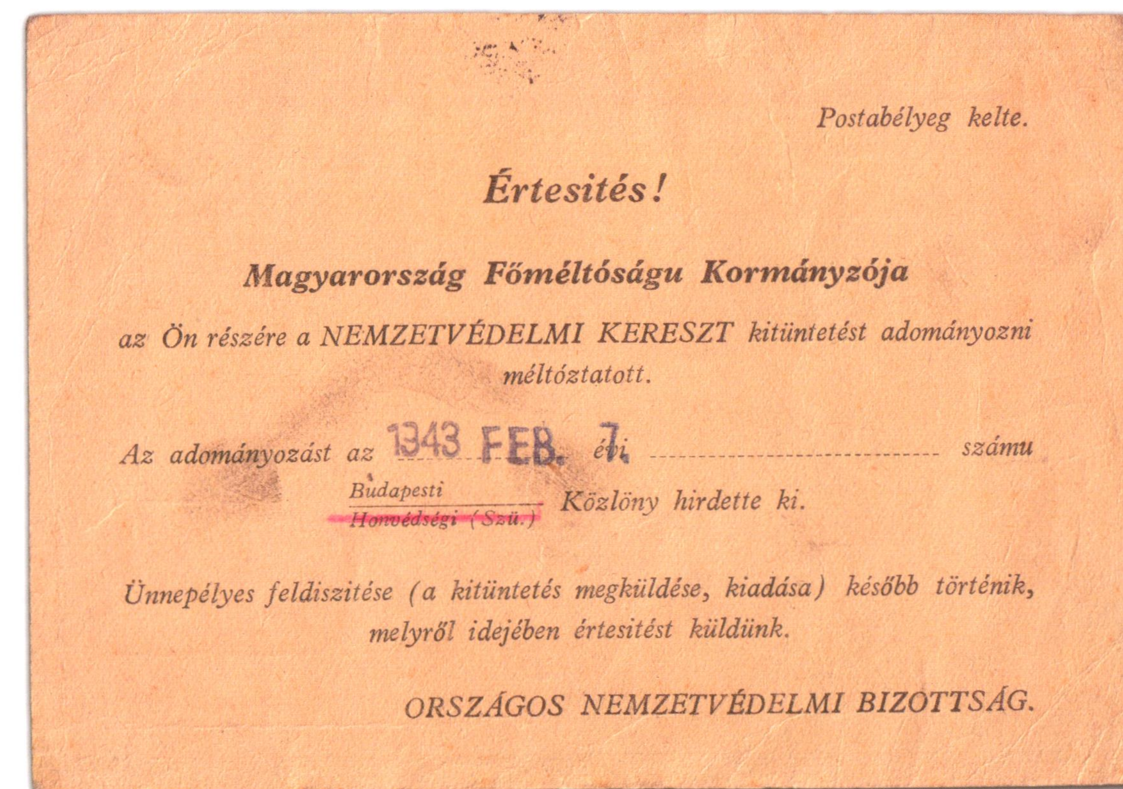

ORSZÁGOS NEMZETVÉDELMI BIZOTTSÁG
KÖZPONTI IRODÁJA
BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-ÚT 42., II. EMELET.

LEVELEZŐLAP.

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes

Jurin Andor
üzemvezető
Jolsva
Jaross Andor u 188
Gömör Kis hont

Hivatalból.
Díj átalányozva.
3148/1942.

Postabélyeg kelte.

Értesités!

Magyarország Főméltóságu Kormányzója

az Ön részére a NEMZETVÉDELMI KERESZT kitüntetést adományozni méltóztatott.

Az adományozást az 1943 FEB. 7. évi .... számu Budapesti ~~Honvédségi (Szü.)~~ Közlöny hirdette ki.

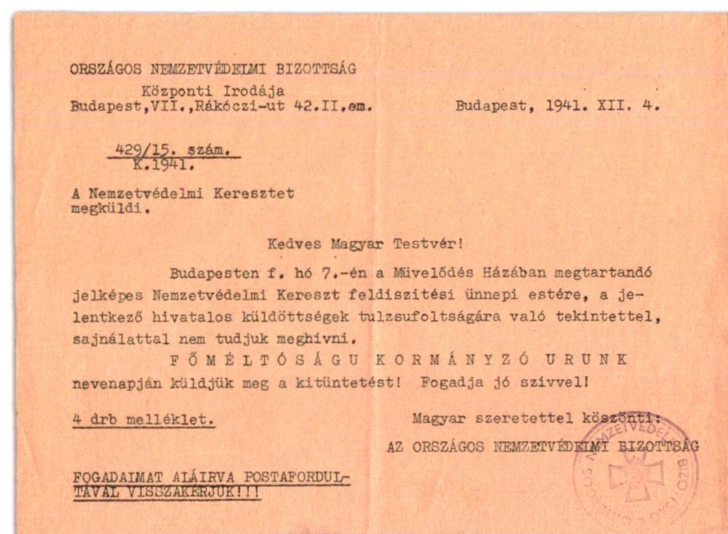
Ünnepélyes feldiszitése (a kitüntetés megküldése, kiadása) később történik, melyről idejében értesitést küldünk.

ORSZÁGOS NEMZETVÉDELMI BIZOTTSÁG.

Értesítés levelezőlapon a Nemzetvédelmi Kereszttel való kitüntetésről

Ezüstözött bronz anyagú Nemzetvédelmi Kereszt előlapja

ORSZÁGOS NEMZETVÉDELMI BIZOTTSÁG
Központi Irodája
Budapest,VII.,Rákóczi-ut 42.II.em. Budapest, 1941. XII. 4.

429/15. szám.
K.1941.

A Nemzetvédelmi Keresztet megküldi.

Kedves Magyar Testvér!

Budapesten f. hó 7.-én a Müvelődés Házában megtartandó jelképes Nemzetvédelmi Kereszt feldiszitési ünnepi estére, a jelentkező hivatalos küldöttségek tulzsufoltságára való tekintettel, sajnálattal nem tudjuk meghivni.

F Ő M É L T Ó S Á G U K O R M Á N Y Z Ó U R U N K nevenapján küldjük meg a kitüntetést! Fogadja jó szivvel!

4 drb melléklet.

Magyar szeretettel köszönti:
AZ ORSZÁGOS NEMZETVÉDELMI BIZOTTSÁG

FOGADAIMAT ALÁIRVA POSTAFORDULTÁVAL VISSZAKÉRJÜK!!!

Értesítés a kitüntetés „feldíszítési" ünnepélyéről, amire a címzettet nem tudták meghívni

Nemzetvédelmi Kereszttel kitüntetett honvéd őrnagy

Bizottság[9] mellett – annak felkérésére – több egyesület is foglalkozott a kérvények elbírálásával. Az igényjogosultság megállapítása után az Országos Nemzetvédelmi Bizottság a kitüntetési javaslatokat honvéd egyének esetében a honvédelmi miniszternek (a Nemzetvédelmi Keresztet aktív, nyugállományú és szolgálatonkívüli viszonybeli tisztek, tisztjelöltek, tiszthelyettesek és legénységi személyek is megkaphatták),[10] a polgári egyének elbírált kérvényeit pedig a miniszterelnöknek terjesztette elő. A kitüntetést minden esetben a kormányzó

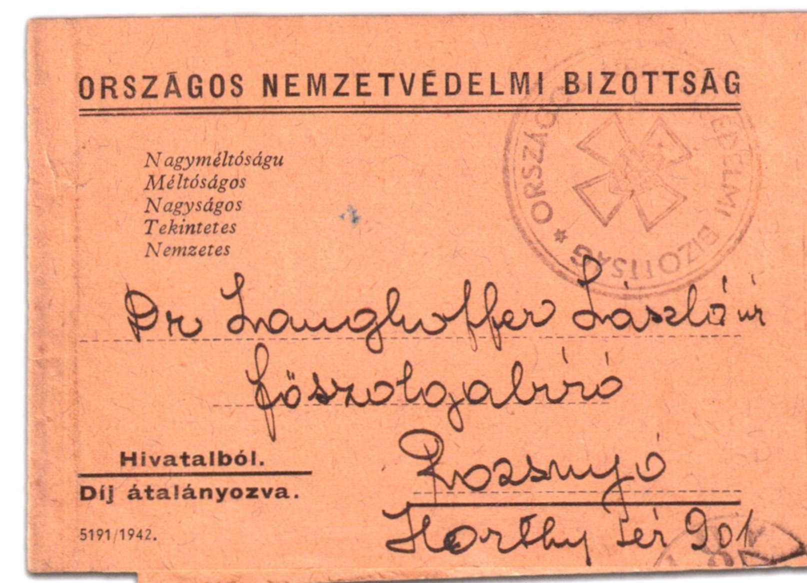
[9] Az Országos Nemzetvédelmi Bizottság egyfajta káptalanként működött. Érdekesség, hogy a Katonai Mária Terézia Rend és a Corvin Díszjelvények mellett ez volt az egyetlen olyan kitüntetés a Horthy-korszakban, amelynek odaítéléséről külön felállított testület határozott.

[10] 3249/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. Nemzetvédelmi Kereszt Alapszabályaihoz Végrehajtási határozványok, a tényleges szolgálatban álló és a hivatásos állományból származó honvéd egyének részére. In: Honvédségi Közlöny 1941/5. szám, 1941. február 3., 60–61. o.

VITÉZ NAGYBÁNYAI
HORTHY MIKLÓS
MAGYARORSZÁG FŐMÉLTÓSÁGÚ KORMÁNYZÓJA
A MAGYAR KIRÁLYI MINISZTERELNÖK ELŐTERJESZTÉSÉRE
BUDAPESTEN 1941 OKTÓBER HÓ 25-ÉN
KELT LEGFELSŐBB ELHATÁROZÁSÁVAL
vitéz ROMVÁRI REZSŐ ISTVÁN-nak
A NEMZETVÉDELMI KERESZTET
MÉLTÓZTATOTT ADOMÁNYOZNI ANNAK A KIVÁLÓAN HAZAFIAS ÉS ÁLDOZATOS MAGATARTÁSÁNAK ELISMERÉSEÜL, AMELLYEL AZ ŐSI MAGYAR FÖLD CSORBITATLAN EGYSÉGE, MAGYARORSZÁG FÜGGETLENSÉGE, VALAMINT AZ EZERÉVES HAZÁT FENNTARTÓ ÉS TOVÁBB ÉPITŐ ANYAGI, SZELLEMI ÉS LELKI JAVAK VÉDELME ÉRDEKÉBEN ÉLETÉT ÖNZETLENÜL, ÖNKÉNT KOCKÁZTATTA.
KELT BUDAPESTEN 1941 NOVEMBER HÓ 4-ÉN.
ORSZÁGOS IGAZGATÓ ELNÖK H. ELNÖK

Nemzetvédelmi Kereszt oklevele a tartóhengerével és a kitüntetéssel

ORSZÁGOS NEMZETVÉDELMI BIZOTTSÁG

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes
Nemzetes

Dr Langhoffer László úr
főszolgabíró
Rozsnyó
Horthy tér 9

Hivatalból.
Díj átalányozva.

5191/1942.

Nemzetvédelmi Kereszt oklevél tartóhengerének megcímzett papírgyűrűje

ORSZÁGOS
NEMZETVÉDELMI BIZOTTSÁG

Ig. szám: ....

(a fogadalomtevő tölti ki)

Fogadalom.

Én .... magyar hűséggel és becsülettel fogadom, hogy amiként a multban is helytállottam nemzetünk megpróbáltatásai idején, úgy a jövőben is minden cselekedetemmel, szavammal, gondolatommal és érzésemmel Magyarországot fogom szolgálni. Kormányzó Urunktól, alkotmányos törvényeinktől, nemzeti zászlónktól, ősi, tiszta magyar erkölcseinktől soha el nem tántorodom, azokat egész tehetségem szerint akár külellenség, akár belső bujtogatók és lázítók támadásaival szemben mindenütt és mindenkor, ha kell fegyverrel is megvédelmezem. Fogadom erős akarattal, hogy Kormányzó Urunk és alkotmányos vezetőink országépítő törekvéseit minden tőlem telhető módon támogatom és magyar kötelességem teljesítésében életemmel és minden cselekedetemmel példát mutatok. Kiáltom fennszóval, hallja meg mindenki, hogy e fogadalmamat holtomig megállom!

Kelt ...., 1941. .... hó ...... nap.

A fogadalom letételét, a Nemzetvédelmi Kereszt kitüntetés, az igazolvány és a díszoklevél átvételét igazolják:

.... aláírás.

1) .... foglalkozás.

2) .... lakás.

P. H.

M. kir. állami nyomda. Budapest. 1941. – 5646.

A Nemzetvédelmi Kereszttel kitüntetettek fogadalmának szövege

Gyártójelzés a Nemzetvédelmi Kereszt gomblyuk-miniatűrön („MARKOVITS UJPEST")

Különböző hátlapú Nemzetvédelmi Keresztek. Középen egy bronzból öntött példány

Láncos miniatűr-sor a Nemzetvédelmi Kereszttel (Ferenc József Rend lovagkeresztje, Nemzetvédelmi Kereszt, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Vöröskereszt II. osztályú díszjelvénye hadidíszítménnyel)

„A Nemzetvédelmi Kereszt odaítélésére hivatott Káptalan tagjainak csoportja." (Képes Vasárnap, 1941/25. szám, 3. o.)

Ez a kitüntetéssor a Tiszti Szolgálati Jel hiánya miatt valószínűleg egy első világháborús veteráné lehetett, aki az erdélyi és délvidéki bevonulásban tartalékosként vett részt és kiérdemelte a Nemzetvédelmi Keresztet is (Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon kardokkal, Ezüst Vitézségi Érem II. osztálya, Bronz Vitézségi Érem, Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme 1 sávval, Nemzetvédelmi Kereszt, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem házilag készített sínen)

ORSZÁGOS NEMZETVÉDELMI BIZOTTSÁG

23884

IGAZOLVÁNY

MAGYARORSZÁG FŐMÉLTÓSÁGU KORMÁNYZÓJA ÁLTAL ALAPITOTT

NEMZETVÉDELMI KERESZT

KITÜNTETÉS VISELÉSÉNEK JOGOSULTSÁGÁRA

dr Kelemen Bélóné urasszony részére

Születési év hely ország: 1877.

Szülőanyjának leánykori neve: rivrányai Reviczky Szerina

Lakása Budapest XII. Némutvölgyi ut 31.

Budapest 1941 évi december hó 20. nap

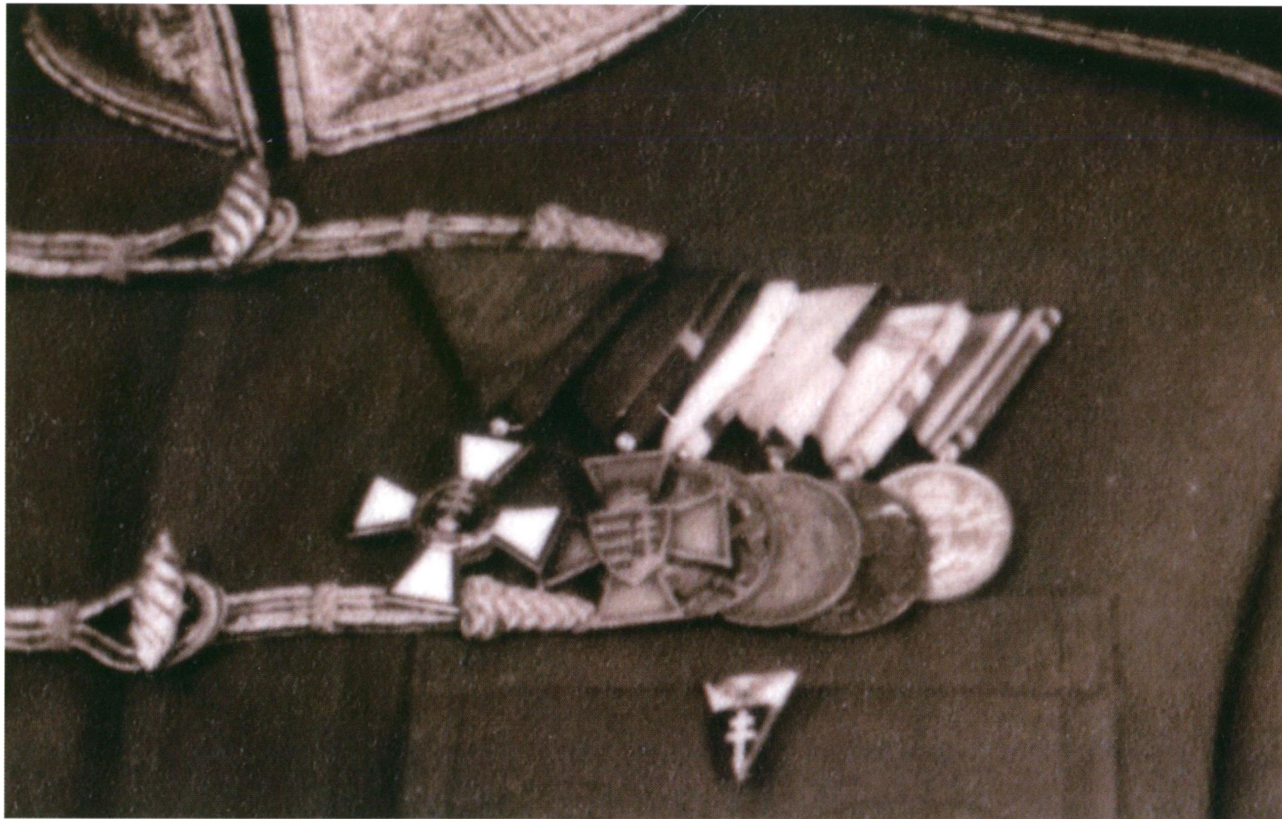
Kováts Tivadar — vitéz Magasházy László

országos igazgató — elnök — elnök helyettes

Nemzetvédelmi Kereszttel kitüntetett nő igazolványa

Őrvezető, rosszul összevarrt szalagú és fordítva viselt Nemzetvédelmi Kereszttel (Nemzetvédelmi Kereszt, Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem)

Rendőrtiszt kitüntetéssora a Nemzetvédelmi Kereszttel (Magyar Érdemrend lovagkeresztje, Nemzetvédelmi Kereszt, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Délvidéki Emlékérem, Osztrák Háborús Emlékérem kardokkal, Bolgár Háborús Emlékérem)

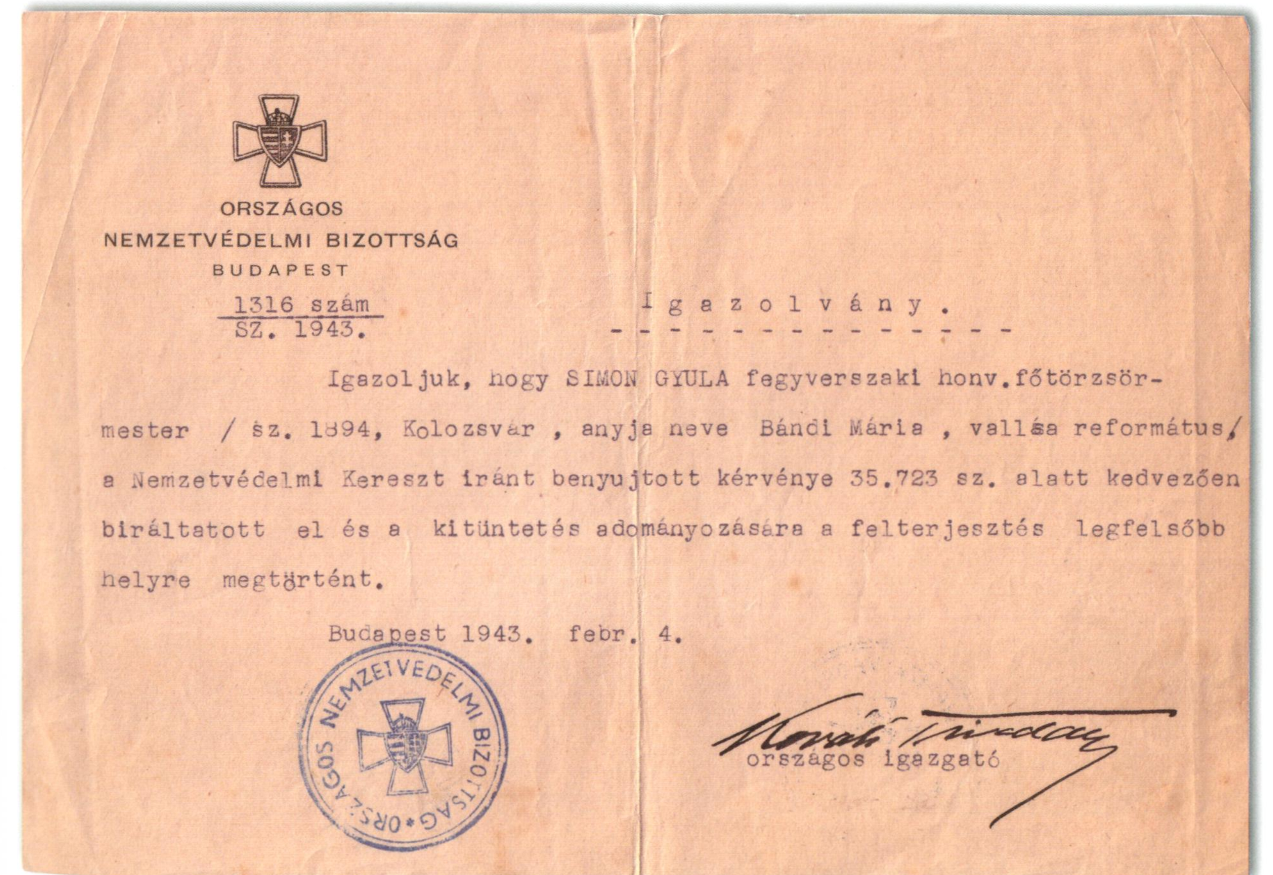
A kitüntetés szalagváltozatai (eltérő szélességű fehér sáv)

A Nemzetvédelmi Kereszt, mint jelkép a Nemzetvédelmi Főiskolán (Tolnai Világlapja 1944/42., 3. o.)

A bécsi Rothe und Neffe által a háború után az emigráció számára gyártott Nemzetvédelmi Kereszt szalagos miniatűr (a kitüntetés két darabból van összerakva, mert a miniatűr alapja egy Tűzkereszt)

ORSZÁGOS
NEMZETVÉDELMI BIZOTTSÁG
BUDAPEST

1316 szám
SZ. 1943.

Igazolvány.

Igazoljuk, hogy SIMON GYULA fegyverszaki honv.főtörzsőrmester / sz. 1894, Kolozsvár , anyja neve Bándi Mária , vallása református/ a Nemzetvédelmi Kereszt iránt benyujtott kérvénye 35.723 sz. alatt kedvezően bíráltatott el és a kitüntetés adományozására a felterjesztés legfelsőbb helyre megtörtént.

Budapest 1943. febr. 4.

országos igazgató

A kitüntetés képével ellátott igazolás a Nemzetvédelmi Keresztre való felterjesztésről

MUTATVÁNYSZÁM

VITÉZEK LAPJA

XIX (I.) ÉVFOLYAM 33. SZÁM
1941. SZEPTEMBER 20.

A VITÉZI REND HIVATALOS LAPJA

MEGJELENIK HETENKÉNT (SZOMBATON) A MAGYAR KATONAUJSÁGGAL EGYÜTT

ESZME ÉS HANGULAT

Nyugtalan álmok ólmos kábulata nehezedik az elgyöngült, kifáradt lelkekre. Egyetlen őrző áll csak őrhelyén és figyel belé a süket éjszakába. Hogy kiáltson, ha veszély közeledik. Őt nem mákonyozza meg a nehéz, kóros álom. Tisztán lát, érzékei élesek. Őrhelye magasan áll a környék szintje fölött, s így át tudja tekinteni a vidék egészét.

Szelleme friss, gyorsan és tisztán méri föl a közelgő veszélyt és rögtön felismeri a védelem módját is.

És mégis, *az őrálló egyedül áll, és szava pusztába kiáltott szó csupán.* Azok ott lenn bódultan tántorognak, megváltásról álmodoznak, de nem tudják megtalálni a módját. Az őrző kiáltása elhal az éjszakában. *A tömeg csak azt fogadja be, amit jól esik meghallani.* Megváltást vár, de csak vár, maga annak megvalósítására semmit sem tesz, csak valami *csodától* s nem önerejéből reméli üdvét.

Csodák pedig nem történnek, csak a medő vágyak világában. A csodavárás mindig a tunya reménytelenségből fakad, amikor az ember önmagán segíteni már képtelen, és lemondott mindenről, akkor kezdi várni a csodát.

Az átlagember túlnyomórészt érzelmi beállítottságú, míg a rendkívüli emberben a megismerőképesség, a gondolat a vezető elem. Az érzelem a saját állapotunkra vonatkozik, de a gondolat egyetemes és átfogó. *Az érzelmek és hangulatok embere önző és szűk látókörű, a szellem embere a gondolat általános érvényűségénél fogva saját érdekén túlemelkedő szempontokat követ.* Az érzelmi típus alanyi, a lángész pártatlan és tárgyilagos: vezető eszméje egyedül az igazság.

Ez az igazság adta Zrínyi tollára e sorokat: *„Én nem hizelkedhetem, édes nemzetem tenéked, hogy hazugsággal dícsérjelek, hanem im megmondom magadnak fogyatkozásaidat, olyan szívvel és szándékkal, hogy megismervén magad is, vesd ki ezt a mocskot lelkedből, reformáld vétkeidet, öltözzél igazságban, övedzél erősséggel, hidd segítségedre Istent és magadnak oltalmára kössünk kardot.“*

De a megismerők tiszta valóséglátása megrémít és visszariaszt, mert *áldozatot követel.* A bezártlelkű ember számára a feladat nagy, kényelmesebb hát előle kitérni, lemondani, vagy a csodaváráshoz menekülni, mert a csodák ingyen, ajándékul jönnek. Ha mi magunk hívtuk létre, akkor már nem csoda, hanem okszerű következménye és eredménye a kifejtett erőnek. Ezenkívül az átlagember csak a legközvetlenebbül saját személyére vonatkozó tények iránt érzékeny, s nem veszi észre ezeknek nagyobb körben ágazó összefüggését.

A lángész megismerésének tárgya az egyetemes igazság. Ez lelkiéletének éppen túlnyomóan értelmi voltából következik. Mivel az igazság az időtől és a viszonyoktól független, a lángelme gondolata is az örökkévalóság felé szárnyal.

Az érzelem múló, önmagát túlélni nem tudja, és célja éppen a beteljesüléssel való elenyészés: az érzés mindig a megsemmisülést keresi. Az érzelmek valaminő cél eszközei, életük attól függ és addig tart, amíg ez a cél megköveteli.

Az, aki életének vezető eszméjéül egyedül csak érzéseit és hangulatait fogadja el, teszi ezt gondolkodásának korlátozottságánál fogva. Mert *„csak a gyenge szereti önmagát, az erős egész nemzeteket hordoz szívében.“* (Széchenyi.) És valóban a hangulatok önző szolgálata mindig a gondolkozás gyöngeségéből ered, melynél fogva az a nemzetek egyetemes javát célzó eszmékre kiterjedni nem tud, csak sajátmagánál marad, onnan kiemelkedni nem képes és nem is akar.

Az önmaga javát kiszolgálva élő ember, ami érdeke körét meghaladja azt eleve visszautasítja, mert kényelmetlen számára az, hogy érdekeit más, eddig figyelemre nem méltatott szempontokat összhangba hozza. Kerüli a megismeréssel járó fáradságot: az átlagembernek csak az kell, ami neki, a nélkül, hogy önmagát reformálnia kell, megfelel, vagyis amit készen kap.

Ilyen a legtöbb jelszó, ami nem más, mint valamely, rendszerint pártpolitikai gondolatnak, az általános népszerűség megszerzése céljából, a tömeg igénye szerint átalakított kivonata. A tömeglélek legjellegzetesebb vonása a jelszókultusz. Mert a jelszóban valami olyant kap, ami szellemi igényeit legmegfelelőbben kielégíti, mégpedig úgy, hogy ő maga semmi egyebet nem tesz, mint a felvett gondolatot továbbadja, s ami a legfőbb, az nem köti, hanem tetszés szerint lehet használni és értelmezni.

A jelszó logikai összefüggéséből kiragadott részigazság népszerű, különösen azok előtt, akik az igazság egészét átfogni nem tudják, s így szívesen beérik annak dióhéjszerű foglalatával.

De van egy sokkal veszedelmesebb oldala is a jelszókultusznak. *A jelszó mindig hangzatos szólam, mely nem annyira meggyőzni, mint inkább hangulatot ébreszteni alkalmas.* Elválik a kiindulópontot képező igazságtól, gondolattól, külön, önálló életet kezd élni. Az uralkodó hangulathoz alkalmazkodik, mert léte attól függ, azt igyekszik kiszolgálni. Divatba jön, a divatos gondolat pedig nem gondolat, hanem hangulat. A divat még a mély gondolatokat is könnyen eltorzítja és jelszóvá süllyeszti le.

A jelszó pedig nagyon szűk egyrészt, nagyon tág másfelől. Kevés fér bele, de az minden szájban másféle ízű. *A jelszóba akármit bele lehet magyarázni: az mindenféle értelmezést eltűr.* E mellett sohasem egyetemes, mindig valami térbeli vagy időbeli alkalomszerűséghez fűződik. Így mindig egyoldalú, s ez az egyoldalúsága csak jobban fokozódik, minél közhasznúbbá válik valamely gondolat. Eredeti értelmét elveszti, egyoldalú érdekek állítják maguk elé zászlónak és fedezéknek. Hegyükre fordított zavaros hangulatok keresnek benne igazolást.

Az eredeti tisztaságában megszületett gondolat így veszti el a maga igazságát és hitelét a másodlagos, avatatlanul hirdető szájakon, amelyek csak a hangulatot szolgálják ki, és közben elsikkasztják a gondolatban az örök, az állandó elemet.

A jelszók élettartama a hangulatokétól függ. A jelszók élete nem örök. És szabad-e egy nemzetet, egy nemzet egész életét, sorsát múló hangulatoknak, divatoknak, összefüggésükből kiszakított, minden egyes szájon, minden egyes zászlón más és más értelmet nyert jelszóknak kitenni? Ne kösd Hazád sorsát a jelszókhoz, mert azok hamar kimúlnak, s pusztulásukba magukkal rántják a nemzetet is.

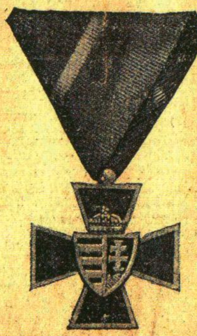
A gondolkozó és gondolkozva alkotó magyar lélek nem fogadhatja el a fölcsapó hangulatok lángjának bizonytalan világosságát vezető fényül. Csak egy fényünk lehet, a tiszta megismerés bizonyossága, amely soha félre nem vezet. Az indulatokat kiszolgáló elvek végül is nem tudnak úrrá lenni a hangulaton, amelyet fölkeltettek. *Vezetni csak az képes, az a gondolat, amely a vezetetteken kívül is fölül marad, és mindenkor előttük halad.* Az a gondolat, az a téveszme, amely csak az indulatok kielégítését célozza és semmi további értelme nincs, az nem emel, hanem leszáll a hangulatok zűrös gomolyagába és közéje keveredik.

Ez volt a magyar történelem válságaiban a katasztrófák közvetlen oka. A nagy fordulók előtt a nemzet egységes érdekeit elhomályosították a felkorbácsolt pártszenvedélyek. Az erők szétforgácsolódtak az indulatok fölcsapó végleteiben. Pedig az okosság nem túloz, mert mindendenható. Tehát a józan ész, amely átfogja magában a végleteket is, nem ereszkedik a végletek harcába, hanem fölötte marad és azokat kiegyensúlyozza. De a legégetőbb szükségben sohasem volt elég igaz magyarnak lenni, valamilyen küzdő párthoz is tartozni kellett. És az alkotó magyaroknak útját szegték tehetetlen pártviták.

Ezért szinte idegenek és kiközösítettek a magyar alkotó elmék. *A szellem embere nem lehet párt-ember, az ő birodalma az igazságosság, amely minden szakadáson felülemelkedve önmagában egyetemes és tökéletes.* A lángész a maga igazságismerését vetíti ki és nem kiszolgál, nem azt adja, amit tőle kicsinyeskedő részérdekekért csatározó csoportok hangulata vár.

Dr. vitéz Jónás Kornél.

„Az vitézlő rend, ha együtt nincsen, elveszti az ő nevét... Mikor az emberek együtt vannak, többet cselekedhetnek és többet érnek."
Zrínyi

„Aki nagy próbát tett fegyverrel, rajta lesz a vitézi hír, de ha nem folytatja, elveszti."
Zrínyi

A Nemzetvédelmi Kereszttel kitüntetettek névjegyzékét lapunk jelen számának 3—4—5. oldalán közöljük.

Főméltóságú Kormányzó Urunk mondotta:

„Maradjatok jóban és rosszban hűséges és áldozatkész fiai ennek a sokat szenvedett Hazának. Véssétek lelketekbe mindörökre azt az igazságot, hogy ennek a véráztatta magyar földnek a szeretete olyan erőt képvisel, mely egyedül alkalmas arra, hogy a hazafiatlan törekvéseknek gátat szabjon.

Mutassátok meg, hogy nemcsak elsők tudtatok lenni a tettek mezején, de elsők lesztek abban a békés munkában is, mely ezt a nemzetet feltámasztani és talpraállítani akarja."

A Nemzetvédelmi Kereszttel kitüntetettek névjegyzéke a Vitézek Lapjá*ban*

adományozta, díjmentesen.[11] Habár az alapszabályokban nem szerepel, igazolvány és oklevél is járt a kitüntetéshez. Az oklevelek „névre írásáért" 2 pengőt kellett fizetni.[12] A kitüntetéseket legtöbbször ünnepélyes keretek között adták át az igényjogosultaknak. Ismereteink szerint nem volt doboz rendszeresítve a kitüntetéshez (több átadási ünnepségen készült archív fotón is jól látszik, hogy a kitüntetést doboz nélkül adták át), de egyedi készítésű dobozok előfordulhatnak.

A Nemzetvédelmi Kereszt alapszabályait a kormányzó 1942. május 6-án kelt kéziratával annyiban módosította, hogy az 5. §-ban meghatározásra került a kitüntetés helye a viselési sorban. Eszerint a kereszt közvetlenül a Károly Csapatkereszt mögé sorolt.[13] A kitüntetettekről – természetesen a teljesség igénye nélkül – folyamatosan képes tájékoztatók jelentek meg „A Nemzetvédelmi Kereszt újabb kitüntetettjei" címmel a Tolnai Világlapja 1941 és 1944 között megjelent számaiban.[14] A Horthy korszakban, kutatásaink alapján 27842 db Nemzetvédelmi Keresztet adományoztak.[15]

Több korabeli irat is alátámasztja, hogy a Nemzetvédelmi Kereszttel kitüntetetteket, akárcsak a Vitézi Rend és a Tűzharcos Szövetség tagjait egységes szervezetbe kívánták tömöríteni. Az említett három szervezetet „Nemzetvédelmi Egyesülés" néven a rendszer aktív támaszának akarták létrehozni.[16] Az Országos Vitézi Szék és az Országos Nemzetvédelmi Bizottság megállapodása szerint 1942. január 1-től a Nemzetvédelmi Kereszttel kitüntetettek hivatalos lapja a hetente megjelenő „Vitézek Lapja" lett.[17]

A Szálasi kormány 1945. január 7-én eltörölte a kitüntetés adományozását és megtiltotta viselését.[18] 1945. július 20-án, az Ideiglenes Nemzeti Kormány is megszüntette a Nemzetvédelmi Kereszt adományozását, illetve megtiltotta viselését.[19] 1991-ben az országgyűlés a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről szóló törvényben megerősítette a Nemzetvédelmi Kereszt viselési tilalmát.[20]

[11] 3249/eln. 8. – 1941. sz. körrendelet. A Nemzetvédelmi Kereszt Alapszabályai. 1., 4. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/5. szám, 1941. február 3., 31–32. o.; Budapesti Közlöny, 1940/285. szám, 1940. december 15., 1. o.

[12] 1423. szám/K. 1942. IV. számú Nemzetvédelmi Tájékoztató. Budapest, 1942. július 10.

[13] 28.610/eln. 8. E. – 1942. sz. körrendelet. Legfelsőbb Elhatározás. In: Honvédségi Közlöny, 1942/22. szám, 1942. június 22., 583. o.; Budapesti Közlöny, 1942/114. szám, 1942. május 20., 1. o.

[14] Tolnai Világlapja 1941–1944. évfolyamok.

[15] Honvédségi Közlöny, Budapesti Közlöny 1940–1944. évfolyamok alapján.

[16] 1423. szám/K. 1942. IV. számú Nemzetvédelmi Tájékoztató. Budapest, 1942. július 10.

[17] Magyar Katonaújság 1942/1. szám, 60. o.

[18] Nemzetvédelmi Kereszt eltörlése. In: Honvédségi Rendeletek 1945/4. szám, 1945. január 7., 48. o.

[19] Makai Ágnes – Héri Vera: Kereszt, érem, csillag, Kitüntetések a magyar történelemben. Helikon Kiadó, Budapest, 2002., 42. o., 4.840/1945.M.E. rendelet

[20] 1991. évi XXXI törvény a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről. Részletes indokolás az 5. §-hoz, c) pont. In: Magyar Közlöny, 1991/82. szám, 1991. július 22., 1772. o.

Horthy Miklós kitüntetéseket ad át (Képes Vasárnap 1942/28. szám, címlap)

A kitüntetések átadására általában ünnepélyes körülmények között került sor. Előfordultak tömeges és egyedi adományozások is. A kiérdemelt kitüntetést az állami alkalmazásban lévőknek legtöbbször a hivatali elöljáró vagy az illetékes minisztérium képviselője, katonák esetében a katonai elöljáró, vagy a Honvédelmi Minisztérium képviselője, egyéb személyeknek pedig legtöbbször a közigazgatási elöljáró adta át. Különleges esetekben, amikor a kitüntetett személye vagy a kitüntetésre okot adó tett jelentősége indokolta, akár az illetékes minisztertől, a miniszterelnöktől vagy magától a kormányzótól vehette át az elismerést a kitüntetett. A nagy számban adományozott katonai kitüntetések (Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem, stb.) esetében az átadási ceremóniát általában a kormányzó személyéhez kötődő ünnepi alkalmakra (névnap, születésnap) időzítették.

A Katonai Mária Terézia Rend egyetlen kitüntetettje és a Vitézi Rend tagjai esetében a jelölteket pontosan meghatározott rendi ceremónia szerint avatták fel. A vitézi avatásokat 1938 után regionálisan rendezték, amelyek már nem a szokásos rendi protokoll szerint zajlottak. Ezekben az esetekben a kormányzó képviseletében a Vitézi Rend egy magas rangú vezetője avatta a vitézeket.[1] Különleges esemény volt a Rend avatásainak történetében, amikor Sztójay Döme miniszterelnököt első világháborús érdemeiért 1944. nyarán (!) Horthy Miklós avatta vitézzé a Királyi Várpalotában.[2] Előfordult, hogy a kitüntetéseket postai úton juttatták el tulajdonosaiknak. Idegen államok polgárainak külföldön legtöbbször az ottani magyar diplomáciai testület valamelyik tagja,[3] itthon pedig rangtól függően az illetékes minisztérium képviselője adta át a kitüntetést. A külföldiek esetében is gyakran előfordult, hogy a kitüntetett személyesen Horthy Miklóstól vehette át a rendjelet.[4] Magas rangú külföldi állami és katonai vezetők kitüntetése esetében gyakran nem annyira az érdem, mint inkább a kölcsönösség elve, vagy a diplomáciai érdek határozta meg az adományozást.

A Magyar Háborús Emlékérem esetében Ausztriában és Németországban irodát hozott létre a magyar kormány, hogy a tömegesen beérkező külföldi kérelmek elbírálását és a kitüntetések adományozását megkönnyítsék.

Valószínűleg az egyik legérdekesebb „kitüntetés-átadásra" 1939. augusztus 6-án, Szegeden került sor, amikor Bartha Károly táborszernagy, honvédelmi miniszter „felkérte" Horthy Miklóst a hadidíszítményes és kardos

[1] Vitéz Szinay Béla nyugállományú altábornagy 1943-ban vitézeket avat Erdélyben. In: vitéz Zirczy József csendőrezredes fényképei (magántulajdonban).

[2] Képes Tábori Ujság 1944/27. szám, 12. o.

[3] Belitska Sándor varsói követ átadta a Magyar Érdemkereszt I. osztályát Moscicki lengyel köztársasági elnöknek. In: Képes Pesti Hírlap 1929/12., 1. o.

[4] Például Kavabe Torasiro tábornok is így kapta meg a Magyar Érdemrend középkeresztjét a csillaggal. In: Sallay Gergely Pál: Japán–magyar katonadiplomáciai kapcsolatok 1938–1944. In: Hadtörténelmi Közlemények, 2007/1. 186. o.

Vitéz Szombathelyi Ferenc vezérezredes, a honvéd vezérkar főnöke magyar vitézségi érmet ad át a keleti fronton (Katonai naptár 1943)

Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjének és rendi láncának elfogadására és viselésére. Az előre egyeztetett protokoll szerint a kormányzó elfogadta és megköszönte a felkérést a rendjel viselésére.[5]

Előfordultak rendhagyó kitüntetés-átadások is. Például a keleti fronton Neszmélyi György főhadnagyot, a 32/III. gyalogzászlóalj tartalékban lévő 9. puskásszázadának parancsnokát meglepetésszerűen felkereste a század körletében a hadosztályparancsnoka és annak segédtisztje, hogy átadja neki a harcokban kiérdemelt Magyar Koronás Bronzérmet hadiszalagon kardokkal. Az előre nem értesített főhadnagy „... ingben-gatyában vette át a Signumot, egy üveg bor kíséretében."[6]

[5] Pesti Napló 1939. augusztus 13.

[6] Babucs Zoltán: Jászsági honvédek a II. világháborúban II. kötet. Jász Honvédekért Alapítvány, Jászberény, 2001. 83–84. o.

237

LXVIII. évfolyam. 16. szám. 1941. április 11.

HONVÉDSÉGI KÖZLÖNY

KIADJA A MAGYAR KIRÁLYI HONVÉDELMI MINISZTÉRIUM

ELŐFIZETÉSI ÁRA 1941. ÉVRE — — 30·— PENGŐ EGYES PÉLDÁNYOK BOLTI ÁRA — — 0·60 PENGŐ

SZABÁLYRENDELETEK.

HADPARANCS!

HONVÉDEK!

A kötelesség ismét arra szólít bennünket, hogy elszakított magyar véreink segítségére siessünk.

Mindig bevált katonai erényeitekre és fegyelmetekre építve bízom benne, hogy ezt az új feladatot is tökéletesen fogjátok megoldani.

A magyarok Istene és a nemzet minden gondolata most is veletek van.

Előre az 1000 éves déli határokra.

Budapest, 1941. évi április hó 10. napján.

HORTHY s. k.

(Rendelet száma 24.317/Elnöki osztály 1941. április 11-én.)

vitéz BARTHA s. k.

Szerkeszti: Vér Imre ezredes.
Pallas nyomda, Budapest, V., Honvéd-utca 10. (Felelős: Győry Aladár igazgató.)

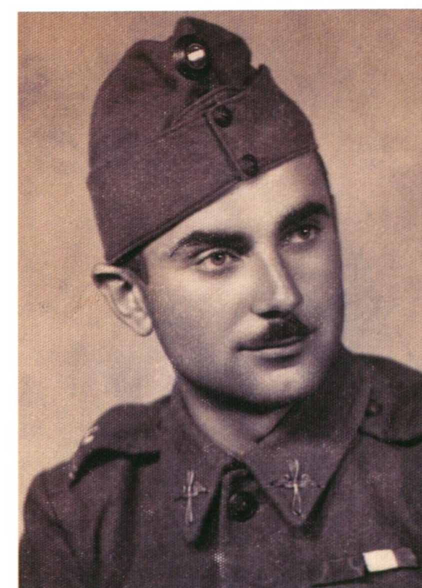
Délvidéki Emlékérem

1941. március 25-én Berlinben a jugoszláv miniszterelnök és külügyminisztere aláírták országuk csatlakozását a háromhatalmi egyezményhez. A két politikus azonban még haza sem ért, amikor március 27-én Belgrádban a hadsereg a lakosság támogatásával államcsínyt hajtott végre. A lemondatott Pál régensherceg helyébe a 17 éves II. Péter került. A Dušan Simović repülőtábornok vezette új kormány bejelentette a szerződés érvénytelenítését, valamint Nagy-Britanniához és a Szovjetunióhoz fordult határainak garantálása érdekében.[1] Hitler még azon a napon elrendelte a folyamatban lévő Marita-terv (Görögország megszállása) kiterjesztését Jugoszláviára.[2] Németország Magyarország teljes körű részvételére is igényt tartott az akcióban, de a Legfelső Honvédelmi Tanács hazánk korlátozott részvétele mellett döntött. Miután a nyugati hatalmak világossá tették, hogy Magyarország bárminemű részvételét *casus bellinek* tekintik, Teleki Pál miniszterelnök, politikájának kudarcát látva, 1941. április 3-án öngyilkosságot követett el.[3] Április 11-én a magyar csapatok – Horvátország függetlenségének kikiáltása, azaz Jugoszlávia felbomlása után – elfoglalták a Muraközt és átlépték a déli határt, ahol felvették a harcot a szerb erőkkel. A gyors áttörést követően április 13-án csapataink bevonultak Újvidékre. A hadműveletek rövid idő alatt befejeződtek és április 21-én megkezdődött a 3. hadsereg csapatainak kivonása a térségből.[4] Bácska, a Baranyai-háromszög, Muraköz, 11 475 km^2 terület több mint 1 millió lakossal „visszatért".[5]

Ahogy a korábbi két területi revízió esetében is, a kormányzó úgy döntött, hogy emlékérmet alapít a hadműveletekben, illetve a terület visszacsatolásában részt vett fegyveres testületek tagjai és polgári személyek számára. A kitüntetés alapítására 1941. szeptember 4-én került sor.[6] Habár az alapszabályok és a végrehajtási határozmányok

Darabos Mihály ejtőernyős szakaszvezető a Délvidéki Emlékéremmel és a legénységi ejtőernyős csapatjelvénnyel

Repülő tizedes az Erdélyi Emlékérem és a Délvidéki Emlékérem szalagsávjával. Az utóbbit fordítva viseli.

[1] Ormos Mária – Majoros István: Európa a nemzetközi küzdőtéren. Osiris Kiadó, Budapest, 2003., 434. o.

[2] Horváth Csaba – Lengyel Ferenc: A délvidéki hadművelet 1941. április. Puedlo Kiadó, Budapest, é.n., 98. o., 127. o.

[3] Horváth – Lengyel: i.m.: 33. o.

[4] Horváth – Lengyel: i.m: 98. o., 106. o.

[5] Pölöskei Ferenc – Gergely Jenő – Izsák Lajos: Magyarország története 1918–1990. Korona Kiadó, Budapest, é.n., 134. o.

[6] 61.659/eln. 8. e. – 1941. sz. körrendelet. In: Honvédségi Közlöny 1941/43. szám, 1941. szeptember 16., 525. o.

A horganyból készült, általánosan adományozott Délvidéki Emlékérem előlapja

Dr. Fodor Lajos állatorvos százados nikkelezett Délvidéki Emlékérme

Fehérre festett Délvidéki Emlékérem hátlapja

Láncos miniatűrsor a Délvidéki Emlékéremmel (Magyar Nagy Ezüst Vitézségi Érem, Bronz Vitézségi Érem, Károly Csapatkereszt, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem)

Alumíniumból készült emlékérmek eltérő anyagvastagsággal

Alumínium Délvidéki Emlékérem hátlapja

azonos dátum alatt, 1941 november 19-én jelentek meg, az előbbi a Honvédségi Közlöny 54. számában, az utóbbi pedig az 52. számban lett leközölve. Így, akárcsak a Felvidéki Emlékérem esetében, ennél a kitüntetésnél is az alapszabályok a végrehajtási utasításoknál később jelentek meg. A Délvidéki Emlékérem horganyból készült 35 mm átmérőjű érem. Előlapját Hunyadi János jobbra néző domborművű lovas alakja, tőle balra középen «HUNYADI JÁNOS» felirat, köriratként a «MAGYAR DÉLVIDÉK VISSZAFOGLALÁSA EMLÉKÉRE» szöveg díszíti. Az érem hátlapjának közepén a Szent Koronával ékesített magyar állami kiscímer, ezalatt balra a Hunyadi-ház és jobbra a Horthy család címere foglal helyet, köriratként pedig a «VITÉZ NAGYBÁNYAI HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓSÁGÁNAK XXII. ÉVÉBEN 1941.» szöveg olvasható.[7]

A kitüntetést háromszög alakban összehajtott 40 mm széles, fele-fele szélességében balról kék, jobbról sárga szalagon, a bal mellen, a zseb felett a viselési sorrendnek megfelelően kellett viselni. Polgári öltözéken a kitüntetés miniatűr formában (frakklánc, gomblyuk, tűzős, szalagos) is viselhető volt.[8] A kitüntetés szalagsávját (40 × 15 mm) katonák nyári ruházaton, illetve tábori barna ruházaton viselhették. Az öltözködési utasítás nem írta elő, de nem is tiltotta, hogy az olyan szalagsávokra, amelyek csak egyfajta kitüntetést jelöltek, miniatűrt helyezzenek fel.[9] Gyűjtői pályafutásunk során eddig nem találkoztunk olyan korabeli fotóval, amelyen a Délvidéki Emlékérem miniatűrös szalagsávját viselik, de a Hadtörténeti Múzeum Numizmatikai Gyűjteménye rendelkezik egy 1960-as évek végén vásárolt szalagsáv miniatűrrel.

Ezt az érmet Berán Lajos tervezte, szignója az érem előlapján a lovas alak alatt szerepel. A hadiipar nyersanyagszükségletei miatt ezt a kitüntetést is horganyból gyártották. Az alapszabályokkal ellentétben azonban bronzból, alumíniumból és különböző bevonatokkal is készült Délvidéki Emlékérem. A kitüntetést ismereteink szerint doboz nélkül adományozták, de előfordulhat egyedileg gyártatott doboz. Az alapszabályok szerint a kitüntetettek az adományozásról igazolványt kaptak.[10] A Felvidéki és az Erdélyi Emlékéremmel ellentétben e kitüntetés esetében eddig csak a végrehajtási határozatban előírt igazolvánnyal találkoztunk.

Az alapszabályok szerint a kitüntetés adományozása díjmentesen történt a „Legfelsőbb Hadúr" nevében,[11] de a végrehajtási határozatok alap-

[7] 136.404/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Délvidéki Emlékérem alapszabályai. 1. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/54. szám, 1941. november 19., 695. o.

[8] 136.404/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Délvidéki Emlékérem alapszabályai. 7. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/54. szám, 1941. november 19., 696. o.

[9] 67.348. eln. 5. vkf. – 1942. sz. rendelet. In: Adonyi-Naredy Ferenc (felelős szerk.): A m. kir. fegyveres erők képeskrónikája (1919–1945). München, 1977., 1. sz. függelék

[10] 136.404/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Délvidéki Emlékérem alapszabályai. 5. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/54. szám, 1941. november 19., 696. o.

[11] 136.404/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Délvidéki Emlékérem alapszabályai. 3. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/54. szám, 1941. november 19., 696. o.

Bronz Délvidéki Emlékérem

b)

a)

c)

a) Nikkelezett Délvidéki Emlékérem kétoldalas gomblyuk miniatűrje

b) Délvidéki Emlékérem egyoldalas, tűs miniatűrje bronzból

c) Délvidéki Emlékérem kétoldalas, szalagos miniatűrje hadifémből

Erdélyi István huszárszázados „kistársasági" ruhája a Délvidéki Emlékéremmel. A tiszt részt vett mindhárom visszacsatolásban. (Magyar Koronás Bronzérem hadiszalagon kardokkal, Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem, csapattiszti jelvény, Sportbajnoki jelvény)

M. KIR. HONVÉD FOLYAMZÁR EZRED I. ZÁSZLÓALJ
PARANCSNOKSÁG

719 szám.
1941.

IGAZOLVÁNY

a Magyar Délvidék visszafoglalása emlékére alapított Délvidéki Emlékérem viselésének jogosultságáról.

Vattay Sándor részére
Születési év, hely és ország: 1905 Het
Szülőanyja leánykori neve: Tóth Lídia
Illetőségi hely:
Kelt Baja 1941. évi augusztus hó 28-án.

PALLAS NYOMDA BUDAPEST

M. KIR. HONVÉD FOLYAMZÁR EZRED
PARANCSNOKSÁG

1440/207 szám.
1941.

IGAZOLVÁNY

a Magyar Délvidék visszafoglalása emlékére alapított Délvidéki Emlékérem viselésének jogosultságáról.

Vattay Sándor részére
Születési év, hely és ország: 1905 Het
Magyar
Szülőanyja leánykori neve: Tóth Lídia
Illetőségi hely: Apátfalva
Kelt Újvidék 1941 évi december hó 6 n.
P. H.

PALLAS NYOMDA BUDAPEST

Két különböző dátumú és fejbélyegzésű Délvidéki Emlékérem igazolvány egy személy nevére kiállítva

ján a kitüntetések jogosultságának megállapítása és kiosztása az illetékes parancsnokságok, hatóságok, és intézetek feladata volt.[12] A Délvidéki Emlékérem a tulajdonos halála után az örökösök birtokában maradhatott.[13]

A kitüntetésre igényjogosultak voltak a honvédség mindazon egyénei, akik a Délvidék visszafoglalásával kapcsolatban:

1. *a)* olyan mozgósított alakulatnál, illetve parancsnokságnál teljesítettek szolgálatot, amely állomáshelyét – alkalmazása miatt – elhagyta, továbbá
1. *b)* a mozgósításban részt vett repülő, légvédelmi és határvadász alakulatoknál, illetve parancsnokságoknál beosztottak, valamint azok,
1. *c)* akik a szombathelyi III. és a pécsi IV. hadtest azon alakulatainál és parancsnokságainál szolgáltak, amelyeket ugyan nem mozgósítottak, de a megszállásban közreműködtek.
2. A csendőrség, a rendőrség, a pénzügyőrség és a katonai közigazgatás mindazon tagjai, akik békeállomáshelyüket 1941. április 7. és április 30. között elhagyták, hogy feladataikat a Délvidék visszafoglalt területein teljesítsék.
3. Az államvasutak és a posta, valamint a polgári közigazgatás azon alkalmazottai, akik állomáshelyüket 1941. április 7. és április 30. között elhagyták, hogy feladataikat a Délvidék visszafoglalt területein teljesítsék.

Ugyancsak igényjogosultak voltak mindazok a katonai és polgári személyek, akikre az igényjogosultságot a kormányzó kiterjesztette.[14] Például a Magyar Vöröskereszt azon tagjai, akik 1941. április 7. és 30. között Délvidéken látták el feladatukat.[15]

---

[12] 136.200/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. Végrehajtási határozványok a Magyar Délvidék visszafoglalása emlékére alapított Délvidéki Emlékérem adományozásához. II. pont. In: Honvédségi Közlöny 1941/52. szám, 1941. november 19., 609. o.

[13] 136.404/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Délvidéki Emlékérem alapszabályai. 6. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/54. szám, 1941. november 19., 696. o.

[14] 136.404/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Délvidéki Emlékérem alapszabályai. 2. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/54. szám, 1941. november 19., 695. o.

[15] 20.453/eln. 8. e. – 1942. sz. körrendelet. Vöröskeresztes szolgálatot teljesítők részére az Erdélyi és Délvidéki Emlékérem odaítélése. 2. pont. In: Honvédségi Közlöny 1942/17. szám, 1942. április 29., 530. o.; Budapesti Közlöny 1942/113. szám, 1942. május 19., 1. o.

Honvéd, zubbonyán
a Délvidéki Emlékéremmel

Szalagsávsor a Délvidéki Emlékéremmel tábori barna kamgarn anyagra rögzítve (Magyar Érdemrend lovagkeresztje, Ezüst Katonai Érdemérem hadiszalagon kardokkal, Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon kardokkal, Magyar Koronás Ezüstérem hadiszalagon kardokkal, Magyar Koronás Bronzérem hadiszalagon kardokkal, Tűzkereszt I. fokozata kardokkal jelölve, Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme 1 sávval, Nemzetvédelmi Kereszt, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Tiszti Szolgálati Jel, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem, Bolgár Háborús Emlékérem, Osztrák Háborús Emlékérem kardokkal)

A három „visszacsatolási" emlékérem szalagsávja tűs fémlapon.
A Felvidéki és a Délvidéki Emlékérem szalagsávjának színsorrendje helytelen.

Délvidék. Az emlékérmek csak egyszer adományozhatók, akkor is, ha két, egymástól független jogcímen szerzett valaki reá igényjogosultságot. Két Délvidéki Emlékérmet tehát nem viselhet. A másodikat, melynek leadása nyilván tévedésből történt, vissza kell terjesztenie oda, ahonnan kapta és jelentse, hogy már tulajdonosa a Délvidéki Emlékéremnek.

Tájékoztatás a tévesen többször adományozott Délvidéki Emlékérmekkel kapcsolatos ügymenetről (Csendőrségi Lap, 1943/5. szám, 158. o.)

A vitatott eredetű Délvidéki Emlékérem szalagsáv miniatűr (HM HIM 10093/É)

Horganyból készült Délvidéki Emlékérem

Papp József, kitüntetéseinek egyberögzített gomblyuk-miniatűrjeivel (Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem)

Hadnagy mindhárom „visszacsatolási" éremmel a zubbonyán

Első világháborús veterán kitüntetéssora, a Délvidéki Emlékéremmel. A szalagok egy tűs fémpántra vannak felfűzve és össze vannak öltve, hogy ne csússzanak szét. (Ezüst Vitézségi Érem II. osztálya, Bronz Vitézségi Érem, Károly Csapatkereszt, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Délvidéki Emlékérem, Osztrák Háborús Emlékérem kardokkal, Német Háborús Emlékérem koszorúval és karddal, Porosz Háborús Emlékkereszt)

A kitüntetés átadására általában ünnepélyes keretek között került sor. Az adományozások, akárcsak a másik két „visszacsatolási" emlékérem esetében, nem szerepeltek a közlönyökben, így nincs pontos adatunk a kiosztott érmek számáról.

A Felvidéki Emlékéremhez és az Erdélyi Emlékéremhez hasonlóan a Délvidéki Emlékérem további adományozását és viselését az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. július 20-án[16] megtiltotta, és ezt a rendelkezést a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről szóló törvény 1991-ben megerősítette.[17]

A Délvidéki Emlékérem tervezőjének, Berán Lajosnak a szignója az érem előlapjának alsó részén

[16] Makai Ágnes – Héri Vera: Kereszt, érem, csillag. Kitüntetések a magyar történelemben. Helikon Kiadó, Budapest, 2002., 42. o., 4.840/1945. M.E. rendelet.

[17] 1991. évi XXXI törvény a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről. Részletes indokolás az 5. §.-hoz, c) pont. In: Magyar Közlöny, 1991/82. szám, 1991. július 22., 1772. o.

Kitüntetés miniatűrök

A Horthy-korszakban a kitüntetés miniatűrök viselésének mikéntjével kapcsolatban – ismereteink szerint – nem adtak ki rendeletet,[1] viselésük a Monarchiában kialakult hagyományok alapján folytatódott. A miniatűröknek több fajtáját is használták: frakkláncos miniatűrök, szalagos miniatűrök, gomblyuk miniatűrök, tűs miniatűrök. Ismerünk kokárdára (rozettára) rögzített miniatűrt is,[2] de ez a magyar kitüntetések esetében már nem volt általános viselési forma. A korszak rendjeleinek és kitüntetéseinek miniatűrjeit csak polgári ruhán lehetett viselni, a fegyveres testületek egyenruháin nem. Ennek ellenére ismerünk fotót Horthy Miklósról, amelyen katonai egyenruhán frakkláncos miniatűr sort visel 1919-ben![3] A frakkon – ez felelt meg a honvédségi „nagytársasági" ruhának – a bal oldali hajtókán viselték a háromszögletű mellszalagos kitüntetések szalagos miniatűrjeit,[4] vagy

[1] A kitüntetések alapszabályai csak azt említették meg, hogy az adott kitüntetés miniatűr formában is viselhető.

[2] Magyar Koronás Bronzérem miniatűrje zöld szalagból készült rozettán (magántulajdonban).

[3] Izsák Lajos – Pölöskei Ferenc – Romsics Ignác – Urbán Aladár: Magyar miniszterelnökök, Kossuth Kiadó, Budapest, 2002. 80. o.

[4] Darányi Kálmán miniszterelnök fotója. In: Képes Vasárnap 1937. október 25., 2. o.

Vitéz Gömbös Gyula miniszterelnök szalagos miniatürsort visel frakkja hajtókáján (Képes Pesti Hírlap 1932/211. szám, 1. o.)

az úgynevezett „frakkláncos" miniatűr sort. Ugyanezeket viselték szmokingon, öltönyön és a „magyar ruhán" is, mindegyik esetében szintén a bal oldali hajtókán. A gomblyuk és tűs miniatűrök viselése általában a hétköznapi polgári öltözetekhez köthető, szintén a ruha már említett részén. A szalagos miniatűr sort ugyanúgy viselték, mint a kitüntetés sort, a viselési sorban meghatározott rangsor szerint a mell közepétől kifelé. A szalagok hajtása és színei megegyeztek az eredeti méretű kitüntetésével, szélességük általában 2 cm. Több szalagos miniatűrt, hasonlóan az eredeti méretű kitüntetésekhez, tűvel ellátott fémlapon, a szalagokkal egymásba csúsztatva, esetenként a szalagokat összevarrva viselték. A frakkláncos miniatűr-sort viselték vízszintesen és átlósan elhelyezve (szemből nézve balról-jobbra felfelé). Vízszintes viselés esetén a kitüntetések sorrendje szemből baloldalról kezdődött a legnagyobb kitüntetéssel, döntött viselésnél kezdődhetett felülről és alulról is a sor. Természetesen ezektől eltérő viselési módok is előfordulhattak.

A miniatűr jelvények általában 1–2 cm átmérőjűek és különböző fémekből készültek, egy- illetve kétoldalas kivitelben is. Ritkán, de előfordult, hogy fémjellel (pl.: „BRONZ") látták el őket, illetve a gomblyuk-miniatűrök gomblyukbújtató lapjára időnként rákerült a gyártói jelzés. Mivel a miniatűröket több gyártó is készítette, egyes kitüntetések esetében eltérésekkel találkozhatunk méretben és kivitelben egyaránt.

Tűzkereszt I. fokozata (1942) a Hadirokkant Jelvény miniatűrjével (a koszorú és a kereszt anyaga más, emiatt a színük is eltérő)

Tűzkereszt

1941-ben Magyarország fokozott háborús szerepvállalása miatt igény mutatkozott az első világháborús Károly Csapatkereszt[1] mintájára egy olyan kitüntetés létrehozására, amellyel a háborúban résztvevő személyeket lehetett kitüntetni.

E célból alapította a kormányzó a Tűzkeresztet 1941. november 24-én. „...a háborúban való vészvétel [sic!] és a haza védelmében szenvedett sebek, sérülések és rokkantság méltatására...”[2] Ez gyakorlatilag három, az első világháborúhoz kötődő osztrák–magyar, illetve magyar kitüntetés (Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme,[3] Magyar Háborús Emlékérem[4]) funkcióját egyesítette. A kitüntetés három fokozatának adományozásával differenciált módon lehetett kifejezésre juttatni a kitüntetettek háborús szerepvállalását.

A Tűzkereszt az alapszabály szerint 35 mm szélességű, a középpont felé összefutó szárú, bronzbevonattal ellátott, hadifémből készített kereszt, amelynek szárait egy vájatban futó festett fekete csík szegélyezi. A legtöbb vizsgált darabnál a kereszt szélessége, illetve esetenként a bevonata eltér az alapszabályban leírttól. Az előlapon lévő középpajzsot „A/HAZÁ-/ÉRT” háromsoros felirat díszíti. Az alapszabályokban leírtakkal[5] ellentétben a hadjárat évszáma nem a kitüntetés hátlapján, hanem az előlap alsó keresztszárán található, domborított kivitelben. Az alapszabálynak ezt a tévedését egy honvédelmi miniszteri rendelet korrigálta, amely helyesbítette az alapszabályok szövegét a fentiek szerint.[6] Létezik vésett évszámú, illetve évszám nélküli előlapú Tűzkereszt is. A kereszt hátlapjába az alapítás évszáma (1941) van beütve, de ismert évszám nélküli változat és domborított évszámos változat is. Az első fokozatot a keresztszárakon körbefutó stilizált babérkoszorú, és

Tűzkereszt I. fokozata (1942) egy darabból gyártva

Egyedi készítésű I. fokozatú Tűzkereszt

---

[1] Károly Csapatkereszt alapítva: 1916. december 13.

[2] 138.742/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Tűzkereszt alapszabályai. In: Honvédségi Közlöny 1941/57. szám, 1941. december 2., 759. o.; Budapesti Közlöny, 1941/277. szám, 1941. december 8., 1. o.

[3] Sebesültek Érme alapítva: 1917. augusztus 12.

[4] Magyar Háborús Emlékérem alapítva: 1929. május 26.

[5] 138.742/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Tűzkereszt alapszabályai. 1. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/57. szám, 1941. december 2., 759–762. o.; Budapesti Közlöny, 1941/277. szám, 1941. december 8., 1. o.

[6] 140.720/eln. 8/e. – 1941. sz. H. M. rendelet. In: Budapesti Közlöny, 1942/84. szám, 1942. április 14., 1. o.

Tűzkereszt I. fokozata (1941),
Tűzkereszt I. fokozata két sebesülési pánttal (1942),
Tűzkereszt I. fokozata fekete szalagon (1943)

Tűzkereszt II. fokozata fekete szalagon (1941),
Tűzkereszt II. fokozata egy sebesülési pánttal (1942),
Tűzkereszt II. fokozata (1943)

Tűzkereszt III. fokozata (1942),
Tűzkereszt III. fokozata fekete szalagon (1942),
Tűzkereszt III. fokozata egy sebesülési pánttal (1942)

Egy darabból vert I. fokozatú Tűzkereszt üres hátlappal,
II. fokozatú, egy sebesülési pántos Tűzkereszt hátlapja az 1941-es alapítási évszámmal,
a Tűzkereszt III. fokozata az 1941-es alapítási évszámmal a hátlapján

Egy darabból vert I. fokozatú Tűzkereszt (1942)

Hibásan legyártott I. fokozatú Tűzkeresztek

M. kir. 37. gy. epk.
9113.
(ny. t. szám)

IGAZOLVÁNY
a „Tűzkereszt" viselésének jogosultságáról
Dr. Géczy Ferenc János
tart. áo. zls. részére.
Milyen fokozat viselésére jogosult első fokozat kardokkal és koszorúval
Hányszor sebesült
Születési év 1907
Szülőanyja leánykori neve Jászai Vilma
Azonossági száma 3007-07-1261
Kelt, Tp: B-700. 1943. VIII. 17.
P. H.
Athenaeum, Budapest

Tűzkereszt I. fokozatú igazolványa Dr. Géczy Ferenc János tartalékos állatorvos zászlós részére

M. kir. 2. honvéd gépkocsizó könnyü tüzérosztaly parancsnokság.

34

KIVONAT

az 1943. évi 103. számu OSZTÁLYPARANCS-ból.

2. A H.M. Úr 1941. évi december hó 1-én kelt 138.742/eln. 8/e. -
"Tüzkereszt" 1941. számu körrendeletének 7. §-ában foglaltak alapján a "Tüzke-
odaitélése. reszt" 1. fokozatát az alább felsoroltak részére kiadom.
Mint frontszolgálatot teljesitetteknek:

Doba László ht. főhadnagynak.

BURGET LAJOS ezredes s. k.

A kivonat hiteles!
Kassa, 1943. évi május hó 22-én.
segédtiszt.

Parancskivonat a Tűzkereszt I. fokozatára való jogosultságról

IDEIGLENES-IGAZOLVÁNY.

a "Tüzkereszt" viselésének jogosultságáról.

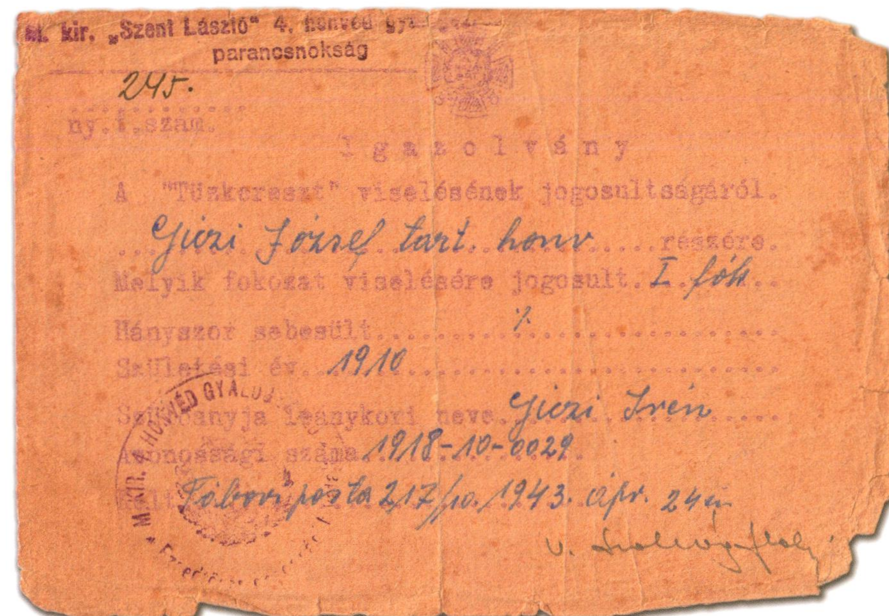
Milyen fokozat viselésére jogosult. A "Tüzkereszt" I. fokozat koszoruc kardok-
kal.
Születési éve: 1919. Születési Helye:
Szülőanyja leánykori neve:
Azonossági száma:
Kelt.

M. kir. 44. honvéd gyalogezred Parancsnokság

Tűzkereszt I. fokozatának ideiglenes igazolványa

Tüzér zászlós, zubbonyán a Tűzkereszt I. fokozatával, a Felvidéki Emlékéremmel és az Erdélyi Emlékéremmel

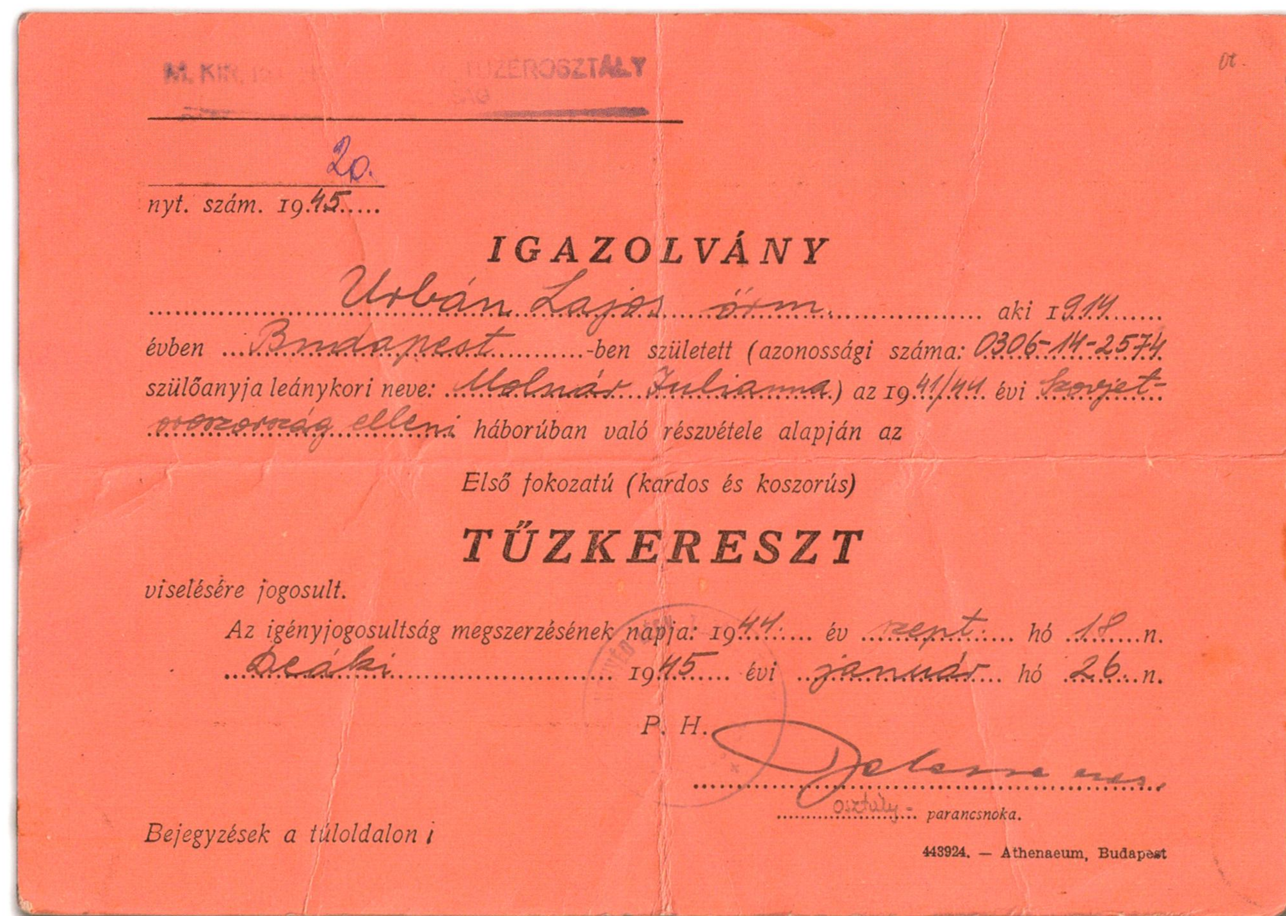

M. kir. „Szent László" 4. honvéd gy...
parancsnokság
245.
ny. 1. szám.

Igazolvány

A "Tüzkereszt" viselésének jogosultságáról.
Giczi József tart. honv. ... részére.
Melyik fokozat viselésére jogosult. I. fok.
Hányszor sebesült ... /
Születési év. 1910
Szülőanyja leánykori neve. Giczi Irén
Azonossági száma 1918-10-0029.
Tábori posta 217/10. 1943. ápr. 24.

A rendszeresített igazolványok hiánya miatt a fronton készített Tűzkereszt igazolvány. A szövege egy szó kivételével teljesen egyezik az 1942-ben rendszeresített igazolvány szövegével. Érdekessége, hogy az igazolvány tetején szerepel a kitüntetés első fokozatának képe, akárcsak a rendszeresített igazolványon.

M. KIR. ... TÜZÉROSZTÁLY

20.
nyt. szám. 19 45.

IGAZOLVÁNY

Urbán Lajos őrm. ... aki 1914 ...
évben ... Budapest ... -ben született (azonossági száma: 0306-14-2574
szülőanyja leánykori neve: Molnár Juliánna) az 19 41/44. évi Szovjet-
oroszország ellen háborúban való részvétele alapján az

Első fokozatú (kardos és koszorús)

TŰZKERESZT

viselésére jogosult.

Az igényjogosultság megszerzésének napja: 19 44 ... év szept. ... hó 18 ... n.
... 19 45 ... évi január ... hó 26 ... n.

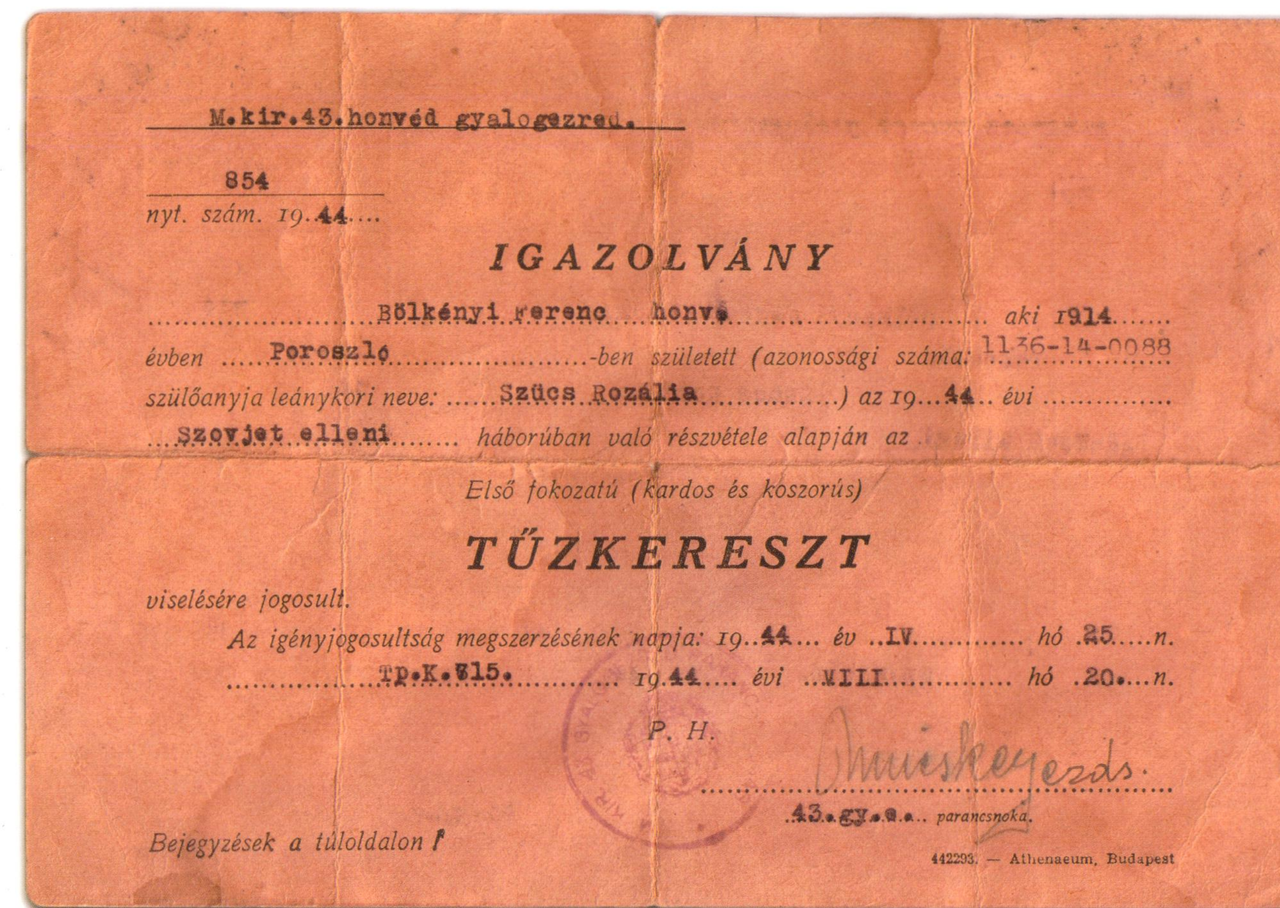
P. H.

... parancsnoka.

Bejegyzések a túloldalon !

443924. – Athenaeum, Budapest

Az 1944-ben rendszeresített nagyalakú Tűzkereszt igazolvány, az I. fokozathoz

M.kir.43.honvéd gyalogezred.

854
nyt. szám. 19 44 ...

IGAZOLVÁNY

... Bölkényi Ferenc honvéd ... aki 1914 ...
évben ... Poroszló ... -ben született (azonossági száma: 1136-14-0088
szülőanyja leánykori neve: ... Szűcs Rozália ...) az 19 44 ... évi ...
... Szovjet elleni ... háborúban való részvétele alapján az

Első fokozatú (kardos és koszorús)

TŰZKERESZT

viselésére jogosult.

Az igényjogosultság megszerzésének napja: 19 44 ... év IV ... hó 25 ... n.
... Tp.K.515. ... 19 44 ... évi VIII ... hó 20 ... n.

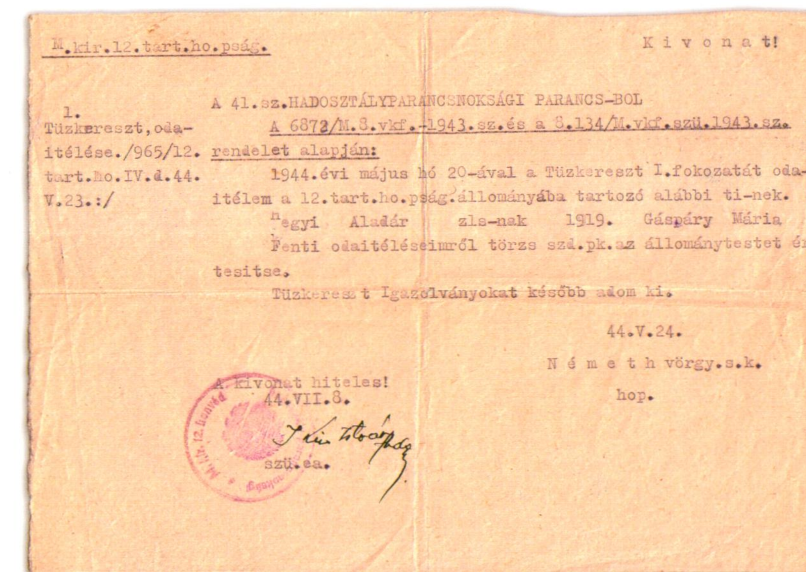
P. H.

... ezds.
43.gy.e. ... parancsnoka.

Bejegyzések a túloldalon !

442293. – Athenaeum, Budapest

A Tűzkereszt I. fokozatának 1944-ben rendszeresített igazolványa,
amelyet azonban a rendelettel szemben nem piros, hanem „fehér" papírra nyomtattak

M.kir.12.tart.ho.pság. Kivonat!

1.
Tüzkereszt, odaítélése./965/12. tart.ho.IV.d.44.V.23.:/

A 41.sz.HADOSZTÁLYPARANCSNOKSÁGI PARANCS-BOL
A 6872/M.8.vkf.-1943.sz.és a 8.134/M.vkf.szü.1943.sz. rendelet alapján:
1944.évi május hó 20-ával a Tüzkereszt I.fokozatát odaítélem a 12.tart.ho.pság.állományába tartozó alábbi ti-nek.
Hegyi Aladár zls-nak 1919. Gáspáry Mária
Fenti odaitéléseimről törzs szd.pk.az állománytestet értesitse.
Tüzkereszt Igazolványokat később adom ki.

44.V.24.
Németh vörgy.s.k.
hop.

A kivonat hiteles!
44.VII.8.
szü.ea.

Parancskivonat a Tűzkereszt I. fokozatának odaítéléséről

Legénységi/altiszti kitüntetéssor a Tűzkereszt I. fokozatával (Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érem, Tűzkereszt I. fokozata 1942-es hadjárati évszámmal, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem)

Karpaszományos határvadász szakaszvezetői zubbony a Tűzkereszt I. fokozatával (1942)

v.Illey csoport parancsnokság.

113
nyt. szám. 19.45....

IGAZOLVÁNY

dr Balogh György tart. hdp. őrmester .... aki 1919 évben Debrecenben -ben született (azonossági száma: 3111.19.0499 szülőanyja leánykori neve: Garai Mária) az 1944 évi román-szovjet elleni háborúban való részvétele alapján az

Első fokozatú (kardos és koszorús)

TŰZKERESZT

viselésére jogosult.

Az igényjogosultság megszerzésének napja: 1944 év szeptember hó 12 n.
Tp. L-4ol. 1945 évi február hó 27 - n.

P. H.

csoport parancsnoka.

Bejegyzések a túloldalon!

443924. — Athenaeum, Budapest

Sebesülések (sérülések) igazolása

Sebesült (sérült)		A sebesülési pánt odaítéltetett			Az odaítélő pk. aláírása és körbélyegzője
hányadszor	mikor	mely parancsnokság által	mikor	mily paranccsal	
első	1944. IX.12-én	22.hv.zlj. jav.alapján	1945. II.22.	1945.évi Foe.61.sz.	
második	1944. XII.18.	Folyamzár ezred pság	1945. II.22	1945.évi Foe.61.sz.	

Egyéb bejegyzések:

HM HIM HADTÖRTÉNETI MÚZEUM
KÉZIRATOS EMLÉKANYAG
L. sz. 2007. 349. 1./KE

Tűzkereszt I. fokozatának igazolványa, a román és szovjet elleni hadműveletekben való résztvételért, két sebesüléssel (HM HIM Hadtörténeti Múzeum, 2007.349.1./KE)

Haditudósító zászlós, zubbonyán a Tűzkereszt I. fokozatával

5.tart.ho.eü.oszlop pság.

I G A Z O L V Á N Y.

Igazolom,hogy dr.nemes Gözsy Sándor o.szds.1943.évi junius hó 18.-tól 1944.évi május hó 28.-ig az orosz fronton a m.kir.34.honv. gy.e.-nél mint ezred vez.orvos teljesitett elsővonalbeli harctéri szolgálatot,igy az I.o.Tüzkeresztet megkapta.Igazolványa Budapest megszállása alkamával elveszett.Az I.o.Tüzkeresztre való jogosultságot ezennel igazolom.

45.V.12.

Sztéle Endre orszdy.

eü.oszlop parancsnok.

Dr. nemes Gözsy Sándor orvos százados I. fokozatú Tűzkereszt igazolványa

M. kir. 18 honvéd gyalogezred III. zászlóalj parancsnokság,

1549 szám
sgt. 1943

Ideiglenes igazolvány

a „Tüzkereszt" viselésének jogosultságáról

Tilzi Ferenc

tart. hadnagy részére,

Milyen fokozat viselésére jogosult: első

Hányszor sebesült: egyszer

Születési év: 1916

Szülőanyja leánykori neve: Beisinger Erzsébet

Azonossági száma: 2278-16-0002

Tolna, 1943 évi augusztus hó 25 n,

Tűzkereszt I. fokozatának (1 sebesülési pánttal) ideiglenes igazolványa

14/II Z/ **Sebesülések, sérülések igazolása**

Hányadszor	Mikor sebesült	Aláírás
elsőző	1942. XII. 9.	[signature]

M. kir. „Dobó István" 14. honvéd ...

-3960-
(ny. t. szám)

IGAZOLVÁNY
a „Tűzkereszt" viselésének jogosultságáról

Murányi János
póttart. honv. részére.

Milyen fokozat viselésére jogosult: első!

Hányszor sebesült: egyszer

Születési év: 1906

Szülőanyja leánykori neve: Sebe Borbála

Azonossági száma: 0496·07·070

Kelt, Eger, 943. IX. 25. [signature]

P. H.

1480

M. kir. 2. honvéd ...
parancsnokság

183. szám.
myt.-1944.

Igazolvány.

Dóba László ht. szolg. ...aki 1911...évben Csákvár-n született /:azonossági száma: 0467-11-0039, szülőanyja leánykori neve: Leismeister Katalin:/ az 1944. évi szovjet elleni háboruban való részvétele alapján az Első fokozatu/:kardos és koszorus:/TŰZKERESZT viselésére jogosult, egy sebesülési pánttal. Az igényjogosultság megszerzésének napja: 1944. ...IV. 20....-n.

Jelen igazolványt – az előirt nyomtatvány hiányában – ideiglenesen állitottam ki.

1944. évi julius hó 5-én.

PH.

[signature]
csapattest pk.

Első fokozatú, egy sebesülési pántos Tűzkeresztek igazolványai

Tűzkereszt szalagjai és szalagsávjai a sebesülési pántokkal, illetve a Hadirokkant Jelvény miniatűrjével (számítógépes grafika)

Tűzkereszt I. fokozata (1942) nem szabványos négy sebesülési pánttal

A két sebesülés után járó fémpánt

A Tűzkereszt sebesülési pántjának felvarrására szolgáló furatok

Szalagos miniatűrsor a Tűzkereszt I. fokozatával (Ezüst Vitézségi Érem I. osztálya, Ezüst Vitézségi Érem II. osztálya „ismétlőpánttal", Bronz Vitézségi Érem „ismétlőpánttal", Tűzkereszt I. fokozata, Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érme 1 sávval, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem, Bolgár Háborús Emlékérem, Osztrák Háborús Emlékérem kardokkal)

Két I. fokozatú Tűzkereszt, jelentősen eltérő anyagvastagsággal

Tűzkereszt I. fokozata (1942), hátlapján alapítási évszám nélkül. A koszorú a szokásos 4 helyett 2 stifttel van a kereszthez rögzítve

M. kir. m. h. ö. ü. pótzlj.
S-24/1944
(ny. t. szám)

IGAZOLVÁNY
a „Tűzkereszt" viselésének jogosultságáról

Sári György
tart. honv. részére.
Milyen fokozat viselésére jogosult II. (második)
Hányszor sebesült
Születési év 1913
Szülőanyja leánykori neve Gyöngy Rózsa
Azonossági száma 1138-13-0080
Kelt, Tokaj, 1944. III. 25

P. H.

„Athenaeum, Budapest

A II. fokozatú Tűzkereszt igazolványa 1944-ben

M. kir. 27. székely honvéd könnyű hadosztály
vonatparancsnokság

1744
nyt. szám. 1945.

IGAZOLVÁNY

Balogh Ferenc honvéd .... aki 1907. évben Kolozsvár-ban született (azonossági száma: .... szülőanyja leánykori neve: Bokor Róza .... (az 1945. évi orosz-ellenes .... háborúban való részvétele alapján a

Második fokozatú (koszorús)

TŰZKERESZT

viselésére jogosult.

Táb. posta B. 926 .... 1945. évi március .... hó 19-n.

P. H.

M. kir. 27. székely honvéd könnyű hadosztály vonatparancsnokság

Gy. hr. vm. parancsnoka.

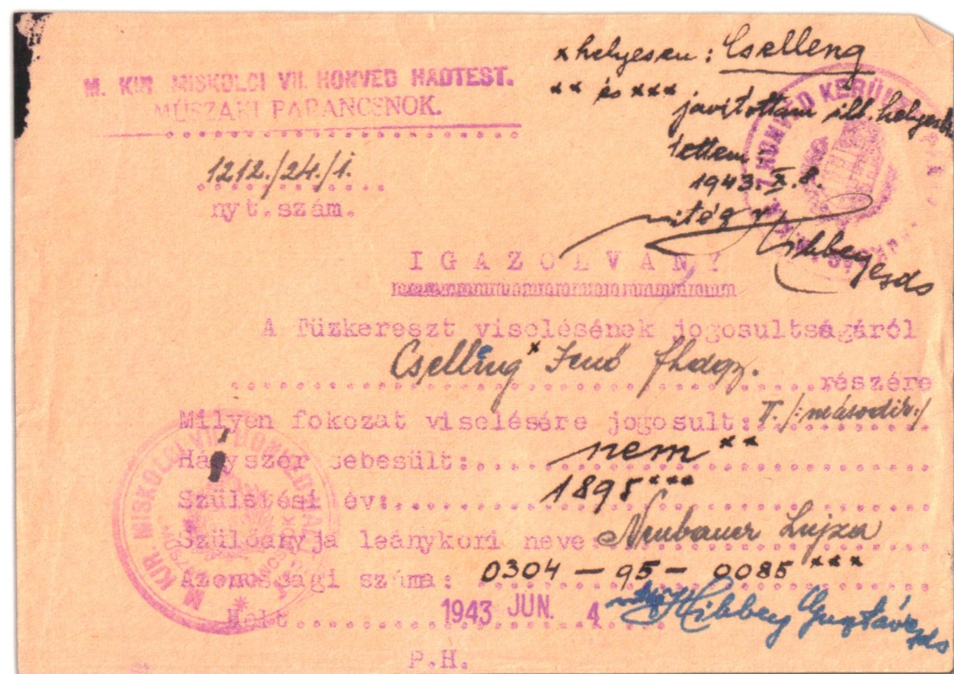
Bejegyzések a túloldalon!

443924. — Athenaeum, Budapest

Tűzkereszt II. fokozatához 1944-ben rendszeresített nagyméretű igazolvány

Szakaszvezető a kedvesével. Kitüntetései: Tűzkereszt II. fokozata, Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem.

M. KIR. MISKOLCI VII. HONVÉD HADTEST.
MŰSZAKI PARANCSNOK.

xhelyesen: Cselleng
xx és xxx javitottam ill. helyesbitettem
1943. X. 8.

1212./24./I.
nyt. szám.

IGAZOLVÁNY

A Tűzkereszt viselésének jogosultságáról
Csellengx Jenő fhadgy. részére
Milyen fokozat viselésére jogosult: II./:második:/
Hányszor sebesült: nemxx
Születési év: 1895xxx
Szülőanyja leánykori neve: Neubauer Lujza
Személyazonossági száma: 0304 – 95 – 0085xxx
Kelt 1943 JUN. 4
P.H.

Tűzkereszt II. fokozatának egyedileg gyártott igazolványa

a szárak között keresztbe helyezett, a kereszttel egy darabból vert két, egyenes kard díszíti. A második fokozat az első fokozathoz hasonló, de kardok nélkül. A harmadik fokozat pedig koszorú és kardok nélküli kereszt. A koszorú az alaptípusnak tekinthető daraboknál külön készült és négy kapoccsal rögzítették a kereszt szárain lévő résekbe. A Tűzkeresztet jó néhány változatban (más-más verőtővel és kivitelben) gyártották. A Tűzkeresztet a sisakos és kardos Magyar Háborús Emlékérem szalagján (szélein 5–5 mm széles fehér-vörös szegélyes, és erre merőlegesen keskeny zöld-fehér sávozású 40 mm széles háromszög alakban összehajtott mellszalag) a bal mellen, a viselési sorrendnek megfelelően kellett viselni.[7]

1. A Tűzkereszt I. fokozatára igényjogosultak voltak:
   a) a kivonuló hadseregen belül:
      - akik a hadműveletekben ténylegesen részt vettek
      - a hadsereg harcra nem hivatott egyénei és más fegyveres testületek tagjai ha az ellenséggel szemben fegyverrel harcoltak
   b) azok a polgári személyek, akik a hadműveleti területen bármely ok miatt az ellenséggel szemben fegyverrel harcoltak
   c) a hátországban mozgósított hadseregen belül:
      a honi légvédelem légvédelmi és repülő alakulatainak tagjai, ha harcban vettek részt (légvédelmi tüzéreknek, ha földi elhárító harcban, vagy 10-szer légelhárító harcban vettek részt, a légierő tagjainak, ha az ellenséges légtérben 10 bevetésük volt, illetve ha a hazai légtérben 10-szer ellenséges köteléket támadtak)
2. A Tűzkereszt II. fokozatára igényjogosultak voltak:
   a) a hadműveleti területre felvonult, de a hadműveletekben részt nem vett alakulatok tagjai
   b) a kivonuló hadseregen belül szolgálatot teljesítő polgári személyek és más fegyveres testületek tagjai
3. A Tűzkereszt III. fokozatára igényjogosultak voltak, akik:

[7] 138.742/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Tűzkereszt alapszabályai. 2. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/57. szám, 1941. december 2., 759–762. o.; Budapesti Közlöny, 1941/277. szám, 1941. december 8., 1. o.

Festett, egy darabból vert II. sfokozatú Tűzkereszt fekete szalagon, a hátlapján alapítási évszám nélkül

Egy darabból vert II. fokozatú Tűzkereszt (1942)

Tűzkereszt III. fokozata (1943)

nyt. szám. 19........

IGAZOLVÁNY

.... aki 1...........
évben ....-ben született (azonossági száma: ....
szülőanyja leánykori neve: ....) az 19........ évi ....
.... háborúban való részvétele alapján a

Harmadik fokozatú (kardok és koszorú nélküli)

TŰZKERESZT

viselésére jogosult.
Az igényjogosultság megszerzésének napja: 19........ év .... hó ....n.
.... 19......... évi .... hó ....n.

P. H.

....
.... parancsnoka.

Bejegyzések a túloldalon !

443924. – Athenaeum, Budapest

III. fokozatú Tűzkereszt kitöltetlen igazolványa

a) a hátországban mozgósított hadseregen belül, akár más fegyveres testület tagjaiként tényleges szolgálatot teljesítettek

b) azok a polgári személyek (nők is), akik a hátországban mozgósított hadseregen belül szolgálati beosztást nyertek

c) azok a polgári és katonai személyek, akik a hátországban nem kerültek mozgósításra, de ellenséges harceszközöktől igazolt sebesülést szenvedtek.[8]

Az igényjogosultságot megszerezhette az is, aki a hadműveleti területre kivonult haderőben teljesített szolgálatot, de fogságba esett és onnan oly időpontban tért vissza, hogy az igényjogosultsághoz szükséges hiányzó szolgálati időtartamot már nem tudta megszerezni. Természetesen ebben az esetben a szolgálati szabályzatban előírt igazoló eljárás lefolytatására és annak pozitív eredményére is szükség volt.[9]

A kitüntetésre való igényjogosultságot, illetve az ahhoz szükséges mozgósított hadseregen belüli háborús szolgálat időtartamát a Fővezérségnek kellett volna megállapítania az egyes hadműveletek lezárása után. Ez egészen 1943. február 22-ig nem történt meg! Ekkor adták ki azt a rendeletet, amelyben az I. fokozat

[8] 138.742/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Tűzkereszt alapszabályai 3. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/57. szám, 1941. december 2., 759–762. o.; Budapesti Közlöny, 1941/277. szám, 1941. december 8., 1. o.

[9] 138.742/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Tűzkereszt alapszabályai. 6. §. 3. In: Honvédségi Közlöny 1941/57. szám, 1941. december 2., 761. o.; Budapesti Közlöny, 1941/277. szám, 1941. december 8., 1. o.

Tűzkereszt III. fokozata fekete szalagon (1942)

elnyerését 12 heti frontszolgálatban, a II. fokozatét pedig hat hónapi harctéri szolgálatban állapították meg.[10] Így a kitüntetések első adományozására – és az igazolványok kitöltésére is – ettől fogva kerülhetett sor.

Három hónappal később, 1943. május 23-án kelt az a rendelet, amely a kivonuló hadseregen belüli légvédelmi tüzérség tagjai számára egy földi elhárító harcban való részvételt szabott feltételként a Tűzkereszt I. fokozatára való igényjogosultság megszerzéséhez. Ugyanez a rendelet a harcra nem hivatott honvéd egyéneknek és más fegyveres testületek tagjainak, illetve a polgári személyeknek akkor biztosította a Tűzkereszt I. fokozatára való igényjogosultságot, ha a hadműveleti területen legalább háromszor harcoltak fegyverrel a kézben az ellenséggel szemben.[11]

Minden egymástól független hadjáratban külön-külön Tűzkeresztet lehetett kiérdemelni. A kereszt előlapján szereplő évszám mutatta, hogy ki melyik hadjáratban vett részt. Annak a személynek, aki egy adott hadjárat alatt, vagy annak befejeztével a Tűzkereszt magasabb fokozatára vált igényjogosulttá, a magasabb fokozatot kellett adományozni.[12] 1944-es és 1945-ös évszámú kereszttel nem találkoztunk. A Tűzkeresztet az igényjogosultság alapján a hadműveleti területen és a hátországban is a csapatparancsnok, vagy ennek megfelelő vezető, illetve ennél magasabb közvetlen elöljáró ítélhette oda. Nem egyértelmű esetekben az igényjogosultság kérdésében a honvédelmi miniszter döntött.[13] Habár a Tűzkeresztet 1941 novemberében alapították, az igényjogosultság kezdetét 1941.

[10] 10.186/eln. 8. e. vkf. – 1943. sz. körrendelet. Tűzkereszt alapszabályainak kiegészítése. In: Honvédségi Közlöny 1943/10. szám, 1943. február 24., 212. o.

[11] 17.543/eln.8.e. vkf. – 1943. számú körrendelet. A Tűzkereszt I. fokozatának elnyeréséhez szükséges földi elhárító harcok és tűzharcok meghatározása a lgv. tüzérség, fegyveres testületek és polgári személyek számára. In: Honvédségi Közlöny 1943/29. szám, 1943. július 1., 461–462. o.

[12] 138.742/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Tűzkereszt alapszabályai. 7. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/57. szám, 1941. december 2., 759–762. o.; Budapesti Közlöny, 1941/277. szám, 1941. december 8., 2. o.

[13] 138.742/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Tűzkereszt alapszabályai. 7. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/57. szám, 1941. december 2., 759–762. o.; Budapesti Közlöny, 1941/277. szám, 1941. december 8., 2. o.

június hó 26-tól, Kassa bombázásának napjától számolták. Az alapszabályok lehetővé tették azon fegyveres testületek tagjai részére is az adományozást, akik az 1938., 1939. évi felvidéki és kárpátaljai, az 1940. évi erdélyi, valamint az 1941. évi délvidéki hadműveletek során az igényjogosultságot megszerezték. Így fordulhat elő, hogy a kitüntetésnek ismertek 1938-as, 1939-es és 1940-es hadjárati évszámmal készült változatai is. Ezek a darabok nagyon ritka, úgynevezett „visszadátumozott" példányok. Viszont ezekben az esetekben a rendelet csak a sebesültekre, a hadirokkantakra és a hősi halottakra vonatkozott.[14] Ebből következik hogy ezek a példányok csak sebesülési pánttal, vagy Hadirokkant Jelvénnyel ellátott szalagon vagy fekete szalagon kerülhettek adományozásra.

Az ellenséges harceszközöktől a hadműveleti területen és a hátországban elszenvedett minden igazolt sebesülés, vagy ilyen behatás következtében előállott igazolt sérülés jelzésére egy-egy 3 mm széles – általában – alumínium fémpánt szolgált a Tűzkereszt szalagján. Öt vagy annál több sebesülés esetén 5 mm széles aranyozott fémpánt jelezte a sebesülést, a pánton a sebesülések számának feltüntetésével.[15] A fémpántokat a kitüntetés szalagján egymás alatt vízszintesen, a kitüntetés szalagsávján pedig egymás mellett függőlegesen kellett elhelyezni. A hadirokkantak a Tűzkereszt szalagján viselhették az 1931-ben rendszeresített Hadirokkant Jelvény kisebbített alakját.[16]

A kitüntetést megkaphatta a hősi halált halt igényjogosult legidősebb szellemileg ép fia; özvegye; legidősebb szellemileg ép lánya; édesapja; édesanyja;

[14] 47.167/eln. 8. e – 1942. sz. körrendelet. Tűzkereszt igénylése. In: Honvédségi Közlöny 1942/48. szám, 1942. október 27., 533. o.

[15] 41.243/eln. 8. e. – 1942. sz. körrendelet. Végrehajtási határozatok a Tűzkereszt adományozásához. 2. sz. melléklet. In: Honvédségi Közlöny 1942/43. szám, 1942. szeptember 29., 453–457. o.

[16] 138.742/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Tűzkereszt alapszabályai. 4. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/57. szám, 1941. december 2., 759–762. o.; Budapesti Közlöny, 1941/277. szám, 1941. december 8., 2. o.

A bécsi Rothe und Neffe által a háború után a magyar emigráció számára gyártott Tűzkereszt I. és III. fokozata (1941)

A bécsi Rothe und Neffe által a háború után gyártott Tűzkereszt I. fokozata (1941), fekete női csokorszalagon

A Tűzkereszt különböző fokozatainak szalagsávjai (felső sor, balról jobbra: Tűzkereszt I. fokozata, Tűzkereszt négy sebesülési pánttal, Tűzkereszt III. fokozata; alsó sor, balról jobbra:: Tűzkereszt I. fokozata három sebesülési pánttal, Tűzkereszt II. fokozata, Tűzkereszt III. fokozata)

Tűzkereszt II. fokozatának gomblyuk miniatűrje a Magyar Háborús Emlékérem német mintájú, 2 centiméter széles szalagján

Tűzkereszt szalagsávja az I. fokozat miniatűrjével

Szalagsáv sorok a Tűzkereszt szalagsávjaival és miniatűrjeivel (közelebbi: Magyar Érdemrend lovagkeresztje hadiszalagon kardokkal, Magyar Koronás Bronzérem hadiszalagon kardokkal, Tűzkereszt I. fokozata) (középső: Magyar Koronás Ezüstérem hadiszalagon kardokkal, Magyar Koronás Bronzérem hadiszalagon kardokkal, Tűzkereszt I. fokozata két sebesülési pánttal) (távolabbi: Magyar Koronás Ezüstérem hadiszalagon kardokkal, Magyar Koronás Bronzérem hadiszalagon kardokkal, Tűzkereszt I. fokozata)

Tizedes a Tűzkereszt I. fokozata miniatűrös szalagsávjával és az Erdélyi Emlékérem szalagsávjával

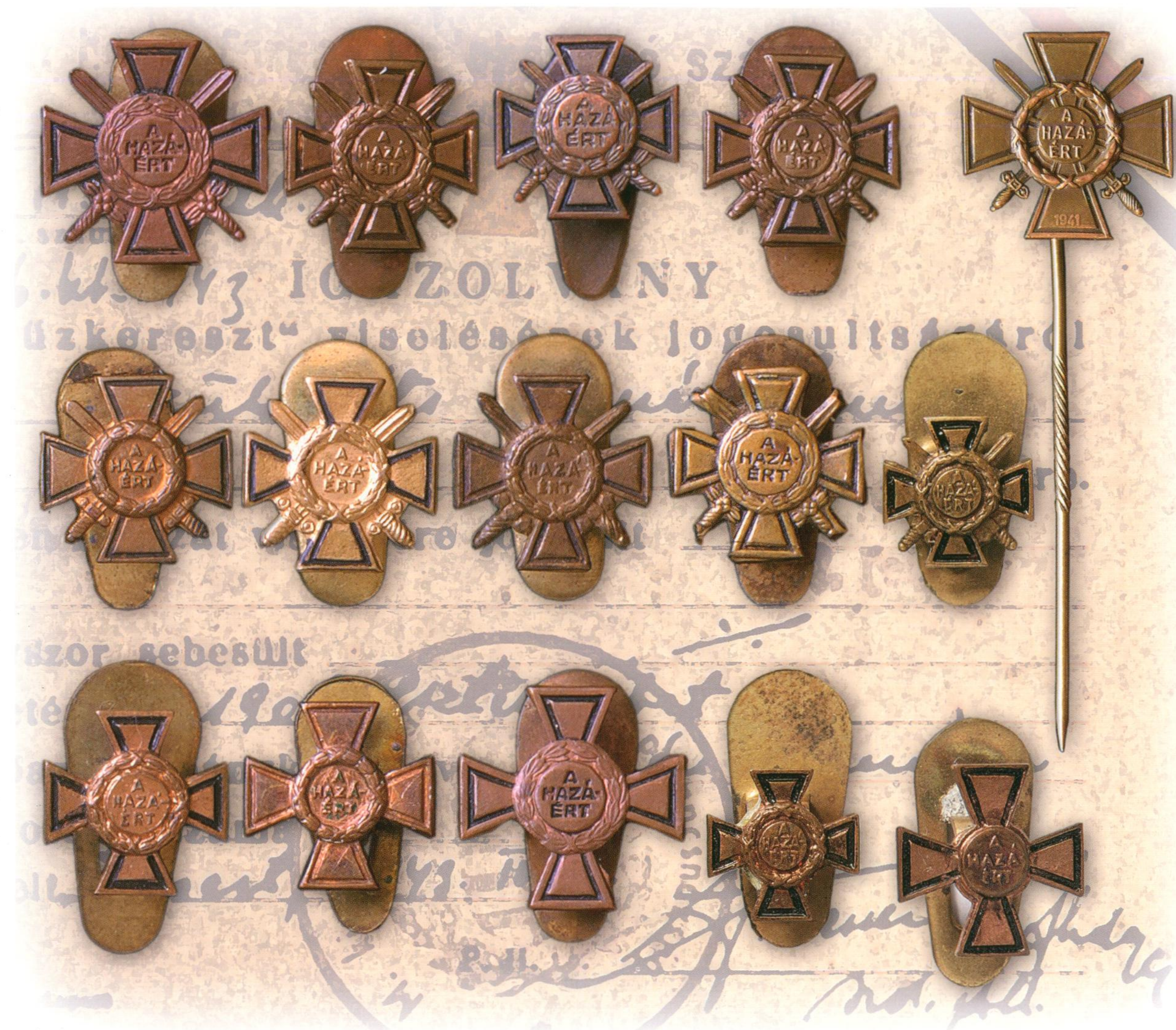
A Magyar Királyi Honvéd Légierő őrmestere feleségével. Kitüntetései: Tűzkereszt I. fokozata, Legénységi Szolgálati Jel III. osztálya, Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem.

Dezséri János karpaszományos huszártizedes, aki a keleti fronton megkapta a Tűzkereszt I. fokozatát

Gyártói jelzések a Tűzkereszt gomblyukjelvényeinek gomblyukba rögzítésére szolgáló fémlapjának hátoldalán („MARKOVITS UJPEST", „JEROU BP. VÁCI UTCA 39", „BOCZÁN")

A Tűzkereszt különböző fokozatainak eltérő kialakítású gomblyuk és tűs miniatűrjei. Érdekesség, hogy a tűs miniatűr előlapján szerepel az 1941-es hadjárati évszám.

fiútestvére; leánytestvére; igazolt menyasszonya is,[17] fekete szalagon.[18] Természetesen a hősi halált halt személy után csak egy darab kitüntetést lehetett kapni és azt az előbb leírt sorból a legközelebbi rokonnak adták át!

A Tűzkereszt csak magyar állampolgároknak volt adományozható. A Tűzkeresztet zsidók nem kaphatták meg. E kitüntetést, ha volt rá mód ünnepélyes körülmények között adták át az igényjogosultaknak.[19]

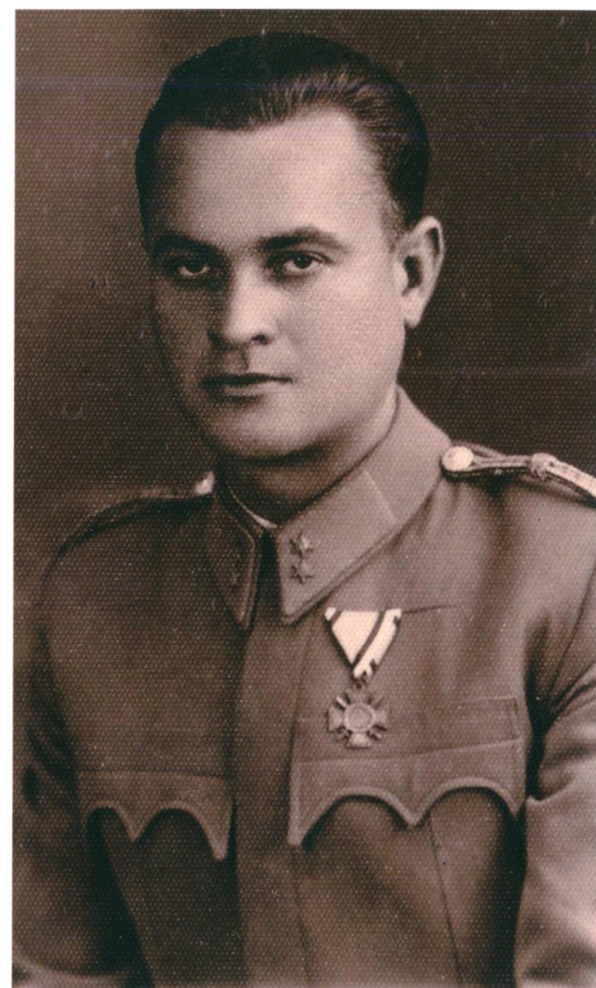
[17] 138.742/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Tűzkereszt alapszabályai. 6. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/57. szám, 1941. december 2., 759–762. o.; Budapesti Közlöny, 1941/277. szám, 1941. december 8., 2. o.

[18] 140.720/eln. 8/e. – 1941. H.M. rendelet. In: Budapesti Közlöny, 1942/84. szám, 1942. április 14., 1. o.

[19] Tolnai Világlapja 1943/30. szám

Vitéz Tolnay Lajos százados aki kérvényezte felvételét a Katonai Mária Terézia Rendbe. Kitüntetései: Magyar Érdemrend tisztikeresztje hadidíszítménnyel kardokkal, Tűzkereszt I. fokozata három sebesülési pánttal, Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem, vitézi jelvény, német II. o. Vaskereszt).

Rendőrtiszt a Tűzkereszt I. fokozatával a zubbonyán

A kitüntetésről igazolványt kapott a kitüntetett. Ez az igazolvány kezdetben mindhárom fokozat esetében a jobb felső sarkán nemzeti színű sávozással ellátott és az I. fokozat jelvényének képével díszített kisméretű kartonlap volt.[20] Az igazolvány formája 1943-ban megváltozott, ekkor az egységes formátumot egy A/5 méretű igazolvány váltotta fel, fokozatonként különböző színekben. Az első fokozaté halvány piros, a másodiké fehér, a harmadiké zöld, míg a hősi halált haltaké kék színű volt.[21] Ha nem állt rendelkezésre rendszeresített igazolvány, különböző formátumú nem előírt kivitelű igazolványok, illetve ideiglenes igazolványok is

[20] 138.742/eln. 8/e. – 1941. sz. körrendelet. A Tűzkereszt alapszabályai. 8. §. In: Honvédségi Közlöny 1941/57. szám, 1941. december 2., 759–762. o.; Budapesti Közlöny, 1941/277. szám, 1941. december 8., 2. o.

[21] 16.254/eln. 8./e. – 1944. számú körrendelet. Tűzkereszt igazolvány mintájának megváltoztatása. In: Honvédségi Közlöny 1944/12. szám, 1944. március 30., 175–176. o.; Budapesti Közlöny, 1944/76. szám, 1944. április 4., 1–2. o.

Az alapítási év elé visszadátumozott Tűzkeresztek:
Tűzkereszt III. fokozata (1939)
Tűzkereszt II. fokozata (1938)
Tűzkereszt II. fokozata (1940)
Tűzkereszt I. fokozata (1940)
Tűzkereszt II. fokozata (1939)

Dr. Domby László tartalékos hadnagy, zubbonyán a hősi halált halt testvére által kiérdemelt I. fokozatú Tűzkereszttel (Tűzkereszt I. fokozata fekete szalagon, Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem) (HM HIM Hadtörténeti Múzeum, 105580/Fk)

885/951 Viselésre jogosult felesége: Németh Győzőné

(ny. t. szám)

IGAZOLVÁNY

a „Tűzkereszt" viselésének jogosultságáról

Németh Győző

honvéd részére.

Milyen fokozat viselésére jogosult I

Hányszor sebesült

Születési év

Szülőanyja leánykori neve

Azonossági száma

Kelt,

P. H.

Athenaeum. Budapest

A hősi halált halt igényjogosult után posztumusz a legközelebbi hozzátartozónak adományozott Tűzkeresztek igazolványai

kiadásra kerültek. A Tűzkereszt viselhető volt kisebbített alakban is. Polgári öltözéken frakklánc, gomblyuk, tűzős, vagy szalagos miniatűr formában. A kitüntetés szalagsávját (40 × 15 mm) katonák nyári ruházaton, illetve tábori barna ruházaton viselhették, a megfelelő fokozat miniatűrjével ellátva.[22] Ismereteink szerint ezt a kitüntetést doboz nélkül adományozták, de ismerünk a kitüntetéshez egyedileg gyártatott dobozt. A kitüntetést a Honvédelmi Minisztérium Elnöki 8/e. osztályától kellett igényelni, illetve a hadműveleti területen a kiszállított készletekből kellett kielégíteni a jogos igényeket. A fokozott háborús szerepvállalás miatt a Tűzkeresztek gyártása nem tudott lépést tartani a beérkező igényekkel, ezért a kitüntetések átadása sok esetben csak később történt meg.[23] Ezt támaszthatják alá az új típusú igazolványokon szereplő, az igényjogosultság és az elnyerés dátumai közötti jelentős időeltérések is. A kiadott alapszabályok hiányosságai és félreértelmezhetősége folytán a csapatoktól folyamatosan érkeztek be a kérdések a Tűzkereszt adományozásával kapcsolatban a Honvédelmi Minisztériumba és a Honvéd Vezérkarhoz. Emiatt, az alapítás után tucatnyi kiegészítő és magyarázó rendelet jelent meg a Honvédségi Közlöny hasábjain.[24]

Szálasi hatalomra jutása után az ország egy része már a szovjet hadsereg kezében volt, így a Tűzkereszt adományozási gyakorlatán is változtatni kellett. A nyilas kormány 1944. december 30-án felfüggesztette az igényjogosultak Tűzkereszttel való ellátását.[25] 1945. január 23-án a Tűzkeresztnek III. fokozatának a meg

[22] 67.348. eln. 5. vkf. – 1942. számú rendelet. In: Adonyi-Naredy Ferenc (felelős szerk.): A m. kir. fegyveres erők képeskrónikája (1919–1945), München, 1977. 1. sz. függelék

[23] 33.794/eln. 8/e. – 1943. számú körrendelet. Tűzkereszt igényjogosultak igazolvánnyal való ellátása. In: Honvédségi Közlöny 1943/24. szám, 1943. június 2., 399. o.

[24] Honvédségi Közlöny 1941–1944. évi évfolyamai.

[25] Honvédségi Rendeletek 1945/1. szám, 1944. december 30.

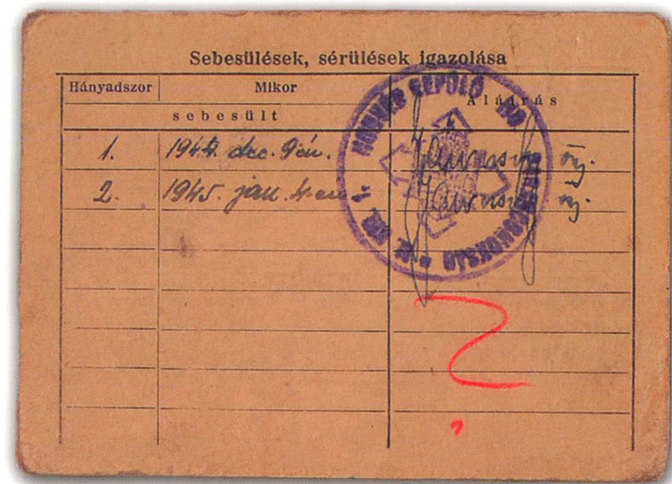
A Tűzkereszt I. fokozatának szalagos miniatűrje

Tűzkereszt I. fokozatának öntött példánya, szalagján két sebesülést jelző – házilag gyártott – fémpánttal

A Tűzkereszt III. fokozata hadjárati évszám nélkül

Sebesülések, sérülések igazolása

Hányadszor	Mikor sebesült	Aláírás
1.	1944. dec. 9-én.	[illegible]
2.	1945. jan. [illegible]	[illegible]

Tűzkereszt I. fokozata igazolványának hátlapja két sebesülés feltüntetésével – már a „Szálasi-korszakból"

nem szállt területeken való adományozhatóságáról jelent meg rendelkezés.[26] Mindezek után – ismereteink szerint a korszak utolsó kitüntetési ügyekkel foglalkozó rendeleteként – 1945. február 23-án megjelentek a Tűzkereszt módosított alapszabályai és az ehhez kapcsolódó végrehajtási határozatok[27] a Honvédségi Rendeletekben.[28] Az új szabályozással egyidejűleg 16 db, a Horthy-korszakban kiadott Tűzkeresztre vonatkozó rendeletet helyeztek hatályon kívül.

A Tűzkereszt I. fokozatára való igényjogosultságot kiterjesztették:

- a hadtest vagy ennél magasabb parancsnokokra és szűkebb törzseikre, ha a harc vezetése céljából rendszeresen a harcoló alakulat körletében tartózkodtak (ennek elbírálása a hadseregparancsnok, vagy a vezérkari főnök hatáskörébe tartozott)[29]
- az ejtőernyősökre, akik a hátorszából indulva az ellenséges vonalak mögött tevékenykedtek, illetve az őket szállító repülőgép személyzetére[30]

A II. fokozat elnyerési feltételeit kiterjesztették azokra a katonákra, más fegyveres testületek tagjaira és polgári személyekre, akik a hátországban és a hadműveleti terület között, beosztásukból, illetve hivatásukból kifolyólag rendszeresen közlekedtek.[31]

A Tűzkereszt III. fokozatának elnyerési feltételei nem változtak meg.[32]

Az 1941-es alapszabályokban nem szerepelt, de ez a rendelet megemlíti, hogy a sisakos és kardos Magyar Háborús Emlékérem szalagján viselt Tűzkereszt megelőzi az azonos fokozatú, fekete szalagon viselt Tűzkeresztet. Ez arra az esetre vonatkozott, ha valaki saját jogon megszerezte a Tűzkereszt valamely fokozatát és rokonként pedig megkapta az elesett hozzátartozója által kiérdemelt Tűzkeresztet. Az I. és II. fokozatú Tűzkereszt igényjogosultságának időtartama (12 hét és 6 hónap) nem változott meg, de a III. fokozat elnyeréséhez szükséges szolgálati idő mértékét egy évben állapították meg.[33] A rendelet leszögezi, hogy a háború időtartama alatt már csak az I. és a II. fokozatú Tűzkereszteket lehet adományozni, míg a III. fokozat adományozása a háború utánra marad. Kivételt képeztek ez alól azok az esetek, amikor a III. fokozatú Tűzkereszt igényjogosultja megsebesült (megsérült), vagy hősi halált halt.[34] Az új alapszabály megengedte, hogy a Tűzkereszt a tulajdonos halála után az örökösök birtokában maradjon, de annak viselését megtiltotta.[35] A Szálas-kormány e kitüntetés esetében is kötelezte a csapatparancsnokokat a kitüntetés lehető legrövidebb időn belüli odaítélésére. Ezzel függ össze, hogy a rendelet előírta, a csapatoknak rendelkezniük kell az élelmezési létszámuk 5%-ának megfelelő Tűzkereszt készlettel (az adott mennyiségű kitüntetést a hadtestparancsnokságoktól, vagy a Fővezérségtől igényelhették). Ha az odaítéléskor nem állt rendelkezésre a megfelelő fokozatú Tűzkereszt, a kitüntetés elnyeréséről szóló igazolványt akkor is át kellett adni az érintettnek.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1946-ban megtiltotta a Tűzkereszt adományozását és viselését.[36] Ezt a rendelkezést a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről szóló törvény 1991-ben megerősítette.[37]

---

[26] A Tűzkereszt III. fokozatának illetékessége a meg nem szállott területeken. In: Honvédségi Rendeletek 1945/11. szám, 1945. január 23., 8. o.

[27] 1984/8.e.-1945. számú körrendelet. A Tűzkereszt módosított alapszabályai és a „Végrehajtási határozatok" a Tűzkereszt alapszabályaihoz kiadása. In: Honvédségi Rendeletek 1945/12. szám, 1945. február 23., 111. o.

[28] A Honvédségi Közlöny utódja.

[29] 1984/8.e.-1945. számú körrendelet. A Tűzkereszt módosított alapszabályai és a „Végrehajtási határozatok" a Tűzkereszt alapszabályaihoz kiadása. 3. §. A/1/b.) pont. In: Honvédségi Rendeletek 1945/12. szám, 1945. február 23., 112. o.

[30] 1984/8.e.-1945. számú körrendelet. A Tűzkereszt módosított alapszabályai és a „Végrehajtási határozatok" a Tűzkereszt alapszabályaihoz kiadása. 3. §. A/2/a.) pont. In: Honvédségi Rendeletek 1945/12. szám, 1945. február 23., 112. o.

[31] 1984/8.e.-1945. számú körrendelet. A Tűzkereszt módosított alapszabályai és a „Végrehajtási határozatok" a Tűzkereszt alapszabályaihoz kiadása. 3. §. B/1/c.) pont. In: Honvédségi Rendeletek 1945/12. szám, 1945. február 23., 112. o.

[32] 1984/8.e.-1945. számú körrendelet. A Tűzkereszt módosított alapszabályai és a „Végrehajtási határozatok" a Tűzkereszt alapszabályaihoz kiadása. 3. §. C) pont. In: Honvédségi Rendeletek 1945/12. szám, 1945. február 23., 112. o.

[33] 1984/8.e.-1945. számú körrendelet. A Tűzkereszt módosított alapszabályai és a „Végrehajtási határozatok" a Tűzkereszt alapszabályaihoz kiadása. 6. §. 1.) pont. In: Honvédségi Rendeletek 1945/12. szám, 1945. február 23., 112. o.

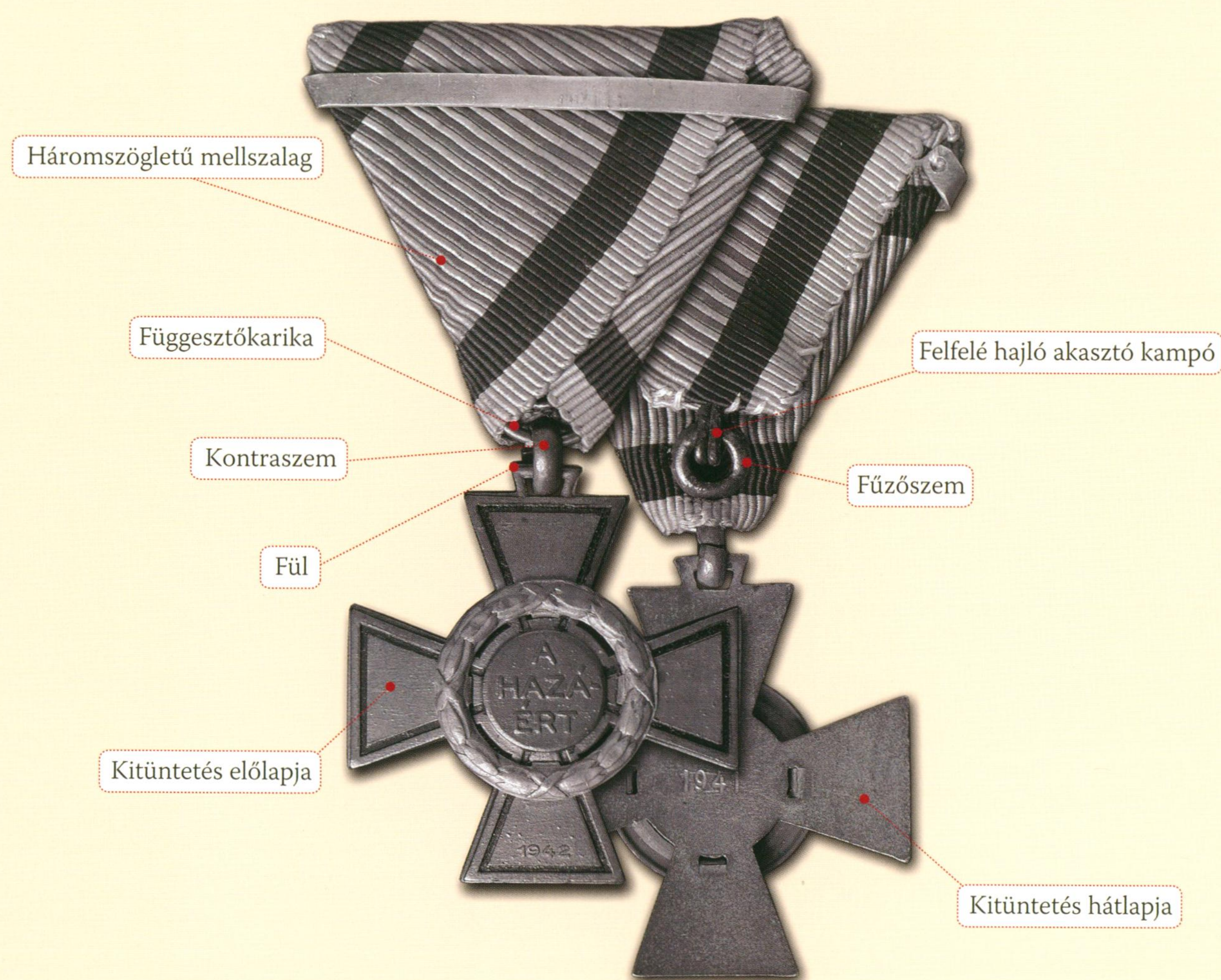
[34] 1984/8.e.-1945. számú körrendelet. A Tűzkereszt módosított alapszabályai és a „Végrehajtási határozatok" a Tűzkereszt alapszabályaihoz kiadása. 7. §. 5. pont. In: Honvédségi Rendeletek 1945/12. szám, 1945. február 23., 113.o.

[35] 1984/8.e.-1945. számú körrendelet. A Tűzkereszt módosított alapszabályai és a „Végrehajtási határozatok" a Tűzkereszt alapszabályaihoz kiadása. 9. §. In: Honvédségi Rendeletek 1945/12. szám, 1945. február 23., 113.o.

[36] Makai Ágnes – Héri Vera: Kereszt, érem, csillag. 42. o., 10.946/1946. M.E. rendelet

[37] 1991. évi XXXI törvény a Magyar Köztársaság kitüntetéseiről. Részletes indokolás az 5. §.-hoz, d) pont. In: Magyar Közlöny, 1991/82. szám, 1991. július 22., 1772. o.

Mellszalagos kitüntetések

A Horthy-korszakban az Osztrák–Magyar Monarchia hagyományait folytatva, háromszögletű mellszalagon viselték a többfokozatú érdemrendek alacsonyabb osztályait, az érdemrendek magasabb fokozatainak kisdíszítményeit, illetve az egyéb kitüntetéseket. (A nők részére adományozott kitüntetések egy részét csokorszalagon is lehetett viselni.) A háromszögletű mellszalagos kitüntetéseket a bal mellen kellett viselni egymás mellett az aktuális viselési sorrendnek megfelelően, a ruha középvonalától kifelé haladva, a legnagyobb fokozatú kitüntetéssel kezdve a sort. Ha a kitüntetések nem fértek el egymás mellett, akkor a háromszög alakban összehajtott szalagokat egymásba csúsztatva viselték azokat. (Ezek az egymásba csúsztatva viselt kitüntetések eredményezik egyes esetekben a félig kifakult szalagokat.) A kitüntetéseket az általában a ruha színével megegyező, ruhára varrt csukrokra (éremtartó zsinórokra) rögzítették fel.

Vitéz nemes Szalay Lajos testőr alezredes háromszögletű mellszalagos kitüntetéssorral

A háromszögletű mellszalagos kitüntetések másik elterjedt viselési módja kitüntetéssínnel történt. Ebben az esetben a kitüntetéseket kampós tűvel ellátott, általában kb. 1 cm széles és a kitüntetések számától függő hosszúságúra elkészített fémlapra fűzték fel. A tűt a ruhára varrt kis hurkokon fűzték át. Ennek a megoldásnak az az előnye, hogy a kitüntetések sorrendjét és darabszámát (pl. új adományozáskor) sokkal egyszerűbb volt kezelni. Ismerünk szélesebb fémlapú sínt és egyszerű vastag drótból hajlítottat is. A kitüntetések elcsúszásának megakadályozására előfordult, hogy a szalagok hátulját cérnával összeöltötték.

Előfordult az is, hogy az egymásba csúsztatott kitüntetésszalagok hátuljára egy anyagcsíkot varrtak fel és azt rögzítették a ruhára. Ezzel a megoldással civilek esetében találkoztunk.

A Magyar Szent Korona Rend nagykeresztje és csillaga a dobozában

Magyar Szent Korona Rend

A Horthy-korszak kitüntetés-adományozási gyakorlatát hasonló visszafogottság jellemezte, mint az Osztrák–Magyar Monarchiáét békeidőkben. A külföldi országok, köztük szövetségeseink felé is megmutatkozott ez a „limitált" rendjel-adományozás. A háborúba való belépésünk után megnőtt a külföldieknek adományozott Magyar Érdemrendek száma. Hogy megmaradjon a Rend magyar jellege, a már több európai államnál megvalósult gyakorlat szerint (Németország 1937 – Német Sas Rend, Olaszország 1942 – Római Sas Rend) Magyarországon is szükségessé vált egy olyan kitüntetés alapítása, amelyet csak külföldi személyeknek lehetett adományozni. Ez lett a Magyar Szent Korona Rend. Az alapítást megelőzte egy 1942. novemberi, kitüntetésekről szóló magyar–német kétoldalú egyezmény, amely szerint a német hadsereg tagjainak a Magyar Érdemrend különböző fokozataira történt felterjesztését törölték azzal, hogy őket majd az újonnan alapítandó kitüntetésre terjesztik fel.[1]

A kormányzó 1943. március 3-án alapította a Magyar Szent Korona Rendet, melyet Magyarország érdekeinek előmozdítása körül – akár polgári, akár katonai téren – szerzett érdemekért kizárólag külföldi állampolgárok kaphattak meg.[2]

Az új rend jelvényeinek előállítására Kállay miniszterelnök előterjesztésére a pénzügyminiszter a költségvetésből 769 600 pengőt különített el. 1944 júniusában a kormány újabb 200 000 pengőt biztosított erre a célra.[3]

A Magyar Szent Korona Rendnek nyolc fokozata volt: nagykereszt, középkereszt a csillaggal, középkereszt, tisztikereszt, lovagkereszt, aranykereszt, ezüstkereszt és a bronzkereszt.

A Magyar Szent Korona Rend nagykeresztje keskeny arany szegélyű, fehér zománcozású, 56 mm szélességű, a közép felé enyhén összefutó, ívelt szárú kereszt. A kereszt

[1] Pandula Attila: Zur Geschichte des Ordens der Ungarischer Heiligen Krone. In: Orden und Ehrenzeichen, 2006/42. 6. o.

[2] 18.337/eln. 8/e. – 1943. sz. körrendelet. A Magyar Szent Korona Rend alapszabályai. In: Honvédségi Közlöny 1943/15. szám, 1943. március 31., 226. o; Budapesti Közlöny, 1943/61. szám, 1943. március 17., 1. o.

[3] Pandula: i.m.: 8–9. o.

A Magyar Szent Korona Rend nagykereszje hadidíszítménnyel kardokkal

A Magyar Szent Korona Rend nagykeresztje hadidíszítménnyel

A Magyar Szent Korona Rend nagykeresztje

A Magyar Szent Korona Rend nagykeresztjeihez tartozó csillagok

közepét 2 mm széles arany babérkoszorúval övezett, 20 mm átmérőjű, smaragdzöld zománcú sugaras körlap fedi, amelyet a Szent Korona 16 mm széles, aranyozott, kicsinyített mása díszít. A nagykeresztet 100 mm széles sötétpiros vállszalagon kellett viselni, amely a jobb válltól a bal csípőig húzódott. A nagykereszthez 90 mm átmérőjű, nyolcágú, ezüstszínű, domború csillag tartozik, amelynek közepét a Magyar Szent Korona Rend tisztikeresztjével (lásd ott) megegyező méretű és kivitelű kereszt ékesít. A csillagot a bal mellre tűzve kellett viselni, a hátlapon lévő kampós tűvel.

A Magyar Szent Korona Rend középkeresztje a nagykereszthez hasonló kivitelű, de szélessége 52 mm. A keresztet 40 mm széles, sötétpiros szalagon a nyakban kellett viselni.

A középkereszthez – amennyiben a csillaggal adományozták – 80 mm átmérőjű, nyolcágú, ezüstszínű domború csillag is tartozott, amelynek közepét a Magyar Szent Korona Rend lovagkeresztjével megegyező méretű, domború kivitelű kereszt ékesít. A csillagot a jobb mellen kellett viselni.

A Rend tisztikeresztje a fentiekhez hasonló kivitelű, 50 mm szélességű, domború kereszt, amelyet a bal mellen viseltek. A tisztikeresztet a csillagokhoz hasonlóan kampós tűvel rögzítették a ruhára, szalagja nincs.

A Magyar Szent Korona Rend lovagkeresztje 42 mm szélességű, a fentiekhez hasonló kereszt, azzal a különbséggel, hogy a 2 mm széles arany babérkoszorúval övezett, smaragdzöld zománcú sugaras körlap 18 mm átmérőjű, a Szent Korona szélessége pedig 14 mm. Az alapszabályok szerint háromszög alakban összehajtott, 40 mm széles, sötétpiros szalagon, a bal mellen kellett viselni. Mivel a kitüntetést csak külföldiek kapták, az adott ország viselési szokásainak megfelelően – nem feltétlenül háromszögszalagon – viselték a Rend lovagkeresztjét, illetve arany-, ezüst- és bronzkeresztjét.

A Rend arany-, ezüst- és bronzkeresztje 42 mm szélességű, a lovagkereszthez hasonló külalakú, de nem zománcozott, arany, ezüst, illetve bronz színű kereszt, amelyeket az alapszabályok szerint 40 mm széles, háromszög alakban összehajtott, sötétpiros szalagon a bal mellen kellett viselni.

A nagykereszt, középkereszt, tisztikereszt, lovagkereszt, arany-, ezüst- és bronzkereszt hátlapján található zárólemezen „1942" vésett évszám, a kitüntetés alapítás elhatározásának évszáma található.

A kitüntetés különböző fokozatainak hadidíszítményes, illetve hadidíszítményes és kardos fokozatai is vannak.

A Magyar Szent Korona Rend nagykeresztje dobozának zárszerkezete

A Magyar Szent Korona Rend nagykeresztje hadidíszítménnyel kardokkal (hátlap)

A Magyar Szent Korona Rend nagykeresztjének csillaga

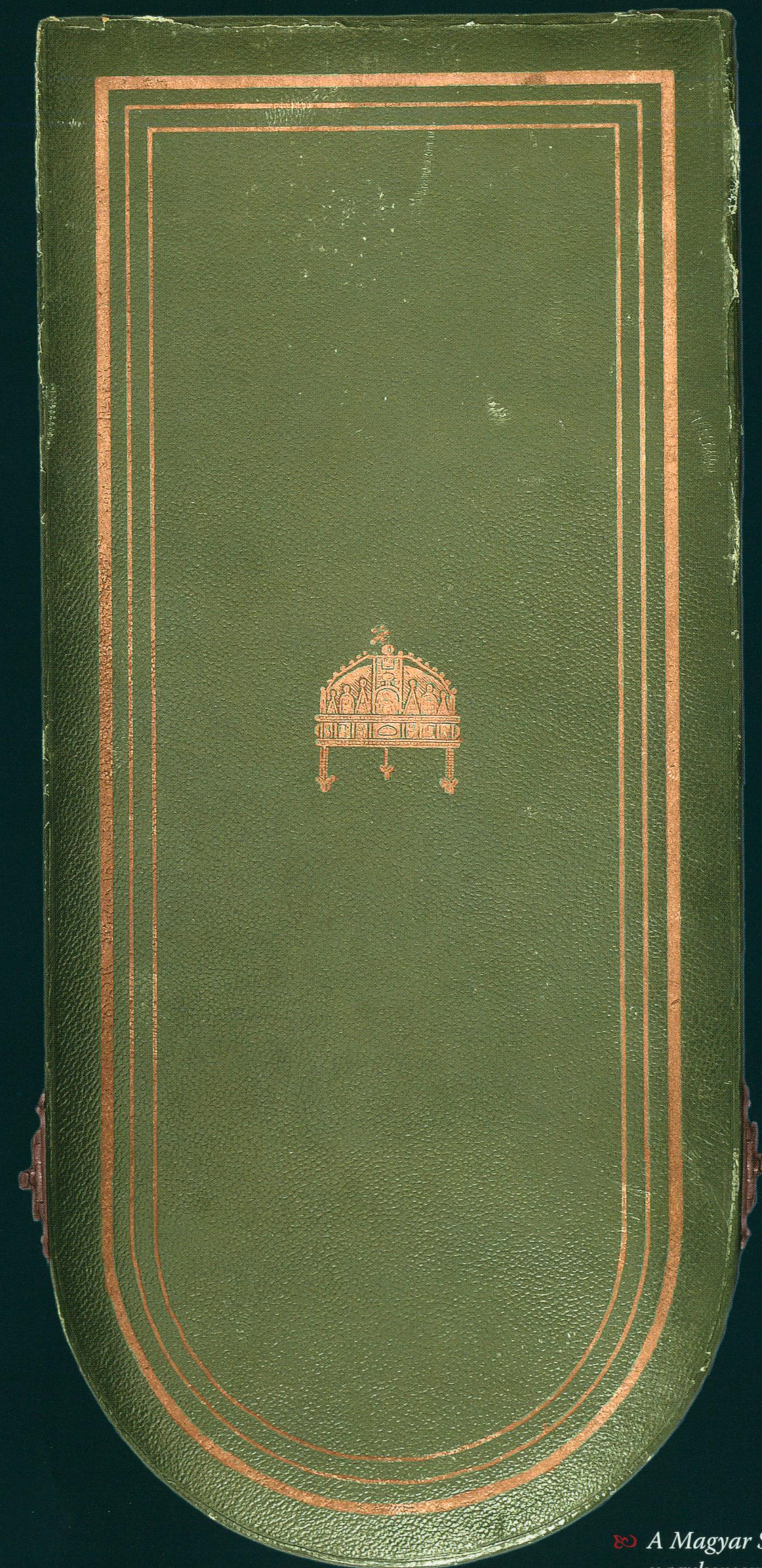
A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes kardos nagykeresztjének, csillaga (HM HIM Hadtörténeti Múzeum, 77.15.1./É)

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes nagykeresztjének csillaga (HM HIM Hadtörténeti Múzeum, 85.107.1./É)

A Magyar Szent Korona Rend nagykeresztjének csillaga (hátlap)

A Magyar Szent Korona Rend nagykeresztjének doboza

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes, kardos középkeresztje és csillaga a dobozában

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes és kardos középkeresztjének csillaga

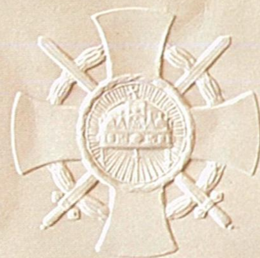
A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes középkeresztjének csillaga

A Magyar Szent Korona Rend középkeresztjének csillaga (hátlap)

A Magyar Szent Korona Rend középkeresztjének csillaga

VITÉZ NAGYBÁNYAI

HORTHY MIKLÓS

MAGYARORSZÁG FŐMÉLTÓSÁGÚ
KORMÁNYZÓJA

Gödöllőn, 1943. évi szeptember hó 20. napján kelt
legfelsőbb elhatározásával

WALTER Dr. BERNDT

német birodalmi hadbiztos-vezérőrnagy urnak,

A MAGYAR SZENT KORONA REND
KÖZÉPKERESZTJÉT A CSILLAGGAL
A HADIDÍSZÍTMÉNNYEL ÉS A KARDOKKAL
ADOMÁNYOZNI MÉLTÓZTATOTT.
MIRŐL EZT AZ OKLEVELET KIADOM.

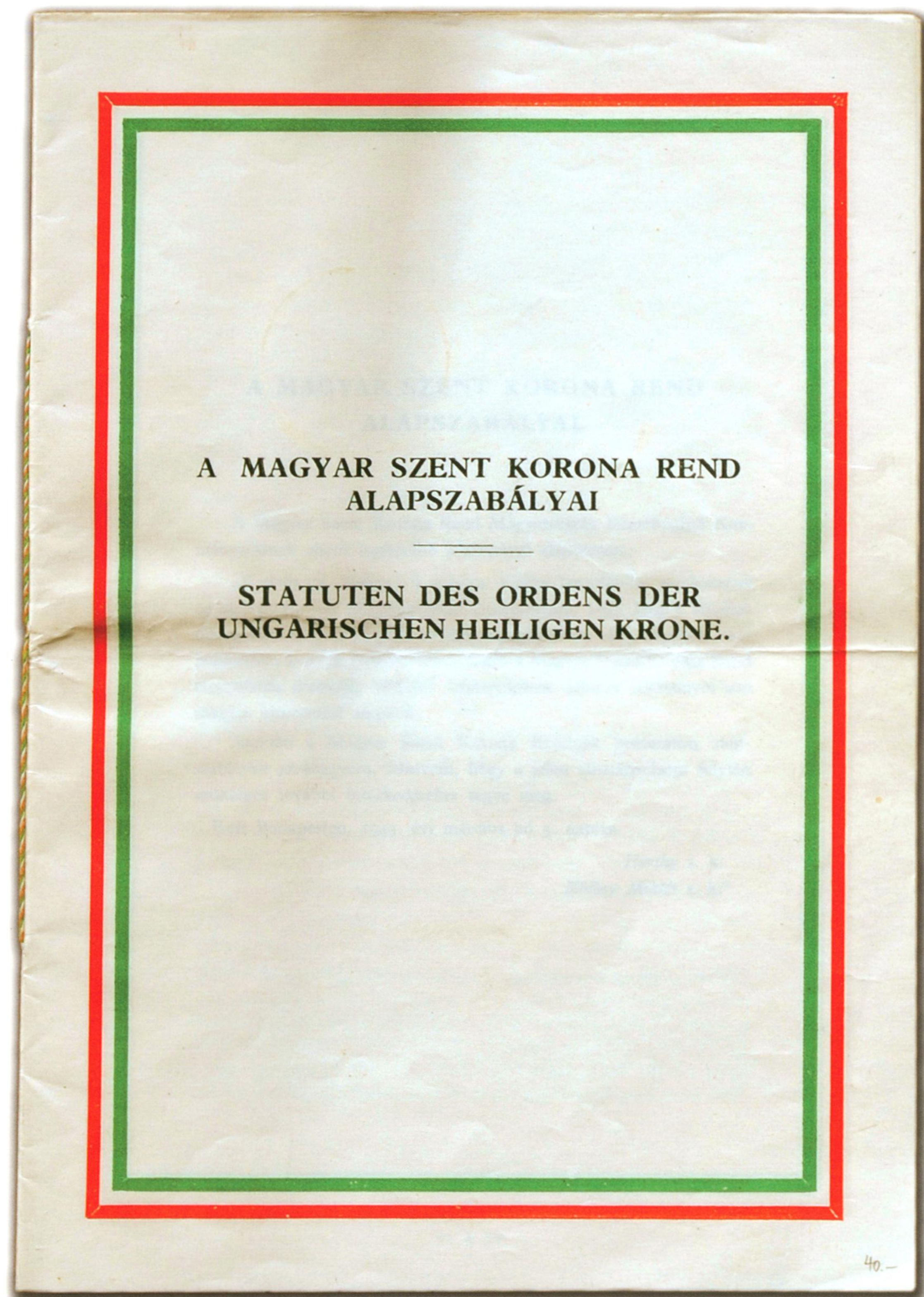
Kelt Budapesten, 1944. évi január hó 29. napján.

a katonai iroda főnöke.

A Magyar Szent Korona Rend középkeresztje a csillaggal, a hadidíszítménnyel és a kardokkal adományozási okirata és a Szent Koronával díszített dossziéja

A MAGYAR SZENT KORONA REND
ALAPSZABÁLYAI

STATUTEN DES ORDENS DER
UNGARISCHEN HEILIGEN KRONE.

40.-

A Magyar Szent Korona Rend alapszabályai

Német tiszt, a Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes és kardos középkeresztjével

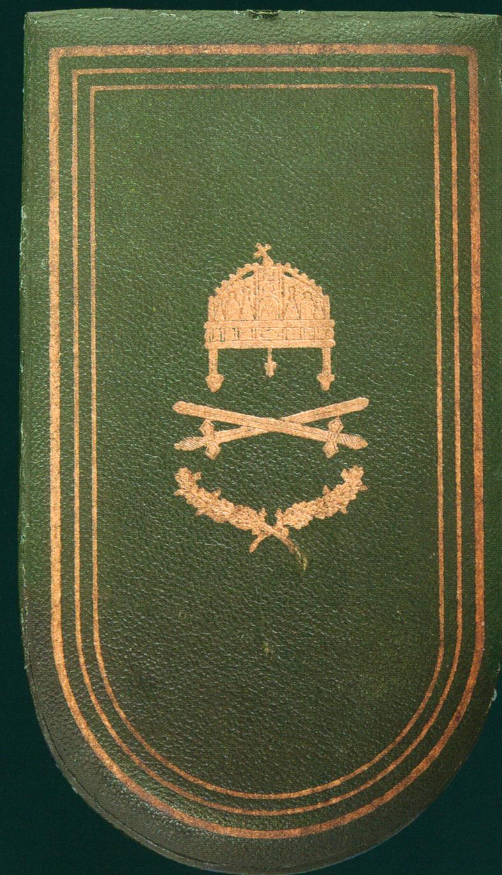
A Magyar Szent Korona Rend középkeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal

A Magyar Szent Korona Rend középkeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes, kardos középkeresztje a dobozában

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes kardos középkeresztjének doboza

A Magyar Szent Korona Rend középkeresztje hadidíszítménnyel

A Magyar Szent Korona Rend középkeresztjének hátlapja

A Magyar Szent Korona Rend középkeresztje nyakszalagjának összekapcsolási módja

Magyar Szent Korona Rend a dobozában

Vitéz belényesi Heppes Aladár repülő őrnagy Rolf von Pebal őrnagy (német haditudósító), aki a Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes, kardos tisztikeresztjét viseli (A Heppes család szíves hozzájárulásával)

A Magyar Szent Korona Rend tisztikeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal a dobozában

A Magyar Szent Korona Rend tisztikeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal

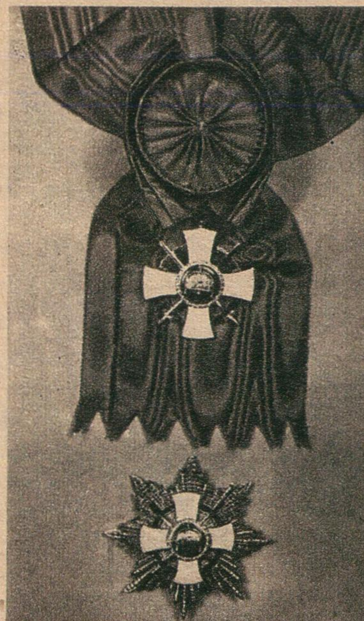

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes tisztikeresztjének elő- és hátlapja

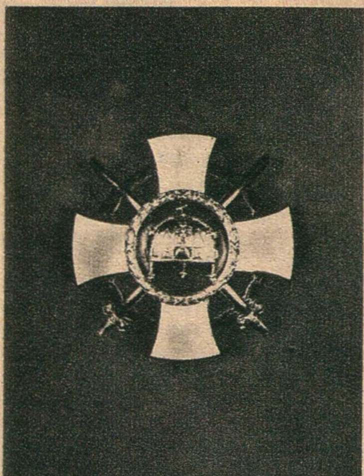
A Magyar Szent Korona Rend tisztikeresztje

A Kormányzó Úr legfelsőbb elhatározásával új érdemrendet alapított, a Magyar Szent Korona Rendet, amelyet Magyarország érdekeinek előmozdításáért külföldi állampolgárok kaphatnak. Képünk: a Rend hadidíszítményes nagykeresztje a csillaggal.

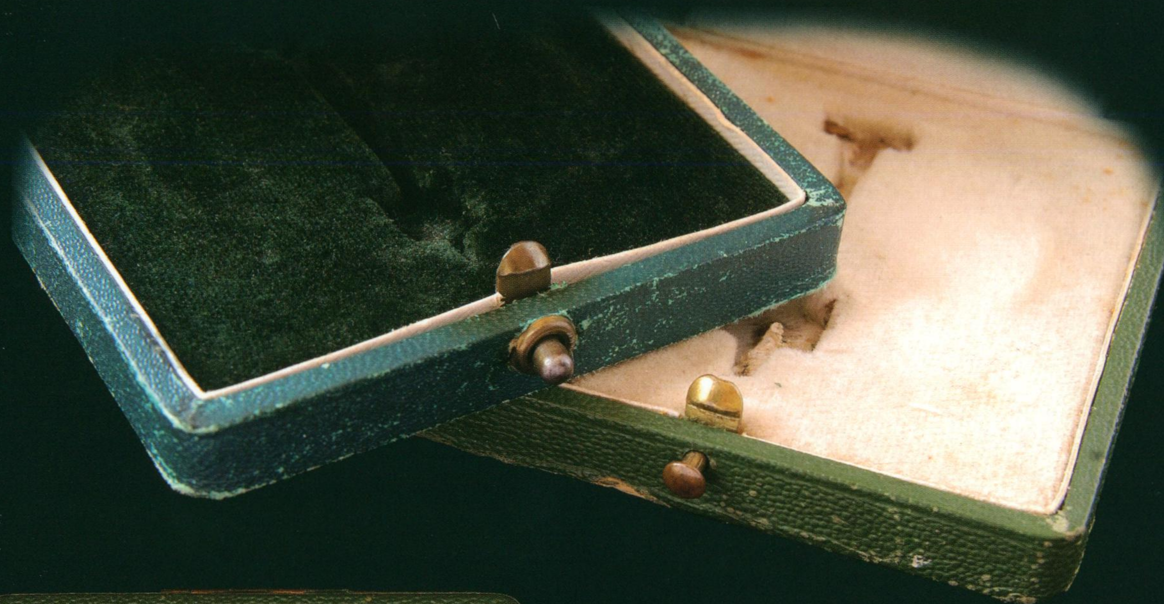
A Rend második fokozata: a Középkereszt, a csillaggal. Harmadik fokozata a csillag nélküli Középkereszt.

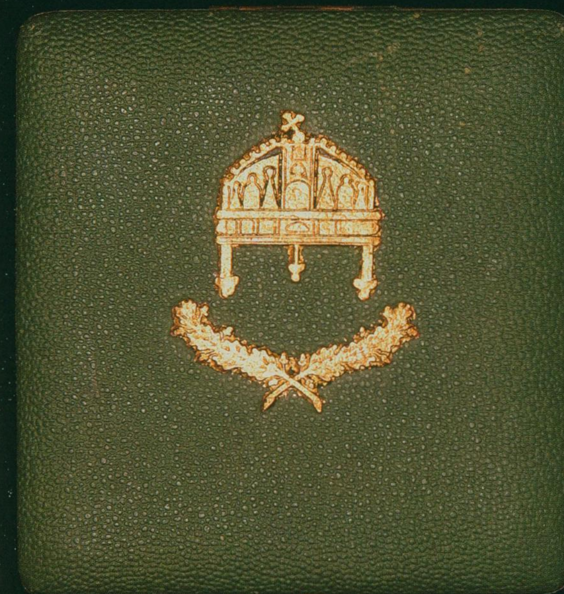

A tiszti és (jobb kép) a lovagkereszt. A Rendnek ezenkívül még három (legénységi) osztálya van: az arany-, ezüst- és bronzkereszt. Ezeknek formája teljesen megegyezik az itt közölt lovagkereszt alakjával. (M. F. I.)

Cikk a Magyar Szent Korona Rend alapításáról (Képes Vasárnap 1943/12. szám, 188. o.)

A Magyar Szent Korona Rend tisztikeresztjének dobozváltozatai

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes tisztikeresztjének doboza

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes kardos tisztikeresztjének hátlapja

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes és kardos szalagsáv-miniatűrje (Ezüst Vitézségi Érem II. osztálya, Károly Csapatkereszt, Német Háborús Emlékkereszt kardokkal, Magyar Szentkorona Rend hadidíszítménnyel és kardokkal, Magyar Háborús Emlékérem sisakkal és kardokkal)

VITÉZ NAGYBÁNYAI

HORTHY MIKLÓS

MAGYARORSZÁG FŐMÉLTÓSÁGÚ
KORMÁNYZÓJA

Gödöllőn, 1943. évi augusztus hó 9. napján kelt
legfelsőbb elhatározásával,

KARL KLEINEBERG

német birodalmi őrnagy úrnak,

A MAGYAR SZENT KORONA REND
TISZTIKERESZTJÉT
A HADIDÍSZÍTMÉNNYEL ÉS A KARDOKKAL
ADOMÁNYOZNI MÉLTÓZTATOTT.
MIRŐL EZT AZ OKLEVELET KIADOM.

Kelt Budapesten, 1944. évi április hó 14. napján.

a katonai iroda főnöke.

A Magyar Szent Korona Rend tisztikeresztje hadidíszítménnyel és kardokkal, dobozával és adományozó oklevelével

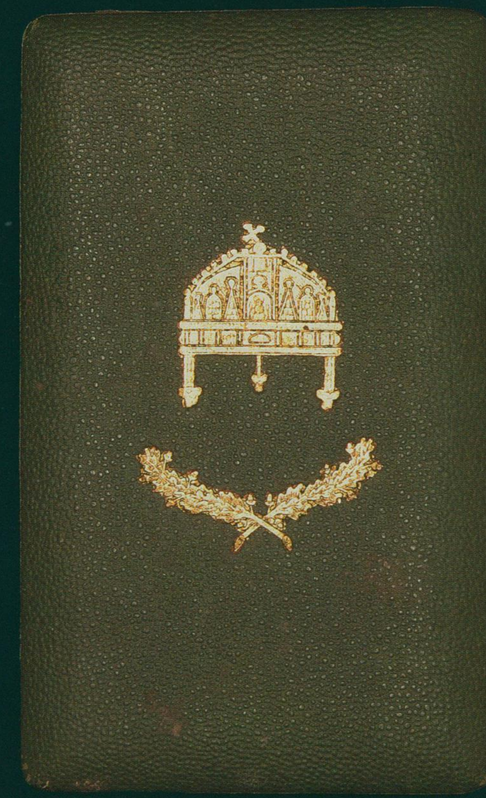

A Magyar Szent Korona Rend lovagkeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal a dobozában

A Magyar Szent Korona Rend lovagkeresztjének előlapja és hátlapja a tervezett alapítási évszámmal

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes és kardos, illetve hadidíszítményes lovagkeresztjének dobozai

A Magyar Szent Korona Rend lovagkeresztje hadidíszítménnyel

A Magyar Szent Korona Rend aranykeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes aranykeresztjének elő- és hátlapja

A Magyar Szent Korona Rend különböző fokozatainak dobozai

A Magyar Szent Korona Rend ezüstkeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes ezüstkeresztjének alkatrészei

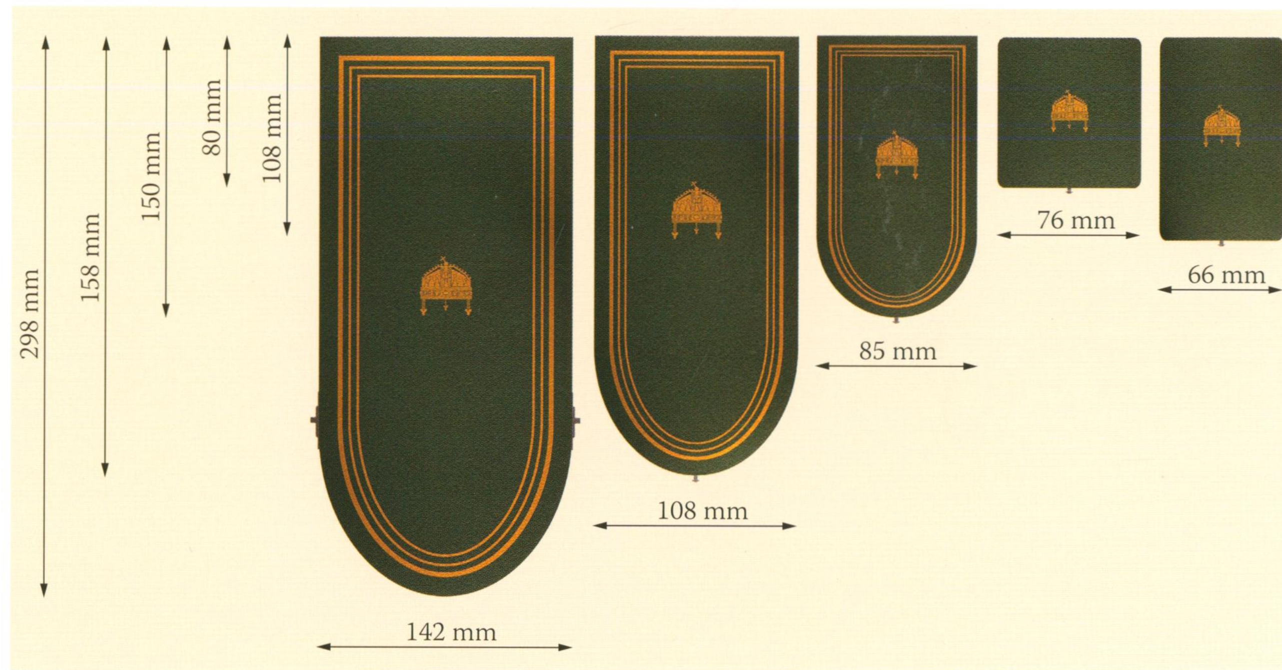
A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes, kardos bronzkeresztje a dobozában

A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes, kardos bronzkeresztjének hátlapja

A Magyar Szent Korona Rend bronzkeresztje hadidíszítménnyel (HM HIM Hadtörténeti Múzeum, 1450/É)

A Magyar Szent Korona Rend dobozainak méretei (számítógépes grafika)

A hadidíszítmény a kereszt szárai között körbefutó 3 mm széles babérkoszorú, amely az aranykeresztnél arany, az ezüstkeresztnél ezüst, a bronzkeresztnél bronzszínű, a kitüntetés többi fokozatánál pedig smaragdzöld színű zománcozású. A kereszt szárai között elhelyezett két egyenes kard színe a nagykeresztnél, a nagykereszthez tartozó csillagnál, a középkereszthez tartozó csillagnál, a középkeresztnél, a tisztikeresztnél, a lovagkeresztnél és az aranykeresztnél arany, az ezüstkeresztnél ezüst, a bronzkeresztnél bronzszínű. A hadidíszítményes kitüntetés megelőzte a rangsorban az azonos fokozatú alapkitüntetést, a kardokkal adományozott kitüntetés pedig az azonos fokozatú, hadidíszítménnyel adományozott kitüntetést. A Magyar Szent Korona Rend adományozása díjmentesen történt.[4] A kitüntetés nagykeresztjével, középkeresztjével és csillagával, középkeresztjével, tisztikeresztjével, illetve a lovagkeresztjével grafikusok által kiállított, igényes kivitelű oklevél járt, az arany-, ezüst- és bronzkereszt adományozásáról polgári személyek esetében a külügyminiszter, katonák esetében a honvédelmi miniszter, értesítést adott ki.[5] A tervek szerint a kitüntetés okmányait az érintettek a magyar külképviseleteken keresztül kaphatták volna meg, de mivel ez a rendszer nem működött, így a Honvédelmi Minisztérium a rendjelek mellé kénytelen volt ideiglenes igazolványokat kiállítani.[6] Végül az a megoldás született, hogy az oklevelet vagy a kitüntetéssel együtt adták át az érintetteknek, vagy – német adományozottak esetén – a budapesti német katonai attasén keresztül juttatták el a kitüntetettekhez.[7] Az oklevél mellé a Magyar Érdemrendéhez hasonló kivitelben készített borítékolt alapszabályokat is csatoltak. A rendjeleket a magyar Szent Korona aranyszínű nyomatával díszített smaragdzöld dobozban kapták meg a kitüntetettek. Hadidíszítményes kitüntetés esetén két keresztbe helyezett aranyszínű tölgyág, hadidíszítményes és kardos kitüntetés esetében pedig ezek felett két keresztbe helyezett aranyszínű egyenes kard is látható a dobozfedélen. A legyártott dobozok között előfordulnak kisebb eltérésekkel készített darabok is. A kitüntetés különböző fokozatai viselhetőek voltak kisebbített alakban is,[8] de ez idáig „csak" a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdonában lévő Magyar Szent Korona Rend nagykeresztjéhez tartozó csillag frakkláncos miniatűrjével találkoztunk. Az alapszabályok a magasabb fokozatok kisdíszítményes viselésének lehetőségéről, illetve a szalagsáv viseléséről nem rendelkeztek. Mivel e kitüntetéseket csak külföldiek kaphatták meg, ezekben a kérdésekben valószínűleg az adott ország kitüntetésviselési szabályai alapján kellett eljárni.

A Magyar Érdemrend különböző fokozatai megelőzték a viselési sorrendben a Magyar Szent Korona Rend azonos fokozatait és akár a Magyar Érdemrend esetében, a kitüntetés több fokozata is viselhető volt egyszerre. A kitüntetés a tulajdonos halálakor az örökösök birtokában maradhatott.[9] A középkeresztnek találkoztunk többféle középpajzs változatával, ami az adományozás rövid időszakát figyelembe véve érdekesnek tűnik.

A legtöbb esetben a kitüntetést (természetesen) német állampolgárok kapták, de mellettük ismerünk finn, horvát, olasz, spanyol és svéd kitüntetetteket is.[10] A legismertebb német kitüntetettek Joachim von Ribbentrop német külügyminiszter, Otto Skorzeny SS sturmbannführer és Willy Messerschmitt repülőgéptervező.[11] Emellett – a teljes felsorolás igénye nélkül – a finn Oskar Palil Eneckel altábornagy és Ivo Gaj budapesti horvát követ, meghatalmazott miniszter a Rend nagykeresztjét, Corrado Orlando Centucci, olasz követségi titkár a Rend tisztikeresztjét, Johann Baron Beck-Fries, lisszaboni svéd követ pedig szintén a Rend nagykeresztjét kapta meg. A korlátozott magyar–japán együttműködés miatt ismereteink szerint csak néhány japán állampolgárt tüntettek ki a Magyar Szent Korona Rend különböző fokozataival: Numata Eidzsi vezérőrnagy, a Vichy-i japán katonai attasé a Rend hadidíszítményes és kardos középkeresztjét a csillaggal, Onoucsi Hirosi vezérkari ezredes, helsinki japán katonai attasé és Hajasi Tahei ezredes, budapesti japán katonai attasé a Rend hadidíszítményes és kardos középkeresztjét, a budapesti japán katonai attasé segédje, Nakamura Kenicsi őrnagy pedig a Rend hadidíszítményes és kardos tisztikeresztjét kapta meg.[12] A kitüntetés utolsó, nagyobb számú adományozására Szálasi 1944. decemberi berlini látogatása kapcsán került sor két hónappal később, 1945 februárjában. Ekkor 24 személy kapta meg a Magyar Szent Korona Rend különböző fokozatait, többek között a már említett német birodalmi külügyminiszter is.[13] E kitüntetés alapítása után természetesen továbbra is adományoztak más magyar kitüntetéseket külföldi személyeknek.

---

[4] 18.337/eln. 8/e. – 1943. sz. körrendelet. A Magyar Szent Korona Rend alapszabályai. 1–7. §. In: Honvédségi Közlöny 1943/15. szám, 1943. március 31.; 226. o. Melléklet, Budapesti Közlöny, 1943/61. szám, 1943. március 17., 1–2. o.

[5] E kitüntetés alapítása kapcsán történt meg az a rendezés, amely azt tisztázta, hogy a kormányzó csak a Magyar Királyi Szent István Rend minden fokozatának és a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjének adományozási levelét látja el a kézjegyével. In: Pandula: i.m.: 7. o.

[6] Pandula: i.m: 4. o. Az igazolvány szövege: „Ezennel igazoljuk, hogy a Magyar Királyság Főméltóságú Kormányzó Urának legfelsőbb utasítására *X. Y.* a Magyar Szent Korona Rend ....-jét a hadiékítménnyel és a kardokkal adományozi méltóztatott. A vonatkozó adományozási okmányokat a későbbiekben a Magyar Királyi Külügyminisztérium szolgáltatja ki."

[7] Pandula: i.m.: 8. o.

[8] 18.337/eln. 8/e. – 1943. sz. körrendelet. A Magyar Szent Korona Rend alapszabályai. 11. §. In: Honvédségi Közlöny 1943/15. szám, 1943. március 31., 226. o.; Melléklet, Budapesti Közlöny, 1943/61. szám, 1943. március 17., 2.o.

[9] 18.337/eln. 8/e. – 1943. számú körrendelet. A Magyar Szent Korona Rend alapszabályai. 12. §. In: Honvédségi Közlöny 1943/15., 1943. március 31., 226. o.; Melléklet, Budapesti Közlöny, 1943/61. szám, 1943. március 17., 2.o.

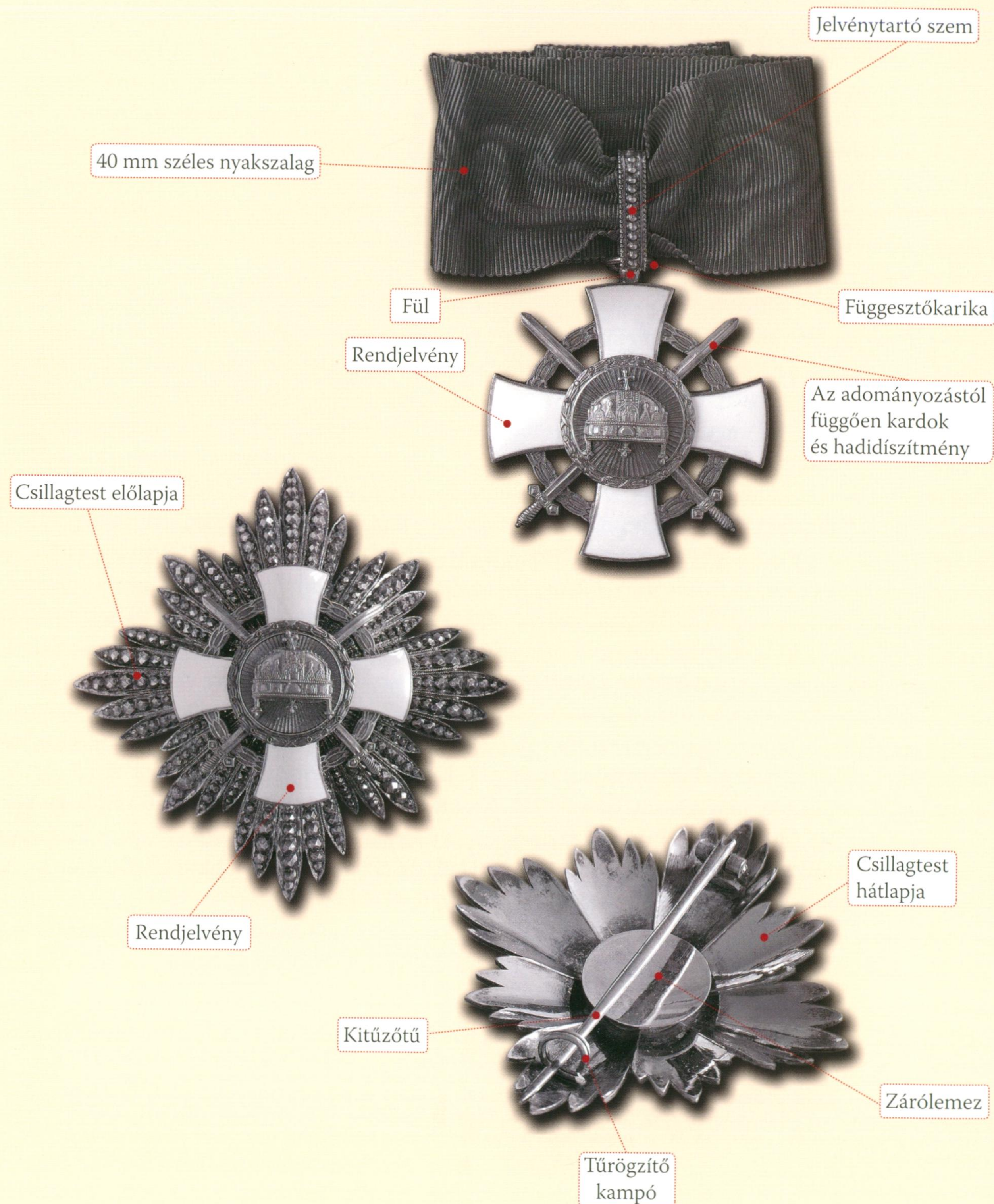
[10] Pandula: i.m.: 12. o.

[11] Pandula: i.m.: 10., 12. o.

[12] Sallay Gergely Pál: Japán–magyar katonadiplomáciai kapcsolatok 1938–1944. In: Hadtörténelmi Közlemények, 2007/1. szám, 183–199. o.

[13] Pandula : i.m.: 12. o.

Nyakszalagos kitüntetések

A nyakszalagos kitüntetést – ahogy nevéből is következik – a nyakban kellett viselni, általában a háromszög alakban összehajtott mellszalag méretének megfelelő szélességű (40 mm), azonos színű és mintázatú szalagon. Emellett a Magyar Érdemrend középkeresztje esetében ismerünk 52 mm széles nyakszalagot is, illetve a hivatalos rendeletek szerint a Magyar Koronás Nagy Aranyérmet 1929-től 1939-ig 52 mm, 1939-től 30 mm széles szalagon kellett viselni.[1] Ez utóbbi szélességű szalaggal sem archív fotókon, sem a megmaradt példányokon nem találkoztunk, így valószínűsíthető, hogy a rendelet szövegében elírás történt.

Ha valaki több közép- illetve parancsnoki kereszttel is rendelkezett, a legmagasabb fokozatút a nyakban, a többit sorban alatta lehetett viselnie. Ilyen esetben a zubbony gombjai (vagy vízszintes zsinórzata) közé belülről szalagszélességű, – általában a ruha színével megegyező színű – függőleges csukrokat (éremtartó zsinórokat) varrtak, hogy a kitüntetések szalagjait rögzíteni lehessen. Természetesen a nyakban a viselési sorrendben meghatározott legmagasabb fokozatú „hazai"[2] kitüntetést kellett viselni és sorban alatta a többit. A külföldi rendjelek itt is mindig a hazaiak után következtek.

Vitéz Faragho Gábor vezérezredes (a képen vezérőrnagy) sorban, egymás alatt viseli nyakszalagos kitüntetéseit

A Horthy-korszak magyar kitüntetései közül a Magyar Érdemkereszt II. osztályához, a Magyar Érdemrend és a Magyar Szent Korona Rend középkeresztjéhez tartozhatott csillag is (ezeket a gyűjtői köznyelv „középcsillag"-nak nevezi), amit a ruha jobb mellzsebén kellett viselni. A csillagot a ruhára varrt, legtöbbször a ruha színével megegyező színű hukrokra (éremtartó zsinórokra) rögzítették fel. A középkeresztekhez tartozó „hazai" és külföldi csillagokat szintén együtt lehetett viselni, amelynek viselési módját rendelet szabályozta.[3]

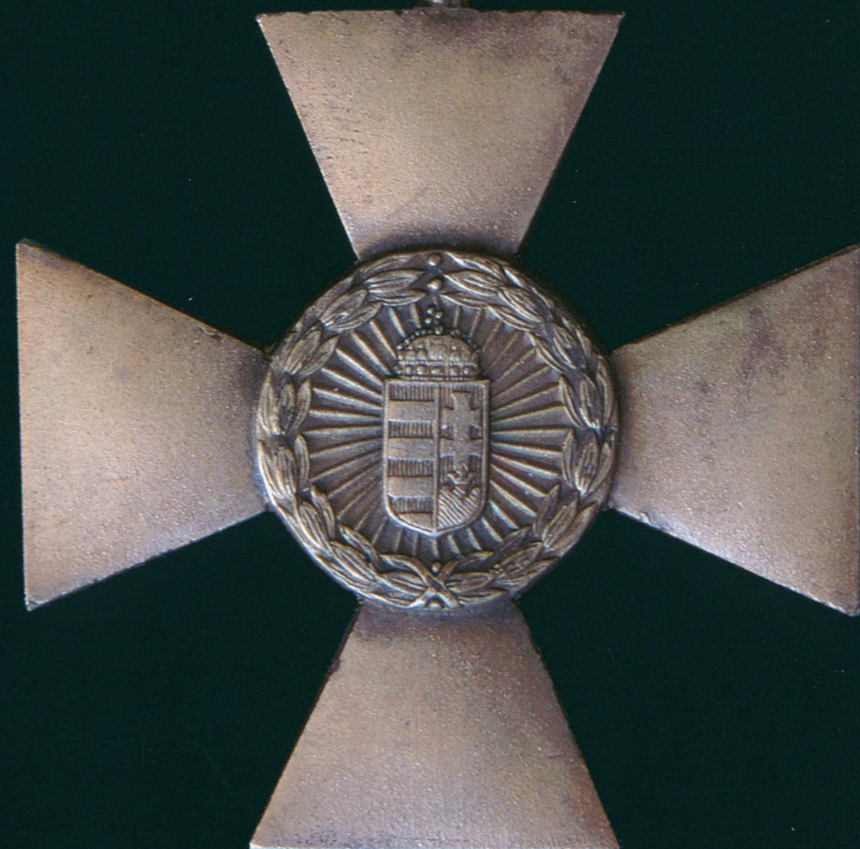
---

[1] 11091/eln. 8. sz. – 1929. november 30. sz. körrendelet. A Magyar Érdemkereszt és Érdemérem alapszabályainak módosítása. In: Honvédségi Közlöny 1929/31. szám, 1929. december 1., 209. o.; 59/eln. 8. – 1936. évi április hó 2. sz. körrendelet. A Magyar Érdemrend, a Magyar Arany, Ezüst és Bronz Érdemkereszt és a Magyar Érdemérem alapszabályai. In: Honvédségi Közlöny 1936/7. szám, 1936. április 18., 59–63. o.; 27.568/eln.8. – 1939. sz. körrendelet. A Magyar Érdemrend, stb. alapszabályainak módosítása. In: Honvédségi Közlöny 1939/24. szám, 1939. június 15., 158. o.

[2] A viselési sorrendben nemcsak a Horthy-korszakban, hanem az Osztrák–Magyar Monarchiában alapított kitüntetések is „hazai"-nak számítottak!

[3] Barczy-gyűjtés 261. o.

Polgári Honvédelmi Ezüst Érdemkereszt

Polgári Honvédelmi Érdemkereszt

A Horthy-korszak sajátossága, hogy kitüntetési rendszere az egész társadalmat és a társadalmi élet minden területét lefedte.

Ebbe a rendszerbe illeszkedett bele a Polgári Honvédelmi Érdemkereszt is, amelyet a kormányzó „...a honvédelem érdekében háború idején kiváló buzgalommal és áldozatkészséggel teljesített különösen hasznos szolgálatokkal szerzett érdemek jutalmazására..."[1] alapított 1944. március 1-jén.[2]

A háromfokozatú kitüntetést (Polgári Honvédelmi Arany Érdemkereszt, Polgári Honvédelmi Ezüst Érdemkereszt, Polgári Honvédelmi Bronz Érdemkereszt) a honvédelmi miniszter előterjesztésére a kormányzó adományozta díjmentesen, kizárólag magyar állampolgárok részére.[3] Az alapszabályok szerint a kitüntetés 42 mm szélességű, a középpont felé összefutó szárú kereszt a fokozatnak megfelelően aranyozva, ezüstözve, bronzozva. A kereszt anyaga hadifém, de erről a rendelet nem tett említést. A kereszt előlapjának közepén 2 mm-es babérkoszorúval övezett 20 mm átmérőjű középpajzsban a magyar kiscímer található. Az általunk eddig vizsgált darabokon, az alapszabályokkal ellentétben a középpajzs 18 mm átmérőjű. A kereszt hátlapján „A HONVÉDELEMÉRT 1944" körirat szerepel. A kitüntetést háromszög alakban összehajtott 16 mm-es vörös, 2 mm-es fehér, 4 mm-es zöld, 2 mm-es fehér és 16 mm-es vörös pólyaelosztású szalagon kellett viselni a bal mellen a zseb felett.[4] Több olyan Polgári Honvédelmi Érdemkeresztet is ismerünk, amelyek ugyanilyen színbeosztású, de eltérő sávméretezésű szalaggal kerültek elő. Ez a szalag

[1] 17.059/ eln. Psz. – 1944. sz. körrendelet. In: Honvédségi Közlöny, 1944/10. szám, 1944. március 8., 175. o.; Budapesti Közlöny, 1944/54. szám, 1944. március 7., 1. o.

[2] 17.059/ eln. Psz. – 1944. sz. körrendelet. In: Honvédségi Közlöny, 1944/10. szám, 1944. március 8., 175. o.; Budapesti Közlöny, 1944/54. szám, 1944. március 7., 1. o.

[3] 17.059/ eln. Psz. – 1944. sz. körrendelet. A Polgári Honvédelmi Érdemkereszt alapszabályai. 1-2. §. In: Honvédségi Közlöny, 1944/9. szám, 1944. március 8., 121. o.; Budapesti Közlöny, 1944/54. szám, 1944. március 7., 1. o.

[4] 17.059/ eln. Psz. – 1944. sz. körrendelet. A Polgári Honvédelmi Érdemkereszt alapszabályai. 3. §. In: Honvédségi Közlöny, 1944/9. szám, 1944. március 8., 121. o.; Budapesti Közlöny, 1944/54. szám, 1944. március 7., 1. o.

Polgári Honvédelmi Arany Érdemkereszt

Polgári Honvédelmi Bronz Érdemkereszt gomblyuk miniatűrje

Polgári Honvédelmi Bronz Érdemkereszt hátlapja

M. kir. honvédelmi miniszter.

18.500 szám.
eln. Psz.—1944.

MAGYARORSZÁG FŐMÉLTÓSÁGÚ KORMÁNYZÓJA

BUDAPESTEN, 1944. ÉVI MÁRCIUS HÓ 8. NAPJÁN KELT MAGAS ELHATÁROZÁSÁVAL ELŐTERJESZTÉSEMRE ÖNNEK A HONVÉDELEM ÉRDEKÉBEN KIVÁLÓ BUZGALOMMAL ÉS ÁLDOZATKÉSZSÉGGEL TELJESITETT HASZNOS MUNKÁSSÁGÁÉRT A

POLGÁRI HONVÉDELMI EZÜST ÉRDEMKERESZTET

MÉLTÓZTATOTT ADOMÁNYOZNI.
ERRŐL ÖNT ÖRVENDETES TUDOMÁSUL ÉRTESITEM.

BUDAPEST, 1944. ÉVI MÁRCIUS HÓ 10. NAPJÁN.

Csatay

Tekintetes

PÁRY LÁSZLÓ urnak,
üzemvezető főmérnök

BUDAPEST.

Polgári Honvédelmi Ezüst Érdemkereszt értesítőlevele

Vitéz Elekes Antal vezérőrnagy Polgári Honvédelmi Érdemkereszteket ad át (Képes Tábori Ujság 1944. március 26., 6. o.)

az olasz Ezüst és Bronz Érdemérem szalagja. A kitüntetést sok magyar állampolgár is megkapta, például az olasz uralkodó „tulajdonában" lévő m. kir. 6. honvéd gyalogezred több altiszti és legénységi tagja, illetve III. Viktor Emanuel 1937-es magyarországi látogatásakor más személyek is.[5] Csak találgatni lehetne, hogy kik és mikor rakták ezt az olasz szalagot a magyar kitüntetésekre. A Polgári Honvédelmi Érdemkereszt besorolása a viselési sorrendbe nem történt meg. Erre azért lett volna szükség, mert több olyan háromszögletű szalagon viselhető kitüntetés is létezett

A kitüntetés füle és karikája

[5] Lásd például: Hadtörténelmi Levéltár Legfelsőbb elhatározások I. 41. 1938.476 sz./K. I. – 1938. február 14. – Sallay Gergely Pál szíves közlése.

„Az életveszélyes körülmények között bátor magatartással szerzett érdemekért adományozott Polgári Honvédelmi Érdemkereszt szalagját két keresztbehelyezett aranyozott babérág díszíti. Az ugyanilyen érdemekért leventeifjú vagy leventeleány részére adományozott Polgári Honvédelmi Érdemkereszt szalagján e babérágak közé a levente jelvény 12 milliméter nagyságú kicsinyített mását kell elhelyezni."
(A képek számítógépes grafikák.)

Polgári Honvédelmi Ezüst Érdemkereszt dobozában

a korszakban, amit polgári személyek is megkaphattak, illetve korábban katonaként kiérdemelt kitüntetéseiket civilként viselhették. Az alapszabályok lehetővé tették több fokozat együttes viselését is. A kitüntetés magánalkalmakkor kisebbített, azaz miniatűr (frakklánc, gomblyuk, tűzős, szalagos) formában is viselhették. A kitüntetést a tulajdonos elhalálozásakor nem kellett visszaszolgáltatni, emlékül az örökösök birtokában maradhatott.[6] A Polgári Honvédelmi Érdemkereszt szalagsávjával még nem találkoztunk, aminek az lehet a magyarázata, hogy – a korabeli fotók tanúsága szerint – a civilek ritkán viselték kitüntetéseiket szalagsávok formájában, ráadásul ez a kitüntetés a korszak utolsóként alapított államfői elismerése volt.

A kitüntetés mindhárom fokozatát 65 × 105 × 20 mm-es zöld színű, papírborítású, fehér selyembélésű fa dobozban adományozták, amelynek tetején a kereszt középpajzsának aranyszínű rajza található.

[6] 17.059/ eln. Psz. – 1944. sz. körrendelet. A Polgári Honvédelmi Érdemkereszt alapszabályai. 6-8. §. In: Honvédségi Közlöny, 1944/9. szám, 1944. március 8., 122. o.; Budapesti Közlöny, 1944/54. szám, 1944. március 7., 1. o.

A kitüntetés dobozának különböző zárszerkezetei

Az alapszabályok szerint e kitüntetéshez oklevelet nem adtak, „csak" a honvédelmi miniszter által kiállított értesítőlevelet.[7]

A kormányzó 1944. szeptember 6-án kiegészítette a kitüntetés alapszabályait. Ennek értelmében „Az életveszélyes körülmények között bátor magatartással szerzett érdemekért adományozott Polgári Honvédelmi Érdemkereszt szalagját két keresztbehelyezett aranyozott babérág díszíti. Az ugyanilyen érdemekért leventeifjú vagy leventeleány részére adományozott Polgári Honvédelmi Érdemkereszt szalagján e babérágak közé a levente jelvény 12 mm nagyságú kicsinyített mását kell elhelyezni."[8] Ilyen adományozást nem találtunk 1944 októberéig a Budapesti Közlönyben. A Polgári Honvédelmi

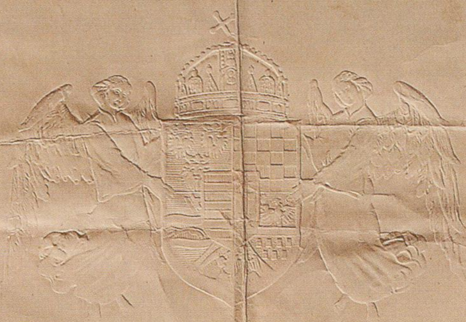
Polgári Honvédelmi Bronz Érdemkereszt

[7] 17.059/ eln. Psz. – 1944. sz. körrendelet. A Polgári Honvédelmi Érdemkereszt alapszabályai. 4. §. In: Honvédségi Közlöny, 1944/9. szám, 1944. március 8., 121. o.; Budapesti Közlöny, 1944/54. szám, 1944. március 7., 1. o.

[8] 73.424/eln. Psz. – 1944. sz. körrendelet. A Polgári Honvédelmi Érdemkereszt alapszabályaihoz függelék alapítása. In: Honvédségi Közlöny, 1944/39. szám, 1944. szeptember 20., 563. o.; Budapesti Közlöny, 1944/212. szám, 1944. szeptember 17., 1. o.

M. kir. honvédelmi miniszter.

62.877 szám.
eln. Psz.—1944.

MAGYARORSZÁG FŐMÉLTÓSÁGÚ KORMÁNYZÓJA

BUDAPESTEN, 1944. ÉVI AUGUSZTUS HÓ 12. NAPJÁN KELT MAGAS ELHATÁROZÁSÁVAL ELŐTERJESZTÉSEMRE ÖNNEK A HONVÉDELEM ÉRDEKÉBEN KIVÁLÓ BUZGALOMMAL TELJESÍTETT HASZNOS MUNKÁSSÁGÁÉRT A

POLGÁRI HONVÉDELMI BRONZ ÉRDEMKERESZTET

MÉLTÓZTATOTT ADOMÁNYOZNI.
ERRŐL ÖNT ÖRVENDETES TUDOMÁSUL ÉRTESÍTEM.

BUDAPEST, 1944. ÉVI AUGUSZTUS HÓ 14. NAPJÁN.

Csatay
vezds.

KÖVESDI JÓZSEF
fő[illegible]

Polgári Honvédelmi Bronz Érdemkereszt értesítőlevele

Ennek a Polgári Honvédelmi Érdemkereszt kitüntetésdoboznak nem selyemből készült a bélése

A kitüntetés ezüst és bronz fokozatának tűs miniatűrjei

A kitüntetés dobozának részei

Polgári Honvédelmi Érdemkereszt eltérő díszítésű dobozai

Érdemkereszt adományozása Szálasi uralma alatt tovább folytatódhatott. E kitüntetést a gyűjtői köznyelv (tévesen) „Szálasi-keresztnek" is nevezi.

Az alapszabályokból egyértelműen kitűnik, hogy az alapítók célja azoknak a civil személyeknek az elismerése volt – a legmagasabb szintű, tehát kormányzói kitüntetéssel –, akik az ország háborús erőfeszítéseiből a hátországban vették ki a részüket, de érdemeiket nem lehetett a Magyar Érdemrenddel és a hozzá tartozó kitüntetéscsaláddal elismerni. Az adományozási gyakorlatból látszik, hogy leginkább a hadiipari cégek, illetve a hadsereg beszállító vállalatainak dolgozói és a közműszolgáltató vállalatok alkalmazottai érdemelték ki ezt a kitüntetést.[9]

A Budapesti Közlönyben Horthy Miklós kormányzósága alatt mindössze három adományozási alkalom szerepelt 1944. október közepéig. Az elsőre 1944. március 8-án került sor. Ekkor 74 ezüst és 810 bronz fokozatú érdemkereszt került adományozásra.[10] A második adományozás 1944. augusztus 12-én történt. Ekkor 367 ezüst és 2655 bronz fokozatot adományozott a kormányzó.[11] A harmadik adományozásra 1944. szeptember 18-án került sor, amikor is 1 Bronz Érdemkereszt adományozása történt.[12]

Így a Horthy-korszakban összesen 441 db Polgári Honvédelmi Ezüst Érdemkereszt és 3466 db Polgári Honvédelmi Bronz Érdemkereszt került kiosztásra. Ismereteink szerint az arany fokozattal egyetlen személyt sem tüntettek ki, ami összhangban állt a korszak visszafogott kitüntetés-adományozási gyakorlatával,

[9] Baum Attila: Polgári Honvédelmi Érdemkereszt. In: Az Érem. 2003/2., 43. o

[10] Budapesti Közlöny, 1944/61. szám, 1944. március 15., 1–5. o.

[11] Budapesti Közlöny, 1944/188. szám, 1944. augusztus 20., 1–15. o.

[12] Budapesti Közlöny, 1944/234. szám, 1944. október 14., 1. o.

Csepeli hadiüzemi dolgozókat tüntetett ki a Kormányzó Ur!

Március hó 15-én, szerdán délelőtt egyszerű ünnepség keretében nyujtották át a Weiss Manfred-gyár és a Dunai Repülőgépgyár tisztviselőinek és munkásainak a Kormányzó Úr által most alapított polgári érdemrendet. A sportcsarnok nagytermét ez alkalommal pompázó nemzetiszínű zászlókkal díszítették. A középen álló emelvény baloldalán nagyobb tiszti küldöttség helyezkedett el, melynek tagjai közt helyet foglalt domahidi *Sipos* Zsigmond rendőrfőtanácsos is. Az emelvénytől jobbra láttuk *Weiss* Jenő bárót a bárói család több tagjával, az igazgatóság képviselőit, közöttük *Korbuly* János, dr. *Jünker* Géza, *Garas* Lajos, *Deniflée* Sándor, *Korbuly* László, *Katona* István igazgatókat. Ott volt dr. *Szelényi* Károly főszolgabíró, *Robl* János és *Szabó* Pál plébánosok, *Várady* Lajos lelkész, dr. *Lokey* Béla közig. jegyző, *Schäffer* József községi bíró. A nagyteremben a tűzoltóság, a légoltalmi alakulatok és leventék díszszázadai mögött a tűzoltó zenekar és a férfikar helyezkedett el. A karzaton a kitüntetettek családtagjai foglaltak helyet.

A Szózat zenekari előadása után vitéz *Elekes* Antal vezérőrnagy, aki *Faczinek* Nándor ezredes társaságában érkezett, rövid ünnepi beszédet tartott. „Még alig száradt meg a tinta azon az okmányon — mondotta többek között —, amellyel Kormányzó Urunk a polgári érdemkereszt kitüntetést alapította és Ti, Bajtársaim már meg is kapjátok. Az országban elsőnek, de nem érdemetlenül és nem véletlenül." A továbbiakban arra kérte a kitüntetetteket, akik előtte sorakoztak fel, hogy *ezután* igyekezzenek megérdemelni Kormányzó Urunk jutalmát. Beszédét a Kormányzó éltetésével fejezte be, amelyre felzúgott a teremben az ‚éljen".

Öten kaptak ezüst kitüntetést, éspedig *Magasházy* Ödön igazgató, dr. vértesfi *Vértesffy* László igazgató, *Kovács* Antal főmérnök, *Solti* Márton főmérnök, *Toller* Dezső gyárgondnok. Közel nyolcvanan kapták meg a bronz kitüntetést, ezek élén vitéz *Benkő* Antal mérnök.

A kitüntetés alatt megható jelenetek játszódtak le. Ott voltak öreg emberek, akik bizony alig-alig húzzák az élet terhét és az öregség gondját, de helytállanak a termelésben. Egyikük hangosan köszöntötte vitéz Elekes tábornokot egy jóízű „jó napot"-tal. Feltűnő volt, hogy a Dunai Repülőgépgyárat inkább a fiatalság képviselte.

A férfikar méltóságteljes himnuszt énekelt a munkáról: Emberé a küzdelem a munka, Istené az áldás és a diadal...

Dr. *Vértesffy* László igazgató tett fogadalmat a kitüntetettek nevében, hogy példás kitartással, erős szorgalommal, egymással összeforrva végzik munkájukat tovább.

A Himnusszal ért véget az ünnepség.

Újságcikk a Polgári Honvédelmi Érdemkeresztek átadásáról (Csepeli Ujság 1944. március 16., 1. o.)

de ettől függetlenül léteznek ebből a fokozatból is legyártott darabok. Érdekesség, hogy az adományozottak között 126 nő is szerepelt, mindannyian a bronz fokozatot nyerték el. Az első adományozáskor 14-en, másodszorra 112-en. Ez azért fontos, mert a Horthy-korszakban a különböző kitüntetésekkel elismert személyek között viszonylag kevés nőt találunk. Azok a nők, akiket kitüntettek, főleg karitatív, művészi, tudományos, vagy a sport terén elért érdemeikért részesültek elismerésben. A Magyar Vöröskereszt Díszjelvény fokozatai mellett így a Polgári Honvédelmi Érdemkereszt volt az a kitüntetés, amelyet nagyobb számban nyertek el nők.

Kitüntetésdobozok

Bár az alapszabályok egyetlen esetben sem tesznek említést a kitüntetések dobozáról, több kitüntetés adományozása dobozban történt. A rendjelek minden fokozatához igényes kivitelű, fából készült, fokozattól függően bőr-, vászon-, vagy papírborítású doboz járt. A rendjeleken kívül több más, „kevésbé rangos" – valamilyen szolgálatot, hasznos tevékenységet, hősies cselekményt vagy haditettet elismerő – kitüntetésekhez is jártak dobozok (pl.: Magyar Koronás Ezüstérem, Magyar Koronás Bronzérem, Magyar Ezüst Érdemérem, Magyar Bronz Érdemérem, Magyar Vöröskereszt érdemkeresztje, Magyar Vöröskereszt érdemérme, stb.). A Magyar Vöröskereszt hadidíszítményes bronz- és ezüstérmét papír (karton) dobozokban adományozták. A Magyar Vöröskereszt érmeit női csokorszalagon is adományozták, így ezekhez a kitüntetésekhez szélesebb doboz tartozott.

Az államilag adományozott kitüntetések dobozai a Horthy-korszakban általában vörös (piros, vöröses bordó) színűek voltak.[1] Kivételt képeztek ez alól a Corvin-koszorú, illetve Corvin-lánc fekete, a Toldi Miklós Érdemérem kék és a Magyar Koronás Nagy Aranyérem, a Magyar Szent Korona Rend, illetve a Polgári Honvédelmi Érdemkereszt zöld dobozai. A dobozok fedelét legtöbb esetben a Magyar Szent Korona képe díszíti. A „Corvin-kitüntetések" dobozát legtöbb esetben aranyszínű „C" betű (ismerünk „C" betű nélkülit is), a Polgári Honvédelmi Érdemkereszt dobozát a kitüntetés középpajzsának aranyszínű rajza, míg a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjének dobozát az aranyszínű magyar Szent Korona, a kettőskereszt és a hármashalom képe díszíti.

A Magyar Érdemrend hadiszalagos (hadidíszítményes) és kardos lovagkeresztje, tisztikeresztje és középkeresztje dobozának tetején, a kitüntetés kardokkal ékesített, szalag nélküli képe látható. Ismerünk olyan kardos lovagkereszt dobozt is, amely patkó alakú és a teteje „csak" a magyar Szent Koronával van díszítve. A Magyar Érdemrend hadidíszítményes és kardos nagykeresztjének dobozát a Magyar Szent Korona alatt két keresztbe tett egyenes kard díszíti. A Magyar Vöröskereszt hadiékítményes bronz- és ezüstérmének dobozán a „BRONZ" vagy „EZÜST" szó is le van írva. Ismereteink szerint ez az egyetlen olyan állami kitüntetéshez járó doboz, ami felirattal van ellátva. A kitüntetésdobozok teteje középkereszt fokozattól „felfelé" díszítéssel van ellátva. Ez a díszítés a Magyar Érdemrend esetében gazdagabb, míg a Magyar Szent Korona Rend esetében a doboz szegélyét

[1] Magyar Királyi Szent István Rend, Magyar Érdemrend (Magyar Érdemkereszt), Magyar Vöröskereszt Díszjelvény, Magyar Vitézségi Érmek, Magyar Koronás Ezüstérem, Magyar Koronás Bronzérem, Bátorsági Érem, Magyar Érdemkeresztek, Magyar Érdemérmek, Szolgálati Jelek és Szolgálati Díszérmek, Légoltalmi Jelvény.

követő három sávos csíkozásra korlátozódik. Ez a három sávos díszítés szintén előfordul a Magyar Érdemrend háború végi gyártású dobozain. A hadidíszítményt két aranyszínű babérág, a kardos fokozatot pedig két keresztbe helyezett aranyszínű egyenes kard jelzi, de ilyen nyomatok nélküli dobozokban is kerültek kiosztásra hadiszalagos (pl.: Magyar Bronz Érdemkereszt, stb.), illetve hadiszalagos és kardos kitüntetések (pl.: Magyar Koronás Bronzérem, stb.). A Magyar Szent Korona Rend hadidíszítményes és kardos fokozatainál mindkét jelzés szerepel a dobozon. Ismerünk a Magyar Vitézségi Érem különböző fokozataival átadott kitüntetésdobozt[2] is, de ennek a kitüntetésnek a dobozban való adományozása nem volt általános.

Érdekesség, hogy a több fokozatú kitüntetések (Pl. Magyar Koronás Ezüstérem, Magyar Koronás Bronzérem, Magyar Érdemérmek, Magyar Érdemkeresztek) esetében csak a Magyar Koronás Ezüstérem esetében találkoztunk ezüstszínű koronával, illetve hadiszalagos, kardos kitüntetés esetén ezüstszínű karddal a doboztetőn.

Az egyes kitüntetésekhez tartozó dobozokat „patkó" és téglalap alakúra gyártották. Mindkét formájú dobozban adományoztak kitüntetést békeidőben és háborúban is[3]. A piros dobozokon szereplő magyar Szent Koronából alapvetően négyféle típust különböztetünk meg: a korai „barokk" ábrázolású magyar Szent Koronát, a kisebb méretű magyar Szent Koronát, a „szögletesebb" magyar Szent Koronát és az általánosan ismert, nagyobb méretű magyar Szent Koronát, ami a legtöbb dobozt díszíti.

A korszak kitüntetésdobozain általánosan a rugós-nyomógombos zárszerkezetet alkalmazták, de volt csatos és kampós megoldás is, illetve a Magyar Vöröskereszt kitüntetések papírdobozainak nem volt zárszerkezete. A kampós zárszerkezetet a nagykeresztek dobozain, a csatos zárszerkezetet az 1944-ben alapított Polgári Honvédelmi Érdemkereszt és a Légoltalmi Jelvény dobozán alkalmazták elsősorban, de ismerünk 1944-ben adományozott más kitüntetések dobozait is ezzel a zármegoldással. A dobozokban a kitüntetés alakjára kialakított kitüntetésfészek általában fehér bársonyborítású,[4] enyvbe áztatott papírból, illetve préselt papírmorzsalékból készült, de találkoztunk vastag kartonból és puhafából készített fészekkel is. A doboz felső bélése általában fehér selyemmel borított kartonból készült. Azoknál a kitüntetéseknél, amelyekhez csillag is tartozik, valamint önállóan adományozott „középcsillag", tisztikereszt fokozat, vagy pl. a Magyar Vöröskereszt érdemkeresztje esetében a doboz kitüntetésfészke egy domborított felület, amelyen a kitüntetés feltűzésére szolgáló tűnek és akasztókampójának van kialakítva hely. A doboz felső és alsó részén a fészek, illetve a selyembélés alatt ceruzával írt szám látható, amely dobozonként megegyezik. Ezek a számok a gyártás során a dobozok aljának és tetejének összepárosítását könnyítették meg. Természetesen a fent leírtaktól eltérő dobozok is előfordulhatnak.

A Horthy-korszakban ismereteink szerint egyetlen rendelet született, amely említést tesz a kitüntetésdobozokról. Ez a rendelet a Tiszti Katonai Szolgálati Jelek doboz nélküli adományozását írja elő.[5]

A kitüntetettek gyakran készíttettek egyedi gyártású dobozokat, kitüntetéseket gyártó magáncégekkel vagy ékszerészekkel. Ezek mind a borításuk, mind a bélésük színeiben, illetve esetleges díszítésükben eltéréseket mutathatnak. Ilyen dobozoknál előfordult, hogy feltüntetésre kerültek a gyártó adatai a doboz felső selyembélésére nyomva, illetve a doboz tetejét a kitüntetésre utaló betűjelzések (pl.: „HEÉ" – Háborús Emlékérem) díszítették. A kitüntetések miniatűrjeihez is készültek dobozok.

[2] Német katonának adományozott Magyar Kis Ezüst Vitézségi Érem doboza (magántulajdonban).

[3] 1941-ben Bartha Károly honvédelmi miniszter kitünteti a Délvidékről hazatérő folyamőröket a Duna-parton. A hadikitüntetéseket patkó és téglalap alakú dobozban is adományozza. In: Dél felé, 1941. (Dokumentumfilm)

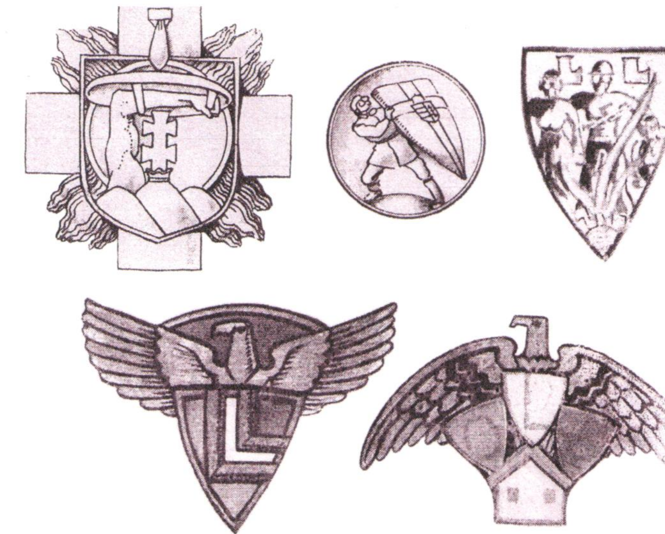
[4] Ismerünk zöld és narancssárga bélésanyagú dobozt is (magántulajdonban).

[5] 52.710/2 -1932. számú körrendelet. Tiszti katonai szolgálati jelek kiadása doboz nélkül. In: Honvédségi Közlöny 1932/20. szám, 1932. október 1., 196. o.

Ruszkiczay-Rüdiger Imre vezérezredes, a honvédelmi miniszter állandó helyettese Légoltalmi Jelvényeket ad át a Kossuth téren 1944. augusztus 20-án

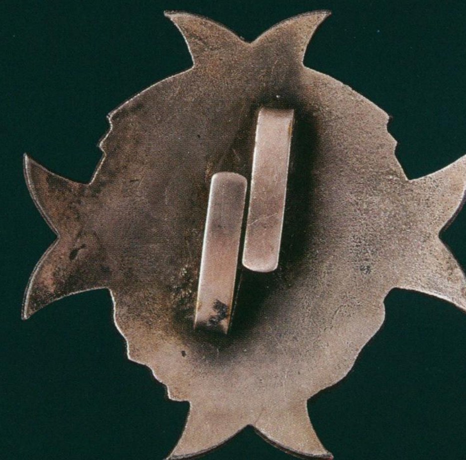
Légoltalmi Jelvény

Az 1941-es pályázatra beérkezett Légoltalmi Jelvény tervezetek (Riadó! 1943/4. szám, 61. o.)

Légoltalmi Jelvény

Légoltalmi Jelvény hátlapja

Légoltalmi Jelvény

1941. június 26-án beállt a hadiállapot Magyarország és a Szovjetunió, 1941. december 7-én Magyarország és Nagy-Britannia, míg december 12-én Magyarország és az Amerikai Egyesült Államok között.[1] 1944. március 25-én, Magyarország német megszállása után pár nappal a szövetségesek feloldották az országra vonatkozó bombázási tilalmat.[2] Ezzel a döntéssel gyakorlatilag állandósult a magyar ipari, katonai, vasúti és időnként a polgári célpontok szövetséges bombázása. Emiatt a légoltalmi szervezetre, illetve a légoltalomban részt vevő egyéb szervezetekre (rendőrség, tűzoltóság, stb.) egyre több feladat hárult. Így szükségessé vált a kiemelkedő légoltalmi tevékenységet elismerő kitüntetés létrehozása.

A Légoltalmi Liga Országos Elnöksége 1943-ban, a „Riadó!" című újságban nyilvános pályázatot hirdetett a Légoltalmi Jelvény megtervezésére. A cikk bemutatta az 1941-es korábbi pályázatra beérkezett jelvénytervezetek egy részét is.[3]

[1] Sipos Péter (szerk.): Magyarország a második világháborúban. Petit Real Kiadó, Budapest, 1997., 139–141. o.

[2] Tálosi Zoltán: Háborús évek. A szerző magánkiadása, Szekszárd, 2002., 47. o.

[3] Két pályázat. In: Riadó! 1943/4. szám, 61. o.

Dobozos Légoltalmi Jelvény

Légoltalmi Jelvény doboza

Légoltalmi Jelvény dobozának belseje

Légoltalmi Jelvény

Légoltalmi Jelvény hátlapja bronz kitűző pántokkal. Ez a veret a tökéletes és gyors kisajtolás érdekében ellennyomós szerszámmal készült.

Nem domború Légoltalmi Jelvény pántok nélkül

Az 1943-as pályázatra beérkezett rengeteg pályamunka közül Kovácshegyi Mária iparművész első számú tervrajza lett a győztes. A második Hollós Endre iparművész terve, míg a harmadik Beer Vilmos gépészmérnök pályamunkája lett. Bernáth Elek 14 éves diák pályázata a bíráló bizottság külön dicséretét és jutalmát érdemelte ki.

A kitüntetést 1944. május 19-én alapította a honvédelmi miniszter, és azok kaphatták meg, akik a légoltalom szervezése, fejlesztése és népszerűsítése érdekében önként vagy hivatásukból adódóan legalább egy éven át eredményes és hasznos tevékenységet fejtettek ki, valamint egy éven át kifogástalan légoltalmi szolgálatot teljesítettek. Azok is megkaphatták a jelvényt, akik légitámadás alatt vagy után a mentési munkálatokban, tűzoltásban, sérültek ellátásában, fel nem robbant bombák, aknák, stb. hatástalanításában legalább egy alkalommal önfeláldozóan és hathatósan közreműködtek.[4] Érdekesség, hogy ez a kitüntetés kivételes esetekben visszamenőleges hatállyal is adományozható volt, azaz az alapítás előtt szerzett érdemeket is el lehetett ismerni vele.[5] A jelvénynek az alapszabályok szerint oxált alumíniumból kellett volna készülnie, de eddig csak horganyból gyártott darabokkal találkoztunk. A jelvény az eredeti tervektől eltérően, a háborús anyaghiány miatt nem zománcozással készült.[6] A kitüntetés 60 mm átmérőjű, görbített szárú, bevágott élű kereszt alapra helyezett, légitámadást megjelenítő pajzs, amelyet balról olajág, jobbról tölgyág

---

[4] 119.490/eln. 35 – 1944. sz. körrendelet. Légoltalmi jelvények rendszeresítése tárgyában. 1. §. In: Honvédségi Közlöny 1944/26. szám, 1944. május 19., 391. o.

[5] 119.490/eln. 35 – 1944. számú körrendelet. Légoltalmi jelvények rendszeresítése tárgyában. 5. §. In: Honvédségi Közlöny 1944/26. szám, 1944. május 19., 391. o.

[6] Jelvény a légoltalom érdekében kifejtett működésért. In: Riadó! 1944/12. szám, 183. o.

Ruszkiczay-Rüdiger vezérezredes egy rendőrtisztnek adja át a kitüntetést. Az asztalon jól láthatóak a Légoltalmi Jelvény dobozai.

Ruszkiczay-Rüdiger Imre vezérezredes női kitüntetetteknek adja át a Légoltalmi Jelvényt

övez. A pajzs tetején egy kiterjesztett szárnyú sas áll, felette a szalagon „LÉGOLTALOMÉRT" felirat szerepel.[7] Az alapszabályok szerint a Légoltalmi Jelvényt a katonai ruhán a jobb oldalon a honvéd sportügyességi jelvények felett, a polgári, stb. ruhán az ennek megfelelő helyen elhelyezve kellett viselni.[8] A kitüntetés magánalkalmakkor viselhető volt miniatűr alakban is. A férfiak polgári ruháján a baloldali gomblyukban, a nők ruháján pedig baloldalon, a mellrészen. A kitüntetést a honvédelmi miniszter adományozta a légoltalomban résztvevő szervezetek vezetőinek javaslatai alapján. Az alapszabályok szerint a jelvény adományozásáról és viselésének jogosultságáról a honvédelmi minisztérium igazolványt adott ki. A Légol-

[7] 119.490/eln. 35. – 1944. sz. körrendelet. Légoltalmi jelvények rendszeresítése tárgyában. 2. §. In: Honvédségi Közlöny 1944/26. szám, 1944. május 19., 391. o.

[8] 50773/eln. 8. e. – 1944. sz. körrendelet. Légoltalmi Jelvény viselése és az adományozás előjegyzése. 1. pont. In: Honvédségi Közlöny 1944/34. szám, 1944. augusztus 16., 485. o.

SZTE Egyetemi Könyvtár SZEGED

Tűzoltó tiszt tiszteleg Ruszkiczay-Rüdiger Imre vezérezredesnek

talmi Jelvény adományozása díjmentesen történt.[9] Eddig sem a jelvény igazolványával, sem a miniatűrjével nem találkoztunk, ami természetesen nem zárja ki ezek létezését. A jelvényhez 88 × 88 × 20mm-es piros, papír-borítású, díszítés nélküli, négyzet alakú fa doboz tartozik, amelynek felső bélése fehér selyemből, alsó bélése zöld filcszerű anyagból készült. Ehhez a kitüntetéshez nem tartozott szalagsáv, ami azzal magyarázható, hogy ennek az elismerésnek nem volt szalagon viselhető fokozata.[10]

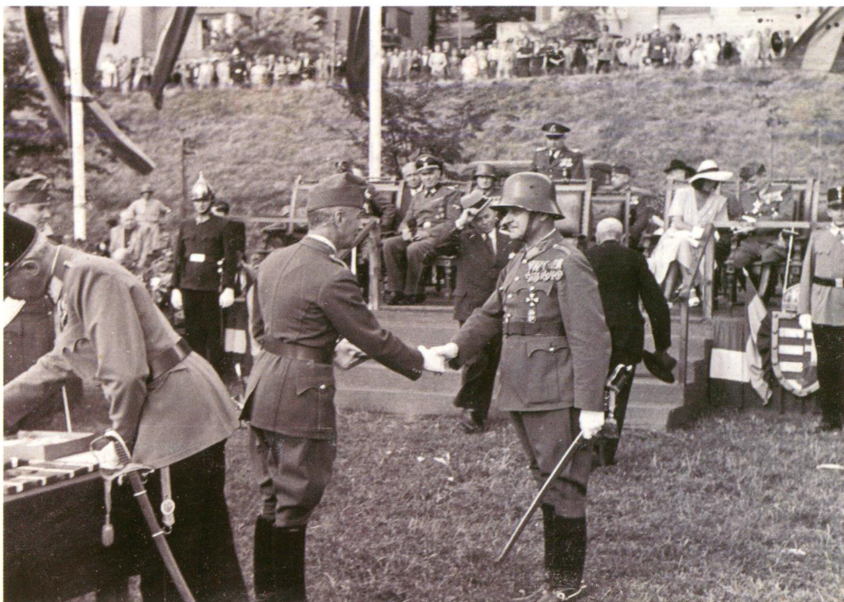
A Légoltalmi Jelvényt első alkalommal 1944. augusztus 20-án a honvédelmi miniszter és az általa megbízott személyek adták át ünnepélyes keretek között az arra érdemeseknek. Budapesten több helyszínen zajlottak az

Az alacsonyabb rangú vagy beosztású személyek doboz helyett zacskóban kapták meg kitüntetésüket

[9] 119.490/eln. 35 – 1944. sz. körrendelet. Légoltalmi jelvények rendszeresítése tárgyában. 4., 6.-8. §. In: Honvédségi Közlöny 1944/26. szám, 1944. május 19., 391. o

[10] Például a Magyar Vöröskereszt érdemcsillaga és a Magyar Vöröskereszt érdemkeresztje nem szalagon viselhető kitüntetés volt, mégis volt szalagsávja, mivel ennek a kitüntetéscsaládnak volt szalagon viselendő fokozata is.

Csatay Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter Légoltalmi Jelvényt ad át egy vezérőrnagynak a Vérmezőn (HM HIM Hadtörténeti Múzeum, 58736/Fk)

Légó-kitüntetéseket adományozott a honvédelmi miniszter

Rendeletek a hivatalos lapban

A *Budapesti Közlöny* vasárnapi száma közli a honvédelmi miniszter 125.000/eln.—35. számú rendeletét, amellyel *a légoltalom terén kifejtett eredményes és önfeláldozó munkásságáért* 1021 személynek légoltalmi *jelvényt* adományozott. A hosszú névsorban szerepel néhány érdekes név is, többek között vitéz *Horthy* Istvánné, a hősi halált halt kormányzóhelyettes özvegye, *József* királyi herceg, *Anna* királyi hercegasszony, *Reményi-Schneller* Lajos dr. pénzügyminiszer, *Keledy* Tibor főpolgármester, *Szendy* Károly nyugalmazott polgármester, doroghi *Farkas* Ákos polgármester, *Bódy, Morvay, Becske* alpolgármesterek, *Petrányi* György nyug. rendőrkapitány, *Éliássy* Sándor nyug. rendőrfőkapitány, *Frigyessy* János dr., a rádió vezérigazgatója, *K. Halász* Gyula, a rádió igazgatója, *Legenyey* József dr., a rádió főtitkára, *Pesthy* István dr., a *Pesti Posta* főszerkesztője, *Szennik* László dr. orvos és még sokan mások.

A Hétfői Hírlapban 1944. október 15-én, a fegyverszüneti közlemény kiadása napján megjelent cikk a Légoltalmi Jelvénnyel kitüntetett ismert személyekről (Horthy Istvánné személyes közlése: közel 60 évig nem tudott erről a kitüntetéséről).

átadási ünnepségek. Csatay Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter a Vérmezőn, Ruszkiczay-Rüdiger Imre vezérezredes, a honvédelmi miniszter állandó helyettese a Kossuth téren, Gyimesy Frigyes altábornagy a Honvédelmi Minisztérium anyagi főcsoport-főnöke a M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem előtt, míg vitéz Béldy Alajos vezérezredes, a Nemzetőrség parancsnoka a Hősök terén adta át a jelvényeket.[11] A Kossuth téren készült fényképeken jól látható, hogy a kitüntetettek – valószínűleg társadalmi állásuktól függően – dobozban, vagy papírzacskóban kapták meg a kitüntetést. Érdekesség, hogy Ruszkiczay-Rüdiger Imre vezérezredes az átadási ünnepségen nem az alapszabályok által előírt helyen, hanem az ellenkező oldalon, a Magyar Érdemrend tisztikeresztje alatt viselte a Légoltalmi Jelvényt.

Ugyanezen a napon az ország több nagyvárosában is zajlottak hasonló jelvényátadási ünnepségek. Például Kassán, ahol vitéz Tanító Béla vezérőrnagy, a 8. honvédkerület parancsnoka, Pécsett, ahol vitéz Heszlényi József altábornagy, a IV. hadtest parancsnoka, Zalaegerszegen, ahol dr. vitéz Tamásy István, a város polgármestere, Győrben, ahol a katonai állomásparancsnok, és Szegeden, ahol vitéz Kálmán Imre vezérőrnagy, a 25. gyaloghadosztály létszám feletti tábornoka adta át a kitüntetéseket.[12] Zalaegerszegen az átrepülő szövetséges bombázók miatt légiriadót rendeltek el, így a jelvények átadására a tűzoltóság óvóhelyén került sor.[13] Szegeden ugyanezen ok miatt délutánra kellett halasztani az ünnepséget.[14]

A korabeli adományozásokat áttanulmányozva elmondható, hogy a Légoltalmi Jelvénnyel a tűzoltókat, a rendőröket, a katonákat, a csendőröket, a cserkészeket, a leventéket, a hivatali köztisztviselőket, a Magyar Vöröskereszt és a Légoltalmi Liga tagjait és egyéb, a légoltalom terén érdemeket szerzett személyeket tüntették ki.[15] A kitüntetettek között olyan ismert, prominens személyek voltak, mint vitéz Habsburg József királyi herceg tábornagy, vitéz nagybányai Horthy Istvánné, a kormányzóhelyettes özvegye, Anna királyi hercegasszony, Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszter.[16]

Bronzbevonatú Légoltalmi Jelvény elő- és hátlapja

[11] Képes Krónika 1944/35. szám, 1944. augusztus 25., 3. o.

[12] Magyarország tiszti cím- és névtára. 51. évfolyam. 1944. M. Kir. Statisztikai Hivatal, Budapest, 109. o.

[13] Légoltalmi jelvények ünnepélyes kiosztása vidéken. In: Riadó! 1944/21. szám, 331–332. o.

[14] Szegedi Friss Újság 1944. augusztus 22., 4. o .

[15] Légoltalmi jelvények ünnepélyes kiosztása vidéken. In: Riadó! 1944/21. szám, 332–334. o.

[16] Légó-kitüntetéseket adományozott a honvédelmi miniszter. In: Hétfői Hírlap 1944/42. szám, 1944. október 16., 2. o.; Horthy Istvánné személyes közlése (Pápa, 2005. augusztus 26.): nem tudott a Légoltalmi Jelvénnyel történt kitüntetéséről. Ezt az magyarázza, hogy az elhatározás megtörtént, a kitüntetés ténye a közlönyben is megjelent, a Légoltalmi Jelvény átadására viszont a kormányzó és családja német fogságba kerülése miatt már nem került sor.

Felhasznált irodalom

Hivatalos lapok, közlönyök

Budapesti Közlöny, 1920–1944
Rendeleti Közlöny, 1920–1924
Honvédségi Közlöny, 1924–1944
Honvédségi Rendeletek, 1945
Magyar Közlöny, 1946, 1991
Magyarország tiszti cím- és névtára. 51. évfolyam. 1944. M. Kir. Statisztikai Hivatal Kiadása, Budapest, 1944.

Folyóiratok, napilapok

Csendőrségi Lap
Csepeli Újság
Hétfői Hírlap
Képes Krónika
Képes Pesti Hírlap
Képes Tábori Újság
Képes Vasárnap
Magyar Katonaújság
Nyírvidék Szabolcsi Hírlap
Pesti Hírlap
Pesti Napló Képes Melléklete
Riadó!
Szegedi Friss Újság
Szigetvári Hírlap
Tolnai Világlapja
Vitézek Lapja

Tanulmányok, cikkek

Baum Attila: Polgári Honvédelmi Érdemkereszt. In: Az Érem. 2003/2. szám, 41–44. o.
Makai Ágnes: Emlékérmek Rákócziról. In: Rácz Árpád (szerk.): Nagy képes milleniumi hadtörténet. 1000 év a hadak útján. Rubicon–Aquila-könyvek, Budapest, 2000. 223. o.
Makai Ágnes: A magyar kitüntetések történeti áttekintése hazánk felszabadulásáig. In: Besnyő Károly (szerk.): A Magyar Népköztársaság kitüntetései. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1979., 191–220. o.
Makai Ágnes: A Mária Terézia Katonai Rend alapításának időpontjáról. In: Hausner Gábor (szerk.): A Hadtörténeti Múzeum Értesítője 9. Budapest, 2007., 177–188. o.
Makai Ágnes: A II. világháború egyetlen Mária Terézia Rendje. In: Numizmatikai Közlöny, LXXXIV–LXXXV. évf. 1985–1986. 125–130. o.
Makai Ágnes – Sallay Gergely Pál: A Mária Terézia Katonai Rend történetének utolsó fejezete. In: Hadtörténelmi Közlemények, 2005/4. szám. 1151–1117. o.
Pandula Attila: A Magyar Királyi Szent István Rend tipológiája. In: Krankovics Ilona (szerk.): A numizmatika ás a társtudományok II. Konferencia Debrecenben 1995. október 2–4. Déri Múzeum, Magyar Numizmatikai Társulat, Debrecen, 1996., 239–255. o.
Pandula Attila: Egy elmaradt „Erdélyi Emlékérem"-adományozás. In: Turul, 2003/3. szám, 85–89. o.
Pandula, Attila: Zur Geschichte des Ordens der Ungarischen Heiligen Krone. In: Orden und Ehrenzeichen, 42. szám. 2006. április. 5–14. o.
Sallay Gergely Pál: Ki tervezte az Erdélyi Emlékérmet? In: Az Érem 2009/1. szám, 38–41. o.
Sallay Gergely Pál: Japán–magyar katonadiplomáciai kapcsolatok 1938–1944. In: Hadtörténelmi Közlemények, 2007/1. szám, 183–199. o.
Sallay Gergely Pál: Magyar hadikitüntetések posztumusz adományozása a második világháború idején. In: Maruzs Roland: Vitéz és önfeláldozó magatartásért. Hősi halált halt és posztumusz kitüntetett katonáink adattára 1939–1945. Puedlo Kiadó, é. n. [2009.] 5–9. o.

Monográfiák, könyvek

Adonyi-Naredy Ferenc (felelős szerk.): A m. kir. fegyveres erők képeskrónikája (1919–1945), München, 1977.
Babucs Zoltán: Jászsági honvédek a II. világháborúban. II. kötet. Jász Honvédekért Alapítvány, Jászberény, 2001.
Bene János – Szabó Péter: A magyar királyi honvéd huszár tisztikar 1938–1945. Heraldika Kiadó, Budapest, 2006
Bérczy Róbert (összeáll.): Magyar Lovagrendek, a Magyar Érdemrend és díszjelvények. Franklin Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda, Budapest, 1943.
Erky-Nagy Tibor: Dombóvár tegnap és tegnapelőtt. A szerző kiadása, Dombóvár, 2006.
Felszeghy Ferenc – Rátvay Imre – Petrichevich György – Ambrózy György (szerk. biz.): A rendjelek és kitüntetések történelmünkben. Társadalmi Könyv-és Lapkiadó Vállalat, Budapest, é. n. [1943.]
Hoffmann, Oskar von – Hubka, Gustav von: Der Militär-Maria Theresien-Orden. Die Auszeichnungen im Weltkrieg 1914–1918. Bécs, 1943.
Horthy Miklós: Emlékirataim. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1990.
Horváth Csaba – Lengyel Ferenc: A délvidéki hadművelet 1941. április. Puedlo Kiadó, Budapest, é. n.
Illésfalvi Péter – Maruzs Roland – Kovács Vilmos: Vitézségért. A Magyar Tiszti Arany Vitézségi éremmel kitüntetettek a II. világháborúban. Varietas '93 Kft., Budapest, 2001.
Illésfalvi Péter – Szabó Péter – Számvéber Norbert: Erdély a hadak útján 1940–1944. Puedlo Kiadó, Budapest, 2005.
Izsák Lajos – Pölöskei Ferenc – Urbán Aladár: Magyar miniszterelnökök. Kossuth Kiadó, Budapest, 2002.
Makai Ágnes – Héri Vera: Kereszt, érem, csillag. Kitüntetések a magyar történelemben. Helikon Kiadó, Budapest, 2002.
Makai Ágnes – Héri Vera: Kitüntetések. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1990.
Ormos Mária – Majoros István: Európa a nemzetközi küzdőtéren. Osiris Kiadó, Budapest, 2003.
Petrichevich György: Államjogi viták I–III. Budapest, 1933.
Petrichevich György: Elnémított magyar igazságok. Budapest, 1937
Petrichevich György: A Katonai Mária Terézia Rend helyes közjogi és történeti megvilágításban. Budapest, 1933.
Petrichevich György: Megvolt-e 170 évvel ezelőtt a magyar nemzeti hadsereg megalapításának lehetősége? Cikksorozat. In: Pesti Napló 1930. június.
Pölöskei Ferenc – Gergely Jenő – Izsák Lajos: Magyarország története 1918–1990. Korona Kiadó, Budapest, é. n.
Rózsás József (szerk.): Felvidékünk – Honvédségünk. A Vitézi Rend Zrínyi Csoportjának kiadása. Budapest, 1939.
Michetschläger, Heinrich F.: Das Ordensbuch der Gewesenen Österreichisch–Ungarischen Monarchie. Orden, Kreuze, Ehrenzeichen, Medaillen, Denkmünzen, Dienstzeichen, Matrikelzeichen, Amtsabzeichen etz. Kriegsministerium Wien, 1918–1919.
Sipos Péter (főszerk): Magyarország a második világháborúban. Petit Real Kiadó, Budapest, 1997.
Szakály Sándor: A magyar katonai felső vezetés 1938–1945, Ister Kiadó, Budapest, 2003
Szécsy Imre – Oszlányi Kornél – Oszlányi József – Farkass Jenő: A tízéves Vitézi Rend, 1921–1931. Országos Vitézi Szék szerkesztőbizottsága, Budapest, 1931.
Szinovszki Sándor – Huszár Lajos (szerk.): A régi magyar emlékérmek katalógusa I. Történeti érmek 6. Erdély (1540–1848). Magyar Éremgyűjtők Egyesülete kiadása, Budapest, 1984.
Tálosi Zoltán: Háborús évek. A szerző magánkiadása, Szekszárd, 2002.
Zsiga Tibor: Horthy ellen, a királyért. Gondolat Kiadó, Budapest, 1989.
Zsigmond László (szerk.): Magyarország és a második világháború. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1966.

Egyéb

Baum Attila: A Horthy korszak kitüntetési rendszere. Egyetemi szakdolgozat. József Attila Tudományegyetem, Szeged, 1999.
Barcy-gyűjtés
Dél felé 1941. (dokumentumfilm)
Katonai zsebnaptár és zseblexikon az 1938. évre. Magyar Katonai Írók Köre, Budapest, 1937.
Pannonia Terra Numizmatikai Kft. árverési katalógusa, 2003.
I. számú Nemzetvédelmi Tájékoztató. Budapest, Országos Nemzetvédelmi Bizottság, Budapest, 1941.
IV. számú Nemzetvédelmi Tájékoztató Budapest,rszágos Nemzetvédelmi Bizottság, Budapest, 1942.

Mérettáblázat a könyvben szereplő kitüntetésekről

	oldalszám	A kitüntetés neve	A kitüntetés átmérője
Magyar Királyi Szent István Rend	11. oldal	Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjének doboza	144 × 242 mm
	11. oldal	Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjéhez tartozó csillag doboza	100 × 100 mm
	12. oldal	Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztje	49 × 89 mm
	12. oldal	Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjéhez tartozó csillag	90 mm
	23. oldal	Magyar Királyi Szent István Rend kiskeresztje	60 × 34 mm
	23. oldal	Magyar Királyi Szent István Rend kiskeresztjének doboza	120 × 67 × 21 mm
Katonai Mária Terézia Rend	30. oldal	Katonai Mária Terézia Rend lovagkeresztje	32 mm
	34. oldal	Katonai Mária Terézia Rend miniatűrjének doboza	160 × 67 mm
	34. oldal	Katonai Mária Terézia Rend miniatűrje	14 mm
Felvidéki Emlékérem	49. oldal	Felvidéki Emlékérem	34mm
	49. oldal	Hercules érem	50 mm
	50. oldal	Felvidéki Emlékérem láncos miniatűr	17mm
	50. oldal	Felvidéki Emlékérem szalagsáv miniatűr	11 mm
	50. oldal	Felvidéki Emlékérem szalagos miniatűr	17mm
	50. oldal	Felvidéki Emlékérem gomblyuk miniatűr (bal)	17mm
	50. oldal	Felvidéki Emlékérem gomblyuk miniatűr (jobb)	16mm
	54. oldal	Felvidéki Emlékérem egyedileg gyártott doboza	110 × 80 × 18 mm
	56. oldal	Felvidéki Emlékérem hadifémből	34 mm
	56. oldal	Felvidéki Emlékérem szokásostól eltérő bronzötvözetből	34 mm
	57. oldal	Felvidéki Emlékérem bronzbevonatú hadifémből	34 mm
	57. oldal	Felvidéki Emlékérem nikkelbevonatú bronzból	34 mm
	65. oldal	Felvidéki Emlékérem aranyozva	34 mm
	65. oldal	Felvidéki Emlékérem háromszögletű szalagos miniatűrje	17 mm
	65. oldal	Lemezjelvény a Felvidéki Emlékérem éremképével	39 mm
Erdélyi Emlékérem	71. oldal	Erdélyi Emlékérem horganyból	36 mm
	71. oldal	Erdélyi Emlékérem bronzbevonattal	36 mm
	72. oldal	Erélyi Emlékérem tűs miniatűr	17 mm
	72. oldal	Erdélyi Emlékérem szalagos miniatűr	17 mm
	72. oldal	Erdélyi Emlékérem gomblyuk miniatűr	16 mm
	72. oldal	Erdélyi Emlékérem alumínium verőtővel horganyból	36 mm
	72. oldal	Erdélyi Emlékérem szalagsáv miniatűr	11 mm
	72. oldal	Erdélyi Emlékérem alumíniumból	36 mm
	80. oldal	Erdélyi Emlékérem nikkel bevonattal	36 mm
	82. oldal	Erdélyi Emlékérem az amerikai emigrációból	36 mm
	82. oldal	Erdélyi Emlékérem bronzból	35 mm
	83. oldal	Erdélyi Emlékérem fül nélkül	36 mm

	oldalszám	A kitüntetés neve	A kitüntetés átmérője
Nemzetvédelmi Kereszt	86. oldal	Nemzetvédelmi Kereszt	39 mm
	87. oldal	Nemzetvédelmi Kereszt horganyból	37 mm
	88. oldal	Nemzetvédelmi Kereszt a Rothe und Neffétől	39 mm
	90. oldal	Nemzetvédelmi Kereszt szalagos miniatűr	15 mm
	90. oldal	Nemzetvédelmi Kereszt gomblyuk miniatűr	15 mm
	90. oldal	Nemzetvédelmi Kereszt tűs miniatűr	15 mm
	92. oldal	Nemzetvédelmi Kereszt ezüstözött bronzból	39 mm
	99. oldal	Nemzetvédelmi Kereszt miniatűr a Rothe Neffétől	17 mm
Délvidéki Emlékérem	106. oldal	Délvidéki Emlékérem horganyból	36 mm
	106. oldal	Délvidéki Emlékérem nikkelezve	36 mm
	106. oldal	Délvidéki Emlékérem festve	36 mm
	106. oldal	Délvidéki Emlékérem alumíniumból	36 mm
	107. oldal	Délvidéki Emlékérem bronzból	36 mm
	107. oldal	Délvidéki Emlékérem szalagos miniatűr	16 mm
	107. oldal	Délvidéki Emlékérem tűs miniatűr	16 mm
	107. oldal	Délvidéki Emlékérem gomblyuk miniatűr	16 mm
	111. oldal	Délvidéki Emlékérem szalagsáv miniatűr	11 mm
Tűzkereszt	118. oldal	Tűzkereszt I fokozata	36 mm
	119. oldal	Tűzkereszt I. fokozata egy darabból	36 mm
	119. oldal	Tűzkereszt I. fokozata egyedi készítésű	37 mm
	120–121. o.	az összes Tűzkereszt	36 mm
	122. oldal	Tűzkereszt I. fokozata egy darabból	36 mm
	122. oldal	két gyártási hibás Tűzkereszt	36 mm
	130. oldal	Tűzkereszt I. fokozata 1 sebesülési pánttal	36 mm
	131. oldal	Tűzkereszt I. fokozata 4 sebesülési pánttal	36 mm
	132. oldal	Tűzkereszt I. fokozata két szegeccsel	36 mm
	135. oldal	Tűzkereszt II. fokozata fekete szalagon	36 mm
	135. oldal	Tűzkereszt II. fokozata egy darabból	36 mm
	136. oldal	Tűzkereszt III. fokozata	36 mm
	138. oldal	Tűzkereszt III. fokozata	36 mm
	139. oldal	Tűzkereszt I. fokozata Rothe und Neffe	36 mm
	139. oldal	Tűzkereszt I. fokozata Rothe und Neffe	36 mm
	139. oldal	Tűzkereszt I. fokozata Rothe und Neffe	36 mm
	140. oldal	miniatűrök: felső sor balról alsó sor balról	14 mm / 14 mm / 13 mm 14 mm / 13 mm
	140. oldal	Tűzkereszt miniatűr német mintájú szalagsávon	14 mm
	140. oldal	Tűzkereszt I. fokozatának miniatűrje szalagsávon	14 mm
	143. oldal	miniatűrök felső sor balról középső sor balról alsó sor balról A tűs miniatűr	16 mm / 14 mm / 13mm / 14 mm 14 mm / 14 mm / 14 mm / 14 mm / 11 mm 13 mm / 14 mm / 16 mm / 11 mm / 16 mm 15 mm
	145. oldal	Tűzkereszt III. fokozata (1939)	36 mm
	145. oldal	Tűzkereszt II. fokozata (1938)	36 mm
	145. oldal	Tűzkereszt II. fokozata (1940)	36 mm
	145. oldal	Tűzkereszt I. fokozata (1940)	36 mm
	145. oldal	Tűzkereszt II. fokozata (1939)	36 mm
	147. oldal	Tűzkereszt I. fokozata fekete szalagon	36 mm
	148. oldal	Tűzkereszt I. fokozata szalagos miniatűr	36 mm
	148. oldal	Tűzkereszt I. fokozata 2 sebesülési pánttal	36 mm
	148. oldal	Tűzkereszt III. fokozata	36 mm

	oldalszám	A kitüntetés neve	A kitüntetés átmérője
Magyar Szent Korona Rend:	153. oldal	Magyar Szent Korona Rend nagykeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal	56 mm
	154. oldal	Magyar Szent Korona Rend nagykeresztje hadidíszítménnyel	56 mm
	155. oldal	Magyar Szent Korona Rend nagykeresztje	56 mm
	156. oldal	Magyar Szent Korona Rend nagykeresztjének csillaga hadidíszítménnyel, kardokkal	90 mm
	156. oldal	Magyar Szent Korona Rend nagykeresztjének csillaga hadidíszítménnyel	90 mm
	156. oldal	Magyar Szent Korona Rend nagykeresztjének csillaga	90 mm
	161. oldal	Magyar Szent Korona Rend középkeresztjének csillaga hadidíszítménnyel, kardokkal	80 mm
	161. oldal	Magyar Szent Korona Rend középkeresztjének csillaga hadidíszítménnyel	80 mm
	161. oldal	Magyar Szent Korona Rend középkeresztjének csillaga	80 mm
	166. oldal	Magyar Szent Korona Rend középkeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal	52 mm
	168. oldal	Magyar Szent Korona Rend középkeresztje hadidíszítménnyel	52 mm
	168. oldal	Magyar Szent Korona Rend középkeresztje	52 mm
	171. oldal	Magyar Szent Korona Rend tisztikeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal	50 mm
	172. oldal	Magyar Szent Korona Rend tisztikeresztje hadidíszítménnyel	50 mm
	172. oldal	Magyar Szent Korona Rend tisztikeresztje	51 mm
	173. oldal	Magyar Szent Korona Rend szalagsáv miniatűrje	15 mm
	175. oldal	Magyar Szent Korona Rend lovagkeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal	42 mm
	175. oldal	Magyar Szent Korona Rend lovagkeresztje	42 mm
	176. oldal	Magyar Szent Korona Rend lovagkeresztje hadidíszítménnyel	42 mm
	177. oldal	Magyar Szent Korona Rend aranykeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal	42 mm
	177. oldal	Magyar Szent Korona Rend aranykeresztje hadidíszítménnyel	42 mm
	178. oldal	Magyar Szent Korona Rend ezüstkeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal	42 mm
	179. oldal	Magyar Szent Korona Rend ezüstkeresztje hadidíszítménnyel	42 mm
	179. oldal	Magyar Szent Korona Rend bronzkeresztje hadidíszítménnyel, kardokkal	42 mm
	179. oldal	Magyar Szent Korona Rend bronzkeresztje hadidíszítménnyel	42 mm
Polgári Honvédelmi Érdemkereszt:	184. oldal	Polgári Honvédelmi Ezüst Érdemkereszt	43 mm
	185. oldal	Polgári Honvédelmi Arany Érdemkereszt	43 mm
	185. oldal	Polgári Honvédelmi Bronz Érdemkereszt gomblyuk miniatűrje	14 mm
	185. oldal	Polgári Honvédelmi Bronz Érdemkereszt	43 mm
	188. oldal	Polgári Honvédelmi Érdemkereszt doboza	63 × 107 × 23
	191. oldal	Polgári Honvédelmi Ezüst és Bronz Érdemkereszt miniatűrje	13 mm
Légoltalmi Jelvény:	197. oldal	Légoltalmi Jelvény	59 mm
	198. oldal	Légoltalmi Jelvény doboza: 138 × 138 mm	138 × 138 mm
	199. oldal	Légoltalmi Jelvény bevonattal: 59 mm	59 mm
	199. oldal	Légoltalmi Jelvény bronz pántokkal: 59 mm	59 mm
	199. oldal	Légoltalmi Jelvény pántok nélkül: 61 mm	61 mm
	203. oldal	Légoltalmi Jelvény bronz bevonattal: 59 mm	59 mm

X 120845

